

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01094736 4

Do polštiny:

OJCIEC KONDELIK I NARZECZONY WEJWARA. Za pozwoleniem autora z czeskiego przełożył Pawel Laskowski. (Biblioteka dzieł wyborowych No. 257—259.) Vytištěno ve Varšavě 1903. Cena 1·80 cent.

TEŚĆ KONDELIK I ZIĘĆ WEJWARA. Z czeskiego przetłomaczyła Kazimiera Uhlenfeld. (Biblioteka dzieł wyborowych 736—738.) Ve Varšavě 1912. Cena 120 kop.

ZJEDZONY SKLEP. (U snědeného krámu.) Do polštiny přeložil Adam Lach. »Dziennik dla wszystkich« ve Varšavě 1905.

Do charvatštiny:

DOMAĆA SREĆA. (Domácí štěstí.) Dvie slike iz bračnoga života. Přeložil Makso Kuntarić. »Narodne novine« v Záhřebě, září-listopad 1905

Do holandštiny:

VADER KONDELIK EN BRUIDEGOM WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager gezin. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. Amsterdam, H. J. W. Becht 1909. Cena 2 zl. 90 centů holand., v orig. plátěné vazbě 3 zl. 50 centů holand.

SCHOONVADER KONDELIK EN SCHOONZOON WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager familie. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. Amsterdam, H. J. W. Becht 1911. Cena 2 zl. 90 centů holand., v originální plátěné vazbě 3 zl. 50 centů.

MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Geautoriseerde vertalin van Jo Arenberg. V amsterodamském denníku Het Volk, v listopadu 1912.

KINDERLOOS. (Bezdětná.) MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Naar het Boheemsch van Ignát Herrmann (Schrijver van: Vader Kondelik en bruidegom Wejwara, enz.) door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. 185 stran. Amsterdam, H. J. W. Becht, v listopadu 1914.

Do slovinštiny:

OČE KONDELIK IN ŽENIN VEJVARA. Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Stanko Svetina. »Narodni Dnevnik« v Celju (Štyrsko) 1910

TAST KONDELIK IN ZET VEJVARA. (Tchán Kondelík a zeť Vejvara.) Poslovenil Stanko Svetina. »Narodni Dnevnik« v Celju (Štyrsko), v podzimu 1910.

*

Kromě toho bezpočet drobných povídek v německých časopisech vídeňských, říšských, švýcarských i v petrohradském »St. Petersburger Heroldu«, holandských, charvatských, lužických, polských, ruských, slovinských, do angličtiny (v Americe) i francštiny.

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

DÍL XXIII.

Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY.

II.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1917.

IGNÁT HERRMANN:

Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY.

DÍL II.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1917.

Tiskem »Unie« v Praze

Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY,

písaře při výpomocném úřadě.

DÍL DRUHÝ.

1.

Notýsku, notýsku, měl jsi dlouhý odpočinek! Skoro se mi zdá, jako bys na mě žehravě pohlížel a prázdné tvoje stránky jako by tou žehravostí žloutly. Zdá se mi, že ti rozumím. Je to zvědavost, viď že, jak se mně dále dařilo? Byls mým důvěrníkem od samých počátků mého milostného románku, byls téměř svědkem nového štěstí mého; vždyť jsem tě nosíval na prsou na svých cestách za drahou Viktorou. Na tvých stránkách vyrůstala píseň lásky mé, trpělivě a sdílně jsi přijímal všechny mé stesky a tužby, obavy i naděje, a o všem, co jsem ti svěřil, zachovával jsi vzácné mlčení. V taji kapsy mé a ve tmách stolku těšil jsi se skromně z mé důvěry. Postačilo ti vědomí mého blaha, a nikomu jsi nevyzradil ani slabiky ze všeho, o čem jsi zvěděl. Jsi jako vzácný, nejvěrnější přítel, v jehož srdce hlubinách je bezpečně uloženo každé slovo bez obavy, že mě zklame. V mých očích

jsi živou bytostí, notýsku drahý, máš duši. A přece jsem tě na dlouhý čas odstavil. Ježto však máš duši, notýsku můj, i to pochopíš rozkolísaností veškeré bytosti mé, která se potácela v nejistotách. Vracím se k tobě po čase, abys mlčky vyslechl i další mé osudy, vše, co mě potkalo ode chvíle, kdy jsem tě posledně měl v rukou.

Uplynulo jaro, v mých stycích s předrahou Viktorou se nic nezměnilo. Studoval jsem pilně prožluklé to státní účetnictví, celé týdny sedával jsem nad knihami a sešity, zopakovával si přednášky, vypracovával úkoly. Uvykl jsem tak pravidelné práci té, že mi již nebyla obtížna, a v tom bylo moje největší vítězství. Vzpomínal jsem: kdybych tak pilně byl studoval na fakultě, byl jsem dávno doktorem. S jakou hrdostí bych se dnes hlásil ke drahé Viktoře! Kynulo by jí, že bude nanejmíň paní doktorovou, a mně by byly otevřeny všechny cesty řádné kariéry životní.

Avšak i takto doufám — — —

Plynulo jaro, letos krásné tak, — dnešek půvabnější včerejška a zítřek utěšenější dneška. Avšak pro mne byly jenom neděle, vzácné dni, kdy jsem směl vídati Viktoru, provázeti ji, pohovořiti s ní. Neděle byla mi pak náhradou za celý týden. Nějak tesklivě jsem počítal, jak dne a světla přibývá. Blížilof se léto, osudná doba, kdy náš milý přednosta odjíždí na dovolenou se vší svojí rodinou. Jindy jsme se těšívali všichni, až vypáchne z kanceláře, poněvadž i nám ty

čtyry neděle jeho pobytu na venkově byly poloviční dovolenou, vítanými prázdninami. Letos těšil se na to snad jen starší můj druh v úřadě, kancelista pan Vokoun — vlastně nyní už oficiál — a staré naše kancelářské pometlo sluha Vocápek. Já již předem jsem nyl steskem nad odchodem Viktořiným. Čtyry neděle ji nespatřím — celé čtyry neděle! Zdálo se mně, jako by se nade mnou stmívalo, ač se boží sluníčko nepřetržitě usmívalo a plálo horkým dechem.

Mělo se státi ještě něco jiného, mnou naprosto nepředvídaného.

Bylo již po svátku našeho pana rady, který jsme tentokráte zvláště slavně slavili. S nádhernou kyticí, na kterou i já jsem tentokráte přispěl a kterou již jsem nekoupil na Uhelném trhu, nýbrž objednal v závodě květinářském. Nikomu jsem se nesvěřil, proč jsem tak učinil; ale vlastně ta kytice byla určena Viktoře — proto měla býti zvlášť úpravna a z květů, které ze všech nejvíc miluje. Než pan Vokoun, jakoby uhádal skrytý můj záměr, spatřiv pugét, řekl štiplavě:

„S tímhle se pan rada nebude dlouho těšit, kamaráde. Ten mu zobne drahá dceruška a postaví si ho do svého apartamentu.“

Vokoun se vyjadřuje chvílemi velmi drsně, někdy až rohatě. Zobne! To je slovo z hantýrky pražských pepíků a taškářů. Tvářil jsem se, jako bych nerozuměl, a schválně jsem neodpovídal, abych milého Vokouna nevydráždil ke srozumi-

telnějším narážkám. Chybil jsem. V povaze Vokounově jest, že nepovolí, chce-li někoho dloubnouti. Mohl jsem to věděti.

Díval se na mě chvilku pod svými okuláry, jakoby čekal na odpověď, ale nedočkav se řekl:

„Rozumíte mně přece, co? Zobne mu ho ta okatá slečinka, Viktora. Jak se pamatuju, je na karafiáty jako drak, zvláště na klatovské."

Můj ty Bože, Viktora — a „jako drak"! Je to jazyk bezuzdný!

Mlčel jsem zase, šel jsem ke svému stolu.

Jako by přece jen cítil, že mě to poranilo, přišoural se za chvíli a řekl:

„A dyť je tak dobře, kamaráde. Co pak má náš starý z pugétu, když sedí celý den v kanceláři. Uvadl by mu tam někde na etažéru — a slečinka ve svém pokojíčku z něho bude mít potěšení. A možná, že si z jednoho karafiátu udělá orákulum, jako Markytka ve Faustu. Oškubá ho a bude při tom zádumčivě deklamovat: má mě rád — nemá — má mě rád! Jen aby si lupínky dříve spočítala, aby jí to vyšlo, co?"

Nezdržel jsem se již a řekl jsem:

„Pane oficiále, nehněvejte se, ale někdy jste náramný protiva."

„A vy jste na svá léta pořád ještě zelenej mladík," řehtal se Vokoun. „Jen si pomyslete, že taky paní radová škubala někdy karafiáty a říkala si při tom: miluje mě — nemiluje? Teď už neškube karafiáty nebo kopretinu, teď

škube jen svého starého. Pamatujte si, to dělá na konec každá ženská!“

Jsou chvíle, kdy s ním není rozumné řeči. Skoro mně tak otrávil radost z krásné kytice a z radosti Viktořiny nad ní.

A potom tedy, po svátku našeho milého přednosty stalo se něco nepředvídaného. Ve středu odpůldne přišel jsem do kanceláře a na mém stolku ležela malá obálka s prostým nadpisem: Panu P. Čamrdovi, P. T. — Nic víc. Nevěděl jsem, kdo tam obálku položil. Jen jsem zaslechl, že pan rada již jest ve světnici. — Jak jsem byl později rád, že jsem se po tom nepídil! Písmo mně bylo nějak povědomo, ale živou mocí ne uhodnouti, či že jest.

Rozřízl jsem obálku a vyňal jsem lístek tuhého papíru, formátu navštívenky, ale beze jména a bez podpisu. A na lístku bylo napsáno:

„Chce-li pan Pavel spatřiti dnes někoho — snad jemu milého — nechť přijde k sedmé večerní do Chotkových sadů, na cestičku blíže vodotrysku. Setká se tam — ať hádá, s kým?“

Můj Bože, můj Bože! S kým! Dítě drahé, s tebou, Viktoro zlatá! Její to bylo písmo. Viktora mě zve na dostaveníčko, na první dostaveníčko!

Kdo mně položil obálku na stůl? Nemohl to býti nikdo než pan rada sám. Jaké se to dějí na světě věci! Viktořin otec, můj představený, před nímž se chvívala celá kancelář,

přísný a obávaný, je poslíčkem naší lásky! Jsou možny takové příběhy? Měl jsem v ruce důkaz, že jsou možny. A byl to jistě jen on sám. Neboť když potom přišel s nějakým aktem k Vokounovi, postřehl jsem neklamně, kterak mrskl okem po mém stole, leží-li tam obálka posud čili nic. Rozumí se, že jsem se tvářil, jakobych byl zahloubán do práce.

Viktora mě obesílá!

Toho půldne již jsem nevěděl, kde mám hlavu. Přednosta na štěstí odešel hodnou chvíli před šestou, já vyrazil přesně o šesté, rozloučiv se kvapně s Vokounem, který jevil sto chutí, aby mě zatáhl někam na pivo. Toho dne byl bych pohrdl tabulí třeba královskou.

Nikdy bych nebyl usoudil, jak daleko a vysoko nad ostatní Prahou jsou sady Chotkovy, jaká nedočkavost mě trýznila. A nikdy jsem daleké té cesty neurazil tak brzy, jako toho večera. V ulicích Nového města předbíhal jsem všechny vozy tramky, po Kamenném mostě a Lužickou ulicí hnal jsem se jako vítr. Udivení chodci ustupovali mi s cesty, chůvy s kočárky a nákladem všeliké drobotiny vyhýbaly se mně zdaleka jako splašenému. Až ve strmé soutěsce vzhůru do Brusky vystřízlivěl jsem poněkud a povolil, nohy vypovídaly službu.

Vnikl jsem do sadů, zíral jsem všemi směry jak ostříž — hle, tam u fontány zjevila se mi povědomá postava. Přecházela volnými kroky,

neočekávala mne ještě, do sedmé chybělo mnoho. Pojednou však, jakoby tušila, že se blížím, obrátila se, spatřila mě, zahořela ve tváři.

Něco lidí se tu procházelo, a tyto cizí zraky mi překážely. Nemohl jsem Viktoru pozdraviti tak bouřlivě a jásavě, jak bych byl učinil kdesi v hloubi lesa. Ostatně jsem chvatem sotva dechu popadal. Poklonil jsem se jen, poceloval jsem Viktoře ruku a hned jsme kráčeli dále, jakoby to ani nebylo umluvené dostaveníčko.

„Slečno — Viktoro drahá, jak jsem šťasten — —“ zašeptal jsem.

„Skoro jsem doufala, že nepřijdete,“ stejně odpověděla Viktora.

„Jakže, vy jste doufala...?“

„Vyjadřuji se nedobře,“ pokračovala Viktora v jistých nesnázích. „Myslila jsem, že nepřijdete. Buď že vám lístek nebyl dodán, nebo že — —“

Viktora vázla. Dobře jsem cítil, že tak nemluví z obyčejné ženské koketerie. Uhádal jsem, že její vyzvání na dostaveníčko bylo zcela upřímné, ale že ji zamrzelo později, když bylo již odesláno. Byla to ženská její hrdost, která se v ní pak vzepřela, vlastní výčitky, že mi tu sama přichází vstříc? Snad napsala lístek ve chvíli zvláštního rozrušení, a když pominulo, shledávala skutek svůj nevhodným? Četl jsem cosi takového z její tváře, která mně vždy připomíná podivuhodný nádech broskve, když se žárem slunce zapaluje na vyzrání. Kdykoli popatřím na tuto

její aksamitovou pleť, která pozývá ku plamenným pocelům, k horoucímu líbání a vylíbání veškeré její duše, vždy se mi až hlava zatáčí. Nebýval jsem nikdy slepý pro dívčí půvaby, přes to zůstával jsem vždy klidný. Nemohu však pohlédnouti na Viktoru, abych se nechvěl v nejtajnějších hlubinách uchvacujícím přáním a skoro modlitbou: Viktoro, budeš-li má, budeš-li má!

„Slečno — nebo smím-li místo chladného toho slova říci Viktoro drahá, jediná, co byste si byla pomyslila, kdybych nebyl přišel? Jestliže se vám zdá, že jste se ponížila, když jste mě vybídla, abych se dostavil — a při této domněnce, Viktoro nejdražší, svírá se mi srdce hořkou lítostí — kterak teprv byste se byla vracela po marném vyčkávání —?“

Tuším, že jsem uhodil na pravdu, nebo že jsem byl aspoň pravdy nedalek. Byli jsme již na stezce zastíněné stromovím a hustým křovím, poblíže královského letohrádku, nikým jsouce neviděni. Tu Viktora obrátila ke mně milé, výmluvné zraky své, ušlechtilé rty její se zachvívaly, ruměnec poléval jí líce, až i krásná její tvárná ouška zahořela. Podala mně ruku.

„Odpusťte, Pavle. Opravdu, co na tom zlého a nepravého, že sama jsem vás vyzvala? Zatoužila jsem promluviti s vámi. Mohlo se to státi jinak, než jsem učinila?“

A jako by odprošovala, nachýlila hlavu. Uchopil jsem ji, vroucně jsem ji poceloval, Vik-

tora se nebránila. Rty její přijaly a opětovaly polibek jako na pokání za křivdu, které snad se na mně dopustila.

„Pavle, zatoužila jsem promluviti s vámi, jakobych se obávala, že se mi již nedostane vhodné chvíle. Musím vám svěřiti, že se na delší čas rozejdeme, že se tak hned neuvidíme...“

„Ano, drahá duše. Sám nevím, jak to přečkám. Pan rada odjede na dovolenou, vy všichni s ním.“

„Nejen to, Pavle. Tatínek zas přijde, ale my ostatní tentokráte zůstaneme venku, přes celé léto.“

„Jakže, Viktoro!“ ulekl jsem se.

„Ano, Pavle. Maminka cítí, že je jí třeba čerstvého vzduchu na delší čas. Odjedeme, vrátíme se až někdy v září. Celé dlouhé měsíce nespatříme se — — —“

„Je to možno, Viktoro?“

„— — a tu jsem se odhodlala, Pavle, rozhodla jsem se, že vás musím ještě viděti, že se musíme v í d a t i, než se rozloučíme, jako v náhradu za nastávající dlouhé odloučení.“

Viktora se odmlčela, hleděla mi pevně v tvář.

„Celé měsíce vás nemám viděti, Viktoro předrahá — —“

Viktora neodvracela zraků a pokračovala:

„Pavle, důvěřuji vám a spoléhám se, že naše známost skončí způsobem jedině možným, že budu vaší, že se nezpronevěříte. Nesnesla bych

toho zklamání. Pomýšlela jsem tedy i na to, abychom se mohli vídati, až budu daleko Prahy. Neděle vám náležejí. Nuže, zpravím vás pokaždé, kdy byste za mnou mohl přijeti, kde byste mě nalezl. Proto jsem vás vybídla, abyste dnes přišel."

„Viktoro drahá, jak mám býti vděčen za tuto vaši dobrotivost!" zvolal jsem.

„Jenom tím, že mne vždy uposlechnete, že trpělivě vyčkáte mého pokynu."

„Viktoro, Viktoro! Duše předobrá! Vždyť bych tu bez vás zahynul."

„Nezahynul byste, Pavle, jako nezahynu taky já. Přečkali bychom oba. — Netoužil byste však jen sám, také duše dívčí žádá úkoje, občasného setkání, milého slova. Neostýchám se vám to říci, Pavle. Připoutal jste srdce mé k sobě, na tom již nelze nic změniti. Myslím na vás častěji, než sám tušíte, žiji ve vás — a v naší budoucnosti. Já vytrvám, Pavle, přes všechny překážky, které by se mohly vyskytnouti, a jsem pevně přesvědčena, že vytrváte i vy." —

Notýsku můj milý! Byl to vzácný večer v životě mém, tento večer, kdy jsem s Viktorou byl sám, nikým nestřežen, nesledován. Poprvé s ní sám! Nad Petřínem hořel západ, když jsme se vraceli s vrchu. Viktoru směl jsem provázeti po Karlově mostě, až na Křižovnické náměstí, a tam jsme se rozešli. Když jsem hleděl za ní vzdalující se po Nábřeží, bylo mi, jakoby mi

tu unikalo vše nejdražší. A když jsem pak osaměl, ozvalo se mi poznova slovo, které byla nahoře pronesla: překážky. A to slovo zarývalo se mně v mysl jako trn. Jaké překážky by se mohly vyskytnouti? Můj nezdar? Překážky na jiné straně? Jakého rázu?

Nemohl jsem se domysliti žádné odpovědi na tyto otázky. Snad Viktora vyřkla zcela maně slovo to. Ale když jsem hloubal dále, zdálo se mi, jakoby mně Viktora nebyla řekla vše. Má určité obavy? Vyvstává někde cosi hrozivého? Co mně zamlčela?

2.

Prožívám dobu neskonalého stesku. — Pozbyl jsem před lety hlav nejdražších a duší, kterými jsem byl nejvíc milován, ale ani tehda necítil jsem se tak opuštěným jako nyní, když mně z Prahy odešla milovaná Viktora. Jest pravda, že nové bolesti jsou silnější překonaných.

Stydívám se chvílemi za pokleslost mysli své. Brzy-liž neuběhne několik neděl, ano i měsíců? A přece — jak zoufale zdlouhavě plyne čas ode dne, kdy odešla Viktora! —

Ještě třikráte sešli jsme se potají, než odjela. O záminku Viktoře nebylo. Má kdesi na Malé Straně tetičku, k té tedy „chodila“ — ale tetička ji arci v ty dni nespatřila. Bývaly tu

Chotkovy sady cílem naším, neboť tam nikdo ji netušil, tam bylo nejbezpečněji. Posléze přišel den bolestného rozloučení, 1. července. Pan rada odvezl rodinu do Dobřichovic. Nic víc než asi tři míle za Prahu, ale mně skoro na samý konec světa.

Chodil jsem Prahou jako bezhlavý a jen jsem si v duchu žalostně prozpěvoval:

„Již se s ní zavřely ty kraje cizí,
jako když skřivánek v povětří zmizí...!“

Tak nějak dávno to napsal Hálek, a já teprv nyní rozumím, co stesku jest uloženo v těch veršíčkách, které jsem kdysi čítal beze všeho zvláštního vzrušení. Mně jest Viktora skřivánkem, jehož jásavou písní mi bylo vzbuzeno nové jaro života.

*

Dobřichovice mně byly do nedávna končinou skoro neznámou. Jakživ jen jednou jsem tam byl, ani nevzpomínám, kdy. Pěšky je tam daleko, po dráze byly mi takové výlety příliš nákladny. Spokojoval jsem se Šárkou, Libocí, Hvězdou, kam člověk snadno dojde po svých. Na polední stranu znal jsem nejvíce Braník, Zátiší, Chuchli. Parníčkem za nějaký šesták, pěšky zadarmo. Chudý člověk má krátké vycházky.

Viktora vylíčila mně končinu, jak jen uměla. Dokonce k tomu přinesla mapu okolí pražského. Okázala mně lesy, naznačila mně cesty i místo,

kde bychom se beze všeho nebezpečenství mohli sejíti, když okolnosti dopustí. A když byla z Prahy týden, poslala mně lísteček, adresovaný do bytu, ne do kanceláře:

„Budoucí neděle, můžete-li, prvým odpoledním vlakem z Prahy. Nahoře v lese u studánky. Doptáte se. Tam očekávejte, kým taky budete očekáván."

Bez podpisu. Viktora z opatrnosti se nepodpisuje. Ale nyní již znám každé písmenko jejího drahého rukopisu, vím, kdo mne očekává. Ona, její vzácná duše!

Šťastně jsem dojel na stanici. Vystoupil jsem nikým nevšímán, a spravuje se radou Viktořinou, oklikami zamířil jsem vzhůru k lesu. Oddechl jsem, když mě obklopilo stromoví. Jakýsi výrostek naznačil mi dosti bezpečně cíl mé výpravy. Stanul jsem posléze a v tom lesním tichu mohl jsem slyšeti tlukot vlastního srdce. Ale jak teprv se rozbušilo, jak se ve mně rozechvěla každá číva, když jsem o chvíli později shlédl v dáli dívčí postavu ve světlých šatech, bez kloboučku, s rudou stužkou ve vlasech, s planoucí růží za pasem. Pátrajíc úkradmo na všechny strany, je-li v krajině bezpečno, blížila se, víc a více se zardívajíc. Taky jí se rozbušilo chvatným stoupáním zlaté srdéčko její, ňadra se vzdouvala. Bouřlivě jsem ji objal, nevzpírala se. Horoucími pocely jsem pokrýval její ruce, rty, líce, čelo, vlasy — nebránila mně.

Zašli jsme do houštin, abychom se vyhnuli jakékoli setkané s nepovolanými a nevítanými zvědavci. Nevím, kterak jsem se mohl domnívati, že drahá Viktora se mnou pobude až do večera. Zapomněl jsem na vše kolem nás, na její rodinu, na chvíli společné svačiny, na celý svět. Mít jen ji, Viktoru drahou, objímati ji, celovati ji, bylo jedinou mojí myšlenkou. Ale štěstí mé netrvalo dlouho.

„Dostaneme návštěvu," řekla mně Viktora, „strýce, musím zas domů. Očekávali jsme ho prvním vlakem, omeškal se, jak patrno, přijede druhým."

Půda pode mnou otvírala se, hrozila pohltiti mě, ale nebylo pomoci.

„Uvidím vás ještě později, Viktoro zlatá?"

„Ne, dnes již ne. Nemohu jim uniknouti. Strýc je vzácným hostem, dávno jsme ho neviděli, všichni musíme býti kolem něho. Ale za týden, Pavle, zase za týden. A pak by bylo lépe, kdybyste přijel dopoledne. Dopůldne náleží mně, mohu je stráviti, jak mi libo. Pak můžeme býti spolu až do oběda.

„Viktoro, jaké to budou pusté hodiny do večera! Co zde dělat sám a sám, bez vás? Tak blízek a přece vás tak vzdálen?"

Pohlédla na mne lítostivě.

„Kdybyste věděl, Pavle, jak ráda bych s vámi těkala do večera, třeba do noci. Je-li vám v Praze týden dlouhý, mně trvá jako měsíc.

Tam je rušno, máte práci, snad i společnost v brumlavém panu Vokounovi — já tu jsem jako v zakletém zámku. Jdu na Berounku — plyne voda a šeptá mi jediné toliko jméno. Chodím lesem — jeho tišinou šumí jediné jméno. Vzhlížím večer ke hvězdám — čtu v nich jediné jméno. Usínám vzpomínajíc, a v posledním vědomí temnou nocí zalétá ke mně z dálky zvuk jediného milého jména. Děje se vám také tak?“

Zraky se jí zalily vlhkým leskem. Dlouhé její řasy snažily se utajiti přede mnou to pohnutí.

Sklesl jsem na kolena, objal jsem její boky.

„Viktoro!“

Pozdvihla mě k sobě a řekla:

„Pavle, nečiňte mi rozloučení tak nesnadným. Je mně beztoho neskonale tesklivo. Musíme se rozejíti vesele, máme-li se poznovu vídati. Obestírá mě tak dost jakási obava — —“

„Z čeho?“

„Sama nevím. Ale hlavní věcí jest, že vaše návštěvy musí zůstati utajeny všem našim.“

Vzmužil jsem se, dokonce jsem se usmíval.

„Dobrá. Vrátím se na stanici a odjedu nejbližším vlakem do Prahy.“

„Pavle,“ řekla Viktora, „bude lépe, půjdete-li pěšky do Všenor a teprv tam vstoupíte do vlaku. Sotva tušíte, co zvědavých zraků je v takovémto výletním místě na každé stezce, v každém okně i dole na stanici — a tam teprv!

Zraků, které sledují každého, kdo přijíždí a zas odjíždí, zraků pátrajících, za kým kdo přišel, od koho odchází. Sledují, stíhají, hádají, a posléze pronikají malá ta tajemství rodin i jednotlivců. Dnes ještě nikdo si vás nevšiml, ale zahlédne-li vás podruhé, potřetí, zavrtá mu v hlavě: proč sem ten člověk přichází? Věřte, že lépe bychom byli skryti v rušných ulicích Prahy, na očích tisícerých diváků. — Vstupte do vlaku ve Všenorech. A dobře učiníte, vystoupíte-li tam budoucně z vlaku a dojdete sem pak pěšky, lesem. Je to zdlouhavější a namáhavější, ale bezpečnější."

Zachoval jsem se po její radě. — Při posledním polibku dala mi růži od pasu, kterou jsem odnášel jako drahou památku. Dávno uvadla, uschla, ale nepozbyla vší sladké vůně své. A pokaždé k ní přibývá nějaký květ nový. Ukládám je do stolku před kvartýrskými jako drahý poklad, a mdlá vůně tohoto mého milostného herbáře opájí mě vždy na novo a vyvolává mně na paměť všechny chvíle, zažité s Viktorou, každé slovo jejího sladkého hlasu, každý polibek, jenž zahořel na jejích rtech, poslední pohled jejích dobrých, věrných očí.

*

Je srpen. Třikrát již jsem byl za drahou Viktorou, vždy bez nehody. Ukolébával jsem se, že není na světě nikoho, kdo by mohl míti po-

tuchy, kam vyjíždím, odkud se vracím, nikoho, kdo by vůbec pozoroval nějakou moji odchylku od obvyklého života dřívějšího.

Zapomněl jsem při tom na — Vokouna, a sám nechápu, kterak jsem mohl zapomenouti na člověka, s nímž trávím celé dny a který může sledovati skoro každý můj krok, a to zcela bezděčně, sám nechtě. Vystopoval mě, aniž jsem se nadál, zcela hravě, pouhým dovtípením. Při našem nepřetržitém styku je to arci zcela pochopitelno. Ostatně se mi vždy zdálo, že v jeho povaze je cosi detektivského.

„Poslyšte, Čamrdo," řekl mně dnes, „jak pak hodláte utřískat zítřek? Je to naše poslední volná neděle, v pondělí zas máme starého na krku. Nevyrazíme si někam?"

Bylo to druhé jeho vyzvání za dobu, co jest Viktora venku. Prvému jsem unikl hravě tím, že jsme se rozešli sobotního večera za hrozné bouřky nad Prahou, a Vokoun tehda povídal: „Tak vida, kamaráde, máme zítřejší neděli vyřízenu — všichni čerti se žení, a zítra nebude líp." Bylo sice potom krásně, ale již jsem nešel do kanceláře a setkal jsem se s Vokounem až v pondělí.

Než tentokráte nebylo ani mráčku na nebi a Vokoun řekl zcela určitě, jako by četl z denního rozkazu:

„Tedy zítra, kamaráde, v půldruhé sejdeme se na Karlově náměstí u Hálkova pomníku. Ujednáno!"

A já chtěl zítra již dopoledne do Všenor, odtud do lesa dobřichovického!

„Račte odpustit," povídám, „ale na zítřek mířím jinam. Právě jsem chtěl prosit, abyste zamhouřil oko, že vůbec do kanceláře nepřijdu."

Vokoun podíval se na mne přes okuláry, díval se chvilku, načež řekl tónem vyšetřujícího komisaře:

„Poslyšte, Čamrdo, s vámi se děje něco podezřelého."

„Jak to, prosím?"

Snažil jsem se říci to, jako bych neměl nejmenšího zdání o ničem.

„Jak to, prosím?" opakoval po mně pitvorně. „Nic neproste, Čamrdo, ale povídám vám: vy máte nějaké spády!"

Pokusil jsem se o úsměv, který měl vyvrátiti jeho domněnku.

„Nešklebte se docela nic, mladíče. Vím, co vím, a povídám vám: vy máte nějaké spády!"

„Ale račte dovoliti, kterak jste dospěl tohoto..."

Nedal mi domluviti.

„Což pak jsme jindy neplandali spolu, když jsme měli starého venku? Co? Na příklad ještě vloni, nebyl tu pan Čamrda vždycky ochoten, aby se mnou šel na sklenici piva? A když jsme

ani nebyli spolu, nevyprávěl mi pan Čamrda, když v pondělí přišel do byró, jakým způsobem udolal neděli? A letos? Přijde v pondělí, dá se do práce, o neděli ani muk. A nezeptá se mne, co jsem dělal, abych se pak nemohl navzájem zeptat, co dělal on. — Ano, kamaráde, jsem starý kozák a nedám se opentliti. Máte spády! Bylo tomu v neděli čtrnáct dní, coural jsem se tak pomaloučku od Chuchle do Prahy. Tu jede zábavní vlak, dívám se, dívám, a koho nevidím u jednoho okénka? Pana Čamrdu! A za týden potom vracím se vlakem z Karlova Týna, koukám se po stanicích, a kdo tu ve Všenorech neleze do vagonu? Pan Čamrda! Byl jsem v zadních vozech, a když jsem se na Smíchově vysypal, po panu Čamrdovi již ani sledu. Tomuhle já říkám spády, milý kamaráde. Nebo kdyby to nebyly spády, byl byste se mně poprvé i podruhé v pondělí pochlubil: včera jsem byl tam a tam — včera jsem si vyrazil do Všenor. Ale pan Čamrda mlčel. A tak tedy krom toho, že to je nanejvýš nekolegiální, je to i náramně podezřelé. Kdypak vy jste si jezdil na výlety? A teď jezdíte. — V tom něco je, Čamrdo, a teď jen jsem žádostiv, ví-li o těchto vašich extravagancích taky naše slečinka?“

Stále jsem se obával, nevysloví-li Vokoun i jméno Viktořino, a tu to bylo. Hrálo ve mně jako ve zločinci, který je dopaden při činu.

Vokoun hleděl na mne stále pronikavěji, až

jsem couval. A pojednou mě popadl za kabát a přímo udeřil:

„Či snad jezdíte dokonce za — ní?“

Zakolísal jsem, ale jenom na mžik. Hned jsem se rozhodl k odporu a řekl jsem:

„Račte odpustit, snad smím chodit i jezdit kam chci? — Byl jsem vyzván přátelskou společností — —“

Ani jsem nedomluvil, jak mě zarazil posměšný pohled Vokounův.

„To je něco jiného! Vy máte přátelskou společnost. Dobrá. Jděte si s přátelskou společností — a nezapomeňte, Čamrdo, pozdravujte ji ode mne!“

To bylo dopoledne.

V poledne jsem přišel domů, kvartýrská mně odevzdala psaníčko. Písmo Viktořino!

Třásly se mně ruce, když jsem je odnášel do svého pokojíku, a třásly se ještě více, když jsem rozřezával obálku. A mžitky mi tančily v očích, když jsem četl:

„Kdo Vás toužebně očekával, kdo se na neděli týden těšil, prosí Vás, abyste zítra nepřicházel. Vzpomíná, vzpomíná, a vroucně Vám tiskne ruku. Na shledanou za týden!“

Po neutěšeném hovoru s Vokounem bylo mně, když jsem tyto řádky přečetl, jakoby blesk vedle mne udeřil. Hořel jsem nedočkavostí, těšil jsem se jako dítě na krásnou neděli, a je mi rozkázáno, abych zůstal doma. Nyní jsem po-

rozuměl výslechu Vokounovu jako předzvěsti čehosi neblahého. Co se stalo? Proč nesmím přijíti?

Dívám se na řádky drahé ruky, čtu je po desáté, ale nepraví mi nic jiného než po prvé.

Nad Prahou plíží se těžká letní noc jako příšera. Obloha zatažena, z dáli zahřmívá. Strašlivá beznaděj přepadá mě. Neočekávaným poselstvím Viktořiným jsem všecek zdrcen.

První těžké krůpěje dešťové padají na římsu pod oknem, rachot hromu se blíží. Nemohu se ubrániti děsivé předtuchy, že s ním se na mne valí nějaké neštěstí.

Viktoro, Viktoro! Vzpomínáš-li, tušíš-li!

3.

Neděle!

Po dlouhé době prvá to neděle bez Viktory!

Dopoledne byl jsem v kanceláři. Jindy zdála se mi tato nedělní povinnost tyranskou otročinou, dnes mi byla přímo vykoupením. A zas naopak. Předešlé neděle, kdy jsem se těšíval na odpolední setkání s drahou Viktorou, byly mi pravými svátky, vše nade mnou i kolkolem zpívalo — dnes jako bych byl obklopen pouští. Vocápek zdál se mi ještě hloupějším než jindy, z Vokouna jen čišela nevrlost. Jakoby se mně mstil, že jsem jím

několikráte pohrdl, skoro ani nemluvil, a dnes opravdu dělal „představeného“. Kladl mi na stůl všeliká akta, poznamenávaje pokaždé: „Tohle zde leží již trochu dlouho — tohle aby konečně bylo vyřízeno.“ — Aby pak nemohlo vzniknouti zdání, že mě nějak týrá, pracoval horlivě i sám. Nu ano, zítra se má vrátiti pan rada. Vokoun chce míti čisto na stolech a připraviti vše, aby pan rada jen podepsal. Ale jsou to samé zánovní věci, které by zde mohly ležeti zcela klidně ještě čtyry neděle anebo které jsme mohli vyříditi taky o týden dříve.

Přes to jsem nezareptal, ani v duchu. Bylo mi téměř otavou, že se mohu ponořiti v práci. Jen když jsem vyhlédl oknem a viděl cíp jasného nebe, zářivé slunce, den jako ukolíbaný — když jsem vzpomněl na lesy dobřichovické, na Viktoru, na studánku pod šumivými korunami, kam dnes nesmím, popadlo mě to přímo za srdce. Viktoro zlatá, jediná, nedosažitelná!

Jindy se Vokoun ptával, jak budu ubíjeti neděli, dnes po celé dopoledne se nezmínil. Zdálo se mi, že vzdoruje, jako bych jej byl urazil. Neurazil jsem ho, milého toho starocha. Můželiž mně míti za zlé, a bych jej měl rád až k zadušení, že dávám přednost setkané s Viktorou, smím-li za ní! A kdyby tu bylo deset Vokounů tak milých, letěl bych přece jen za Viktorou.

Pomalu jsem se odhodlával, že v příhodnou chvíli se vyznám, že mu povím o svých schůz-

kách s Viktorou, o svém štěstí, a potom snad již se nezamračí.

Teprv když jsme se v poledne rozcházeli, řekl ke mně: „Nevím, kam zase dnes vás čerti ponesou, ale je-li vám ten starý Vokoun ještě za krejcar dobrý, tedy ho najdete k večeru nahoře na Nebozízku. Můžete za ním přijít, až se vrátíte ze svých záletů, budete jeho vítaným hostem. Toť se ví, nemáte-li lepší přátelskou společnost!"

Narážel tím na onehdejší moji vyhýbavou odpověď.

„Nemám dnes nic zvláštního," odpověděl jsem.

Vokoun pronikavě se na mne podíval. „Dnes ne?" řekl. „Tedy dobrá, sejdeme se po šesté pod Nebozízkem. — Vyspím se po obědě, v tom vedru nemám dvakrát chuť trmácet oudy po kopcích. Udělejte taky tak."

*

Poobědval jsem s kvartýrskými, a potom, uchýliv se do svého pokojíku, pročítal jsem tebe, notýsku milý, co jsem poznamenal o minulých návštěvách v Dobřichovicích. Uplynula pouhá píď času od poslední schůzky s Viktorou — a zdá se mi to jako dávná, šedá minulost. Kde chodíš, dívko drahá! S kým hovo-

říš! Viděl jsem po všechny tři neděle, co výletníků tam přichází, mezi nimi tolik protivných panáků, kteří drze a všetečně měří každé děvče, vyzývavými pohledy se otírají o mladé paničky, pronášejí odporné, blbé vtipy, jsou plni pustého tlachu, cynických poznámek. Jsou to pražští synkové, zlatá mládež, která si smí všechno dovolit, poněvadž jejich tatíkové mají domy a plné tresory smíchovských akcií. Děvčata vyhladovělá týdenním postem trhají se o ně, matrony shovívavě zamhuřují oči nad jejich výstředním chováním a uzavírají uši nad odvážlivými vtipy mládenců, neboť žádná neví, nebude-li tuto mladý Kryšpián nebo tamto Pabián jejím zetěm. Jsou to samé nastávající partie — snad již této neděle ujednávají moudří otcové smlouvy o budoucím manželském štěstí svých vzájemných dětí. A když na to pomyslím, zaklove mi na dně srdce cosi jako žárlivost. Nezláká-liž některého z těch nedělních návštěvníků taky moje kvetoucí Viktora? A já musím zůstati v Praze!

*

Po šesté hodině byl jsem pod Nebozízkem, za chvíli přišel taky Vokoun. Stoupali jsme vzhůru po serpentinách, na nichž byl zvířen prach tisícerými kroky chodců, kráčejících před námi a hrnoucích se zas proti nám. Vidím celé náklady rodin, vracejících se s procházky domů.

Vidím znuděné tváře matek, před nimiž nebo za nimiž plouhají se dcery, vidím nevrlé pohledy otcův, omrzelé tváře dívek. Všichni kráčejí jako s těžkými břemeny. Byla neděle, která snad měla přinésti nějakou změnu v jejich životě, ale vyzněla tak na plano jako padesát a sto neděl předešlých. Nikdy jsem nerozuměl těmto jalovým nedělím a svátkům, od nichž matky, otcové i dcery cosi očekávají, jako jim rozumím nyní. Matky bloudí očima po mladých mužích, kteří by se mohli ženiti, dcery vrhají na ně chvílemi pohled zvědavý, žádostivý, tázavý, a setkají-li se se zraky lhostejnými, mění svůj výraz v jakési pohrdání. „Ty bys mně za to stál!“ Možno tu sledovati všechny odstíny výrazů, ale pode všemi tají se jediná touha. U matek, aby se zbavily dcer, u dcer, aby konečně unikly těmto věčným průvodům matek, otců. Mladé žabky, kteréž teprve vyrůstají a posud nemají zdání o těchto skrytých dramatech rodinných, rozesměji se chvílemi rozpustile. Život a jeho záhady leží ještě daleko před nimi, kdesi v nedozírnu. Daleko? Za rok, za dva roky očekává jich totéž, s čím se dnes vracejí domů starší jejich sestry.

Díval jsem se do toho proudu a vlnění lidstva a bylo mi neskonale teskllivo. Já i Viktora máme již určitý cíl života, víme o sobě, netoužíme po ničem jiném — a nesmíme býti pospolu. Proč? Protože jsem politováníhodný, bez-

významný, bezcenný člověk. Kdybych měl otce s plným přítruhlíkem smíchovských akcií nebo Daňkovek, alpinek, směl bych být u Viktory a mohl bych s ní i jalově vtipkovati, kdybych to dovedl, směl bych se dotýkati věcí nejchoulostivějších, a byl bych člověkem významným a žádoucím. Viktoře? Ne, tu bych i pouhým takovým pomyšlením ponížil, ale všem ostatním. Všemu světu.

*

Poseděli jsme s Vokounem do desáté hodiny, ale vesel jsem nebyl. Týravé, mučivé myšlenky nešly mi z hlavy. Proč jsem nesměl dnes do Dobřichovic? Jaká překážka se vyskytla?

*

Jest pondělí. Pan rada se vrátil z dovolené. Když přišel do kanceláře, skoro se mi zdálo, že nějak rozpačitě pozdravil, jakoby se ostýchal, že celé čtyry neděle neúřadoval.

Skoro jsem se oddával naději, že po jeho příchodu vyskytne se na mém stole nějaká drobná obálka, svědčící mně. Nic. — Potom jsem doufal, že najdu nějaké milé psaníčko doma. Nic.

*

Jest úterek. Jindy pan rada po svém návratu býval samá audience. Přes tu chvíli po-

volával někoho k sobě nebo zase přicházel sám a dotazoval se, předkládal akta, vysvětloval, poznamenával, a jeho zraky stále kontrolovaly naše stoly. Tentokráte sedí ve své svatyni celé hodiny a je nám neviditelný.

Očekával jsem dnes nějaké psaníčko. Nic. Pilně pracuji, ale jsem roztržit. Viktora mlčí. Co to? Hrozné domněnky honí se mi hlavou.

*

Středa. Konečně! Vrátiv se večer domů, nalezl jsem psaníčko.

„V neděli u studánky v obvyklou hodinu bude pan Pavel očekáván vroucně a nedočkavě. Kdo čeká, pevně doufá, že přijde. Pozdrav letí mu vstříc!"

Vroucně, nedočkavě, drahé dítě! Jaká je teprv nedočkavost má! — A Tvůj pozdrav letí mi vstříc. — Však jej piji žíznivě z líbezného psaníčka Tvého, které dýše vůní mateřídoušky. Jestliže jsi políbila něžný ten oktávek papíru, než jsi jej odeslala, tisíckráte již jsem slíbal drahý ten pocel.

Líbám Tvé lokýtky, milenko drahá, klesám k Tvým kolenům v hedvábný mech, líbám lem šatů Tvých, panenko moje, líbám Tvých střevíčků v jehličí sled. Za sluncem letím, které se sklání odvěkou poutí svou nebeskou plání. Ševeli večerem koruny stromů, poslední umlkl ptačí

sten. Kam letí srdce mé příkrovem noci? K Tobě, ach, Viktoro, ve Tvůj sen!

Co se to se mnou děje, Viktoro drahá? Vždyť já nad Tvými řádky veršuji, aniž o tom vím! Ano, tak učiním: opíši tento svůj večerní stesk a při rozloučení v neděli zanechám jej ve Tvých rukách. Že je tak chuďoučký — Tobě nebude závadou. Pozdvihlo-li srdce Tvé k sobě samého Pavla, přijme i prostý výron jeho touhy.

*

Čtvrtek. Doma psaníčko. Jeho stručný obsah zdrcující. „Schůzka nemožna. Očekávaný vyčkávej další zprávy." Zatmívá se mi v očích. Předtucha čehosi nelítostného naplňuje mi duši. Schůzka nemožna! Zní mně ta dvě slova jak ortel. Co se událo? Co se děje?

*

Pátek. Další psaníčko. Bylo vhozeno do vlaku na nádraží, do poštovní ambulance, jak vidím na razítku. Tato opatrnost vzbuzuje novou a černější obavu. Strachuji se rozříznouti obálku. Co mi poví vnitřek?

List papíru chvěje se mi v rukách. Ne oktávek dopisní, nýbrž pouhá čtvrtka archu, koupeného kdesi cestou.

A jaký obsah!

„Pavle! Nevím, dojdu-li ke vlaku včas. Dostanete-li mé řádky v pátek, přečtěte, zapamatujte a spalte je. Nesmíte přijeti, ale musím s Vámi hovořiti. Tatínek zamýšlí přijeti za námi již v sobotu dopoledne, nevyskytne-li se žádná překážka. Doufám, že nevyskytne. Já v stejnou dobu přijedu do Prahy, tak že tatínka již nezastihnu. Obstarávky, nákupy na neděli. Ale hlavní věc: setkání s Vámi. Možno-li v pravé poledne v končině Výtoně, tam očekávejte. Odjedu zas po páté. Do té chvíle můžeme býti pospolu, jestliže nemusíte býti v kanceláři. Ruka se třese, hlava v ohni, srdce bolí. Na shledanou! Vaše V."

Lístek byl psán tužkou, místy slova jako vryta, místy hrot protrhl papír. Z toho zřejmo, že bylo psáno bez podložky, ne doma, nýbrž kdesi cestou, na drsné lati plotu nebo na koleně. Úkradmo, ve spěchu, poslední slova sotva čitelna. Drahá, zlatá dívenko! „Ruka se třese, hlava v ohni, srdce bolí!" Trpěla jsi, milované dítě, když jsi psala tato slova. Ty, rozvážná, prostá veškeré výstřednosti, a já trpím s Tebou. Co Tě donutilo k těmto řádkům? Co Tě nutká k této zajížďce do Prahy? Něco se děje. Co — co?

„Přečtěte, zapamatujte a spalte," velí mně.

Přečetl jsem desetkráte, vryl jsem každé slovo v paměť, a potom jsem lístek spálil. Bylo mi neskonale trudno, když oheň ztravoval poslední cípek a na stole přede mnou zbyla černá

troucheň papíru, který se v plameni svíjel a stáčel jako hroznou bolestí. Sebral jsem tu drť a vložil pečlivě v obálku. Písmo zničeno, ale popel budiž uchován.

Jest mi, jakoby tu před mými zraky bylo shořelo cosi drahého a nenahraditelného.

*

Nejsem schopen myšlenky, ani práce.

Odpůldne povolal k sobě přednosta Vokouna, bedlivě zavíral dvéře. Byla jakási dlouhá audience. Potom v obvyklou hodinu přednosta odešel. Vokoun mlčel jako zařezán, ale když Vocápek vypáchl s dopisy na poštu a když jsme spolu odcházeli z kanceláře, řekl ke mně Vokoun:

„Zejtra starého neuvidíme. Pojede si za drahou familií do Dobřichovic. Ale jazyk za zuby, Čamrdo, jede na slepo, a jinak je pro každého v Praze, jen tak někam odešel, kdyby náhodou přišla odněkud nějaká poptávka. Ale nepřijde. Kdo pak se v tom parnu o naše byró stará. Tak abychom si dnes večer dali bene, když máme kocoura z domu, co? Zvu vás na pohár k Pokorným, je tam koncert.“

Byl bych nejraději šel domů, ke svému posvátnému popelu, dumati nad ním, vzpomínati na Viktoru. Ale nesmím si Vokouna rozhněvati. Zítra mi bude třeba jeho shovívavosti, abych směl odpoledne úřadovati mimo úřad.

Potom večer u Pokorných povídal mně Vokoun:

„Já mu to věřím, starému, že je mu zde samotnému ouzko. Přijde domů, nikde živé duše, a v noci kolem něho straší. Vlastně by mohl jezditi za rodinou každý den. Bylo by mu venku veseleji. Ale ranní vstávání je mu proti srsti. Však mu to tady neuteče. Do konce září nebo do poloviny října není tak daleko. Přečkaly se horší věci. Ale slečna Viktora asi pojede ráda zas do Prahy, co myslíte?"

A loupl po mně taškářsky očima.

A já musil mlčet, já se mu nesměl svěřiti, ač jsem nikdy nepocítil tak naléhavě, jak by mi bylo třeba někoho, komu bych se mohl a směl s plnou důvěrou vyzpovídati.

Zapamatujte a spalte, velela Viktora. To značí, že nesmím nikomu ani slova o tom.

Zítra přijede! Zítra ji spatřím! Zítra se přede mnou odestře tajemství, kterým si týrám hlavu!

Dobrou noc, Viktoro zlatá!

4.

Bylo dávno po půlnoci, ale neusínal jsem, a na dnešek sotva se rozbřesklo, vstal jsem. Nemaje nikoho, komu bych vylil stesk duše své, utíkám se k tobě, notýsku milý. Stále vracejí se mi na mysl řádky Viktořiny, a čím dál větší obavou naplňují mé nitro.

Dnes rozumím ledačemu, a jen mi je divno, že jsem nechápal ihned zřejmých známek, nasvědčujících, že se vítr otočil. A to bylo chování páně přednostovo od samého pondělka, kdy se vrátil z dovolené. Jindy zastavil se časem u mého stolu, pozeptal se, zažertoval, a připadalo mi, že na mne nepohlíží jako na podřízeného, ale že z jeho zraků svítí cosi mnohem vzácnějšího než pouhá vlídnost. Jeho pohledy hřály, cítil jsem, že se na mne dívá již jako na budoucího zetě, syna. Psaníčka od Viktory mně přinášel! Zdali jsem si mohl žádati více? Než od pondělka jako by mne tu nebylo. Měl otázky jen pro Vokouna, mě přehlížel. A jestliže bylo naprosto nezbytno. aby se ke mně obrátil, činil tak s výrazem zřejmých rozpaků, jakoby si byl vědom nějaké křivdy na mně spáchané. Včera pak odcházeje vytratil se, aniž řekl slova na rozloučenou.

Dnes konám těžkou cestu do úřadu, mnohem těžší, než když jsem před lety šel žádat o místo pln jsa pochybností, zdali je dostanu. Trapná nejistota rozestírá se kolkolem. Hněte mě pomyšlení, ví-li snad Vokoun o něčem, je-li zasvěcen? Choval se ke mně včera neobyčejně vlídně, jakoby měl vědomí, že dost utrpím ranou, která se nade mnou vznáší. Ani slovem nedotkl se mého poměru k Viktoře, nezavtipkoval o tom, jak jindy činíval. Uvědomuji si to teprv nyní. Tuší-li cosi? Ví-liž dokonce něco určitého?

Trýznivé, bolestné domněnky honí se mně hlavou — a moje kvartýrská přináší mně obvyklý ucháček s kávou a dva bachraté rohlíky. Připadá mi to jako poslední hostina odsouzencova. A já snídám — jím hladově, jako jsem jídal jindy, jakoby se v životě mém nic nebylo změnilo!

*

Šťastně jsem unikl z kanceláře o půl hodiny před polednem, vyžádav si odpuštění Vokounovo na odpůldne, a chvátal jsem na Výtoň, v nejzazší část rozpadávajícího se, mizejícího Podskalí. Spěchal jsem zbytky uliček, ze kterých zbyly jen pusté zříceniny, prázdné příbytky po vypuzených obyvatelích, místy již jen úzké, hrbolaté chodníky; spěchal jsem podle rozvrácených ohrad, prázdných někdejšího bohatství dříví a pomalu zarůstajících travou a býlím, a bylo mně v duši, jakobych v tyto truduplné končiny šel pohřbít i vlastní štěstí. Hleděl jsem v kalný, hnědavý tok Vltavy, a připadlo mi pomyšlení: Hle, tu by rázem bylo konec všemu! — Avšak já jsem plavec, a dobrý plavec. Bylo by třeba přivázati mi na hrdlo žernov osličí. Ale kdo by to učinil? Podle trestního zákona byla by to hotová vražda.

V Emauzích vyzváněli poledne. Chvěl jsem se nedočkavostí a zároveň obavou. Přijde-liž

Viktora? Nebyla-liž její výprava do Prahy nějak zmařena?

Vyzvánění umlklo, poslední jeho záchvěvy linuly se vzduchem, domíraly, a tu od mostu Palackého blížila se očekávaná. Srdce ve mně zajásalo, ale hned zas rozbušilo se neskonalou tísní. Co mi přinese nejbližší chvíle?

Nikdy, nikdy mně nevymizí z paměti výraz její tváře ve mžiku, kdy mě spatřila. Záblesk radosti, že mě tu nalézá, vystřídán byl ihned výrazem lítosti a smutku, jakoby toto naše shledání bylo posledním. Rty její svíraly se pevně, jakoby se bránily zachvění. Veliké, výmluvné oči její byly jako zaroseny.

Spěchal jsem jí naproti, za několik vteřin setkali jsme se.

„Čekáte dlouho?" zašeptala podávajíc mi ruku.

„Pouhou chvilku," odpovídal jsem a pocеloval její něžné prsty, které se v mé dlani zachvívaly.

„Chtěla jsem obstarati vše, abych pak co nejdéle s vámi mohla pobýti," hovořila tiše.

„Jest poledne," namítal jsem. „Musíte taky obědvati, slečno Viktoro. Kam půjdete?"

„Lhostejno mi, kam. Nemám hladu. Ale také vy musíte jísti, Pavle. Půjdu s vámi, kamkoliv uznáte za dobré. Jen abychom nevyšli z pořádku. Bude to náš první společný oběd — a bude snad — —"

Poznovu sevřela rty. V jejím hlase již se chvěl pláč.

Chvěl jsem se i já očekáváním, neskonalý smutek zaléval mi srdce, duši. Dobře jsem rozuměl, jaké slovo nedopověděla, zamlčela. Chtěla říci: „Snad i poslední."

Byla udychtěna spěšnou chůzí a viděl jsem, jak jest plna toho, co se mnou chce sděliti. A přece v tu chvíli ještě na to nedošlo. Z Prahy chvátalo množství lidí do Podola, od Podola tunelem přicházelo jiné množství do Prahy. Byli jsme stále v proudu chodců. Viktora jistě té chvíle nebyla s to, aby šeptala. Co v ní vřelo, bylo by se z jejího nitra vydralo prudkým výbuchem. Avšak hlasitě mluviti nebylo lze. Byli jsme stále obklopeni cizími tvářemi, nepovolanýma ušima. Oči mnohých upíraly se na nás, ježto jsme oba vypadali znepokojeni, rozčileni. Upoutali jsme na sebe pozornost i policejního strážníka, který tu přecházel a pátravě na nás pohlédl. Když jsme ho minuli, ztichly jeho kroky. Zastavil se, hleděl za námi. Ještě jednou, vracejíce se zas k tunelu, setkali jsme se s ním. Pohled pronikavější prvého spočinul na nás. Ba, strážník jevil i chuť, aby na nás promluvil. Viděl jsem mu to na očích. Jakoby v něm vznikalo podezření, že tu má činiti s dvěma kandidáty sebevraždy. Ne, v těchto místech neskáče se do vody. Zde pod zábradlím je pouhé bahno. Bylo mi do úsměvu z té myšlenky, ano, po-

kusil jsem se o úsměv, abych projevil, že na nic takového nepomýšlíme, ale pokus selhal. Cítil jsem, že neovládám svalův obličeje, že mám tváři tuhou, nehybnou.

Viktora nezvolila příhodného místa na schůzku. Ale kam jsme se měli obrátiti v tuto polední hodinu, kdy všechny ulice a všechna prostranství jsou plna lidí spěchajících z úřadů, z písáren a dílen k obědu? Bylo snad jediné místo takové, nahoře na Vyšehradě, na hradbách před hřbitovem nebo v Karlachově sadu. Nepřipadlo jí to. Nepřipadlo to nyní ani mně, ač jsme tam z ulice Libušiny měli nedaleko.

Viktora byla znepokojena, zmatena, poněvadž taky cítila pohledy mimojdoucích. V líci jen plála, klopila zraky k zemi. Pojednou však vzhlédla a vybídla mě:

„Podejte mi rámě. Bude to méně nápadno."

A zavěsila se, pevně se opřela. Bez ostychu, přítulně, spoléhavě, jakoby chtěla všemu světu říci: „Jsem pod ochranou tohoto muže zde! Kdo se odváží...?"

Chvilku kráčeli jsme mlčky. Potom Viktora řekla:

„Ano, pojďme k obědu. Bude to malé dobrodružství. Těším se na ně. — Co jste dělal všechen ten čas?"

Bylo zjevno, že hledá otázky nejlhostejnější, nechtíc a snad nemohouc v tu chvíli pověděti mně, proč přichází, co mi přináší.

„Co jsem dělal, slečno Viktoro! Znáte moje zaměstnání — a krom toho vzpomínal jsem na vás. Nebylo vlastně nic jiného. Viktora byla mou jedinou myšlenkou ode chvíle procitnutí až do usnutí. A Viktora i ve snách mě obletovala."

Neodpověděla, hleděla jen do dálky.

„Kde obědváte, Pavle?"

„Doma, u svých bytných."

„Jsou to prostí lidé, pravda-li?"

„Velmi prostí, starosvětští."

„Pavle, dnes tedy vezměte mě s sebou. Snad stačí váš oběd na dva."

Kdyby mě byla vyzvala, abychom spolu skočili do Vltavy, nebylo by mne to tak překvapilo.

„Slečno Viktoro, uvažte jen — —"

„Kdybyste věděl, Pavle, o čem všem jsem v poslední dny uvažovala!" odpověděla Viktora s trpkým přízvukem. „Pak byste viděl, že tato návštěva vaší domácnosti byla by ze všeho nejnevinnější."

„Ach, Viktoro drahá, kéž bych mohl uvésti vás k sobě, do toho milého pokojíku, který jest naplněn jenom vzdechem a steskem po vás! Kéž bych mohl přivésti vás tam, abyste z něho již nikdy neodešla!"

Zraky Viktořiny měly přepodivný výraz, když na mně po těchto mých slovech utkvěly. Skoro jakobych v nich četl vyzvání: Nuže, učiň tak! — Uchvátil mě úžas, divá radost, slib čehosi ne-

tušeného, ale zároveň i leknutí z podniku závratného, neskonale odvážného, převyšujícího smělostí svou vše, nač by mohl připadnouti jen člověk smyslů málem zbavený. Pohled Viktořin takřka mě tiskl k zemi, musil jsem sklopiti zraky.

„Zdráháte se, Pavle. Byla bych se nadála, že radostně uposlechnete."

„Slečno Viktoro, pomyslete jen, že nejsem sám. Co by řekli Petrnouškovi, moji kvartýrští? Není o to, co by řekli o mně... A lidé z domu viděli by vás ke mně přicházeti — což zná-li vás někdo? Jak snadno byste se octla v hubách sudiček? Jak bych se ospravedlnil u vašeho otce, kdyby o tom zvěděl?"

„Není vždy nejhorší upadnouti v lidské huby," odpovídala Viktora důrazně; „někdy to může býti záchranou."

Nerozuměl jsem této její logice, a co jsem se snažil vyřešiti smysl jejích slov, dodala Viktora:

„Nechcete, Pavle. Budiž. Doveďte mě, kam vám libo. Půjdu s vámi, i za vámi."

Její hlas vyzníval pevným odhodláním. V tu chvíli vzpomněl jsem na večer, kdy jsem ji pod záštitou domovního portálu ponejprv políbil. Kdykoli jsem na ten mžik pomyslil, vždy se mi drahá Viktora jevila jako poraněná a sklesnuvší laň, jako postřelené ptáče, jehož srdéčko dotloukává posledními údery. Dnešní Viktora nepodobala se tehdejší v ničem. Nikdy jsem neviděl žád-

né nihilistky, ale jak rozhodně nyní Viktora zahovořila a čeho jsem se z jejích slov mohl dotušiti — tu se z ní ozvalo cosi pohrdající vším, co ještě do nedávna jistě jí bylo nepřekročitelnou mezí, příkazem společenského mravu, ovocem vychování od samého dětství. Vanulo na mne cosi neznámého, nezbádaného z Viktory změněné, nové. Co se dělo v její duši? Nač vyzrála za krátkou tu dobu, co jsme se neviděli? Jakými duševními zápasy se probojovala? A co bylo příčinou této změny?

Byl jsem zmaten, nemoha v sobě najíti odpovědi na tyto otázky a vybřednouti z bludiště, do něhož mě slova její uvrhla. Nezbývalo však tu chvíli jiného než uposlechnouti ji, i řekl jsem:

„Pojďme, slečno Viktoro."

„Odvrzte ‚slečnu', Pavle," řekla tiše, „a jmenujte mě upřímněji, důvěrněji, jako já vás. Je mi třeba trochu tepla, útulnosti. A kde toho mám najíti, ne-li u vás?"

Její prsty skoro křečovitě obemkly mi paži, jakoby se zachycovaly pokraje srázu.

Vzpomněl jsem na zahradní hostinec v Myslíkově ulici, navštěvovaný kdysi vybranou společností, ale v poslední léta poněkud poklesší. Tam tedy jsme došli a společně poobědvali. Bylo to poprvé, co jsem přivedl do hostince dívku. Obával jsem se toho vstupu, na štěstí však nevzbudili jsme veliké pozornosti. Zatím se poměry i zvyky změnily, na hostince odkázány jsou i dívky, úřed-

nice ze závodů, učitelky, studentky. Co bylo ještě před desíti lety událostí, jest nyní zjevem zcela všedním, obvyklým. Byl jsem tomu nesmírně povděčen.

Skrovně a spěšně jsme pojedli, málo při tom hovoříce. Oba jsme se nemohli dočkati, až zase budeme sami. Když jsme vycházeli z hostince, Viktora promluvila:

„Nepřejedl jste se asi, Pavle. Nedivím se teď mnoha lidem, že jsou tak suší, jako jsem se dívívala dříve. To jsou patrně strávníci z hostinců. Všechno tam bylo tak vodnaté. Doufám, že vás paní Petrnoušková lépe krmí."

„Dojista, Viktoro. Po domácku sice, ale do syta. Chová mě jako vlastního, a má tuším dost obav, abych od nich neodešel."

„Což kdybyste přece někdy odešel, chtěje založiti vlastní domácnost? Loučil byste se s nimi těžce?"

„Bude-li to domácnost, o které sním, drahá Viktoro, odejdu rád. Zanechám tam sice kus života svého, jak jej zanecháváme všady, kde jsme příjemně a mile bytovali, ostavím světničku plnou nejkrasších vzpomínek — ale vlastní šťastná domácnost vše mi nahradí."

„A koho jste tušíval u svého vysněného domácího krbu, Pavle?"

„Jakáž to otázka, Viktoro! Koho jiného než vás!"

„Nuže, Pavle, teď tedy vězte: chtějí mě prodati — p r o d a t i mě chtějí, na vždycky, na celý život!“

Ustrnul jsem, dech se ve mně zatajil, srdce jakoby přestávalo bíti. Vyřkla to prudce, beze vší přípravy, beze všeho přechodu. Vyřkla to ve chvíli, kdy jsem se nejméně nadál. Zíral jsem na ni všecek vyjeven, slova nejsa schopen.

Viktora zabočila náhle do ztichlé ulice Pštrossovy. Byla bleda a zatínala zuby do rtů. Sáhl jsem po její levici, ponechala mi ji jako bez vlády, ale stále spěchala ku předu. Propletli jsme se několika uličkami, zamířila k můstku žofínskému, po můstku, položila na okénko výběrčího domku peníz a vedla mě na samý kraj ostrova nad lázněmi, nyní opuštěný, liduprázdný. Usedla na lavičku — usedl jsem vedle ní.

Ticho bylo na ostrově, ticho bylo taky na blízkém nábřeží. Toliko nad našimi hlavami šelestilo v korunách stromů, chvílemi zachrastilo cosi v křovinách. Vzduch byl naplněn jemným bzukotem hmyzu, jakoby zvučely tenoučké a neviditelné dráty ocelové.

Neodvážil jsem se promluviti. Viktora hleděla průlinou mezi stromy a keři kamsi do daleka, jakoby sledovala tok Vltavy. Patřil jsem na ni sotva dýchaje. Cítil jsem bušení znepokojeného srdce svého, a zdálo se mi, jakobych slyšel i tlukot jejího drahého srdéčka. Byl to arci pouhý klam sluchu.

Viktora stále se hryzla ve rty, nemohouc jinak ovládati své pohnutí. Zíral jsem se strany v drahé její líce. Viktora jistě cítila můj pohled. Její dobré, věrné oči pojednou se zaplavily a veliké slzy zavěsily se jí na řasy i sklouzaly jí po tváři. Slza za slzou — slza za slzou, stejně, odměřeně, jakoby sledovaly cvakot kyvadla, kanuly jí až na ňadra.

Dotkl jsem se její ruky.

„Viktoro, vzpamatujte se, neplačte — rve mi to srdce..."

Pomalu obracela ke mně tváři, na které se objevil bolestný úsměv.

„Vždyť já nepláču, Pavle. Vyplakala jsem se již v Dobřichovicích. Vidíte, že se směji."

A nový proud slz mi zjevil, kterak se směje...

5.

Na dlouhou chvíli oba jsme se odmlčeli.

Slovo, jež byla pronesla, vězelo mi jako žhavý drát v mozku a hrozně pálilo. Rád bych mu byl nerozuměl, a přece musil jsem rozuměti.

„Chtějí mě prodati!" byla řekla Viktora. Nebylo tu žádného dvojsmyslu, nemohlo tu býti jiného významu. Nikdy nic nemohlo býti řečeno jasněji. Moje drahá Viktora má mně býti odňata, uloupena. Řekla s důrazem prodati, a to zna-

menalo ještě více. Mně, kterémuž je povědomo soudní názvosloví, tanulo na mysli slovo jiné, které Viktoře nepřipadlo, kteréž jediné však vystihovalo pravý pojem. Má býti zašantročena! Moje Viktora! Ve slově tom vězela strašlivá urážka pro ni a neskonalá bolest pro mne. Právě ona, jejíž nedotčená bytost a něžná duše nikdy neměla býti předmětem nějaké spekulace.

Lpěl jsem očima na jejích rtech, ale neodvažoval jsem se promluviti, naléhati na ni. Je dosti času na vše, co od ní dále uslyším. Zatím jsem sbíral všechny síly, abych byl připraven na veškeru krutost jejího sdělení dalšího, které mne ještě očekávalo.

Její drahé, krásné oči nepřestávaly slzeti. Tu jsem sáhl po její měkké ruce, pohladil jí prsty.

„Viktoro drahá!"

Mohl jsem zašeptati jen ta dvě slova. Pohled na Viktoru, která v tu chvíli poznovu prožívala utrpení své, i bolest má vlastní zadrhovaly mi hrdlo. Kdesi jako v temnu zaklovalo ve mně strastiplné pomyšlení, že sedíme posledně tak blízko sebe a že se loučíme navždy. Kterak náhle a nelítostně hroutí se tu všechny moje sny a blahé naděje!

Posléze Viktora překonala své vzrušení. Poslední slzy roztékaly se jí po líci, jejich zdroj vyprahl, oči jí očervenaly. Hluboký vzdech vydral

se jí z hrudi. Znenáhla obrátila ke mně zraky a promluvila:

„Vyskytl se pro mne ženich, Pavle, žádoucí ženich a muž přiměřený mně — prý! Partie, která zabezpečuje budoucnost a kterou mohu pokládati za štěstí — prý! Uchazeč, který mě uvede v postavení společenské, jehož mi bude každá žena záviděti — prý! A někdy mohu být i šťastnou dědičkou, která pak s nabytým jměním a dalším životem může naložiti po vlastní vůli a chuti — prý! Opakuji vám, Pavle, prý — prý — prý! Jenom já sama jsem tak zpozdilá, že všemu tomu nechci rozuměti — prý! — Nuže, zde máte moje noviny; jsou utěšeny, pravda-li?“

„Viktoro,“ vydechl jsem, „je to pravda či jen krutý žert?“

„Nápadníci, kteří vše toto slibují a zabezpečují — nápadníci toho rázu, jaký teď kyne mně, nikdy nežertují. Doba žertování s vlastním osudem a s osudem vyhlédnutých obětí minula jim. Na další žerty nezbývá jim času. Vše jest míněno vážně; chcete-li tedy na život i na smrt vážně.“

„Viktoro!“ Srdce moje zaúpělo, krev mi ledovatěla. „Kdo jest — —“

„Konečně tedy se na to tážete. — Vzpomínáte-li, kterak jsem se vám poprvé v lese u studánky zmínila, že očekáváme hosta, strýce? Ano, přijel tehda skutečně. Chtěl s námi pobýti jen den anebo dva, a pak stráviti svoji dovolenou

kdesi na jihu. Změnil však svůj záměr. Odjel a potom se vrátil, aby se na celou dovolenou usadil v Dobřichovicích. Já jsem to byla, která jej tam upoutala. Je to matčin bratranec, anebo snad ještě vzdálenější příbuzný. Je to pan president. Žije dávno mimo Prahu. Neokázal se nám celých deset nebo dvanáct let. Když mě viděl naposledy, byla jsem ještě školačkou, pouhá neposedná žába, polo dítě a ještě ne to, co nazýváme dívkou. Takovým ženským výrostkům nevěnuje nikdo zvláštní pozornosti. Nevzbuzujíť ještě dojmů a laskomin, jaké vzbuzuje vyzrávající nebo vyzrálé ženství. Tehda strýc jen z pouhé příbuzenské zdvořilosti štípl mě do tváře, dal mi zlatník na cukroví, a teď se mohu přiznati, že jsem k němu pocifovala jistou nechuť jako v neblahé předtuše, která se nyní splnila. — Třikráte nebo čtyrykráte zaletěla k nám do rodiny pověst, že se strýc ožení, a hodlal prý skutečně tak učiniti. Avšak nevěsty zůstaly nevěstami a strýc mládencem. — Nyní se rozpomenul zas na staré přátele a poctil nás návštěvou...“

Viktora se odmlčela.

Zíral jsem na ni, jakobych každé její slovo chtěl ze rtů jejích vypíti.

Viktora hleděla k zemi. Její tvář, posud bledá, podlévala se znenáhla červení, když tišším hlasem pokračovala:

„Přišel po letech a viděl mě. Již nenašel Viktoru děcko, v krátkých sukničkách a neobrat-

nou, nýbrž v úměrné tvary vyspělou slečnu. Pavle, cosi úzkostného ozvalo se ve mně, když se jeho zraky poprvé zas na mne upřely. Nevěstily mi nic dobrého. Strýc dal otci i matce na srozuměnou, že je syt svého mládeneckého života a že jest odhodlán oženiti se. A jestliže se u nich nesetká s odporem, že by mnou ozdobil svoji domácnost, všechen svůj další život."

Nesmírná hořkost překonávala mě, hrozná nenávist k neznámému tomu člověku zmáhala se mne.

„Co řekl vám, Viktoro drahá?"

„Mně nic. Zatím se o mně vyjednává bez přímého účastenství mého. Posud jen mi bylo tlumočeno matkou, zač pan strýc žádá a co nabízí. Jest bohat, v den sňatku slibuje upsati mi polovinu svého jmění. Pojednou bych byla zámožnou paní — —"

„Ale, Viktoro," zabouřilo to náhle ve mně, „kterak o vás mohou vyjednávati po všem tom, co se dříve událo! Když mně bylo dovoleno, abych se s vámi stýkal! Vzpomeňte onoho večera, kdy pan Vokoun za mne promluvil. Což se mi o všem jenom zdálo?"

„Pavle, ještě neznáte ducha rodin ve všech vrstvách, neznáte toho ducha v naší vrstvě, ale hlavně neznáte matek a jejich logiky, jejich ctižádosti. Pomyslete jen: dcera se má státi paní presidentovou — třeba že pan president již je na prahu výslužby. Odlesk její skvělé existence

padl by na celou rodinu. A ještě té rodině mohu býti prospěšna."

„Rozumím, Viktoro. Taky váš další život má být ozdoben touto skvělou partií."

Snad bylo více hořkosti v těchto slovech, než jsem do nich vkládal, která však naprosto neměla býti výtkou Viktoře, nýbrž onomu ostatnímu světu, který ji obklopoval, o ni ukládal. Nevím, jak rozuměla Viktora. Ale když promluvila, cítil jsem, jak se chvěje každá krůpěj krve srdce jejího.

„Pavle! Seděla bych tuto po vašem boku? — Pavle, vím dobře, že nejsem pouhé poupátko, po němž kdosi vztahuje ruku, jen aby se jeho vůní opojil. Bude mi pětadvacet let, Pavle, nejsem děckem nerozvitým, ale přes to myslím, že by mne bylo škoda pro strýce, kterému je šedesát. Krom toho, Pavle, vím více, než se naši domnívají. V životě mého strýce byl jistý román, ba, byly romány. Utajovali to vždycky přede mnou i před sestrou, abychom neměly ani nejmenší pochyby o čistotě a neposkvrněnosti rodinného štítu, abychom nepozbyly úcty. Vždy se o tom jen šeptalo — před námi „dětmi" spouštěla se nade vším opona, zvláště matka vše zastírala, protože strýc je s její strany. Zapomínala však při tom, že jsme taky ženštiny, a ženské zraky jsou bystřejší, ženská vnímavost chápavější, ženský domysl uhádavější. Dost brzy jsme porozuměly, proč se každý sňatek strýcův zhatil.

I to jsme pochopovaly, proč se naši rodiny zmáhalo vždy uspokojení ze všech těch nezdarů. Strýc je bohat; dokud zůstane svoboden, vždy bylo lze doufati v nějaké dědictví. Jakmile by se oženil, všechny naděje by zmizely. Žena byla by strýci bližší než všechno příbuzenstvo, a což teprv, kdyby přišly děti! — Odestírám před vámi, o čem byste nikdy byl nezvěděl, kdyby nešťastné jeho kroky tak osudně nebyly protaly moji dráhu životní. Já jsem na něj skoro zapomněla, ale matka nezapomněla. Teď se objevil — a s jakým lákavým návrhem přišel! Jaké štěstí mi podává!"

Hlas Viktořin hořkl čím dále více, když pokračovala:

„Pavle, chce mnou vyzdobiti svou domácnost, chce mnou vykrášliti zbytek života! Chápete to? Je mu šedesát let. Život po jeho boku nelákal by mne ani, kdyby byl světcem; naše spřežení vždy by bylo nerovné. Mohla bych jej ctíti, vážiti si ho — milovati ho nemohla bych. Jeho objetí vždy by bylo studené. Ale jeho mladý i mužný život vykypěl a vyšuměl v dobrodružstvích, do jejichž nejhlubších tajů nikdy bych nebyla chtěla nahlédnouti, která však vždy mě naplňovala pocitem odporu, tehda, kdy mě mohl býti a byl zcela lhostejným. A teď pojednou, na sklonek toho života má mu nešťastná Viktora býti ozdobou, má mu býti kořistí. Jest mladá, hezká, půvabná, žádoucí, nuže, budiž mou ženou! —

Hledíte na mě, Pavle, ve vašich zracích jako bych četla podivení, že tak o sobě mluvím. Nemohu jinak, Pavle, ježto jsem v nebezpečenství, a tu se mi otevřely oči, tu teprv sama se poznávám, oceňuji. A zdaliž jste mi neřekl sám, jaká jsem, desetkráte, stokráte? Co bych dřív o sobě nebyla vyřkla z pouhé dívčí skromnosti, mohu právem říci teď, kdy se musím brániti…“

Ještě nikdy jsem Viktory takto neslyšel. Její tvář se rozplameňovala, v jejím hlase, jindy tak sladkém a zpěvném, třásl se nyní hněv. Byla krásná v tomto svém roznícení, krásná až k opojení.

Odmlčela se. A potom, klopíc zraky k zemi, ovládajíc se, hovořila dále:

„Pavle, snad ještě nikdy žádná dívka k vám tak nehovořila, ale snad jste se taky nikdy nesetkal s dívkou, kterou okolnosti uvrhly v moje postavení. Všechen po léta vtloukaný, naučený ostych byl by tu hloupou přetvářkou. Zaleťte v budoucnost, Pavle, pomyslete si mě o deset let starší — ale taky strýce o deset let. Bude pak starcem — a já posud mladou ženou, vědomou si plně svého ženství a života. Byste mne i neměl rád, bych vám i byla naprosto lhostejna, mohl byste mně raditi, abych se odhodlala, k čemu mě chtějí donutiti naši? Vidím vám odpověď na očích. Pavle, mám ráda vás, věřím vám; více než to — důvěřuji vám. Jsem vaší, Pavle — (Viktora nyní skoro jen šeptala) —

a chtěla bych býti ještě více vaši, neboť bych tím byla zachráněna — —"

Viktora pomlčela. Pojednou zvolala, vzhlédnouc ke mně zraky planoucími:

„Nikdy se nestanu ženou strýcovou!"

„Viktoro!"

„Běží jen o to, abychom získali času. Matčino naléhání odrážím zatím důsledně otázkou: A což Pavel? — Přenáhlili jsme se, odpovídá matka. — Otec chová se při všem dosti trpně. Strýcova žádost lichotí mu, ale zas cítí, že tu již závazek jest. Jste to vy. Ať má vady jakékoli milý otec náš, kus karakteru jest v něm. Cítím, jak je mu ze všeho trapno. Večer, osaměv s matkou, říkal k ní: Proč nepřišel o rok, o dva roky dříve! Času měl na to dost. Ale teď, když ten zatrápený Čamrda —! nehněvejte se proto na tatínka, Pavle..."

„Viktoro! Jak mu rozumím! Ruce bych mu zlíbal!"

„A tedy, Pavle, počítám jen dni, abychom šťastně přečkali ten pobyt venku, abych zas byla doma v Praze, kde se cítím silnější než tam venku. Zatím taky se přibliži vaše zkouška. Pevně doufám, že ji obstojíte. Co pak dále, sama zatím nevím. Ale již nemůžete přijíti do Dobřichovic, nikdo vás tam nesmí spatřit — a mohlo by se tak při vší opatrnosti státi. Buďte trpěliv a jen vždy pomyslete, že taky já musím přečkati tuto zkoušku trpělivosti. Napíšu vám časem psaníčko,

vy však psáti nesmíte, leda bych našla spolehlivou duši, která by to zprostředkovala. — Teď víte vše, Pavle, a nyní mě doprovoďte. Nejdříve domů, kde mám svoje nákupy, a potom na nádraží. Anebo chcete-li, jeďte se mnou až do Všenor. Nejbližší vlak odveze vás opět na Smíchov. Souhlasíte?"

Kdož by nebyl souhlasil! Ještě jsme na Žofíně pod košatými stromy restaurace posvačili, a Viktora při tom zažertovala:

„Podívejte se na nás, Pavle, vždyť my se chováme jako mladí manželé!"

Ale hned zase zvážněla a řekla:

„Taky toho se dočkáme, doufám, ale co ještě přežijeme do té doby!" —

Odcházeli jsme s Žofína. Viktora zdála se již zcela klidnou. Vyhovořila se, vylila mně srdce své. Její chování dodávalo i mně odvahy. Za její řeči tam na cípu ostrova chvílemi až mě mrazilo. Byla to jiná Viktora, než jak jsem ji posud znal. Zjevila se mi tu náhle dívkou silnou, odhodlanou, nezastírající malomocným steskem zraků svých před skutečnostmi, dotýkající se i tajů života, před nimiž by jiná duše ženská oněměla, a zůstávající při všem tak čista a žensky důstojna.

Zamířila k domovu, pro věci, kteréž byla v Praze opatřila, pro svá drobná zavazadla.

Když jsme vstoupili do ulice, kterou jsem tolikráte byl přeměřil, zmocnil se mne podivný

pocit. Padla na mě neskonalá tesklivost, ale taky obava.

Po několika krocích stanul jsem.

„Viktoro drahá, nevím, je-li správno, že jdu s vámi až v tato místa, že mám jíti snad až do vašeho bytu — —“

„Byl jste u nás tolikrát, Pavle,“ řekla Viktora pevně.

„Ano, ale tu byla vaše rodina doma. Nyní však jste sama, byt jest prázdný. Netušíte, čí zraky spozorují, že s vámi přicházím, že se dvéře bytu za námi zavrou — —“

Viktora hleděla přímo v před a odpovídala:

„Kéž by nás viděly oči strýcovy! Pak by snad — — Neboť reputace jest mu nade vše. Dekorum — dekorum jest jeho heslo. A snad — kdybych vaším vstupem k nám byla kompromitována — byla bych vysvobozena z tísně bez dalších zápasů. — Pojďte, Pavle!“

Viděl jsem, že Viktora vše rozmyslila, a nebylo lze odpírati jí.

Došli jsme, Viktora bez ostychu kráčela vzhůru, odemkla byt, vstoupili jsme. Okna jídelny byla zotvírána, přes to bylo cítit, že vzduch tu byl několik neděl uzavřen. — Prochvívaly mě vzpomínky na krásné chvíle zde zažité.

Viktora otevřela dvéře své komnaty.

„Vzpomínáte, Pavle, na štědrý ten večer, když jste mi přinesl Sny o štěstí?“

Jak bych nevzpomínal! Každý mžik vytanul mi na paměť.

„Kterak jste se ostýchal? Kterak jste tonul v nesmírných nesnázích?“

Chvěl jsem se blahem i lítostí.

Zraky Viktořiny se leskly.

„Tehda, Pavle, očekávala jsem první vaše políbení, a chvěla jsem se úzkostí i radostí zároveň. Tehdy vanul mi duši zas prvý sen o štěstí — váš dárek vtěloval se. Ale vstoupil otec.“

„Na štěstí, Viktoro, než jsem se odhodlal — jestliže bych se byl vůbec odhodlal. Byla jste tak vysoko nade mnou, tak povznesena a nedostupna.“

„Dnes nevstoupí otec, Pavle. Jsme sami, a vy mne ani nepocelujete?“

„Viktoro drahá, po všem, co jste mi řekla, zdá se mi, že bych ukrádal, co mně zas již nenáleží.“

„Co vám náleží více než dříve, Pavle!“

Viktora vypjala hruď, nastavila mi planoucí své rty.

Zlíbal jsem ji, až mě závrať pojímala. Vzpamatovav se, připomenul jsem jí:

„Viktoro, abyste nezmeškala, vlak nečeká.“

„Nezmeškám, Pavle. A nezapomeňte dneška, této chvíle. Tímto políbením zasnoubila jsem se vám.“

Za hodinu potom vstupovali jsme na nádraží smíchovském do vozu, a konduktor nás

uvedl do malého, polovičního kupé o třech sedadlech. Ale třetího pasažera již tam nevpustil, i jel jsem s Viktorou až do Všenor samojediný.

Nerad jsem se s drahou duší loučil, nemohlo však býti jinak. Když jsem odcházel, sama přichýlila ústa k políbení a řekla:

„Pavle, buďte statečný, na mě spolehejte. Čas uplyne, a máte mě v Praze."

Objal jsem ji, ještě vroucí políbení — deset pocelů — a jako zmámen seskočil jsem s vozu. Vlak unášel Viktoru k Dobřichovicům a srdce moje letělo za ní. Za soumraku, v duši všecek pobouřen, vracel jsem se do svého těsného pokojíku. Paní Petrnoušková ohřívala mi promeškaný oběd a stále se divila, kde jsem chodil.

6.

Na dlouhé neděle dal jsem ti odpočívati, notýsku milý, jak jsem byl rozkolísán a jako z kolejí vyvrácen. A nebylo co vpisovati, krom veliké bolesti, která mnou až lomcovala a kterou jsem musil vychoditi a roznositi Prahou, všemi jejími kouty a končinami, do kterých jsem ještě nikdy nezabloudil.

Minul srpen a překlopila se polovina září. Viktory zatím jsem nespatřil. Jen malá psaníčka od ní docházela. Z jejich tvarů a způsobu

psaní — tužkou — soudil jsem, že jich drahá zmilitka má nepsává doma v pohodlí, nýbrž kdesi na vycházkách, v lesním ústraní. A z datování psaníček seznával jsem, že nemá vždy času a příležitosti, aby je hodila do vlaku hned po napsání, ale že je nosí třeba dva, tři dni při sobě, než může tak učiniti. — Jejich obsah snažil se vždy utěšiti mě, a přece jsem četl mezi řádky, že Viktoru samu svírá starost, ne-li dokonce obava. Každá její řádka naplňovala mě poznovu palčivou touhou po ní, ba dychtivostí stěží překonatelnou. Byly chvíle takového neklidu, že jsem se odhodlával na výpravu do Dobřichovic, abych jen z daleka ji uviděl, stůj co stůj! Bylo třeba vší síly, abych se ovládl a nedopustil se žádné neprozřetelnosti. Slíbil jsem Viktoře, že vyčkám, a musil jsem slovu dostáti.

A za takového mého rozpoložení duševního blížil se den zkoušky. Pozbýval jsem veškeré naděje, že to dobře dopadne, předvídal jsem, že neobstojím. V hlavě bylo pusto, zdálo se mi, že ze všeho nevím ani slova, ani číslice. A když jsem se posléz ocitl před zkušební komisí a viděl vážné tváře zkoušejících, tušil jsem, že jest můj osud zpečetěn. Přes to jsem se odhodlal, že vytrvám. Vždyť po všem zbývá ještě koule do spánku — a bude dobojováno.

Potom byly dány otázky, úkoly. Zkoumavé zraky pánů komisařův i samého předsedy ulpěly na mně. Bylo mi, jakobych v nich četl útrpnost

s mým osudem, ale taky neúprosnost. Pocítil jsem lehké mrazení a hned zase horko, jakoby se o mě pokoušela zimnice.

Přes to mluvil jsem a psal — nikdy se nerozpomenu, co vše jsem odpovídal, co jsem napisoval. Jen jsem viděl, jak páni pokyvují hlavami, jak na archy před sebou cosi poznamenávají. Takové poznámky činívali páni přísedící soudních senátů, když jsem býval zapisovatelem u trestního soudu. Jsem tedy taky souzen — a odsouzen.

Odcházel jsem ze zkušební síně jako v mrákotách. Profesor mi pokynul rukou, předseda komise popošel za mnou, podal mi ruku a řekl vážně:

„Naskytne-li se někdy, že bych vám nějak mohl prospěti, ochotně tak učiním. Vzpomeňte si na mě.“

Nerozuměl jsem těm slovům, anebo — lépe řkouc — rozuměl jsem jim jako palčivé ironii. V hlavě mi bušilo, když se dvéře za mnou zavřely.

A v ruce šustilo mi vysvědčení.

„S vy — zna — me — ná — ním“ — — četl jsem na něm!

Nevěřil jsem v prvou chvíli zrakům. Opět a opět četl jsem jméno, a všechen omyl vyloučen: Pavel Čamrda! A znova a znova čtu: s vyznamenáním! Obstál jsem, zvítězil jsem, a s vyznamenáním!

Viktoro drahá! Slunce zas mně svítí, a krásněji než jindy, líbezný vzduch pozdního léta zas mě lahodně ovívá, květiny mi kvetou, koruny stromů ševeli mně na pozdrav. Již jsem se v duchu viděl před tebou všecek zahanben, že jsem svou životní káru poznovu zvrátil, že jsem cestou zmehl — a zatím s vyznamenáním! Sice ještě nevím, jakou to pro mne má cenu, co s tím v budoucnosti, kam to povede, ale cosi vím nepochybně: jak bych v Tvých očích byl poklesl, propadna, a jakou posilou by to bylo bývalo všem, kdož o Tebe ukládají: „Vždyť je to ničema propadlý!" znělo by Ti v uši od rána do večera.

Se mnou byla bys i Ty zahanbena.

*

(Večer.)

Nikomu jsem neřekl ani slova o svém úspěchu. Na Petrnouškovy je času dost. Ostatně tomu beztoho nerozumějí, nemohou chápati dosah této události. A Vokounovi — umiňoval jsem si — nesvěřím se hned. Je poslední dobu zamračen, skoupě hovoří, a jen co se úřadu týče. Jakoby se s ním byla nějaká změna udála, jakoby na mě byl zanevřel.

Ale když jsem odpoledne přišel do kanceláře a jak obyčejně usedl k svému stolu, vzchopil se Vokoun, přišel, podal mi ruku, stiskl moji.

„Čamrdo, gratuluji," řekl chraptivě.

„Vy víte — —?“ otázal jsem se překvapen.

„Vím. — Věděl jsem hned po zkoušce. Tak tedy ještě jednou: gratuluji!“

„Děkuji vám,“ řekl jsem vděčně.

„Nemáte zač. Děkovati máte jen sobě. Svěřil mi jeden z pánů, že jste obstál znamenitě. Sice prý jste měl s počátku trému jako trám, ale pak prý jste se rozpoutal. Tedy to byla šťastná tréma. A teď, Čamrdo, hleďte, kudy je díra do světa. Ať nesplesnivíte!“

„Kterak to, pane oficiále?“

„Kterak to?“ zamžikal Vokoun očima pod okuláry. „Takto, Čamrdo: kdybych já byl vašeho věku a v situaci, v jaké vy nyní jste, a kdybych měl takové vysvědčení v kapse, věděl bych docela jistě, že na téhle židli zde nezakejsnu, že se touhle zdejší červotočinou na prach nerozpadnu. Tak, milý Čamrdo.“

„Pane oficiále, nerozumím vám...“

„Bohužel, Čamrdo, že jsme nikdo nikdy nerozuměl, kam s tím životem. Možná, že za nedlouho porozumíte. Za deset let jistě byste všemu porozuměl, ale pak už by bylo pozdě. Podívejte se na mě, jak jsem tu zrosolovatěl. Nebylo by směšno, kdybyste mě teď posílal do světa? A přece vím teprve teď a náramně jasně, co jsem tak před nějakými dvacíti nebo pětadvacíti lety měl udělat. Ale tenkráte jsem neměl žádného Vokouna, aby mně to byl pověděl. Tenkráte jsem se mohl jmenovat Slepejš.“

Bylo mně skoro poněkud úzko ze slov páně Vokounových. Chtěl mi naznačiti, že nejsem na pravém místě? Chtěl mi tím dokonce říci, že mám začíti jinde znova? Teď — a zase začínat?

Potom se Vokoun otázal:

„Pochlubil jste se už starému?"

„Ještě ne. Ba ani nevím, zdali to mám učiniti. Chová se poslední dobou tak, jakoby mne zde nebylo."

Vokoun upřel na mě zpytavý pohled, jakoby mi chtěl proniknouti až na dno duše.

„Zatím tedy nic mu neříkejte. Je na to času dost," řekl suše.

A šel na své místo.

Nemohu se zbaviti domněnky, že Vokoun něco ví, že aspoň cosi tuší. Ale uzavírá se přede mnou. Nechápu, proč tak činí. Býval sdílnějším.

*

Je sobota.

Bylo po jedenácté, když přednosta zavolal k sobě Vokouna. Audience byla dosti dlouhá. Vokoun se pak vrátil s náručím listin. Brzy potom přednosta odešel.

Když jsme v poledne odcházeli z kanceláře, řekl ke mně Vokoun:

„Zejtra sotva se uvidíme, Čamrdo, leda pozdě večer. Chci se podívat z Prahy, západní drahou. Připadlo mi, že snad byste někomu tam

venku chtěl poslati pár řádek. Že byste se chtěl pochlubit, jak vám dopadla zkouška. Možná, že by to někoho zajímalo. Aspoň já o někom vím, komu by to způsobilo radost."

„Pane oficiále — —" vyhrkl jsem, „— vy pojedete do —"

„Ano, pojedu," nedal mi Vokoun dopověděti. „Zastavím se tam. A myslím, že stranou jistě se mne kdosi zeptá, nevezu-li něco od Pavlíčka . . ."

Věděl jsem dosti. Vokoun pojede do Dobřichovic. Nechápal jsem sice, proč a zač, ale v tu chvíli bylo mi vše lhostejno. Vzpomněl jsem si na slova Viktořina, že bych jí mohl dopsati, kdyby našla spolehlivou duši, která by to zprostředkovala. Nuže, Vokoun jistě je duše spolehlivá.

Po poledni napsal jsem psaníčko drahé dívce. Zvěstoval jsem jí, jak šťastně mi dopadla zkouška, vylil jsem jí srdce své. Pečlivě jsem zapečetil, večer na odchodu z úřadu odevzdám Vokounovi. Jistě mi přinese odpověď.

Teprv teď, napsav, přemítám o příčinách nepochopitelného zítřejšího výletu Vokounova. Kterak se k tomu odhodlal? Co jej přimělo? A na konec dobádal jsem se, že jeho výprava jistě souvisí s dopolední audiencí u přednosty. Byl tam nepochybně pozván. A já ne — já jsem zavržen!

*

(V noci.)

Odevzdal jsem Vokounovi dopis pro Viktoru, přijal jsem jeho pozvání na večeři, doprovodil jsem ho domů a dlouho ještě jsem těkal Prahou, bez cíle a plný neklidu. Pozdě jsem se vrátil domů, Petrnouškovi dávno spali. Ve svém pokojíku na stolku nalezl jsem psaní. Adresa napsána povědomou, milou rukou Viktořinou, ale rysy chvatnými, nasvědčujícími značnému rozčilení, v jakém psala.

Rozřízl jsem obálku. Oktávek obsahuje toliko několik řádek, psaných rovněž chvatem.

„Drahý Pavle, píši naspěch, abyste byl co nejopatrnější. Varujte se pana Vok. Nesvěřujte se mu ani slovem ze všeho, co jsem Vám pověděla. Mám důvodné podezření, že jest účastníkem komplotu proti nám. Byl obeslán, aby zasáhl. Chvěji se obavou, zdali jste se již nějak v jeho ruce nevydal. Vaše V."

Přišlo to jako rána hromová — a pozdě. Nepověděl jsem sice Vokounovi o svém setkání s Viktorou, nevyzradil ani slova o tom, co mi svěřila, ale před několika hodinami odevzdal jsem mu dopis pro ni. Byl to pouhý zálud, když mě k tomu vyzýval? Vylákal ode mne list proto, aby jej pak odevzdal rodičům? Byl by schopen takové podlosti? Ne, nemohu tomu uvěřiti. Viktora patrně jest na omylu, v bludu. Chápu to, vždyť jest po dlouhé neděle rozčilena. — Ale

kterak může věděti, že Vokoun přijde? Že jest obeslán? Tento zvláštní výraz Viktořin jest mi velmi podivný, má určitý a snad neblahý význam. Jest v něm cosi nepřátelského.

Vzpírám se všemu podezření, ale řádky Viktořiny přece mě znepokojily.

Půlnoc přeplula nad Prahou, ale není mi do spaní. Připomínám si každé slovo, které jsem Viktoře napsal, ale nepřipadá mi ani jediné, které by mohlo naše postavení nějak zhoršiti. Jejího otce, její matky jsem se ani nedotkl, ni slovem všeho ostatního, do čeho mě Viktora zasvětila. Psal jsem, jako bych o ničem nevěděl. Psal jsem žhavě, vášnivě, ale jen jako milenec milence. Ať padne dopis komukoli do rukou, nevydá svědectví o ničem jiném, nežli že Viktoru horoucně miluji. A to není hřích.

Ach, kterak přečkám zítřejší neděli!

Nehnu se z nádraží, dokud Vokouna nevyčkám. A jestliže nás zradil, tedy — —

Ano, co učiním? Nevím. Nevím nic. —

*

Dnešní neděle dlouho nezapomenu.

V noci zmítaje se na lůžku, nemoha usnouti, týrán jsa tisícerými domněnkami a obavami, umínil jsem si, že ráno poběhnu na nádraží, abych Vokouna zastihl ještě před odjezdem, a vyžádám si na něm psaní, svěřené mu pro Viktoru. Nebude-li ho chtít vydati, vyrvu mu je násilím.

Všecek zmalátněn usnul jsem však až k ránu — a promeškal jsem první vlak. Marně přečkal jsem pak všechny ostatní, Vokouna jsem nespatřil.

Toulal jsem se potom Prahou odhodlávaje se, že večer vyčkám Vokounova návratu. Děj se v Dobřichovicích cokoli, musím jej viděti, mluviti s ním. A jestliže mně i nepoví, co tam kutil, seznám z jeho chování, byla-li domněnka Viktořina správna.

Od šesté večerní hlídkoval jsem před nádražím, po sedmé vstoupil jsem na peron. Byl jsem připraven, že budu čekati až do desáté, do půl jedenácté, ale krom nadání vrátil se Vokoun k osmé hodině.

Viděl jsem jej už zdaleka. Slezl s vozu, narovnal si okuláry a kráčel podél vagonů s hlavou schýlenou, odměřeně, nikoho si nevšímaje. Teprve když se přiblížil, jako pudem jsa veden, povznesl hlavu, spatřil mě.

Výraz jeho byl zachmuřen. Stanul, díval se na mne nevlídně a pronesl nevrle:

„Pro Boha vás prosím, Čamrdo, co tu děláte?“

Pomátl mě tím, očekával jsem jiné oslovení.

„Šel jsem procházkou, pane oficiále, a tu mi připadlo, zda bych vás tu uviděl...“

„Vy chodíte procházkou na nádražní perony? To jste zvláštní labužník. Neznám protivnějšího místa.“

A šel dále. Já za ním.

Dávno jsme měli nádraží za zády, Vokoun slova nepronesl. Bylo mi z tohoto jeho mlčení trapno a nesnesitelno. Konečně tedy jsem sám promluvil:

„Smím se zeptati, jak jste strávil neděli?"

Vokoun podíval se na mne přes rameno a řekl:

„Výborně, Čamrdo. Náramně znamenitě. Záviděl byste mi, kdybyste věděl. — Ale myslím, že jste se chtěl zeptat na něco jiného?"

Uhodl to, ale já neměl odvahy, abych vyslovil jméno, kteréž mě celého naplňovalo.

Zase jsme šli chvíli mlčky. Vstoupili jsme na most Palackého, a tu Vokoun řekl:

„Psaníčko jsem odevzdal, kam náleželo. Nemějte starosti, Čamrdo."

A zase mlčel.

Za mostem Palackého mávl rukou v levo, mávl v pravo, a řekl:

„Vy máte tuhle blíž domů, Čamrdo, a já tuhle. Dobrou noc — vyspěte se hezky. Mně dnes není tuze do řeči, kamaráde, zítra si to vynahradíme."

Zdálo se mi, že jeho tvář při těch slovech nabyla výrazu mefistofelského.

„Nemáte mi co říci, pane oficiále?"

Nechtěl jsem odejíti s trapnou nejistotou a nezmohl jsem se na jinou otázku,

„Ne, Čamrdo. Jenom pěkné pozdravení. A tuhle — abych nezapomněl — nesu něco písemného. S Pánembohem!"

Sáhl do kapsy, vyňal a podal mi psaníčko.

Od Viktory!

Než jsem mohl poděkovati, Vokoun se vzdaloval.

Chvatně jsem roztrhl obálku, četl jsem:

„Nejmilejší Pavle! Raduji se z Vašeho úspěchu. A v duchu odprošuji pana Vok. — křivdila jsem mu. Není jejich — je náš! Zasluhuje největší měrou Vaši i mé důvěry. Je-li na světě člověka, který cítí s námi, je to on. Zdá se mi, že tušil mé podezření, a v jeho zracích jsem četla cosi jako bolestnou výčitku. Stiskla jsem mu za to vděčně ruku, málem bych ji byla políbila. Co se dělo, zvíte od něho. Vaše V."

Co se dělo, zvíte od něho! A Vokoun mně utekl. Kéž bych mohl prospati všechny hodiny do zítřka večera, abych nezahynul nedočkavostí!

7.

Dnes tedy vím vše, co mi pan Vokoun měl pověděti. Bylo mně arci souzeno, abych na to čekal až do večera. Třásl jsem se dychtivostí od samého jitra, od vstupu do kanceláře, po celé dopoledne, celý den, ale milý Vokoun byl uzavřen jak na sedm zámků. Chodil po kanceláři a

zdálo se mi, jakoby cosi přežíval. Na tváři přeháněly se mu chmury jako mraky na podzimní obloze. Nehovořil, jen bafal, a často na studeno, aniž pozoroval, že mu doutník vyhasl.

Teprve když jsme v poledne odcházeli, řekl ke mně na ulici:

„Nevím, Čamrdo, zdali jste již taky vypozoroval, že jednotlivé dni týdne mají svou určitou tvářnost, zvláštní výraz. Jiný že jest pondělek, jinak že se dívá sobota, neděle. Mně byl pondělek odjakživa dnem nejprotivnějším, již za lét školáckých i později za studií — a snad vám taky. Ještě nám hrála ve všech žilkách neděle, včerejší skotáctví a později ludráctví. Ale protiva pondělek vybarvil se mi dokonale v té robotě kancelářské, a myslím, že v tom je nám všem stejně příjemný. — Mám dnes takový milý pondělek, Čamrdo. Přežvykuji od rána včerejší neděli. Vzpomínáte si, Čamrdo, jak jsme kluci malí cucávali sladké dřevo? Co jsme potom vzali do huby, vše nám hořklo. Tak je mně dnes, kamaráde, mám jazyk jak v pelyňku naložený!“

Toto mi přednesl, přidal ještě „dobrý apetýt!“ — a šel.

A kde dopoledne přestal mlčet, v tom odpůldne pokračoval, ač mohl mluviti, ježto se nám pan přednosta skoro ani neukázal.

A já vyčkával jsem trpělivě. Tušil jsem, že večer mu rozváže jazyk.

Tak se stalo. A když udeřila šestá a já mu dával dobrou noc, zadržel mě drsným zvoláním:

„Volnou, Čamrdo, vždyť jsme ještě nedomluvili!"

Nu arcif — ještě jsme ani nezačali.

A pokračoval:

„Je vlahý večer, pojďte, zajdeme si k svatému Tomáši."

Šli jsme; Vokoun celou cestu nemluvil. — V zahradě Tomášské sedělo asi devět hostů. Vokoun vyhleďal kout nejvzdálenější, nejtemnější, usedl.

„Víte," povídal, „když chci býti někdy hodně sám, zajdu si semhle. Bývalo zde jinak za onoho času, kde pak to všechno je! Jen se zde rojilo, celá Praha sem zapadala, židle jste tu nedostal. Arci tu býval taky jiný chmel. Ale teď by taky zde v zahradě mohla být klášterní klausura, nejen tam nahoře."

Přinesli večeři, přinesli pivo.

Vokoun pojedl, napil se, zažehl viržinku, bafal, hleděl před sebe. Jen chvílemi mrskl po mně koso, a tu se mu vždy v očích zajiskřilo.

Posléze, když načínal druhou, z čista jasna pronesl:

„Povězte mi upřímně, Čamrdo, jak je to s vámi a s dceruškou našeho přednosty? Máte vy tu slečinku pořád ještě rád?"

„Pane oficiále — —!"

„A má ona vás ráda?“

„Byl jste včera venku, pane oficiále, snad jste mohl pozorovati — —“

Vokoun zíral na mne chvíli, silně zabafal a řekl:

„Ptám se jen proto, Čamrdo: kdybyste byli nějak vychladli a kdybyste se byl zatím jinak rozmyslil, že by teď byla nejvhodnější chvíle, abyste toho nechal. A zavděčil byste se hned několika lidem, Čamrdo, tuze zavděčil.“

Nic takového nečekal jsem právě od Vokouna. A myslím, že se mi hlas chvěl nesmírnou lítostí, když jsem řekl:

„Taky vám, pane oficiále? A taky — slečně Viktoře?“

„Počkejte, mladíče, tak daleko ještě nejsme. Ale dobře si to rozmyslete. — Napsal byste slečně Viktoře, že jste byl na omylu; že jste zkoumal srdce své a seznal, že to byl klamný zápal; že shledáváte, jak daleko máte ještě k ženitbě a že by zatím povadla, uschla; že chcete jednat poctivě a vracíte jí slovo, osvobozujete ji ode všech závazků a vyprošujete si, aby zapomněla na vše, co se mezi vámi událo. — Když tak učiníte, Čamrdo, máte od prvního povýšení v kapse, budete kancelistou. A kdyby se vám už pak nelíbilo v našem úřadě, máte bezpečné a lepší místo v jiném, na dvanáct stovek, a můžete se pak oženit, kdy chcete a s kým chcete, a z nás už nikoho nemusíte vidět. — Co tomu říkáte?“

Čím déle mluvil, tím větší pobouření zmáhalo se mne. Bolest i hněv rychle se ve mně střídaly.

„Co tomu říkám?“ zvolal jsem. „Že jsem se takové rady právě od vás nenadál! Že to neučiním, a kdyby mě na mučidlo napjali. Mohu býti odmítnut, zavržen, odkopnut, ale abych zradil sama sebe, Viktoru — drahou Viktoru! — jak mně můžete raditi k něčemu takovému!“

Zajíkal jsem se lítostí.

„Počkejte, mládenče nemoudrý, ještě nejsem u konce. Když tedy tak ne, mohl byste si slečinky prohoditi. Nechal byste Viktory, vzal byste si slečnu Hedviku. Dostal byste ji...“

Zraky Vokounovy probodaly mě.

„Ne, ne, ne!“ vzepřel jsem se. „Všechna úcta slečně Hedvice, je hodná, vzdělaná, hezká dívka. Ale není to Viktora. Neupustím od Viktory, pokud ona neupustí ode mne. A jestliže ona upustí, jsem hotov se životem. Za nic na světě nevzdám se své drahé, zlaté Viktory, své duše, svého srdéčka milovaného — všeho, co mně s ní na světě vykvetlo.“

Vokoun pobafával, hleděl před sebe všecek zachmuřen, jakoby se byl nadál jiné odpovědi, a řekl hlasem chraptivým:

„Tedy jsem dobře soudil. Právě tak, snad jen jinými slovy, odpověděl jsem taky já.“

„Komu jste odpověděl?“

„Milostpaní.“

„Které milostpaní?"

„Nu, které pak milostpaní na tom může záležet? Naši milostpaní, paní přednostové."

„Tedy se Viktora přece nemýlila!" vyhrkl jsem — ale již jsem toho litoval. Avšak nebylo divu, že jsem při slovech Vokounových zapomněl na Viktořin dopis.

„Ne, nemýlila se," řekl trpce Vokoun. „A přece se mýlila..."

Vokoun drahnou chvíli mlčel. Pozoroval kouř z viržinky, jakoby mne tu nebylo. A potom, nehledě na mne, hovořil, jakoby mluvil k sobě:

„Zavolali mě na pomoc proti vám a slečně Viktoře. — Zavolala mě totiž panička, pan přednosta jen mi tlumočil její pozvání, neboť pan přednosta sám dnes neví, či jest. — Zavolala mě, abych napravil, co jsem zavinil, když jsem tehda vaším jménem učinil za vás vyznání a poprosil, abyste směl za slečinkou chodit. Dosti to otáčela jako závin, abych snad nebyl uražen, a přece jen jsem vyrozuměl, že tu zpropadenou situaci nemá na svědomí nikdo než já. A vyrozuměl jsem, že mám pana Čamrdu přemluvit, aby si Viktorku vypudil z hlavy. — Abychom nehráli na slepou babu, Čamrdo, a myslím, že již to víte — ba jistě víte: je tu ženich, pan strýček, pan president, dostal zálusk na hezkou slečinku, slibuje hory doly, a panička je do toho jak oheň. Máte Viktorky nechat, ona vás, a má si vzít pana presidenta. Koupil by jí nový nábytek do čtyr po-

kojů, vybavil by ji jako baronku. Má dům — polovičku ji ho dá připsat ještě před svatbou. Má mnoho peněz — polovičku jich odevzdá jí věnem v den sňatku. Bude ji nosit na rukou a vozit v kočáře, líhala by v labutím prachu, dostala by nové fortepiano za čtyry tisícovky a v divadle půl křesla. Není tuze letitý, je mu teprv šedesát. A slečna Viktora taky nebude věčně mladá — —“

Stiskl jsem si oběma dlaněmi hlavu, jakou bolest jsem při těchto slovech Vokounových trpěl.

„Dosti, dosti, pane oficiále!“ zastenal jsem. „Proč mě takto mučíte!“

„Říká se: trp, kozáče, a budeš atamanem. Já jsem včera taky trpěl, Čamrdo, za sebe, za vás i za slečnu Viktoru. Slíbila vám panička slečnu Hedviku, když upustíte od Viktorky. A pro případ, že byste upustil, aniž byste stál o Hedviku, slibovala ji mně.“

Pan Vokoun se odmlčel.

„Co jste učinil, pane oficiále?“

„Co jsem učinil?“ řekl zdlouha Vokoun. „Když mi to panička všechno řekla, a vlastně již co mluvila, spočítal jsem si v duchu svá služebná léta, spočítal jsem, co mně zbylo z otcovského podílu a je na úrok uloženo, spočítal jsem, kolik by mně dali pense, kdybych šel před časem na odpočinek — kdybych totiž upadl v nemilost a musil jít — a řekl jsem milostivé paní, že za toto poslání uctivě děkuju. Že vám sice

sáhnu na zub, abych sám pro sebe věděl, je-li vaše náklonnost k Viktoře silna dost, abyste obstál všechna protivenství, která vás očekávají, a jste-li hoden pomoci a podpory, ale že vám z hlavy nebudu nic vytloukat, nanejmíň však slečnu Viktoru, která se vám usadila nejen v hlavě, ale i v srdci, jak doufám, nadosmrti. Obědval jsem tam sice, Čamrdo, poněvadž k jednání došlo až odpoledne, ale potom již bez večeře jsem se poroučel. Poděkoval jsem arci taky co nejuctivěji za slečnu Hedviku, projeviv obavu, že bych jí byl snad příliš mlád, a že by bylo jednoho zetě v nejlepších letech právě tak dost. Byl jsem arci velmi zdvořile, ale taky velmi kysele propuštěn. Jen jsem litoval, že vás nemám v některé kapse při sobě, abyste taky věděl."

„Byl při vaší rozmluvě s paní taky pan přednosta?" otázal jsem se dychtivě.

„Byl."

„Co říkal on?"

„Nic. Není třeba, aby něco říkal. Všeho se ujala panička sama. Myslím, že jeho, přednosty rodiny, nikdo se na nic neptá. — Měl jsem to krásnou neděli, Čamrdo, na tu tak hned nezapomenu. Trochu mi ji osladila slečna Viktora. Loučila se se mnou poslední, nadběhla mi pod zahradami, když jsem šel na dráhu. Zdá se, že již měla vítr o tom famósním jednání — jak, to nevím — ale když na mě upřela své hnědé oči,

nelitoval jsem pak ani té neděle. A teď víte všechno, Čamrdo."

„Pane oficiále!" zvolal jsem vděčně a sahal po jeho ruce.

„Rádo se stalo, Čamrdo. Vždyť nejsem žádný lidožrout. Ani nevím, jestli jsem vám tím vůbec posloužil. Ale myslíte-li, že jste mi něco dlužen, oplaťte to své Viktorce, až bude vaše. Stačí mně to. Někdy mě pak pozvete na večer, abych viděl, stálo-li moje komisionářství za to."

„Pane oficiále," rozplýval jsem se vděkem, „kdybyste nebyl v úřadě nade mnou a já i věkem pod vámi, jak rád bych vás nazval svým nejdražším přítelem!"

„To můžete, Čamrdo, to vás nebude nic stát."

A náhle zase sklíčilo mě pomyšlení.

„Kterak se teď budu moci podívat panu přednostovi v oči, když tak všechno prasklo."

„Nedívejte se mu do nich," stručně odpověděl Vokoun. Potom náhle změnil zvuk hlasu a řekl:

„Ale ještě mám slovíčko taky k vám, kamaráde. Ať dopadnou věci jakkoli, měl byste se včas po něčem ohlédnout. Okatá Viktorka si pana presidenta vnutit nedá, za to vám ručím. Spíš jim uteče. Dají-li ji pak vám, kdož to ví? A jestliže dají, pomyslete si: z milosti byste měl dceru, z milosti byste byl i papínkem v ouřadě postrkován, z milosti byste byl v rodině trpěn.

Milostpaní vždy na vás bude hledět jako na neštěstí, připravil jste ji o skvělého zetě. Chcete tak žít až do její smrti? A kam vás může starý dostrkat? Jednou na mé místo. A to byste byl veliké zvíře! Krom toho byste věčně viděl, slyšel a cítil výčitku, že jste se na ouřad přiženil. Chcete tak vypadat?“

Cítil jsem pravdu Vokounových slov, ale neměl jsem odpovědi, mlčel jsem.

„Jste mlád, kamaráde, a máte dnes jinou kvalifikaci. Hledejte díru do světa.“

Skoro jsem zmalomyslněl.

„Necítím dost síly na nové začátky, drahý, milý pane oficiále.“

„Jste na omylu,“ dotíral Vokoun. „Myslím, že vás znám líp než vy sebe sám. Jste jen uklofán svým zmehnutím ve studiích a svou mnohaletou podřízeností. Musíte si říci: já chci — a budete moci. Nebo jen toto si pomyslete, milý Čamrdo (a Vokoun hovořil nyní, klada na každé slovo pádný důraz): Taky paní Viktora ponenáhlu dostane rozum, až pominou líbánky, až přijde rodinka, až nastane časem tíseň, až se objeví nedostatek v čemkoli — — — Bude vás mít stále ráda, o tom není pochyby, ale jste-li dnes v jejích očích hrdinou, Čamrdo, uvažte jen, budete-li tím hrdinou i pak ještě, až nebude kde co — —“

„Saháte mi na srdce, pane oficiále,“ zaúpěl jsem.

„Ne, sahám vám na rozum, Čamrdo, a chci, abyste mi porozuměl, uvěřil a přisvědčil. A proto vám teď povídám: utrhnete-li se od nás včas a přijdete pak jednoho dne k svému bývalému představenému a řeknete: Pane císařský rado, prokurista (nebo pokladník, nebo vrchní účetní, nebo tajemník) Čamrda pokládá si za čest požádati za ruku slečny Viktory — — co myslíte, že vám odpoví?“

„Ale kde to na mě čeká, pane oficiále? Hlava mi ze všeho třeští!“

Vokoun posunul okuláry na nose, jeho zraky hleděly teď jako dvě jiskry. A hlas jakoby mu jihl, když mluvil:

„Čamrdo, těšíval jsem se kdysi na syna, na dceru. Selhalo mi všechno. Nevím sám, proč jste mně k srdci tak přirostl. Sešli jsme se ve stejném spřežení, nemám nikoho na světě. Neumiňoval jsem si to, ale přišlo to samo sebou: co mohu, vykonám. Posud jste mi obstál ve všech zkouškách. A když se na mě slečna Viktora včera tak podívala a když mi ruku tiskla, když se mi v jejích očích zaleskly slzičky, řekl jsem si poznovu: Ne, tahle slečinka nemá nic oplakávat — Ale taky vy se musíte vzchopit, Čamrdo!“

„Pane oficiále, jsem připraven, odhodlán, každé vaší rady poslušen.“

V tu chvíli sám jsem nevěděl, k čemu, nač, ale ponuknutí Vokounovo dodávalo mi odvahy.

„Dobrá," řekl jen Vokoun, a tím slovem přeťal posavadní hovor. Již jsme se k tomu nevrátili, již hovořil skoupě a jen o věcech naprosto lhostejných, vzdálených všeho, čeho má duše byla plna.

Za krásné měsíčné noci ubírali jsme se po Karlově mostě, po nábřeží, na Nové město a dále k Vyšehradu. Teď sedím sám v pokojíku svém a vpisuji za čerstva, co mi v paměti uvízlo.

Jsem připraven, odhodlán, řekl jsem k Vokounovi, a je mi, jako bych se měl vydati na dalekou cestu. Viktoro zlatá, provázej mě!

8.

Nepočítám dni, nepočítám neděle. Tok času jako by se mně byl zastavil, den ode dne se mi podobá bezbarvější, kalnější — uplývající doba zdá se mi jako širá hladina olova, ponenáhlu se tavícího, a povlékající se modravou i popelavou mázdrou. A přece právě tato doba několika posledních neděl byla mi plna událostí, skoro bych řekl převratů. Čas lyrických výlevů náhle se mi přetrhl a mě zchvátila nepředvídaná mnou do nedávna skutečnost a drsnost života, ač jsem se domníval, že jsem nejtěžší své dni již prožíval a prožil. Nikoli! Vkolébával jsem se v milostné sny a touhy a netušil jsem, že můj sladkohořký román je toliko počátkem zkušeností,

které by mě byly zastihly nepřipravena, kdyby nebylo dobrého Vokouna.

Vokoun, drsný, vtipkující, vysměvavý a časem jízlivý Vokoun stal se mým andělem strážným! Vokoun se stal motorem jednání mého, Vokoun ve mně probouzel vůli, budil sebedůvěru, dodával mi síly. Bez něho — domnívám se — byl bych ještě dalek cíle, ba, cítím, že bez něho bych sotva cíle toho došel.

Mohu jen letem zaznamenati, co se událo od oné rozmluvy s ním, když se byl vrátil z Dobřichovic s posláním, aby mně Viktoru z hlavy vypudil, k dobrovolnému odřeknutí mě přiměl.

Druhý nebo třetí den potom — přednosta právě odešel z kanceláře — přistoupil ke mně Vokoun a řekl:

„Čamrdo, napište si žádost o místo."

„O jaké místo?" užasl jsem.

„To ještě sám nevím," odpovídal Vokoun. „Ale dejme tomu, že by v Praze zřizovali nějakou novou banku nebo pojišťovnu nebo zastavárnu — cosi podobného. Zůstaňme při bance. V bankovnictví arci nemáte posud zkušeností. Ale je tam třeba všelikých úředníků, ředitelů, tajemníků, i lidí, kteří se vyznají v účetnictví a v právech. Jste jurista, máte kus praxe civilní i trestní, zde máte na starosti účty. Kontabilitu výborně jste absolvoval. Na vše to poukažte s důrazem, dejte si záležet na stylisaci. Můžete dodati, že hodláte dostudovati na doktorát —

třeba jste to pak nevykonal. Ale kdybyste to dotáhl na doktora, kynula by vám slušná budoucnost. Neodkládejte, brzy mně to přineste."

A sedl k svému stolu.

Učinil jsem, jak mi povelel. Za dva dni odevzdal jsem mu svou ofertu s nadpisem „slavnému ředitelství", nevěda, komu svědčí. A jakmile jsem tak učinil, pocítil jsem, že posavadní svazek můj s ouřadem se uvolňuje. Jakobych mu již nenáležel. Jakobych za sebou spaloval mosty.

O týden později v poledne řekl mi Vokoun:

„Připravte si doma všecko, abyste večer po kanceláři se mohl převléci jako k audienci. Půjdeme do schůze."

„Do jaké schůze?" táži se překvapen.

„Neptejte se. Půjdu s vámi, nebojte se ničeho. Páni vás chtějí viděti."

A večer zavedl mě do hotelu U Štěpána, do zvláštního pokoje. Sedělo tam pět pánů, neznámých mně osobně, ale jména některých byla mi povědoma z novin. Obchodníci, průmyslníci, proslulý advokát. Páni mi „sahali na zub", jak se potom Vokoun vyjádřil, a zdálo se, že jsou uspokojeni.

O dva dni později řekl ke mně Vokoun:

„Máte na polo vyhráno. — Nerad, nerad o vás přijdu. Zpustne to tady po vás."

Dodal to tesklivě — a taky mne zmocnila se tesklivost neskonalá. —

Viktory několik týdnů jsem neviděl, nic o ní nezvěděl. Potom v neděli večer, když jsem se vrátil ze smutné procházky Prahou, odevzdala mi paní Petrnoušková psaníčko. Bylo zřejmo, kterak ji prsty pálily, kterak by ráda byla pronikla jeho obsah. Psaníčko nemělo poštovní známky, přineslo prý je nějaké děvče pozdě večer. Rukopis Viktořin! — Viktora tedy získala důvěrnici. Nepřemítal jsem o tom dále, spěchal jsem do svého pokojíku, roztrhl jsem obálku.

„Milý Pavle — velice naspěch — pouhé upozornění — výstrahu. Nedejte se zlákati nabídnutím — nedejte se zakoupiti. Vaše V.“

Nerozuměl jsem té výstraze, porozuměl jsem však druhý den.

Přednosta v pondělí se vrátil z letního bytu nevrlejší než kdy před tím, jak bylo zjevno. Ale mně již vše bylo lhostejno. S přednostou — tušil jsem — zatím je domluveno. Trudno, trudno bylo mi, že se ode mne odvrátil, ale cítil jsem, že není vinníkem. Domácí autoritou jest jeho choť. Sám neměl síly, aby se vzepřel. Pro mne si má otráviti zbytek života?

Potom k poledni jsme dostali návštěvu. Přišel pán, kterého jsme v úřadě nikdy neviděli, tázal se po přednostovi. Pán prostřední postavy, otylý, ba oplácaný, jak se říká, pronikavých a zkušených zraků, vzhledu jaksi světáckého, bezvadného, pečlivého zevnějšku, pohybů a posunů jak na drátkách, vzorek elegance i blahobytu. Pán,

v němž byla spojena jistá vznešenost i netýkavost s patrnou snahou, aby s celým světem dobře vycházel. Pán, který se vlídně usmíval, ale z něhož na mne čišelo cosi odpuzujícího. Byl to snad postřeh můj, že černé vlasy jeho i kníry pod nosem jsou patrně barveny? Neboť mžikem odhadl jsem ho silně přes padesátku, a v tom věku nebývají vlasy a vousy tak bezvadně a dokonale černé a naprosto již ne lesku tak svěžího a vyzývavého. Toho se dociluje jenom barvivem.

Přisvědčili jsme, že přednosta je ve svém byró, ale host nad potřebu prodléval v naší kanceláři a zvláště na mne upíral pátravý pohled, mhouře oči, když svlékal jemný, atlasem podšitý svrchník.

Maně pohlédl jsem v tu chvíli na Vokouna — Vokoun zas na mne, a jeho zraky mluvily téměř hlasitě. A v tu chvíli uhodl jsem rázem: to jest pan president, nápadník Viktořin!

Strašlivá nenávist k němu skoro mnou zalomcovala. Kdybych byl mohl, pouhým pohledem bych jej byl otrávil, k zemi zdeptal, zničil.

Vešel ku přednostovi, ale jeho stopa nepohynula. Světnice byla naplněna dechem jakési vzácné, mně neznámé voňavky, kterou byl napuštěn. Jaký to ženich! Jak jest vyzbrojen vším podmaňujícím na své námluvy! Takto přichází taky do Dobřichovic, k Viktoře. Elegancí zjevu, černými vlasy a kníry, omamujícím dechem voňavky chce si ji podmaniti.

Když zmizel, zašeptal Vokoun:

„Víte, kdo?“

„Tuším, dohaduji se — —“ šeptl jsem rovněž.

„Ano,“ přisvědčil Vokoun.

Pobyl drahnou chvíli u přednosty, kterýž jej potom vyprovázel. Pan president pomalu oblékal svrchník, navlékal rukavičky, a zraky jeho zas na mně spočinuly. Byl jsem jak na trní — ne, jako v ohni.

Potom odpoledne pan přednosta, sotva že přišel do úřadu, povolal mě k sobě. Jsa proniknut jakýmsi tušením vzpomněl jsem na dopolední návštěvu, a nitro mé, jakž takž uklidněné, poznovu bylo zachváceno mocným rozčilením, když jsem k přednostovi vstupoval. Přes to znamenal jsem, v jakých rozpacích tone on, nevěda, kterak by začal.

„Sedněte si, pane Čamrda,“ pobízel mě, aby tak získal času. A když jsem hned neuposlechl, opakoval svou pobídku, jednou, dvakrát.

Vyčkal jsem, až usedne sám, načež jsem učinil také tak.

„Tenton, pane Čamrda, vím — to jest, myslím si — že si myslíte, jak byste si polepšil — jak byste si zabezpečil řádnou budoucnost. Taky jsem slyšel — ano, slyšel jsem — že zkouška dobře dopadla — gratuluji. Ani jste se mně nepochlubil. Tuze mě těší ten resultát. upřímně těší. — A tak tenton, pane Čamrda,

tu bych věděl — totiž naskytovalo by se cosi, co by vám jistě hovělo. Krásné místečko, pokojné, zajištěné. Bylo by to v krajském městě, na zdravém venkově, kde je lacino a kde byste žil v ouplné spokojenosti, ani byste všechno nespotřeboval. Viděl vás tady tamní pan president, zalíbil jste se mu. A za nedlouho taky avanž by byla jista. No, co tomu říkáte, pane Čamrda?“

Za jiných okolností bylo by mě toto nabídnuti nesmírně překvapilo a sotva bych byl věděl, kterak se zachovati. Ale nyní, po vyznání drahé Viktory na Žofíně a po sdělení Vokounově nezastala mne slova přednostova nepřipravena. Vzpomněl jsem taky na včerejší řádky Viktořiny, na její výstrahu — ejhle, tu to jest. Chápal jsem rázem význam slov přednostových a myslil jsem desateronásobnou rychlostí telegrafu. Tento nápad vylíhl se jistě v hlavě paní přednostové. Mám býti z Prahy odklizen. Styky s Viktorou byly by přetrženy, a Viktora, vidouc zmar svých nadějí a mne daleko, změkla by a podrobila by se. Co by se dále se mnou dělo, na tom nikomu nesejde. Pan president by mě usadil, pokud ještě tak může učiniti, a za měsíc nebo za dva půjde do pense, a rozumí se, do Prahy. Byl bych na vždy odklizen s cesty, Viktora by byla jeho. Mě vzal ďas!

Vše to mi rychlostí blesku proletělo hlavou. Ah, není to zle vymyšleno, i tlumočník byl dobře zvolen, milý náš, dobrý přednosta. Ale ať po-

chází záměr od kohokoli, počítali beze mne, bez Pavla Čamrdy. Nepůjdu na lep!

I sebrav hlavu dohromady a přemáhaje se, abych mluvil volně, odměřeně, ač jsem cítil var krve ve všech žilách, odpověděl jsem přednostovi, že jsem vděčen za jeho otcovskou laskavost, ale že se nemohu odhodlati, abych z Prahy odešel, právě teď, když jsem zkouškou ze státního účetnictví nabyl dokonalejší kvalifikace. Že doufám, kterak i v Praze šťastně se uplatním a probiju. Že dlouholetý zvyk a láska ku Praze nedopouštějí, abych se s ní rozloučil.

Viděl jsem jasně, kterak je přednosta nemile překvapen a zklamán, že mu jeho poslání selhalo. Co uslyší od manželky, až jí o svém nezdaru poví?

Kolísal, kolísal chvíli, a pojednou řekl ke mně:

„To je hezké, pane Čamrda, že od nás nechcete, a musím se přiznat, sám bych vás nerad ztratil. Ale nemohu zatajit, že mě znepokojuje jedna okolnost. Nevím — nevím — ale zdá se mi, že to s avanží tady u nás bude mít své obtíže, náramné obtíže, a že to vypadá skoro beznadějně. Zdá se mi totižto, že vrchnější instance — rozumějte mi dobře, pane Čamrda — že vrchnější instance, kam vplyv můj nesahá, má nějakou určitou osobnost na místo kancelisty u nás — a pak byste dlouho, dlouho čekal na povýšení. Hlavně považíme-li, že pan ofi-

ciál Vokoun má ještě tuze solidní jádro a daleko do pense.“

Na všechno pomýšleli v rodinné radě! Toto sdělení, že zůstanu seděti na své praktikantské židli, mělo mě zastrašiti a donutiti, abych uposlechl. Věru, vyšlo-li vše z hlavy paní přednostové, je rozenou diplomatkou. — Hlava mi zahořela. Vzpomněl jsem na Viktoru, na Vokouna, na schůzi s pány u Štěpána.

„Děj se vůle Páně, pane císařský rado,“ řekl jsem bez rozmýšlení. „Nemá-li se mi dostati, čeho vlastně po tolika letech zasluhuji, snad se pro mne najde ještě nějaké místečko jinde.“

Vyhrkl jsem slova tak rychle, až jsem se sám zalekl. Ale byla promluvena a za nic na světě bych jich nebyl odvolal. Přes to, že jsem tímto prohlášením sám nařízl záchranné lano, na kterém jsem posud celým svým životem visel.

Přednosta vytřeštil oči, v nichž se obrážel nesmírný úžas. Toho nečekal. Kterak by se takový ubohý člověk mohl vzepříti, k nejhoršímu odhodlati!

„Pane Čamrda!“ zvolal. „Snad byste — pro pána Jána — nechtěl resignovat? Kam by to vedlo? Pustit jisté pro nejisté! Když se vám tak samo podává! Pomyslil jste — —?“

„Pane císařský rado, pomyslil jsem na vše. Neodejdu z Prahy. Již proto ne, že pomýšlím i na to, abych se připravil na rigorosa, podstoupil doktorát — —“

Když jsem pronášel tato slova, zdálo se mi, že je to vlastní moje myšlenka, že mi nebyla nikým vštípena.

Přednosta užásal víc a více.

„Vy — chcete — doktorát — pane Čamrda?"

„Ano, pane císařský rado. — Proto nemohu z Prahy. Ani neráčíte tušiti, co vše mě ku Praze poutá — —"

Pronesl jsem to bezděky, nechtěje mu nic připomínati, ale zdálo se, že přednosta sám smysl mých slov si vyložil a pochopil. Zhroutil se nějak ve svém křesle, že ho bylo skoro jen polovic, sklopil oči k zemi, chvíli slova nepronesl. Rozuměl jistě, že narážím na Viktoru, a hleděl jako do propasti. Učinil, co mu bylo uloženo, a selhalo mu.

V tu chvíli jistě před ním vyvstalo, co ho očekává doma. Na jedné straně pan president, na druhé já — a nade všemi námi a hlavně nad ním paní přednostová, u níž bylo zpečetěno, že dcera se má státi paní presidentovou.

Posléze přednosta vzhlédl ke mně a v jeho zracích bylo cosi jako prosba, abych se obměkčil. A hlasem skoro žalostným promluvil:

„Pane Čamrda, rozmyslete si to — ještě si o tom promluvíme. Tuze by mně na tom záleželo, abyste svoje štěstí tak lehkovážně nezašlapal."

„Pane císařský rado, nemám na mysli nic jiného nežli štěstí celého života svého."

Hlas můj rozechvíval se víc a více, již jsem cítil, že ho dále neovládnu. V tu chvíli všecka mysl má, srdce i duše byly naplněny jediným obrazem: Viktorou. Vzpomněl jsem na její ujištění, že se nepodrobí, vzpomněl jsem na políbení v její komnatce, kterým se mně byla zasnoubila, vzpomněl jsem, že jistě trpí, a vše to dodávalo mně odvahy, abych taky sám vzdoroval a nepodrobil se.

A tak, tlumě v sobě všechno to pohnutí, aby mne nepřemohlo a hlas mi nepřeskočil, řekl jsem pološeptem:

„Raděj odejdu, pane císařský rado, a začnu znova. Nikdo se ve mně nemá zklamati — vy taky ne."

Úžas páně přednostův již byl zmizel s jeho tváří, kteréž pobledly, a zraky jeho mdle, kalně na mne hleděly. Byl hotov se svým jednáním. Nejsa připraven na můj odpor, na mé zamítnutí, nevěděl, co by ještě řekl. A tak hlasem zlomeným končil audienci:

„Nezdržujte se zatím, pane Čamrda..."

A já šel.

Když jsme večer vycházeli z úřadu, svěřil jsem se Vokounovi se vším, o čem přednosta se mnou jednal i jak jsem odpověděl.

A Vokoun beze slova vyslechnuv, řekl suše:

„Kostky jsou vrženy, Čamrdo. Teď tedy nezbývá než abyste prvního dal výpověď."

„Komu?" táži se překvapen.

„Našemu starému. Jen si pěkně připravte koncept.“

„A co potom, pane oficiále?“

„Do prvního uvidíte, co potom.“

Načež po zvyku svém trysknuv slinu skrze zuby daleko stranou řekl:

„Ta strčí oba do kapsy, starého i presidenta — —“

Pohlédl jsem naň tázavě.

„No, naše stará, mládenče vrtohlavý. Jenom s okatou Viktorkou se přepočítá, myslím. Zapomíná, že je to taky tvrdé jadýrko.“

9.

Kostky jsou vrženy!“ řekl tehda po mé rozmluvě s přednostou Vokoun. Znal jsem ta perutá slova dávno z gymnasia, když jsme čítali o Césarovi, ale tenkrát opakovával jsem je zcela mechanicky, letěla skoro mdle mimo mne, nepronikal jsem jejich závažnost. Chápeme význam takových slov teprve, když se týkají vlastního našeho osudu. Nastala mi chvíle, v kterou jsem plně pocítil, že mohu již jen vpřed a ne zpět, nastala mi onoho dne, když jsem podával přednostovi svou výpověď.

„Co mi to dávají, pane Čamrda?“ tázal se přednosta, opět mi po starém zvyku onikaje.

„Žádost za propuštěnou, pane císařský rado,“ řekl jsem hlasem bezezvukým.

„Jak to, pane Čamrda?“ zvolal přednosta s úžasem, a jeho pravice, která sahala po podávaném papíru, rozechvěla se. „Jak to?“ opakoval.

Nemohl jsem odpověděti, hrdlo se mi svíralo.

Přednosta opíral se levicí o stůl, v pravici třásl se mu papír a klesal vždy níže. Zdálo se mi, že starý pán pozbývá rovnováhy, že se zakolísal. Hrozně jsem se ulekl. Probůh — jen aby se mu v tuto chvíli nic nestalo!

Přednosta couval ke svému křeslu, těžce dosedl.

„Tohle snad nemyslejí vážně, pane Čamrda!“ vydechl.

„Pane císařský rado, zcela vážně,“ odpovídal jsem tiše, abych důraznějším zvukem jeho rozčilení nezvětšil. „V těchto věcech neosmělil bych se žádných žertů.“

„Ale to já nemohu vzít ouředně ani na vědomí, pane Čamrda, to nemohu podat vejš. — V našem ouřadě se vůbec ještě nestalo, aby někdo tak dobrovolně odcházel.“

„Mnou tedy bude učiněn počátek, pane císařský rado.“

„A to teď, kdy přece jen by snad měli čáku na místo kancelisty, jak se podobá.“

„Po vašem onehdejším rozkladu, pane císařský rado, musil jsem postavení své pokládati za beznadějné.“

„Ale co pak budou dělat, Čamrda, řeknou mi! Pustit se tak najednou bez vesla na vodu! Z čeho pak budou živ?“

„Pane císařský rado, odhodlal jsem se k výpovědi teprv, když jsem získal bezpečné místo jiné.“

Přednosta vytřeštil na mne zraky, položil papír na stůl a sáhl si na čelo, na němž mu pojednou vystoupily krůpěje potu.

„Oni mají místo!“

Řekl to zvukem žalostným, jako by jej nebo mě bylo potkalo neštěstí.

„Co mi to udělali, Čamrda! — Toho jsem si od nich nezasloužil. — Koho pak teď mám kde shánět, znova ho do agendy uvádět, když byli tak pěkně zapracován. A co tomu — Ježíš Marjá — co tomu řekne — — —“

Nedopověděl. Překvapení zasáhlo ho tak mocně, že v tu chvíli nemyslil ani na ženu, ani na pana presidenta, nýbrž na — Viktoru. Tu jsem viděl, že v jeho hrudi přese vše bije srdce otcovské. Jí to nezůstane utajeno, a přednosta již teď viděl, jak se na jeho hlavu snesou výčitky její, že dopustil, abych byl vyštván vším, co se v poslední dobu sběhlo, že nás oba nedovedl zachrániti. Jeho pomyšlení na Viktoru, které jistě se tajilo ve slovech „co tomu řek-

ne — —“, smiřovalo mě s ním dokonale, bylo-li vůbec třeba, aby mě s ním něco smířilo. Vždyť jsem věděl, že sám by mě nebyl svrhl přes palubu, že se podrobuje toliko vůli choti své. Nedostávalo se mu jen síly, aby se vzepřel.

Spěchal jsem, abych jej uklidnil.

„Pane císařský rado, dostalo se mně místa, o jakém se mi do nedávna ani nesnilo. A právě snad jen vám, ač nepřímo, mám za ně děkovati. Vy jste mě pobídl ke studiu kontability. Výborný můj prospěch, moje několikaletá právní prakse, zkušenost v lustrování a zdejší zaměstnání, vše to mi dopomohlo, že jsem byl přijat do služeb Nové banky, která se právě zřizuje, v oddělení pro hypotekární úvěr, k ruce tajemníka, skoro jako jeho náměstek, s platem dvanácti set zlatých — na první rok.“

O zásluze Vokounově z opatrnosti jsem pomlčel. Nemohl jsem předvídati, zda bych mu nezpůsobil mrzutost.

Číslice, kterou jsem vyslovil, milému starochovi nesmírně imponovala. Jako by mu byl spadl těžký kámen se srdce, oddechl z hluboka a řekl:

„Ano tak, pane Čamrda. Tři sta a dvanáct set — to je arci náramný rozdíl — tu je těžko někoho zdržovat. — Ale stejskat se nám bude, všem se nám bude stejskat, pane Čamrda. To jsou nenadálé převraty, můj Bože, to jsou převraty!“

A teď na mně utkvěl pohledem zas tak otcovským jako kdysi, a mně jihlo v srdci.

„Taky mně se bude stýskat, pane císařský rado," řekl jsem. „Nejenom zvyk jest velká věc, ale taky mnohé krom toho poutalo mě k úřadu, k vaší vzácné osobě."

Přednosta v nesnázích klopil zraky. Jistě mi porozuměl, ale již dávno nebyl pánem situace, aby mě potěšil, staré naděje ve mně obnovil. Teď, když pomalu přestával býti mým svrchovaným pánem, byl bych mohl mluviti ještě jasněji, ale posud nezdálo se mi na čase. Dříve promluviti s Viktorou, dříve odejíti odtud nadobro, a pak teprv — — —

Sám jsem nevěděl, co pak teprv. Jen tolik jsem věděl, že nemohu jednati bez Viktory. Ale Viktora byla posud vzdálena. Pobyt venku byl prodlužován, a tušil jsem, že se tak děje úmyslně. Viktora má býti uhnětena, zpracována, mně odcizena, umořena. Kdykoli jsem na ni pomyslil, zatesknilo mi srdce. Bylo mi, jakobych je slyšel plakati. A v takovém rozpoložení míjely poslední dnové a týdny mé v úřadě.

*

Konečně se rodina páně přednostova vrátila, když zbývalo jen několik dní do mého odchodu. Pověděl mi o tom Vocápek. Byl obeslán na vyšehradské nádraží, aby s najatým ještě posluhou dopravil zavazadla milostpanina do

bytu. Od něho taky zvěděl jsem určitou hodinu večerního vlaku, kdy rodina přijede. Pan přednosta odešel toho večera dříve domů a vzal Vocápka s sebou, aby v pokojích zatopil, neboť již bylo chladno, sychravo. Paní i slečny měly přijíti do světnic vyhřátých.

Nemohl jsem odolati, abych se nevydal v končinu nádraží. Přibližiti se k Viktoře nesmím, ale aspoň spatřiti ji! Spatřiti ji po tolika nedělích, kdy jsem prahl a zmíral marnou touhou po jediném jejím pohledu, po jediném slově z jejích úst, po jediném pocelu jejích drahých rtův. Zdali ji uzřím?

Oklikami přes ulici Slupskou došel jsem cíle, jako zloděj ukryl jsem se ve stínu. Oběma směry projížděly vlaky, osobní i nákladní, každý signál mnou zalomcoval, vždy větší obava mne přepadala, abych pravého vlaku nezmeškal. Posléze udeřila hodina, od Smíchova přes železný most hřměl a duněl vlak, přivážející jistě drahou moji Viktoru. Ještě úzkostlivěji ukryl jsem se v temném koutě peronu a zraky zbystřenými, napiatými, až mě zabolely, pátral jsem do dálky, letě od vagonu k vagonu. Na štěstí v nádraží vyšehradském neslézá mnoho cestujících. U vozu druhé třídy rozlétla se dvířka — a prvá seskočila slečna Hedvika, pomohla z vozu matce, na konec vystoupila moje Viktora s kyticí posledních podzimních květin v ruce. Viděl jsem jen temnou

postavu, siluetu, tvář byla zastíněna kloboukem. Každá číva ve mně se rozechvěla, když drobnými kroky přeběhla od vlaku na peron. Tu stál Vocápek s posluhou. Paní odevzdala Vocápkovi lístek na zavazadla, ale potom v obavě, aby ve vlaku nic neuvázlo, spěchala s Hedvikou za Vocápkem do předu, k vozu se zbožím, aby vše přepočítala. Viktora zatím postála blíže východu, provázejíc matku i sestru pouhým pohledem, ale potom zraky její roztěkaly se po blízkém okolí jako bez účastenství na všem, co se děje kolkolem.

Náhle jsem se odhodlal. Matka i Hedvika byly daleko, Viktora sama. Přichvátal jsem, aniž mě spatřila dříve, až když jsem zašeptal těsně za ní:

„Slečno Viktoro, vítám vás!"

Otočila se.

„Pavle — vy zde!"

„Nemohl jsem jinak. Chtěl jsem vás aspoň viděti — zdařilo se mi. Tedy vás vítám a zas odcházím — —"

„Sečkejte, Pavle!" povelela mi.

A rázem odhodlána, jak bych se nebyl nadál, spěchala za matkou v před a po několika vteřinách se vrátila.

„Skládání zavazadel chvíli potrvá — řekla jsem matce, že vsednu na tramku a pojedu dříve domů — mne tu netřeba."

„A milostivá —?"

„Nečekala jsem na odpověď. Jen aby věděla, že jsem se neztratila. Pojďte, Pavle.“

Vyšli jsme z nádraží, dochvátali jsme na konec Vyšehradské třídy, právě se rozjížděl vůz tramky od radnice. Než dojel na zastávku, měli jsme času dosti, abychom se ve stínu viaduktu políbili.

„Zdali pak víte, Pavle, že jsem přemítala o tom, napadne-li vás, abyste přišel na nádraží, když jsem vám lístkem oznámila, kterým vlakem přijedeme.“

„Lístek? Nedostal jsem žádného.“

„Omeškal se nejspíše a přijde zítra. Tím lépe, že jste přece přišel. Kdo vám řekl...?“

„Vocápek.“

„To mi nepřipadlo. — Vůz je zde, pojďte.“

A tramka hrčela s námi Vyšehradskou třídou.

Teprv teď, když jsem na Viktoru hleděl v plném osvětlení elektrických žárovek, uznamenal jsem na její tváři nový rys, jehož tam dříve nebylo, rys bolestný, nyvý, jaký bývá vkládán ve tvář trpící madonny.

„Viktoro drahá,“ šeptal jsem, „jak se vám stále dařilo?“

„Všelijak, Pavle, jenom ne vesele. Ale teď už je lépe. Jsem v Praze, doma, ocítám se jako ryba ve vodě. — Za to vy jste byl vesel, pravda-li?“

Řekla to, dobře vědouc, jaké se jí dostane dpovědi.

„Ano, Viktoro, velmi vesel. Stále jsem se smál, až jsem někdy samým smíchem zaslzel.“

Viktora hleděla okny vozu do ulice.

„Praho, Praho!“ šeptala před sebe. Potom přichýlivši ke mně hlavu, řekla:

„Víte, že mně připadá, jako bych z Prahy byla bývala celou věčnost? Podívejte se na mne pozorně, nesestárla jsem o několik let?“

„Viktoro! Nežertujte tak.“

„Není mi do žertu, Pavle, ač je tak veselo, když sedím vedle vás. — Ale nemáme mnoho času, Pavle, u techniky vystoupíme. Pamatujte si: zítra večer, až půjdete z úřadu, potkám vás nedaleko vašeho bytu. Máme si mnoho pověděti. Potom se spolu projdeme.“

„Nebudu se moci dočkati zítřka, Viktoro. Těším se — prahnu po tom, abych byl chvíli s vámi.“

„Uslyšíte všeliké noviny, Pavle.“

Váhala, jako by se rozmýšlela, má-li mluviti dále.

„Především, abyste mi poradil, ve které pražské končině bych měla hledati byt.“

„K čemu to, Viktoro?“

„Nu, mám-li se vdávat, nemohu bydleti u rodičů.“

Vůz hrkl, stanul, všichni jsme se zakolísali. Viktora spěchala ven, já za ní.

„Co to znamená, Viktoro?“ tázal jsem se, kráčeje podle ní.

„Což jste zapomněl, že se mám vdávati? Že jsem nevěstou? Že co nevidět chtějí slaviti moje zasnoubení?“

„Viktoro, nežertujte se mnou tak bolestně.“

„Nemyslete si, Pavle, že mně je do smíchu. Ale pravím vám: všichni se omýlí. Vyvedu něco, že mého pana ženicha přejde chuť. Jen je mi líto tatínka, že musí trpěti s ostatními. Ale není mu pomoci. — Pavle, jsem skoro doma, nezapomeňte na zítřek. A nyní — pocelujte mě.“

„Zde — na světle? Před lidmi?“

„Přede všemi lidmi, Pavle, před celým světem! Jsem na vše odhodlána. Zítra, hochu milý!“

A Viktora zamířila k domu, do kterého jsem již neměl vstoupiti.

10.

Zachmuřený podzimní den — a naše kalná, dávno nemytá okna kancelářská jeho pochmurnost jen sesilují. Jejich modravý, mázdrovitý povlak, utvořený zevně prachem z nádvoří, sazemi z okolních komínů i deštěm, a vnitř prachem kancelářským a čmoudem z kamen, dodává jim vzhledu oken skoro žalářních. Víc a

více skleněné ty tabule slepnou a zastírají výhled v nádvoří tak dost smutné.

Sedím, a nemám skoro nic na práci. Přednosta již nic nového mi neukládá, nebo jen málo co, jako by mých sil nechtěl v poslední ty dni vyčerpávati, jako by mně dopřával odpočinku. Vokoun sice přichází časem a klade mi cosi na stůl, ale jen tak, jako by očekával, že vykonám věc z pouhé ochoty, a říkává při tom: „Vím, že už vás to nebaví, ale jen tak, abyste se tu docela dlouhou chvílí neužral.“

A když se věci chápu a když odpovídám: „Vždyť jsem tu proto, abych pracoval do posledního dne,“ — tu Vokoun mávne oběma rukama, usměje se ironicky a dokládá: „Ještě jsem neviděl nikoho, aby robotil s radostí, když už jednou nohou je za dveřmi. Odjakživa taková práce za mnoho nestála.“

A nečekaje, zdali co namítám, odchází zas ke svému stolu. Až mě skoro uráží, že mě posuzuje stejně jako jiné kancelářské otroky. Soudím, že jsem nikdy nezavdal příčiny k domněnce, že bych stál o svou mzdu zadarmo, za zahálku, a byť ta mzda byla sebe menší. Snad jsem nebyl nikdy lepší než všichni moji druzi v povolání, ale taky jsem nebyl horší a neokrádal jsem erár o zaplacený čas — s tím poctivým vědomím odejdu taky odtud. Ostatně moje zdejší účtování jest v pořádku, moje knihy jsou ažúr, jak obchodníci říkají, do včerejška vše

zapsáno, doloženo, v rejstříku poznamenáno, a tak bude do posledního dne. Kdo přijde po mně, nenajde v ničem omeškání a nebude mu třeba, aby po mně dodělával. Vždy mě naplňovalo jistou hrdostí vědomí, že kdykoli může přijíti revise shora a nedopadne mne v nejmenší nedbalosti.

Večer tedy setkám se s Viktorou! Dnes večer! Nemohu se té chvíle dočkati — a přece se na ni netěším, jako jsem se těšíval jindy. Radost ze setkání kalí mi skličující vědomí, že setkávaje se s ní, páši cosi nedovoleného, že klamu její rodinu. Vyhostili mě sice a zbavili mne přízně své, aniž to výslovně prohlásili — mlčky — bez výpovědi, a v tom je cosi tak pokořujícího, až otravně urážejícího — i mohl bych se tvářiti, jako bych o ničem nevěděl — a přece mě hněte svědomí. Netýká se to matky Viktořiny — její náklonnosti sotva již získám, a taky jsem s ní v duchu doúčtoval. Ale přednosta. Vidím nepochybně v jeho zracích, jak rád by mně cosi řekl, vysvětlil, sebe omluvil — nemůže se k tomu odhodlati. Setkají-li se naše pohledy, rozumíme si navzájem, bolestně určitě si rozumíme — jen k upřímnému vyjádření nedochází. Cítím, jak je mu trapno — a mně není lépe. Kdykoli se rozcházíme, jistě je přesvědčen, že snáším s naprostou resignací svůj osud — a zatím jdu za jeho dcerou. V této podloudnosti jest pro mne cosi chvílemi až drti-

vého. A přece nade vším tím plave vědomí, že je to moje svaté právo — i Viktořino. My dva jsme si nevypověděli. Děj se co děj, vytrvám.

*

Setkal jsem se s drahou duší svou. Vyčkávala mne, a potom beze slova úmluvy, jako bychom dávno byli ujednali, zamířili jsme v končinu Karlova.

Když jsem druhdy tam tudy procházel, těkaje Prahou bez cíle, když jsem potkával osamělé páry mladých lidí, kteří si končinu tu pro její opuštěnost a bezpečné závětří tak oblibují, ani jsem nepotušil, že bude i naším útulkem.

Pozdravili jsme se mlčky, jen vroucím stisknutím rukou. Chvíli kráčela podle mne, nepromluvila. Pojednou však pronesla — a bylo patrno, že se snaží hovořiti co nejpevněji:

„Je to pravda, Pavle?"

„Co, Viktoro?"

„Že odejdete z úřadu otcova?"

„Ano, Viktoro," přisvědčil jsem.

„Proč jste mi o tom neřekl, Pavle?"

„Byla jste venku, psáti jsem vám nesměl."

„Včera již jsem nebyla venku. Proč jste mi to zamlčel včera?"

„Viktoro, bylo na to dosti času. Mlčel jsem, abych vás hned první večer neznepokojil."

„Jaké znepokojení? Vždyť nejste vyhnán! Odcházíte dobrovolně, odcházíte v dobré místo, s platem čtyřnásobným — —“

„To také již víte?“

„Všechno vím. A kdybyste se mně byl svěřil, byl byste mne ušetřil neklidné noci. Neboť stále mě týrala myšlenka: proč mi Pavel nic neřekl? Kterak to, že necítil, že již nemá býti mezi námi nic tajného, co se našeho společného osudu týká? Po všem tom, co jsem já vám svěřila?“

Hlas Viktořin se rozechvíval až k výčitce.

„Viktoro, rozumějte mi. Chtěl jsem vás na tu novinu připraviti. Snad bych byl promluvil, kdybychom se byli rozešli na vzdálené, neurčité shledání. Ale když jste mě vyzvala na dnešní večer, zamlčel jsem to. Obával jsem se, že se vás bolestně dotkne, že se rozejdu s vaším otcem. To jest jediná příčina mého zatajení. Běželo o pouhých čtyryadvacet hodin.“

Viktora chvíli kráčela mlčky, jako by přemítala o pravdě neb nepravdě mých slov. Posléze promluvila:

„Pavle, vím tedy, že odejdete. Ale s mým otcem se nesmíte navždy rozejíti. Před vámi snad ho nemusím ospravedlňovati. Otec by nás nebyl roztrhl. Doufám, že i vám bude dobrým otcem, aspoň dobrým tchánem. Nemohu říci, že vítám radostně váš odchod; s počátku, než se vyskytl nevítaný ženich, jinak jsem si vše mys-

lila. Že utvoříme jedinou rodinu, jejíž svazky budou ztuženy i vaším poměrem k otci v úřadě. Bylo to snad zpozdilé, dnes to cítím, chápu. Byl byste zůstal vždy podřízeným — zatím jste nabyl netušené samostatnosti. Dnes tedy aspoň s uspokojením vítám, co se stalo. Kdy odejdete z úřadu?"

„Posledního, Viktoro."

„Posledního!" řekla Viktora. „Posledního!" opakovala temným hlasem. A po chvíli dodala trpce: „V tom tedy jest určitý úmysl!"

„Jaký úmysl, Viktoro? Odchází se vždy posledního. To jest obvyklá lhůta."

„Ne váš úmysl, Pavle, ale jiných."

Hlas Viktořin pozbýval posavadní pevnosti. Odmlčela se.

„Jaký úmysl?" dotíral jsem na ni.

Viktora přitiskla dlaň na čelo, pohlédla vpřed, rozhlédla se v okolí, z hluboka vydechla. Vše to vypadalo, jako by sbírala síly, jako by se k čemusi odhodlávala.

„Pavle," pronesla nyní, ovládajíc se, „jsme již tak daleko, že před vámi nesmím nic tajiti — a bylo by chyba, kdybych utajovala. Pravíte, že odejdete posledního. Tedy vězte, co ještě se má večer toho dne státi: má býti slaveno moje zasnoubení se strýcem presidentem."

Bylo to jako úder hromu.

„Viktoro!" zvolal jsem.

„Ano, Pavle."

Pronesla dvě ta slova zvukem sesíleným a přece temným. A mně bylo v tu chvíli, jakoby kdesi v temnotách před námi spouštěli do hrobu rakev, jakoby na tu rakev dopadaly hroudy, jakobych z dáli slyšel tlumený pohřební zpěv, žalostný a srdcervoucí. Srdce mé zastavilo se na chvíli, ale hned potom se mocně rozbušilo. Uchopil jsem Viktoru za ruku, zadržel jsem ji, aby na ni dopadla záře svítilny, ke které jsme se blížili.

Viktora byla bledá, její temné oči ztápěly se v slzách. Snažila se odvrátiti tvář, abych toho nezpozoroval, ale již jsem viděl.

„Viktoro, je to pravda?"

„Pravda, Pavle. Jest ustanoveno na posledního, na den, kdy máte odejíti. — Ale pravím vám, Pavle: zasnoubivši se vám, nemohu se zasnubovati jinému, nechci se již nikomu zasnubovati! Toto zasnoubení nebude slaveno, a budou-li je slaviti, učiní tak beze mne. Nevěsta jim odejde, než se ženich zjeví."

Nedýchal jsem.

„Co zamýšlíte, Viktoro?"

„Co vám povím, jakobych svěřovala hrobu, Pavle, rozumíte? — Máme starou tetu na Malé straně, tuším, že jsem se vám o ní kdysi zmínila. Je to blízká příbuzná, ale žije osamělý život jako vdova po malém úředníku, dobře vědouc, že málokdo o ni stojí. Jen já s Hedvikou docházíme k ní časem, časem ona zas k nám.

Jest otcova sestra. K té se uchýlím, Pavle, tam odtud vám o sobě dám vědět — a pak uvidíme, co dále. Neboť pak, Pavle, budeme jednati již společně. Náležím k vám, vy ke mně. Spálíme za sebou mosty — toto vědomí mějte ode dneška, chystejte se na to.“ —

— — —

Co ještě dále Viktora hovořila, jakou bolestí se její duše zachvívala, jak její srdce žalovalo na neústupnost matčinu, na protivné, odporné pozornosti nezvaného ženicha, jehož nemohlo býti tajno, že není nápadníkem vítaným — vše se mi honí hlavou v divoké směsici.

Provázel jsem Viktoru zpět na Karlovo náměstí, a již jsme mnoho nemluvili. Srdce naše úpěla vedle sebe. Nebylo to dostaveníčko plné sladkosti a něhy. Bylo mně, jako bychom se vraceli z pohřbu.

Podávajíc mi ruku na rozloučenou, otázala se Viktora:

„Jste na vše odhodlán, Pavle?“

„S vámi a pro vás na vše, drahá Viktoro.“

„Nezapomeňte na to slovo, Pavle!“

Znělo to skoro výstražně, až jsem se zachvěl, jako by mě obestírala předtucha čehosi neblahého.

Potom se vzdalovala přes Karlovo náměstí, až mně zmizela s očí, a tu teprv jsem byl zachvácen touhou nesmírnou, neskonalou, přímo ší-

lenou, abych ještě jednou ji objal, k sobě přivinul, sevřel — — Ale byla ta tam.

A nade mnou letí skučivá podzimní noc na potrhaných mracích, podobných divým přízrakům, v nichž je předzvěst čehosi hrozivého.

11.

A po tom všem přišel tedy včerejšek, můj poslední den v úřadě.

Co vše mi ten den přinesl, mohu zaznamenati jen hrubými obrysy. Není klidu ni soustředěnosti, abych mohl zapisovati soustavně, jako jsem činil jindy.

Neměl jsem odejíti z ráje, a přece od samého rána bylo mně teskno. Za několik málo hodin měl jsem navždy ostaviti prostory, v nichž jsem ztrávil několik mladých let. Rozloučiti se s Vokounem, ve kterém jsem poznal dobrého přítele. S přednostou, k němuž jsem jistou dobu vzhlížel s největší vděčností a kterýž na konec projevil tolik malomoci. Nedávná minulost vystoupila mi plnou silou na mysl.

Spořádal jsem v kanceláři vše, co jsem měl na starosti, odevzdal jsem Vokounovi. Něco nepatrností, které byly mým majetkem, a které jsem choval v přítruhlíku psacího stolu, odnesl jsem domů v poledne.

Bylo pět hodin, když mě přednosta k sobě

povolal. Podal mně obálku s vysvědčením, a viděl jsem, jak se mu ruce třásly. — Přál mi všeho dobrého v novém povolání a řekl, jako by cítil, že se takto nemůžeme rozloučiti navždy:

„Doufám, že se uvidíme, že nás tu navštívíte, že nám povíte, jak se vám daří. Těším se na to.“

A potom se omluvil spěchem, že musí dříve odejíti, že má jakési řízení. Bylo mi hořko při pomyšlení, jaké že to je řízení. Že spěchá, aby doma vše spořádal na slavnost zasnoubení, na uvítání ženicha. Takto spěchával taky, když na večer očekával mne a Vokouna k sobě do domácnosti. Jak se časy mění! Kterak jsem byl vystřídán, moje místo jiným zaujato!

Podal mi ruku. Byla vlhká a třásla se v mé ruce. Bylo zjevno, jak se mu ulehčilo, když tuto poslední audienci se mnou skončil. A hned potom odešel.

Byl jsem všecek rozvrácen. Odnášel jsem si od přednosty vysvědčení — a to bylo vše. Za Viktoru, za štěstí celého života kus popsaného papíru s příslušným kolkem! A to je vše, co mi podává!

Osaměli jsme s Vokounem. Po odchodu přednostově skládal svá lejstra na stole, otíral péro, zamykal stolek. Taky jemu nebylo již do práce.

Potom se zdvihl, přiblížil se k mému stolu.

„Čamrdo, dnes večer jste mým hostem. Ne-

rozcházíme se, naopak, doufám, že se shledáme zase hodně často, ale dnes večer posedíme si na rozloučenou.“ A dodal chraptivě: „Sám bych to nevydržel.“

„Dnes večer, pane oficiále! Kdybyste věděl, co všechno dnes večer — —“

„No, co, Čamrdo, neplačte! Nejsme děti.“

„Ale dnes večer, pane oficiále — —“

Moje hruď jen se rozskočit, roztrhnout!

„Nemyslete si, že mně je veselo, Čamrdo.“

„Ale vy nevíte, příteli drahý — —“

„Vím, vím. Slečna Viktorka — —“

Déle jsem neodolal.

„Ano, Viktora, drahý pane. Dnes večer ji zasnubují!“

Nevím, ale snad jsem při tom zaštkal.

„Co to hovoříte! Kdo vám — —?“

Několika slovy pověděl jsem Vokounovi o nastávajících zásnubech. Ale o záměru Viktořině, o jejím zamyšleném úniku z domova k tetě nezmínil jsem se ani slovem. Nevzpomněl jsem v tu chvíli, a bych byl vzpomněl, sám jsem v to neskládal veliké naděje. Nemůžeť odejíti navždy.

Vokoun svraštil čelo, jeho tvář se zrýhovala hlubokými brázdami.

Dlouho nemluvil. Posléze na mně spočinul dlouhým pohledem a řekl:

„V tom nemůžete nic udělat, Čamrdo, v tom ani já vám nepomohu. Ale nemějte starosti: Viktorka si bude vědět rady. Spolehněte se.“

Pomlčel, a potom řekl stručně:

„Oblecte se, nechte všeho, pojďte!"

A sahal po svém svrchníku.

Nevypovím, jak mi bylo, když jsem posledně popatřil na svůj stůl, na řadu knížek a pomůcek na něm, na starý kalamář, na židli, na okno, kterým jsem se díval v nádvoří ve dny jasné, slunečné, i ve dny zádumčivé. Nikdy již v ten kout nezasednu! Tento oddíl života navždy jest ukončen.

Kráčeli jsme procházkou, ale sotva jsme hovořili. A potom jsme zamířili do Měšťanské besedy.

Než ani tam nezveselila se naše nálada. Jako by nad námi viselo těžké mračno, v němž se tajilo vše, co se bylo poslední dobou událo. A mnohem dříve než kdykoli jindy skončili jsme stolování. Bylo teprv po desáté hodině, když jsem doprovázel Vokouna na Slovanský vršek a níže k malým domkům Na pískách. Potom sám jsem se vracel k domovu.

Docházel jsem již starého domu svého, když jsem za sebou uslyšel spěšné, těžké kroky.

„Pane Čamrda, pane Čamrda!" zaznělo za mnou, a zaznělo to úzkostlivě z hrudi udýchané.

Stanul jsem, otočil jsem se.

Přednosta!

„Díky Bohu, že jsem jich natrefil. Pro Boha živého, pane Čamrda, kde je naše Viktor-

ka? Ach, oni ještě nevědí — nebo vědí? — Viktorka nám odešla!"

„Pane císařský rado — — —"

Zakoktával jsem se. Věděl jsem, a nesmím vyzraditi. Byl jsem přesvědčen, kterak pozná, že každé slovo, jež pronesu, bude lží.

„Pane císařský rado, kterak bych věděl —"

„Tedy nevědí? Ježíši Kriste, kde je! Dvě hodiny ji hledám! Byl jsem na policii, ohlásil jsem — tam nevědí o žádném neštěstí. Byl jsem všady, kde by jen mohla být — všichni jsme se rozběhli, nikde ani stopy. Myslil jsem, že snad u sestry — na Malé Straně — byl jsem u ní — vyburcoval ji ze spaní — marně — celé neděle ji neviděla — —"

„Malostranská paní teta?" vyhrkl jsem v úžase.

„Nu ano — bylo to moje poslední útočiště —"

„Není tam?"

„Není — a nebyla! Milosrdný Bože, dítě, dítě, cos nám to udělala! A oni nevědí —?"

Strašlivé zděšení mě popadlo. Viktora není u tety — změnila záměr, neřekla pravdu ani mně — co učinila? Kam uprchla?

Hrozná úzkost podlamovala mi nohy. Nechtěl jsem domysliti konce nejhoršího — a přece jen jediná myšlenka se mi vtírala — že Viktora — ze zoufalství — A já seděl s Vokounem, nic netuše — —!

„Pane Čamrda, jdou se mnou, pro Krista nebeského — ještě jednou na policii — —“

Šel jsem. Nevěděli o nic více než před hodinou. Odnikud nic nebylo oznámeno. Dovedl jsem starého pána k jeho domu. Vyzvonili jsme domovníka. Slečna Viktora posud nebyla doma. Pobízel mě staroch, abych šel nahoru. Nemohl jsem uposlechnouti. Nebylo by mohlo býti v tu chvíli pro mne větší trýzně než vstoupiti v prostory, z nichž odešla Viktora — opravdu snad navždy.

Ještě hodinu jsem těkal ulicemi. Na konec, uštván, zničen, zoufalý, obrátil jsem se k domovu.

Po temných schodech vystupuji vzhůru. Bylo patrně slyšeti kroky mé, nahoře se otevřely dvéře, rozsvětlilo se. Na prahu stála paní Petrnoušková, všecka nesvá, vyjevena.

„Konečně že jdou!“ vydechla. „Nevěděla jsem — mám jít spat — mám čekat do rána —“

„Co se stalo, pro Boha?“

„Oni nevědí? Jdou tedy, jdou —“

Svícen třásl se jí v ruce, roztavený stearin kapal jí na prsty a stydl na nich, ale necítila toho.

Vstoupil jsem, zavřela za mnou a šárala se svíčkou přede mnou, otevřela dvéře mého pokojíku.

„Tiše, pane Čamrda, snad už spí — —“

Ve staré lenošce, nejlepším kuse nábytku Petrnouškových, spočívala ženská postava, s hlavou k ňadrům skloněnou, jakoby dřímala.

Ale když jsem vstoupil, hlava ta ponenáhlu se zdvihla a z bledé tváře zasvítilo mi dvé temných zraků.

„Viktoro!" užasl jsem. „Viktoro drahá!"

„Konečně přicházíte, Pavle."

Můj úžas ustoupil divoké radosti, že nalézám Viktoru živu, zdrávu.

„Viktoro! Dítě drahé, ztracené a nalezené! Vy zde!"

„Kam jsem se měla uchýlit, Pavle!"

Nepohnula sebou, nevzchopila se. Jen její pravice vztáhla se chabě ke mně. A já klesl na kolena, chopil jsem se podávané ruky, pokryl jsem ji pocely, skropil ji slzami v šílené radosti, že ji zase tisknu, že ji zase mám, neboť té chvíle na nic jiného jsem nepomyslil.

Za mnou čísi ruka tiše dovírala dvéře. Paní Petrnoušková šetrně spouštěla oponu nad tím podivným, nenadálým divadlem.

12.

Dvéře pokojíku bez vrzotu, beze šustu se zavřely. Ač jsem byl všecek uchvácen a roznícen shledáním s Viktorou, tak náhlým a nepředvídaným, přece počin dobré staré kvartýr-

ké neunikl mému vědomí. Cítil jsem jej spíše, než slyšel, tuší spíše, než cítil.

A tu rázem ujasnil jsem si choulostivost postavení svého i Viktořina. Vzchopil jsem se a hvátal jsem za staruchou.

„Paní Petrnoušková, snažně vás prosím, nechoďte ještě spat. Nevím, nebude-li mi třeba vaší pomoci. Prosím, přineste mi tu oběť — dospíte ráno — —“

„Vždyť nepůjdu — sama si to myslím — nemám na spánek ani pomyšlení,“ odpovídala bytná.

Jistě mluvila pravdu. Z jejích slov, z vyjevených očí, ze všeho jejího vzezření bylo patrno, jak jest podivným příběhem rozčilena. Tato návštěva neznámé dívky u mne byla pro ni nehoráznou událostí. Nemohl jsem v tu chvíli věděti, jak se Viktora uvedla, jak svůj příchod ke mně odůvodnila. Na tváři staré paničky viděl jsem jen veliký, dychtivý otazník. Nebyla by ženštinou, aby se všechna její zvědavost neobvyklým tím dějem nevzbouzela, ukojení nežádala. Ale taky by nebyla ženštinou, aby aspoň polovinu pravdy neuhodla.

Její pohled naléhal, musil jsem něco říci.

„Mějte strpení, milá paní Petrnoušková. Nevím, jak dlouho tu slečna pomešká, jest unavena — —“

„Můj Bože, třeba do rána, pane Čamrda,“ horlivě přisvědčovala matrona.

„Je v tom jakési rodinné nedorozumění," napověděl jsem.

„Myslím si, že něco takového," řekla panička s jistým uspokojením. „A jakoby mně to byl sám Pánbůh vnukl — právě dnes povlíkala jsem všechny peřiny — —"

Byla by ještě dále hovořila, a ráda. Já však spěchal jsem zase k Viktoře.

„Srdce moje, duše má drahá, řekla jste mi onehdy, že se uchýlíte k tetičce na Malou Stranu — —"

Viktora se pokusila o úsměv, ale na tváři se jí rozlil výraz bolestný. Porozuměla otázce, vyznívající z mých slov.

„Ano, Pavle, chtěla jsem tak učiniti. Dvakráte jsem tam byla, dvakráte jsem se tam odtud vrátila. Poprvé došla jsem až ke dveřím bytu tetina. Proužek světla v okně na pavlač zjevil mi, že teta ještě bdí. Naslouchala jsem, a v jejím bytě bylo tak ticho, mrtvo, které moji odvahu náhle podlamovalo. Odešla jsem, vrátila se v tyto končiny, těkala jsem, doufajíc, že snad náhodou vás potkám. Toužila jsem ještě po několika slovech s vámi, po útěše, po radě. Nenašla jsem vás. Nevím, kudy jsem chodila. — Podruhé jsem se vydala k tetě, s pevným záměrem — — Stanula jsem před vraty, již zamčenými. Dlouho jsem stála, nemohouc odhodlati se, abych zazvonila. Desetkráte jsem vztáhla ruku po zvonci, desetkráte mi ruka klesla. Cosi

neodolatelného vždy mě varovalo: Nezvoň, nevstupuj! Nebo tu teprv mi připadlo: až se tato vrata odemknou, až vstoupím a ona za mnou zase zapadnou a zamknou se, pak již musím dále, k tetě, a pak není vyváznutí. Tu teprv mi připadlo, nač jsem nepomyslila včera ni dnes, že mě budou hledati a že jistě vzpomenou i na tetu — —"

„Vzpomněli," poznamenal jsem.

„— a že mě budou chtít odvésti, po dobrém či po zlém. Nechtěla jsem se s nikým setkati, nevěděla jsem, mám-li síly dost, abych se vzepřela, děsila jsem se nějakého křiklavého výjevu, nechtěla jsem, aby teta snad byla pokládána za moji spoluvinnici, aby její domácí klid byl pobouřen. I nastoupila jsem podruhé zpáteční pochod, přes dlouhý Karlův most, a když jsem pohlédla v temnou řeku pod ním, Pavle, tu mi připadlo, že není možno, abych došla staroměstského břehu, ale že mi zbývá jen jediné — — tak mě lákala ta hlubina —"

Zachvěl jsem se hrůzou a neskonalou úzkostí z té strašné chvíle, nyní již minulé, ale pro mne přítomné, poněvadž teprv teď mi bylo její nebezpečenství zjeveno.

Viktoře neušel tento můj záchvěv.

„A jen pomyšlení na vás, Pavle, převedlo mě přes ten kamenný pás, ač pode mnou nohy klesaly. Proč taky vy byste měl trpěti? Proč i život váš by měl býti pomařen, otráven? Ci-

tila jsem, že jako já žiju vámi, žijete vy mnou, a kdybych se vrhla v hloubi — —“

„Viktoro! Viktoro!“

Zvolal jsem to nebo zaštkal — nevím — a padnuv na kolena objal jsem její boky, zaryl jsem hlavu v její klín. A tu jsem cítil, že její kolena se chvějí jako v zimnici.

„Poznovu jsem bloudila ulicemi, nevím, kudy, nevím, jak dlouho. Jen vím, že hodiny na různých věžích odbíjely, aniž jsem počítala. A zcela bezděky octla jsem se na konec před tímto domem. Vše mě táhlo k vám! Bylo dávno po desáté, dům byl zamčen. Otevřeli mně, dovedli mě ke dveřím, doklepali se za mne, .paní Petrnoušková odemkla. — Chci mluviti s Pavlem — musím s ním mluviti! — a nevím, co ještě jsem řekla. — Není doma? pravím na slova paní Petrnouškové. Tedy setrvám, až přijde; očekává mne, selhala jsem. — Klesala jsem únavou, zemdlívala jsem, a nikdo by mne nebyl vypudil. Nepokoušeli se o to. Vidouce mě tak zchvácenu, dovedli mě ve váš příbytek, přisunuli mně lenošku — a tu tedy, Pavle, tu mě máte, a neodejdu od vás!“

Viktora dopověděla, zhluboka vydechla, jako velikým znavením, a zmlkla.

Jak vyprávěla, prožíval jsem všechnu její dlouhou večerní i noční pouť Prahou, jako bleskem, desateronásobně, a její zastávka na mostě, nad černou hladinou Vltavy, naplňovala mě opě-

tovnou hrůzou. Byla to chvíle, kdy její zoufalý záměr vystupoval v mé obraznosti jako čin dokonaný a nenapravitelný. Viděl jsem v duchu její skok v hlubinu, strašný zápol s vlnami, klesání ke dnu — a proud unáší bezduché tělo dále. A zítřek plný bezedného zoufalství z marného pátrání po jejích stopách, a nikde sledu po ní!

Tu spočinuly dvě měkké dlaně na mé hlavě a hned potom ucítil jsem polibek jejích rtů ve vlasy. To mě probudilo z hrozného zasnění, uvědomilo mne, že ji zase mám, a vrátilo mi střízlivou rozvahu.

Znenáhla povznášel jsem hlavu, nechtěje, aby sňala milované ty dlaně, a řekl jsem:

„Viktoro, nikdy jsem se nenadál, že byste se uchýlila ke mně. Byly chvíle mnohonásobné, kdy jsem snil o tom, jaké by to bylo štěstí, kdybyste se mi tu náhle zjevila, jako vnesena kouzlem z pohádky. Ale to byl sen. Uskutečnil se mi dnes, kdy jsem nejméně mohl doufati v jeho splnění. A teď, když vás tu mám — — Viktoro, nesmíte tu setrvati. V mém bytě — se mnou — byla byste hrozně kompromitována — —“

Viktora tiskla teď ruce na mé spánky. Oči její byly zavřeny, ústa šeptala:

„Chci býti kompromitována, Pavle! Chci býti zhanobena tak silně a nenapravitelně, aby pro mne nebylo návratu v minulý život a v rodinu. Vydala jsem se ve vaše ruce u vědomí, že jsem

v nich bezpečna. Ale kdybyste užil i všeho práva, jehož vám toto mé vzdání, tento můj pobyt pod vaší střechou poskytuje, neubránila bych se. Jsem a mohu býti jen vaší, dříve či později, a jen tak přervu všechny svazky, roztrhnu pouto, které mi splétal nenáviděný —"

Nedopověděla.

„Což nebylo jiné pomoci, Viktoro? Upřímného vyznání, že nechcete býti jeho?"

Zraky Viktořiny otevřely se, blesk hněvu a nenávisti vyšlehl z nich.

„Upřímného? Toto upřímné vyznání učinila jsem desetkráte, na konec varovala jsem ho dopisem před následky jeho neústupnosti. Odpověděl mi s úsměvem, že vše pokládá za pouhý ženský vrtoch, který pomine, jakmile budeme veřejně prohlášeni za snoubence. A když jsem v největší tísni vyznala, že jsem se zasnoubila vám, určitě a neodvolatelně, odpověděl mi s úsměvem — ne, s úsměchem: Takových zásnubů nezná zákon ani tradice rodinná! Sokové toho rázu jsou hluboko pod mým postavením, pod mojí důstojností, jsou neschopni, abych je vzal na vědomí. A tvoji rodičové, milá Viktorko, dali tě mně! — Pavle, bylo-li třeba jediné krůpěje, aby nádoba přetekla, jediného slova, aby odhodlání mé dozrálo — opovržlivým projevem o vás dosáhl toho. Neboť ponižuje vás ponížil taky mě. A já jsem odešla z domova."

„Viktoro, otec váš hledá vás všecek rozerván. Pro jeho klid, pro jeho spánek musíte se vrátiti domů.“

„Zůstanu u vás, Pavle!“ řekla Viktora, a její zraky mnohem výmluvněji než ústa dokazovaly, že jest v tomto odhodlání neoblomna. Rty její se pevně sevřely.

„Viktoro, jménem otce vašeho prosím vás, naznačte mu aspoň, že jste v bezpečí, že žijete, aby klidně přečkal noc.“

„Jakým způsobem?“

„Napište mu několik slov. Postarám se, aby ještě dnes je dostal. — Netušíte, s jakými pocity jsem protěkal hodinu já, než jsem se odhodlal domů. Jak teprv jest vašemu otci!“

„Nezradíte mne, Pavle?“

„Viktoro!“

„A co potom učiníte, Pavle?“

„Odejdu, abych kdesi přespal. Nemohu zde pobýti s vámi.“

„Tedy nenapíšu ani slova.“

„Nuže, zůstanu s vámi...“

Přisunul jsem k lenošce stolek, podal jsem Viktoře lístek papíru, obálku. Chopila se tužky a napsala slova:

„Buď klidný, drahý tatínku. Žiju, a brzy o mně uslyšíš. Dobrou noc! — Viktora.“

Napsala taky adresu na obálku, lístek vložila, zalepila.

„Kterak to pošlete?“ tázala se.

„Kýmkoli, koho potkám, nebo třeba sklepníkem z kterékoli hospody. Odevzdá to vašemu domovníku. Nikdo nezví, odkud přichází.“

Sběhl jsem dolů, zburcoval domovníka, vyběhl jsem na ulici. Na rohu šťastnou náhodou padl mi do rukou ponocný, obcházející domy, zkoušející žaluzie krámové. Zastavil jsem jej, naznačil mu byt přednostův, poučil jej o jeho úkolu, vtiskl mu odměnu a kvapem jsem se vracel. A cestou zpět již jsem věděl, co zařídím. Paní Petrnoušková ulehne na pohovku v mém pokojíku a zůstane s Viktorou, já přespím v ložnici manželů s panem Petrnouškem. Kéž je ráno, kéž je den! A zatím jsem nevěděl, co počnu, až zítřek nastane.

Stalo se poněkud jinak, než jsem usmyslil.

Vrátiv se nenašel jsem již Viktory v lenošce. Odpočívala na lůžku, paní Petrnoušková ukrývala ji svrchnicí až po bradu. Pohlédl jsem na Viktoru. Její vzezření za tu chvíli se změnilo. Její tváře, dříve skoro zsinalé, rozhořívaly se, zraky z hluboka svítily, rty se zachvívaly.

„Co jest vám, Viktoro?“

Nedostalo se mi odpovědi. Za to se ke mně nachýlila paní Petrnoušková:

„Není slečince dobře, pane Čamrda. Popadla ji zimnice. Hlava se rozpaluje, a nohy jako led. Div se mi nerozsypala, než jsem ji uložila. Není divu, z té sychraviny venku. Přestála tuším něco, a nemá-li kam domů —“

Paní Petrnoušková zarazila se. A mně bylo, jako by mi srdce krájel. Nemá-li kam domů! Sama nevědouc, vyřkla tu starucha hořkou pravdu. Tato drahá bytost skutečně nemá ode dneška domova. Přirozeného domova pozbyla zoufalým svým odhodláním, a toto mé nuzné přístřeší — může-liž, smí-li býti jejím domovem?

„Pobudou tu chvíli u slečinky," šeptala mi starucha. „Uvařím trochu lipového thé, a jen co ji dostaneme do potu, bude lépe."

A spěchala do kuchyňky, sháněla květ lipový, líh, svářela vodu. —

Zažil jsem trudnou noc, nejtrudnější v životě svém. Na spánek nebylo pomyšlení, probděl jsem až do rána ve veliké světnici. Chvílemi pozývala mě paní Petrnoušková do pokojíku, to kdykoli Viktora zvolala mé jméno. Pak jsem přicházel, nachyloval se k churavé, nasľouchal jsem, ale chápal jsem sotva desáté slovo. Čelo Viktořino sálalo horkem, oči její byly zavřeny, ústa pronášela drmolivě nesouvislé věty, chvílemi zastenala.

V úzkostech upíral jsem zraky k paní Petrnouškové. Učinila pokaždé chlácholivý posun a šeptala:

„Z horečky trochu fantazíruje, ale to přejde. Noc je zlá, ráno bude líp."

Ale když se rozednilo, paní Petrnoušková sama řekla:

„Přece jen doskočím pro pana okresního doktora..."

A ještě než lékař přišel, musil jsem odejíti. Vždyť jsem nastupoval nové místo! Byla to těžká cesta, a nastávala mi ještě těžší. K bývalému představenému, k otci drahé Viktory. Bylo mojí povinností, abych mu vše vypověděl. Zdaliž uvěří, že co Viktora učinila, učinila z vlastního popudu, bez mého návodu a vědomí?

Na štěstí noví pánové neměli pro mne mnoho naléhavé práce. Omluvil jsem se, že mi zbývá ve starém úřadě ještě cosi vyříditi, odpustil jsem se na celé dopůldne. Jako v těžkých okovech jsem kráčel v místa, odkud jsem včera odcházel, aniž jsem se nadál, že tak brzy se vrátím. Zastal jsem zatím jen Vokouna, kterému jsem stručně vypověděl, co se událo.

Díval se na mne chvíli vážně, beze slova. Posléze pravil:

„Řekl jsem vám, že si Viktorka bude vědět rady. Docela dobře to vyvedla. A dobře pro vás, že je zletilá."

A potom přišel přednosta, ochablý, nevyspalý, sklíčený, a nejevil ani velikého překvapení z mé přítomnosti.

„Co mi nesou, pane Čamrda? Vědí něco?"

Bez vyzvání a beze slova kráčel jsem rovně do jeho světnice, naznačuje mu tak, že chci hovořiti beze svědků.

„Vědí něco?“ opakoval chabě, když svlékl zimník.

„Pane císařský rado, dostal jste v noci lístek od slečny Viktory?“

„Jak!“ zvolal přednosta. „Oni vědí —?“

„Vím. Pohnul jsem sám slečnu Viktoru, aby vám naznačila — —“

„Oni! Kde? Jak?“

„Pane císařský rado, když jsem se s vámi včera rozešel, běhal jsem ještě v nesmírném rozčilení ulicemi, hledaje, pátraje. Posléz unaven a všecek rozvrácen vrátil jsem se domů. A tam jsem se shledal se slečnou Viktorou.“

„U sebe?“

„Ano.“

Přednosta učinil několik kroků, dopadl v křeslo, zíral na mne všecek vyjeven. Očekával jsem výbuch rozhořčení, hněvu, byl jsem naň připraven.

„Proč ji nepřivedli domů, k nám?“

„Pokoušel jsem se o to, vypověděl jsem jí, v jakém rozpoložení jsem vás nalezl. Ale nemohl jsem ji pohnouti k jinému než k tomu, aby vám napsala onen lístek. Než domů, byla by slečna raději šla do Vltavy.“

A věrně, upřímně, stručnými, chvatnými slovy vypověděl jsem, co jsem od Viktory sám zvěděl.

Obával jsem se teď podruhé nějakého výbuchu přednostova, ale nedošlo k němu. Staro-

chovi roztřásla se při mém vyprávění brada, a než jsem dopověděl, řinuly se mu slzy po vrásčitých, zvětralých tvářích.

„Dítě, dítě, cos nám to způsobila!“ zvolal opřev lokty o stůl a porývaje hlavou v dlaních. „Má Viky — má milá Viky!“

Mlčel jsem. Bylo mi ho neskonale líto. Ale nechť pláče, nechť se vypláče. To mu jen uleví.

Pojednou přednosta vzhlédl ke mně a všecek stísněn hovořil, jako by cítil, že se má ospravedlniti:

„Čamrda, Čamrda, vždyť já sám za nic netento — nemohu! To všechno má nešťastná paní! Přišel její bratranec president, uviděl dceru a všecek se pobláznil, roztokal jako tetřev. A má paní byla zaslepena karakterem, jměním, existencí. Já říkal: Manželko, považ jen, že president má moje léta, že by moh' být jejím otcem — já říkal: A co pak s panem Čamrdou — ano, já jich fedroval, pane Čamrda, ale mě nikdo neposlouchal — —“

Přednosta se zarazil, jako by byl řekl příliš mnoho. Vymnul oči všemi prsty a ještě řekl:

„No, po téhle aféře je s presidentem konec — tím je věc rozluštěna — sám to včera musil uznat — vrátil nám slovo — ale co se muselo stát, než to uznal!“

Podíval se na mne pátravě, jako by přece nevěřil, že jsem bez viny, a zeptal se tiše:

„A Viky tedy se vrátila už domů?“

Byl jsem v nesmírné tísni.

„Nemohla se vrátiti, pane císařský rado. Slečna Viktora ochuravěla. Ráno jsme poslali pro lékaře.“

„Pro Pánaboha, pane Čamrda, co se stalo?“

„Doufám, že jen lehká horečka. Sám nevím, co lékař shledal, musil jsem do banky. Teprv teď zaskočím domů.“

Zraky starochovy spočinuly na mně výrazem prosebným. Vzchopil se, a s namodralých rtů chvěla se mu slova:

„Pane Čamrda, mohu — jít — s nima — ?“

Jako by nedůvěřoval, že k tomu přivolím. Tak jej nenadálá příhoda zdrtila.

Místo odpovědi chopil jsem se jeho zimníku, pomohl mu do něho, podal mu klobouk a hůl, a šli jsme. Skoro jen pohledem rozloučil jsem se s Vokounem. Ale oba jsme si rozuměli.

Za deset minut byli jsme na místě. Pod přednostou jistě klesaly nohy, než zlezl příkré schody. A nahoře mi pošeptal: „Jdou napřed, Čamrda, aby ji připravili — vždyť já jí neublížil, nechtěl jsem jí ublížit...“

Tiše prošel jsem velikou světnicí, tiše otevřel jsem dvéře svého pokojíku, vstoupil.

Viktora spočívala na lůžku beze hnutí, jako by spala. A na židli u postele, opírajíc ruku o pelesť a hledíc na churavou, jako by naslouchala každému jejímu dechu, seděla — slečna

na Hedvika. Nevěděla z ničích úst, kam se Viktora obrátila, a v prvém zmatku včerejšího večera taky to neuhodla. Ale hloubajíc pak v bezesné noci a přemítajíc o lístku, jejž Viktora otci poslala, vytušila posléze ženským pudem svým, kde by měla sestru hledati. Neřekla matce slova a zamířila ke mně. A teď jenom němým pokynem hlavy přivítala mě.

A s lůžka ozvala se tichá, bolestná otázka:

„Je to Pavel?“

13.

Zažil jsem těžké, přetěžké chvíle. Moje drahá Viktora stonala! Všechen obvyklý pořádek a rozvrh dne, všechen můj posavadní život změnil se rázem. Můj pokojík do té doby skoro se podobal poustevně. Když jsem ráno i po polednách odcházel do úřadu a když v něm paní Petrnoušková poklidila, usínal na celé půldny, nikdo do něho nevkročil. Vyčkával trpělivě mého návratu, ale ani pak v něm nikdy nebylo rušno. Žil jsem v něm věru jako poustevník.

Příchodem Viktořiným, jejím ochuravěním a vším, co s tím souviselo, nabyl pojednou jiné tvářnosti a změnil se mi k nepoznání. Zdálo se mi dokonce, jako by se byl stal součástí bytu přednostova. Nepočítal jsem, kolik uplynulo dní od onoho trudného večera, kdy se milovaná

dívka uchýlila pod mou střechu. Ze všeho, co se na počátku událo, vystupují přede mnou teď jednotlivé výjevy jak úryvky divadla kinematografického. Ano zdá se mi, že i na sebe sama hledím tu jak na osobu odehrávající toliko svou přidělenou úlohu.

Vidím pana přednostu, kterak poprvé vstoupil a po špičkách se blížil k nemocné dceři, ostýchavě a nesměle, jako by si byl vědom, že co se událo, stalo se jeho vinou.

Vidím, kterak slečna Hedvika, zočivši otce, zdvíhá se s židle a ustupuje v pozadí, aby otec mohl přisednouti.

Vidím, kterak Viktora upřela zraky na otce, jako by ho nepoznávala, kterak zvolna ponášela ruku k hlavě a přitiskla dlaň na čelo, jako by se rozpomínala, kdo to přichází.

Vidím, kterak paní Petrnoušková šetrně se vzdaluje, aby nepřekážela tomuto setkání.

Vidím, jak staré, třesoucí se ruce otcovy lehounce, jen co by se dotkly, kladou se na hlavu Viktořinu, a teď i slyším, jak jeho ústa zašeptala:

„Viky, dceruško, to jsem já — —“

„Tatínku!“

„Nu, co pak to, dceruško, stonat! — Pěkně se smát, ustrojit se, jít na procházku.“

„Půjdu — s Pavlem,“ šeptala Viktora.

„Ano, dceruško, ano, pan Pavel tě k nám přivede.“

„Ne, tatínku. Pavel mě odvede k sobě."

Staroch se odmlčel. A po chvilce řekl:

„A pak přijde mamá a odveze tě domů, pravda-li?"

„Ne, papínku. Mamá ať nechodí. Domů nepůjdu."

Řekla to tak určitě, pevně, že staroch byl zmaten.

Ohlédl se po slečně Hedvice, jako by u ní hledal rady, a vrátil se zas pohledem k Viktoře. Jeho nesnáze množily se.

„Dobře, dobře, Viky. Jak chceš. — Přeješ si něčeho?"

„Ticha, papínku, klidu, pokoje. A pak Pavla."

Přes to starý pán stále myslil na to, aby Viktoru dopravil domů. O chvíli později řekl o tom ve světnici paní Petrnouškové.

„To půjde sotva, milostpane," odpovídala matrona starostlivě. „Byl zde pan doktor, taky jsem se ho na to ptala, ale řekl mi, že se slečinkou ani hnout. Jak leží, tak má zůstat ležet, aby nebylo hůř."

„Pane Čamrda — pane Čamrda," chápal mne starý pán za kabát. „Co to na nás přišlo!"

Ještě se vrátil do pokojíku, pohladil Viktoru, políbil ji na čelo, ohlédl se po Hedvice a řekl:

„Půjdeme, Hedvo?"

„Ne, tatínku. Já u ní zůstanu, snad až přes poledne. Nemějte doma o mne starost. Někdo tu musí být.“

A setrvala u Viktory nejen přes poledne, ale až do večera. Ještě jsem ji zastal, když jsem se vrátil z banky. Pečovala o ni, podávala jí léku, vyprávěla, a zas utichala na celé hodiny, když Viktora podřimovala. Potom ji vystřídala paní Petrnoušková, a já jsem slečnu Hedviku doprovodil domů, totiž jen k vratům domovním.

„Ráno zase přijdu,“ řekla Hedvika při loučení. „Vy musíte do práce, a já — chvěju se o Viktoru.“

Skoro zavzlykla.

Chvátal jsem domů.

A pak se ploužil den ode dne. Nekonečné to hodiny a dni, kdy jsem musil seděti v bance a vídal jsem Viktoru jenom z rána, v poledne a zas až večer.

Slečna Hedvika meškala u Viktory skoro celé dni jako milosrdná sestra, a potom na večer přicházelo pro ni děvče, aby ji provázelo domů. Viktora nechtěla mne od sebe ani na chvíli propustiti. Byla znepokojena mým odchodem hned prvého večera.

Na chvíli přicházel i pan přednosta, zpravidla před polednem. Už se nepokoušel o to, aby Viktoru odvezl domů. A jednoho dne řekl ke mně:

„Jsem z toho jako bezhlavý, pane Čamrda. Kam tohle všechno povede? Slyšel někdo něco podobného? Doma všechno pohodlí, paní chodí jako ve snách — a tuhle jsme na obtíž — a co řeknou lidé!“

„To je naprosto lhostejno, tatínku,“ zašeptla slečna Hedvika. „Tím se netruď.“

Staroch pokývl hlavou.

„Nu arci, arci. Je to pravda.“

Podíval se na mne pohledem lítostným a dodal:

„Vždyť Viky jakoby už ani nebyla naše...“

V těch dnech několikráte zastal jsem doma lékaře, pokaždé v poledne. Při poslední setkané mi řekl:

„Dnes tedy mohu vám říci, že máme vyhráno. Obával jsem se čehosi horšího. Byl to neobyčejný záchvat až do gruntu základu, mohl mít osudnějších následků. Máme týden za sebou — ještě týden klidu, a slečna bude zotavena. A pak tedy — pak můžete chystati vše na svatbu,“ dodal jako čtveráčky..

Sklopil jsem zraky.

„Nu ano, příteli, neostýchejte se — je tomu tak. A nepozastavujte se, že taky toho se dotýkám. Viděl jsem hned poprvé, že slečna k téhle domácnosti nepřináleží — něco člověk slyší a lékař taky něčeho se musí dohádati. Malá rodinná aféra, ano, řekněme třeba malé drama, ale žádná tragédie. Nejsme slepí. Sestřička ne-

mocné sedí tu jak pečlivá Marta, tatínek chodí navštěvovat — jaké pak zle? Slečna Viktora bude za chvíli jako lusk, a se svatbou beztoho nespěcháte, pravda-li? Advent je za dveřmi, tedy někdy po novém roce, dočkáte se."

Až jsem se zachvěl v divné směsici pocitů. Bouřlivou radostí, ale i jakousi tísní, sklíčeností. Co bylo do nedávna tak vzdáleno, nejisto, ano, co se zdálo navždy zmařeno, bylo pojednou tak blízko. Sňatek — Viktora mou ženou! Závrať mě pojímala.

A potom lékař dodal:

„Ještě něco zbývá, a tu třeba opatrnosti. Sblížiti dceru s matkou, usmířiti, překlenouti, co bylo roztrženo. Tu musíte býti sám trochu lékařem. Nejste zelený chlapec, uvidíte chvíli příhodnou. Žádné nucení. Však srdce samo zas promluví."

Schyloval se týden ode dne ochuravění, Viktora seděla již na lůžku. Ještě jsem vyčkával do neděle. Tu mi náležel celý den, ani jsem se ho nemohl dočkati. Hedvika zatím byla přinesla sestřin župánek a jiné kusy oděvu i prádla — paní Petrnoušková nade vším otvírala oči. Jemný batist, šátečky s něžnými monogramy, hedvábné punčochy — vše ji naplňovalo obdivem až do vytržení. A přiznávala se mně:

„Viděla jsem hned, jak jsem kladla slečnu do postele, že je z r o d i n y! Prádýlko jako šlechtické. Plátýnko pavučina, a vyšívání! To naši-

nec pozná na první pohled. A pak ten starý pán, slečna sestra — všecko něco nóbl. Jen že taky ta paní matka — to mi nejde do hlavy. Dceruška týden nemocná — —"

Ano, to dráždilo její zvědavost nejvíce. Jistě tušila, ba jistě již věděla, co se událo, neboť služebná dívka přednostových sotva mlčela, když pro Hedviku přicházela a na ni čekala. Myslím, že již dávno ví celý dům — — Ale již je mi vše lhostejno. Matronina zmínka měla mě teď vylákati ze zálohy, měla taky mě učiniti sdílnějším. Než čeho se paní Petrnoušková nemohla dočkati, naplňovalo mě obavami. Kdyby na mé vůli záviselo, oddálil bych setkání s matkou co nejvíce. Posléze však přece musí k němu dojíti.

V neděli drahá Viktora se vzchopila, vstala s lůžka. Hedvika ji oblékla v půvabný župánek, usadila v lenošku, přisouvla stolek, paní Petrnoušková přinesla snídani, šálek čokolády.

Viktorka ještě byla zesláblá. Její nasnědlá pleť za ten týden pobledla, požloutla, ruměnec ztratil se kdesi v hloubi, rty pomodraly, zraky hluboko vpadly. Když jsem k ní vstoupil, vztáhla po mně obě ruce a vítala mne:

„Pojďte, Pavle, posnídáte se mnou. Hle, jak jsem se vám zde usadila, jako ten ježek v pohádce — vy jste ze svého pokojíčku vypuzen."

Usmála se něhyplně, jakoby mne odprošovala.

„Způsobila jsem všem vám nesnáz, příteli milý. A přece jen vidím, že nemohlo jinak býti. Zdá se mi, že u vás bydlím již dlouho, je mi zde tak útulno. Jakoby to byl náš společný příbytek navždy, Pavle. Ani staří Petrnouškovi by nám nepřekáželi, viďte? Hle, jak malého prostoru je třeba. Snívala jsem kdysi — — Ach, o čem všem člověk sníváǃ O jídelně, saloně, ložnici, pokoji, budoárku — o čem tak snívají děvčata, když vyrůstají. A pojednou, hleďte, ten váš pokojíček je mi celým světem. Když se blíží hodina, kdy přicházíte domů, tváří se vše kolkolem veseleji, přívětivěji, a když pak vstoupíte, Pavle — tu jsme spolu d o m a, u sebe, u nás! Paní Petrnoušková je naší hospodyní, pan Petrnoušek strážcem domu. — I ten starý dům je tak útulný. Tuším, že má divné kouty, jakých není všady — zahlédla jsem je, když jsem přicházela. Vyrůstala jsem v takovém domě na Starém městě, Pavle, a když jsem tu nyní odpočívala, časem polo bdíc a polo dřímajíc, zvláště za soumraku, než Hedvika rozžehla petrolejku, tu jsem se vracela v dětská léta a rozpomínala se na všechny podrobnosti, jako bych tam odtud včera byla odešla. Byl to rozlehlý dům s klenutým, do dvora se táhnoucím průjezdem, s širokými dubovými, ležatými schody, které ani stoletého kmeta nemohly unaviti, a s rozlehlými síněmi, kouty a chodbami v patře, které se mým dětským zrakům ztrácely kamsi v nedozírno. Pro

mou dětskou mysl byl to dům plný duchů a zjevů z pohádek a pověstí, které jsem čítala; nikdy jsem se nedostala až na konec chodeb některých, obávajíc se, že bych pak nenašla cesty domů. — Vracela jsem se v dětství, Pavle, a bylo mi neskonale teskllivo, když jsem se probouzela a seznávala, že vše bylo jen pouhým snem."

„Jsou sny, které se mohou splniti, drahá Viktoro," řekl jsem. „A nejsnáze může se splniti tento váš sen. Můžete se vrátiti v takový starý dům."

Úmyslně neřekl jsem „můžeme se vrátiti" — nechtěl jsem se toho dotýkati. Ale Viktora domyslila a dořekla za mne:

„Vrátíme se tam, Pavle, spolu se tam vrátíme."

„Snídejte, Viktoro; čokoláda vychládá."

„Ano, Pavle," odvětila Viktora, vrtíc lžičkou v čokoládě. A s jistou tvrdošíjností dodala:

„A přece se tam vrátíme společně, Pavle. Vzpomínáte, kterak tehda, vracejíc se z venkova do Prahy, žádala jsem vás, abyste mi poradil, ve které končině hledati byt? Nyní jej budeme hledati spolu, p r o n á s, když nelze zůstati zde."

Usrkla čokolády, jako když se pták napije, a zamýšlejíc se hovořila:

„Za ten čas, co mi dopřáváte pohostinství, změnilo se ve mně cosi, Pavle. Mívala jsem jisté požadavky, sama u sebe, nikomu jsem se

nesvěřovala, ani vám ne. V duchu jsem si budovala a vyšperkovávala společné naše bydlo kdesi, a vypočitávala jsem si na vlas, co vše tam musí být. Podivná věc, Pavle. Několik těch dní pod tímto stropem stačilo, abych zmírnila vše, co jsem dříve pokládala za nezbytné. Seznala jsem váš skrovný a skromný život, seznala jsem život vašich hospodářů Petrnouškových, a naučila jsem se skromnosti. Nebyla jsem zpupná, ale nezkušena. Vidím teď, že stačí mnohem méně pro spokojený, klidný život, než jsem počítala. A mám z toho radost. Až budeme svoji, Pavle, stačí nám skrovný bytek, a vždy se spolu uchýlíme v nejmenší pokojík, jako je tento váš.“

Viktora přimhouřila teď zraky a hovořila dál jako v jakémsi vidění:

„Venku zima, sníh, metelice. V našich kamnech praská oheň, jako v těchto vašich zde. Soumrak se schyluje, z metelice venku probleskují světla ulice, nadchází hodina, kdy se vracíte z úřadu, nedočkavě naslouchám, až zazní zvonek venku — to přicházíte domů. A již vám přináším svačinu a sedíme spolu, ode všeho světa odloučeni. Pavel a Viktora! — Potom je neděle. Soumrak skoro od samého poledne, a my sedíme pospolu jako v hnízdě. Zazvoní se, a přichází k nám tuto sestra Hedvika. Vyprávíme, zahraji na klavír, budeme nahlas čítati. Ach, Pavle, kterak se těším! — A později vyjdeme na procházku, a večer, když se vrátíme, navštíví

nás časem starý ten medvěd, pan Vokoun, a snad i tatínek přijde. Potom všichni společně odejdou a zůstaneme zas jen my dva, Pavle. — Ó Pavle, těšíš se na to jako já?“

Bylo to poprvé, co mi zatykala. Sklonila se, přitáhla mě k sobě, pocelovala mě.

Bylo mi sladko, ale i trudno zároveň. Za všechen ten čas, co tu jest, Viktora se nezmínila o matce, nepronesla toho slova. Ani teď tak neučinila, když vypočítávala naše budoucí návštěvy. Hedvika, otec, Vokoun — všech vzpomněla, jen matky ne.

Čeká mne to těžký úkol! Smířiti tuto zraněnou duši s mateří! Zpozdilou, zaslepenou, ale přece mateří!

Vysrkala několik lžiček čokolády a potom usnula v lenošce. Byla ještě slába a byla znavena dlouhým hovorem. —

Vokoun! Celý ten týden jsem ho neviděl a náhle jsem po něm zatoužil. Pohovořiti s ním, poraditi se. A tu hle, bylo nedaleko dopoledne, dvéře do kuchyně skříply, kdosi vstoupil, ozval se hluboký hlas. Myslil jsem, že přichází lékař.

Světnicí šáraly tiché kroky v měkkých střevících, vstoupila paní Petrnoušková, podávala mi navštívenku. Pan Vokoun!

Běžím pro něj.

„Smí se dále?“ zavrčel ke mně v kuchyni, snaže se tlumiti hlas.

„Pravě jsem na vás vzpomínal, příteli milý. Pojďte, pojďte!“

„Slečinka vzhůru? A je tak pohromadě, že smí takový host — —?“

„Taky ona vzpomněla na vás dnes ráno. Pojďte!“

A táhl jsem jej světnicí, skoro mocí vstrčil jsem jej do pokojíku.

„Hleďte, Viktoro, a slečno Hedviko, kdo přichází!“

Uvítala Vokouna jako milého starého známého, který včera teprv zde byl naposled, a Vokoun usedl, jako by tu byl co den.

„No, hezké to tu máte, mladíče,“ hovořil Vokoun, „a milou společnost k tomu, to věřím. Můj brloh něco takového jakživ neviděl. Ke mně chodí jen taková stará baba, poklízet a zatápět, a to jsem rád, když je zas venku — No, bábu zde máte taky, ale má je starší — ta by se mohla dělit s někým o léta.“

Rozhlížel se pokojíkem.

„Docela pasábl to zde máte, Čamrdo, ano. No a slečna Viktorka je zas jako na koni. Taky dobře. Dobrý doktor a Čamrda k němu — která pak nemoc by se neporoučela! — Tak jen vám jdu říci, abyste dnes nikam nechodili, je tam sychravo. — V kuchyni jsem cítil pekáč s husou, slečno, ale opatrně, povídám! Nanejvíc tak menší polovičku — pro rekonvalescenta je husa se zelím trochu těžká.“

Hedvika se rozesmála, i Viktora se rozveselila. A potom řekla:

„Rádi vás tu vidíme, ale škoda, že jste nepřišel až odpoledne. Pak byste byl mohl déle zůstati, až do večera, a měli bychom veselou neděli."

A podívala se při tom na mne, jako by chtěla říci:

„Hle, o čem jsem ráno mluvila? Tu ho máme."

Vokoun se rozhlédl po všech nás a řekl:

„I to se může stat, slečno milá. Trochu se po obědě projdu, paní Petrnoušková zatím navaří kotel kávy, a já přijdu na svačinu. A pozor, Čamrdo: pečivo k svačině přinesu s sebou, abych vás nevyjídal."

Mluvil horlivě a nepřetržitě, chápal jsem, že tak činí úmyslně, aby nevznikla žádná trapná přestávka, aby nebylo času k jinému rozjímání. —

Hedvika šla potom domů k obědu. Doprovodili jsme ji s Vokounem, a když jsme osaměli, když jsem ho vyprovázel do Besedy, svěřil jsem se mu se svou tísní, pokud se týkalo návratu Viktořina domů, prvního setkání s matkou.

„Nevím, jak to učiním," řekl jsem. „Velmi se obávám té chvíle. Zdá se mi, že ji musím pak domů dovésti, ale jaký to bude vstup, jaké uvítání! Kéž by při tom byl ještě někdo mi-

mo rodinu, kéž byste při tom byl vy, pane oficiále."

Vokoun se zastavil, vyvalil oči.

„To je věc nejmenší, Čamrdo! Tak tedy budu. Dejte mi vědět, který den, o všem ostatním se domluvím se starým. Vyřídili jsme horši věci!"

S lehčím srdcem, skoro radostně, vracel jsem se domů, k Viktoře.

14.

Dni plynou jako voda. Viktora již přechází pokojíkem, jest veselejší, hovornější, ale vidím, jak je jí třeba čerstvého vzduchu, procházky v širém. K tomu však přece ještě nemá dosti síly. A pak, až se zotaví, nastane rozluka — ach, na jak dlouho? —

A taky mně drahá Viktora hospodaří!

Šel jsem včera do skříně pro šátek. Tu vidím, jak jsou všechny přihrady vyloženy čistým papírem a všechen můj oděv i všechno mé prádlo pečlivě složeno, srovnáno. Dělávala to sice jindy taky paní Petrnoušková, ale tentokráte na prvý pohled vytušil jsem stopy jiných rukou, mnohem něžnějších a láskyplných. Každá vázanka uhlazena, složena, před tím snad i vyžehlena, rukavičky srovnány, ba, některé jevily i stopy správky. Ohlédl jsem se po Vik-

toře. Pozorovala mě a rázem sklopila oči. Dojala mě velice tato její péče. Vzpomněl jsem v tu chvíli na starostlivé ruce matčiny, jak vždy rovnávala moji studentskou výbavu, když jsem přicházel na prázdniny a zas do Prahy odjížděl, jak zašívala a látala, jak mě nabádala, kterak mám prádla i šatů šetřiti, o ně pečovati. — Ale zároveň mi bylo i nějak stydno, že se před Viktorou odestřelo tajemství mé chudé mládenecké šatny. A co teprv byla by shledala, kdyby nebylo štědrosti Vokounovy z loňských vánoc! Skoro prázdnou skříň, chatrné zbytky bývalé parády chudého písaře.

Zavřel jsem tiše skříň, přistoupil jsem k Viktoře a vroucně jsem jí poceloval ruku.

„Viktoro, duše drahá, vaše ruce hospodařily v tom chudém statečku mém — —“

Více jsem nemohl; jakoby mi kdosi hrdlo zadrhoval.

„Ano, Pavle,“ odpovídala vesele. „S paní Petrnouškovou. A co nevidět budu tak činiti jen sama. Budu paničkou, hospodyňkou, kdož by o to měl pečovati?“

„Ach, má zlatá paničko!“ zvolal jsem a přivinul jsem Viktoru na prsa. „Kdy to bude!“

„Brzy, Pavle,“ řekla Viktora vážně. „Hedvika přinesla mně již z farního úřadu, čeho třeba. Vy pak jistě máte své listiny v pořádku, musil jste se jimi nejednou prokázati. A tak jednoho dne zajdeme spolu na Trojickou faru v Pod-

skalí, Pavle. Tam je náš cíl. A jednoho dne, časně z rána, Pavle, přiklekneme tam...“

Pomlčela a skoro šeptem dodala:

„Doufám, že se těšíš, Pavle.“

Pocit neskonalého blaha rozlil se mi hrudí. Sevřel jsem Viktoru, celoval jsem ji, až se jí líce zruměnilo. Po dlouhých dnech zas poprvé zbarvila se jí tvář nádechem zrající broskve, jako jsem vídal jindy. Ale hned potom vystoupilo ve mně tísnivé pomyšlení: Sňatek — vlastní domácnost — a já s prázdnýma rukama!

Jakoby mi to četla v očích, řekla Viktora:

„Bude všeličeho třeba, Pavle, ale o to nemějte starostí. Jsem zletilá, svéprávná, víte to. Mám jistý majetek, dědictví po babičce. S tím mohu volně nakládati, nikoho se nemusím doprošovati. Svou ženskou výbavu dávno jsem pomalu snášela, činívá se tak v rodinách, a jakou teď mám radost, že jsem se včas o to starala. Tedy čeho ještě třeba? Trochu nábytku. Již taky víte, kterak jsem se v té věci umoudřila. Nemyslím na nic zbytečného. Můj pobyt v těchto prostorách poučil mě, že lze žíti bez velikého přepychu. Zdá se mi, jakobych teprve v poslední dny byla dokonale prohlédla, na život se podívala. Ano, Pavle. A tedy z mého podílu po babičce zbude ještě dosti do našich začátků. Jste spokojen? Jste srozuměn? Půjdeme na faru?“

Tu snad byla příhodná chvíle, na kterou jsem celé dni čekal, abych se mohl zmíniti o její matce, aspoň nepřímo. Bystrá její mysl mně porozumí. I řekl jsem:

„Ano, Viktoro, půjdeme. Ale dříve ještě půjdeme, abychom si vyžádali svolení a požehnání vašich rodičův.“

Viktora se zachmuřila, neodpovídala hned. Rozuměla, že to znamená návrat v dům otcovský.

Hladil jsem něžnou její pravici, a mírně, bez výčitky, řekl jsem:

„Viktoro, nemůžeme, nesmíme opominouti vašich rodičů. Jsou staří, ale nám, doufám, kyne ještě dlouhý život. Nejsem pověrčivý, ale od útlého dětství bylo mi vštěpováno v srdce a duši, co mne do smrti neopustí. Viktoro, jistě totéž bylo taky vám vštěpováno. Kdykoli v životě by nás potkalo cosi nemilého nebo dokonce osudného, neubránil bych se pomyšlení, kterak nás to potkává proto, že jsme šli k oltáři bez požehnání rodičův. Moje milé hlavy dávno tu nejsou, Viktoro. Ale zdá se mi, jakobych posud na svém čele, na rtech i na prsou cítil ony tři křížky, jimiž mne matka má žehnávala pokaždé, když jsem odcházel z domova. Nezapomenu, kterak jsem plakal, malý školák, když tak učinila poprvé, a srdce mé jakoby dnes ještě zaplakalo, vzpomenu-li na její pokřižkování poslední. Drahá ta duše domnívala se, že mě tím znamením obrňuje proti všem útokům

tajuplných, zlých mocností, proti jakékoli nepřízni života. Pozbyl jsem víry ve vše, drahá Viktoro, ale ta jediná víra mně zbyla, že požehnání matčino mne provází celým dalším životem. Plnou silou vzpomněl jsem na ně, Viktoro, když mě osud svedl s vámi, když jsem dobyl vašeho srdce. Tehdáž postava mé matky vyvstala přede mnou jako živá — její křížky na mém čele i na rtech jakoby byly zahořely!"

Cítil jsem, že se mi hlas rozechvívá. A zároveň jsem pocítil, kterak prsty Viktořiny stiskly mi ruku.

„Vaše matka jistě trpí," řekl jsem ještě, skoro šeptem.

Teď promluvila Viktora, ale její slova zněla, jako by je pronášela proti vlastní vůli, z nějakého přinucení:

„Já jsem taky trpěla, Pavle, a mnoho jsem trpěla. Ty dlouhé neděle a měsíce letošního léta jsou jako vymazány z mého dívčího života. Kterak jsem se těšila na ten letní jas, na východy i západy slunce, kterak jsem se těšila na vaše návštěvy k nám, na těkání po lese, na důvěrné, sdílné hovory v zahradní besídce, na radostná nedělní shledání po týdenním odloučení. Vždyť jsem se pokládala za nevěstu — ale za vaši nevěstu — byla jsem jista, že to jest mé poslední dívčí léto, a vy, Pavle, a nikdo z vás mužů netuší a nechápe a nemůže chápati, co dívčímu srdci a duši je takovéto poslední léto,

poslední doba před sňatkem. Prožíváme tu jakési mysterium. Kdybychom sebe horoucněji milovaly hocha svého, kdybychom sebe žádostivěji očekávaly den sňatku, a byť pak všechen další život byl jediným nezkaleným štěstím — co plane v dívčím srdci a duši od zasnoubení až do dne, kdy se navždy vydáváme pod střechu mužovu, nevrátí se již nikdy. Kromě ženy nikdo to nemůže pochopiti. A tato doba, Pavle, které srdce mé letělo vstříc, všecko se rozechvívajíc tuchou čehosi tajemného, neznámého, ale sladkého a radostného, tato doba byla mně nenadále otrávena. Pavel pojednou byl zavržen a místo něho vnucován mně byl sestárlý seladon, karikatura milence. Dělo se tu něco proti přírodě, Pavle. — Usínala jsem v pláči a probouzela jsem se s chvěním, co zas dnešek přinese. Místo mého Pavla přicházel starý strýc s nabarvenými vlasy, a když jsem viděla, kterak matka téměř tone v blaženosti z mé budoucnosti, domněle radostné a skvělé, kterak svými zraky hladí a laská vnucovaného mi ženicha, tu ve mně vedle odporu vznikala chvílemi drtivá beznaděj a téměř zoufalství. Chápete již, kterak jsem trpěla? Chápete? — A tak minulo mi celé léto. A co mi posléze bylo souzeno učiniti? Utéci z domova, vydati se v příbytek milencův s odvážením všech následků, které zná svět. Učinila jsem to s plným vědomím, nelituji toho, a ty dni, strávené tuto pod vaší střechou,

Pavle, byly mně náhradou za zmařené léto. Bylo a je mně zde jako ptáčeti v hnízdě. Ale co mi před tím bylo vytrpěti!“

A potom jsme oba dlouho mlčeli. Viděl jsem, že čas ještě nevyzrál. Ale chvíle se blížila, nadešla večer.

Očekával mne Vokoun, když jsem se vracel z banky.

„Čamrdo,“ řekl bez dlouhých úvodů, „promluvte slečince do duše. Starý je všecek perplex. Stará panička ochuravěla. Sáhlo jí to na duši. Je čas, aby se Viktorka vrátila domů, aby maminku aspoň navštívila. Povězte jí to.“

Vida, kterak jsem se ulekl, řekl dále:

„No, není to na smrt, nebojte se. Taková panička taky něco vydrží. Ale co ji potkalo, bylo hodně silné. Dceruška z domu, u mládence — děkuju pěkně! A všechno, co si tak hezky vymyslila, sesulo se jí jako domeček z karet. Je potrestána dost. A tak je všecko připraveno. Zítra neděle, starý zůstane doma, já mu tam k poledni přinesu akta k podpisu, posečkám, až přijdete s Viktorkou — —“

„Obávám se té chvíle,“ řekl jsem. „Pro paní i pro Viktoru.“

„Ničeho se nebojte, Čamrdo. Nebude žádné scény. Odešel jste jako z rána s Viktorkou na procházku, a trochu jste se pozdrželi — to bude vše. Paničku si vzal na starost rada, vy

si vezměte Viktorku. Takhle to nemůže navždy zůstat.“

Uznal jsem, že každé Vokounovo slovo jest pravdivé. Pochopil jsem taky, že přednosta měl doma dosti snadnou práci. Ale bál jsem se, že hůře bude s Viktorou. Její posavadní neoblomnost mě skličovala, zarážela. Tohoto rysu v její povaze nenadál jsem se. A přece jsem v něm nemohl viděti pouhý vzdor, nýbrž výsledek přetrpěné bolesti. Vzdor by mě byl děsil. Ženský vzdor vyvře z nejmalichernější příčiny, a já necítím v sobě síly dost, abych jej lámal. Vzdor strašlivě otravuje život. — Ne, moje Viktora jistě není vzdorovita.

Sdělil jsem s Viktorou, že jsem se setkal s Vokounem. Rozjařilo ji to. Má jej ráda, ráda o něm slyší. Co nového prý povídal? — A tu jsem řekl, že paní radová lehce churaví.

Viktora se zamlčela, přemítala, načež po chvíli mírně pronesla:

„Je-li vám vhod, Pavle, půjdeme zítra k matce.“

Vděčně, pln radosti stiskl jsem jí ruku. A když jsem k ní vzhlédl, viděl jsem že v jejích očích zatřpytily se slzy. Lékař se nemýlil — srdce promluvilo!

A dnes, v neděli, k poledni kráčeli jsme spolu k jejímu domovu. Čím více jsme se blížili, tím volnější byly její kroky, ne však váhavé. Viktora jen získávala času, aby se sebrala.

Posléze jsme vystoupili do patra, nikoho jsme nepotkali. Viktora pevně mi sevřela paži, když jsem stiskl knoflík a když se v předsíni ozval povědomý zvuk zvonku. Dvéře se otevřely, na prahu stála Hedvika. Radostně objala sestru, zlíbala ji.

„Vítám tě!" šeptala. „Vítám vás, pane Pavle!"

Ve dveřích kuchyně stálo děvče, smálo se na celé kolo, otíralo ruce o zástěru, chápalo se ruky Viktořiny, pocelovalo ji.

„Slečinko!" vyškviklo plno radosti. „To nám bude chutnat!"

Dvéře z pokoje zticha se otvíraly — pan přednosta. Bylo zjevno; že jest všecek rozechvělý.

„Tak pojďte, pojďte, děti..."

Ujal dceru, vedl ji dále, já za nimi.

A tu seděla paní radová v křesle. Hlavu měla podloženu poduškou, přes kolena kyprou vlněnou pokrývku. Opodál, v druhém křesle, seděl Vokoun.

Výraz paniny tváře byl ochablý. Ale když spatřila dceru, popelavým lícem se prodíral zákmit živějšího zbarvení.

Vyprostila obě ruce pod pokrývkou a snažila se vztáhnouti je k ztracené a nalezené dceři. Ale ruce sklesly zas na kolena, chvěly se.

Tu Viktora beze slova přikročila, sklonila se, chopila se ruky matčiny, políbila ji. Matka podržela její pravici ve své a zírala zkoumavě

na dceru. Veliká, hluboká otázka tkvěla v tom pohledu. Otázka, jakou dovedou tlumočiti jen zraky matčiny. Otázka nesmírného významu pro ni i pro Viktoru.

Viktora vydržela ten pohled, patříc pevně v oči matčiny. A matka četla ve zracích dceřiných odpověď.

„Vítám tě, dítě," zašeptala paní, a povztyčila hlavu s podušky. Bylo to vyzvání k pocelu. Viktora objala matčinu šíji, a rty obou splynuly v polibku.

Vokoun rychle mžikal pod okuláry. Přednosta šťasten usmíval se, ale potahoval při tom nosem.

„To jste si tam pobyli," šeptala matka. „Málem byste se byli omeškali."

Jako by mě teprve teď byla zpozorovala, podávala i mně ruku. Ale nějak váhavě, jako nedobrovolně, a na její oči jako by se v tu chvíli byl snesl závoj. Ach ovšem, chápal jsem. Vždyť já jsem tím kamenem úrazu — já jsem vlastně rozmetal její větrné zámky, pouhým bytím svým. A přece ne jí, ale mně bylo ukřivděno zosnovaným úkladem! V tu chvíli seznal jsem, že v těchto zdech nikdy nebudu doma, jí že nebudu vítán jako syn, její rána že se dlouho ještě bude jitřiti. A tu také počínal jsem chápati včerejší odmítavé chování Viktořino. Viktora jest arci její krví, ale mezi mnou a sta-

rou dámou je snad navždy trhlina. — Budiž. Jaká pomoc!

Veliký jídelní stůl byl již roztažen, prostřen, na něm bylo přichystáno příborů pro šest osob. Což znamenalo, že Vokoun i já máme stolovati s rodinou. Bylo mně při tom pomyšlení trochu nevolno, ale nemohlo býti jinak. Nemohli jsme s Vokounem odejíti. Bylo třeba tohoto přechodu, aby se návrat Viktořin i její setrvání stalo snesitelným. Jaká nálada by byla zavládla v rodině, kdybychom my dva cizí lidé byli nyní odešli!

Potom Viktora s Hedvikou vstoupila do své komnatky, aby odložila klobouk, svlékla kabátec. Prodlela tam dlouhou chvíli, a když se vrátila, byly oči její zčervenalé, uplakány.

Zatím ke mně přistoupil Vokoun a zašeptal mi:

„Nu, jste spokojen s mým aranžementem?“

Stiskl jsem mu ruku.

Když se Viktora vrátila, přisouvli paní radovou s křeslem ke stolu. Slečna Hedvika přinášela a rozdělovala polévku. Nálada při obědě byla ztlumena přes několikerý pokus Vokounův, aby rozpředl hovor. Po jídle paní radová zemdlela poněkud, bylo jí třeba zdřimnouti. Odsunuli ji s křeslem do ložnice. — Vokoun se chystal odejíti, a s ním byl bych odešel i já. Ale tu k nám přistoupila Viktora.

„Neodcházejte, pane oficiále, neodcházejte, Pavle, nebo odejdu s vámi. Spadl by tu na mne strop!“

A tak oba jsme setrvali.

Smrákalo se, když paní radová procitla ze spánku, pan rada pracně ji přiváděl ke svačině. Bylo patrno, že hodně zeslábla. Hedvika rychle rozžehla v plynovém lustru nad stolem a přinášela kávu.

Vzpomínal jsem, jak mi Viktora nedávno líčila naše společné neděle, jakou útulnost v ně vkládala, jak si malovala ty rodinné dychánky v naší budoucí mladé domácnosti, a tesklivost mě přepadala. Praskal sice i tuto oheň v kamnech, ale mně se zdálo, že nezahřívá. Jakoby se vším prostorem jídelny táhlo chladno a jakoby všechno ovzduší bylo naplněno čímsi dusivým.

Venku zatím setmělo se docela. Bylo šest hodin, čirá noc. Bylo na čase, abychom odešli. Pan rada sice zdržoval nás i na večeři, ale moje tíseň jen by tím byla vzrostla. Pan Vokoun rovněž trval na tom, že jsme obtěžovali již dost dlouho.

„To je škoda,“ litoval pan rada. „Přijde taky malostranská tetička, tu ještě neznáte — —“

„Přijdeme podruhé, když dovolíte,“ sliboval Vokoun za sebe i za mne.

Zaradoval jsem se, uslyšev o návštěvě tety z Malé Strany, zaradoval jsem se pro Viktoru.

Vpadne sem tedy opět kousek jiného živlu mimo rodinu. Viktora nebude tak osamělá.

O chvíli později pobídla mě Viktora do své komnatky. Uzavřevši za námi dvéře, objala mne vášnivě a prudce hovořila:

„Pavle, Pavle, jak mi je, když odcházíte! Netušíte, co se ve mně děje, jaká úzkost na mne padá, jaký stesk! S vámi jako by odcházelo vše, co mi z toho života náleží. Kde jest váš milý, skrovný pokojík! Váš stolek, u kterého jsme sedávali, vaše stará lampa, která vrhala světelný kotouč na ubrus, dobrá paní Petrnoušková, chystající skrovnou večeři. Jak jsem tam uvykla za těch několik dní. Jak je mi zde všady studeno! I v této mé světnici, kde jsem snívala o vás. Kdybychom neočekávali tety, uprchla bych s vámi poznovu — —“

„Viktoro drahá, upokojte se. Chápu, že prvá chvíle návratu mohla býti trapna, ale již jste zas udomácněna, a zítra, až procitnete, bude vše jako bývalo.“

„Ne, Pavle, přetrhlo se cosi ve mně, můj život je rozdvojen, hrozný stesk mě pojímá, když se vzdalujete — —“

„Viktoro, duše má, nebude to dlouho trvati.“

„Nesmí to dlouho trvati, Pavle! Nebyl by to život — život jest jen s vámi. — Díky Bohu, že přijde teta. Nepustím ji od nás, musí zde přespati — nebude to poprvé — musí přespati tuto se mnou.“

Slzy Viktořiny kanuly mi na tvář, její rty jen hořely, když mě celovala. — Ještě nikdy neloučil jsem se s Viktorou tak těžce a bolestně jako tentokráte.

Již jsme se byli poroučeli celé rodině, již jsme stáli v předsíni oblečeni, když zazněl elektrický zvonek. Přicházela malostranská tetička, vlídná, obstárlá dáma s okuláry na živých očích, prozrazujících dobromyslnost. A té nasvědčovala i její otylost a měkký, hudební zvuk hlasu, který mi zněl v sluch, jako bych jej už dávno slýchal.

Jejím příchodem ulevilo se mi. Obávalť jsem se, aby Viktora nečekala marně. Stručně jsme se seznámili na samém odchodu, Viktora ještě posledně mi stiskla ruku, posledně mne políbila — a byl za námi příbytek přednostův.

„Tak pojďte, kamaráde," hovořil Vokoun, „trochu se projdeme, vyvětráme — jsem všecek zkoprnělý — a potom si zajdeme do Besedy a budete mi vyprávět."

„Ano, projdeme se, milý, drahý příteli," přisvědčil jsem, „a vyvětráme — ale do Besedy nepůjdu. Dnes nemohu nikam, kde hlučí cizí lidé. Chcete-li dovršiti svoji laskavost a přátelství, pojďte potom ke mně, do mého mládeneckého bytu, v němž jsem dnes tak osaměl. Kdybyste věděl, jak mi jest u srdce —"

Vokoun postál, rozmýšlel se, náhle vybafl mrak dýmu z doutníku a řekl:

„Půjdu k vám! Cestou nakoupíme vzácných lahůdek a potravin aspoň za zlatku, chleba máte doma, a pro pivo nám dojde ta vaše bába Petrnoušková. Vidíte, bude to zas něco jiného. Těším se."

A tak se stalo.

Když jsme k osmé hodině přišli k nám, zazářila paní Petrnoušková radostí. Bylo jí taky smutno po mém odchodu s Viktorou. — A když jsem vstoupil do svého pokojíku, zavanula mi vstříc jemná vůně fialek, kterou bývaly napuštěny šátečky Viktořiny. Tato stopa zůstala v mém příbytku, sled její drahé bytosti. I bylo mi, jako by tu nade mnou vanula její duše — — —

15.

Příbytek můj neosiřel tak docela. Viktora mě navštěvuje. Vracím se z banky po hodině s poledne, někdy až v půl druhé. V tu dobu jsou u radových dávno po obědě, a pak tedy Viktora přichází, aby u mne chvíli pobyla. Někdy její návštěva se protáhne, a tu Viktora doprovází mne ve tři hodiny do banky.

Poprvé tázal jsem se jí, zdali jí z takové návštěvy u mne nehrozí nějaká mrzutost v domácnosti. Viktora odpověděla mi jenom úsměvem — a několika slovy dořekla. Svým činem

onoho trudného večera, kdy měly býti slaveny její zásnuby s presidentem, a následovavším pak pobytem u nás — u mne a Petrnouškových — osamostatnila se rázem a nadobro. Nevrátila se domů jako dcera pokleslá a kající, nýbrž vítězná. Vrátivši se, zaujala místo výlučné, takřka mimo rodinu, jako by se byla stala majorátní paní. Nikdo se jí netáže, kam odchází, odkud se vrací. Vědí to všichni, ale již se to rozumí samo sebou. Ostatně má mnoho starostí a pochůzek s výbavou, na kterých ji často provázím. A tu nejednou nad milou, drahou duší pociťuji upřímnou lítost. Na takovýchto cestách bývá nevěsta provázena mateří. Té se svěřuje s každým přáním svým, i s nejtajnějším, a matka radí a chodí s dcerou do únavy. Mohu si pomysliti, že to bývají nejradostnější pochody pro nastávající žínky i pro matky, zvláště když je z čeho kupovati, když netřeba zlatkou šetřiti. V matkách probouzejí se vzpomínky na vlastní první hospodářské starosti před lety, dcery již napřed prožívají blízkou budoucnost. Radost obou sděluje se navzájem, a tím se rozmnožuje. Shánějíc výbavu dceřinu, vmýšlí se matka ve vlastní mládí. Připravujíc a vystýlajíc hnízdečko dceři, nepociťuje únavy, neváží obětí. — Má drahá Viktora nemá tohoto důvěrného průvodu. Chodí sama nebo s Hedvikou, se mnou nebo na konec s malostranskou tetičkou. Arciť, paní radová churaví, nemůže z domu. Ale ve

nně čím dále silněji se ozývá vědomí, že by nechodila, byť i byla zdráva. Před Viktorou nedotýkám se toho ani slovem, střehu se, abych se neprozradil ani pohledem. Ale jsou chvíle, kdy spolu kráčíme, a pojednou oba se odmlčíme. Tuším pak neklamně, že taky Viktora myslí, nač myslím já. Snad ani si není vědoma, kterak chvílemi povznáší ruku k očím, jakoby jí na nich vázla pavučinka babího léta...

Za to Hedvika je ochota vtělená. Stále jest na nohou, radí, upozorňuje, snáší. S počátku nemohl jsem se ubrániti pocitu jisté chladnosti, která z ní zdánlivě vanula. Dokonce ve mně vznikalo podezření, že snad na sestru trochu žehrá. Již proto, že sama je starší. Ale čím dále určitěji se jeví její dobré srdce. A když zas něco přináší nebo když Viktora po její radě cosi koupí, tu její zraky svítí potěšením, a Hedvika říká:

„Viktoro, jak se těším na tu tvou domácnůstku! — Ale viď, budu smět často k vám přicházet? Nebudou ti moje návštěvy nemilé, viď? Věř mi — a vy taky, pane Pavle — nebudu vám překážet, a jak jen zpozoruji, že mne máte dost, půjdu zas domů. Ale doufám, těším se, že u vás bude útulno a veselo. Zvlášť veselo, když přijde taky pan Vokoun.“

Pronáší to, jistě nemajíc nejmenší záludné myšlenky. Za to však já myslívám: Přeškoda, že jest pan Vokoun takový starý, sivý vrabec!

Jen o deset let méně, a z těchto dvou lidí mohl by taky být spokojený párek. Jaké bychom to pak tvořili dvě družné spřízněné rodiny, ve všem si tak blízké! Jest pozdě. Hoří-li skutečně kdesi ty svíce života, jak se o nich vypravuje v pohádkách — svíce Vokounovy uhořelo již silně přes polovinu.

*

Čas letí! Již taky jsme byli na faře, přihlásili se ve stav manželský. Arcif, advent nám lhůtu prodlouží, ale pak tedy někdy po svatých Třech králích. A za svědka šel s námi pan Vokoun.

Když jsem ho o tu přátelskou a křesťanskou službu žádal, zakoulel očima a povídá:

„Za svědka? Inu proč pak ne, ale skoro mě uráží, že si mě nežádáte za družbu. To by mně tak slušelo."

Mžoural taškářsky, mžoural, jako by zkoumal účinek svých slov.

„Viktora si přeje sňatek nejtišší, nejprostší," odpovídám. „Nebude vůbec družby."

„A kde máte druhého svědka?" tázal se Vokoun. Hned však se nachýlil a vrčel mi do ucha:

„Myslím, abyste požádali pana presidenta. Posloužil by vám asi s největší radostí."

Jakobych jeho slova vážně pojímal, odpověděl jsem:

„Řeknu Viktoře, že jste mi to poradil. Doufám, že bude srozuměna.“

„A já vás pak zabiju, Čamrdo!“ vyhrkl Vokoun. „Způsobte mi u nevěsty nějakou mrzutost!“

„Pan president!“ vzdychl jsem. „Dohrál svou smutnou frašku a zmizel, zanechávaje po sobě trudnou památku. Myslím, že sotva již kdy se okáže.“ —

V kolátuře Trojické jest pan Vokoun obecně znám, taky na faře, i byli jsme uvítáni jako staří známí, a katechismus hladce byl odříkán. Ostatně jsem se podivil, jak pohotově a bezvadně Viktora odpovídala. Byla na vše dokonale připravena. Domnívám se, že vyhledala někde starou školní knížku a všechno bedlivě si zopakovala.

„A kde pak máte druhého pana svědka?“ ptal se pan farář.

„Za to požádáme pak pana kostelníka,“ odvětil jsem. „Naše oddavky budou zcela skromné, beze vší okázalosti.“

*

Ještě jsou starosti s bytem. Chodíme s Viktorou, pokud mám času, a chodí Viktora se sestrou Hedvikou. Ale vždy se vrací bez výsledku a pohlížejíc na náš starý barák říkává:

„Pavle, nejraději bych bydlila pod tímto krovem. Váš dům učaroval mně. Přijal mě tak

pohostinně, když mi bylo nejhůře, a vtiskl mně nesmazatelné vzpomínky. Prošla jsem nespočetnými domy, ale ze všech čiší na mne chlad cizoty, studeno neznáma. Váš dům dívá se na mě jako starý, vlídný známý. Škoda...“

Ano, škoda. V našem domě není prázdného bytu. Mám-li říci upřímně, nikdy jsem v něm neviděl zvláštního půvabu. Svůj pokojík najal jsem v něm, poněvadž jsem si netroufal do něčeho skvělejšího, dražšího. Najímal jsem jako student, jemuž je lhostejno, kde přespává. Teprv teď hledím naň zraky Viktořinými, a věru teprv teď vidím v něm všechnu starobylou útulnost. Přece však myslím, že by lépe bylo v domě novém, ve kterém jest postaráno o vše pohodlí.

*

Jest prosinec, a vánoce za dveřmi. Byl jsem poctěn pozváním páně radovým, abych v rodině strávil štědrý večer, boží hod. Mohl jsem sice předvídati, že se tak stane, ale skoro jsem se toho obával. Bude jinak, než bylo vloni. Paní radová...! Ale nebylo lze odmítnouti. Jen chvíli jsem se rozpakoval, a tu řekla Viktora:

„Můžete-liž váhati? Nemyslíte na mne? Jaké bych to měla svátky bez vás?“

A tu jsem se vyznal upřímně:

„Viktoro, s vámi, s panem radou, se slečnou Hedvikou — ano. Ale vaše paní matka — uvidí-li mě ráda?“

„Pavle, chápu, že po všem, co se událo, není vám u nás volno. Ale za několik neděl jste členem rodiny, se všemi důsledky. S tím již i mamá se smířila, musila se smířiti. Jsou to mé poslední vánoce doma, za rok je oslavíme pod naší střechou. A nebudete mezi námi sám. Přijde taky pan Vokoun, přijde malostranská teta — cítila jsem sama, že je třeba jistých kulis.“ — A ještě Viktora řekla:

„Vím, že přijdete — kam byste nešel za svou Viktorou? Ale kdybyste se zdráhal, musila bych já za vámi. Ano, dala bych se pozvati k Petrnouškovům, a vím dobře, že by mě rádi přijali. Ještě tedy vězte: papá vás pozval po úradě se mnou, když jsem jej ujistila, že pozvání uposlechnete. — Ano, vím, že je letos jinak než bylo vloni, kdy moje i vaše srdce nesměle se rozechvívalo v blahé předtuše čehosi radostného, a kdy jsme se nenadáli, co nám do roka bude přetrpěti. Vzpomínáte na chvíli v mé světničce, když jsem zvídala, od koho mi Ježíšek přináší Sny o štěstí? Sama nikdy na ni nezapomenu. — A teď považte, že byste zmařil vánoce tatínkovi, který vám od počátku přál. Nevíte, jak okřívá tím obratem, jak něžně a bez násilí přivádí maminku k po-

znání, že se jinak státi nemohlo. Víme-liž, kolikeré vánoce ještě jsou mu souzeny?"

„Dosti, Viktoro drahá," řekl jsem. „Vždyť vidíte, že již nečiním námitek. Pocelujte jej a rcete mu, že přijímám vděčně jeho pozvání, že se těším. Vždyť od počátku netoužím po jiném než po troše rodinného tepla."

„A na Štěpána, Pavle, na koledu pozveme se k Petrnouškovům. Po procházce s tatínkem přijdu tam s Hedvikou — a pozvala jsem k tomu i pana Vokouna. Ale nevyzraďte mu, že o tom již víte. Je to moje malé tajemství. Nebude-liž to veselý závěrek svátků?"

„A pan rada a maminka zůstanou sami?" namítl jsem.

„Nebudou zcela sami. Přijde k nám zase malostranská teta. Té jsem se zmocnila na celé svátky. A nebude jim smutno. Po rušném štědrém večeru a po božím hodě bude jim zcela příjemno poseděti v tichém soukromí, odpočinouti si. Staří slaví jinak a mladí také jinak."

*

Podivuhodná věc, že se splnilo vše tak, jak Viktora předpověděla, což se vždycky nevydaří. Zásluhou přizvaných dvou hostí, tetičky a Vokouna, utvářil se štědrý večer v pravý rodinný svátek, ale hlavně zásluhou malostranské tetičky, paničky dobrodušné a společnice výborné. Ač byla zasvěcena ve vše, co se událo, anebo

snad právě proto, že byla zasvěcena, nedala ni slovem na jevo, že ví o celém tom dramatě rodinném. Byla vtělená přívětivost i veselost, a viděl jsem, jak jediná osoba dovede oživiti rodinu, kde jsem se s počátku obával studivé zamlklosti.

Jako loni, byl i letos vánoční strůmek. Tentokráte však nadílku nerozdávala paní radová, nýbrž tetička. Paní radová setrvala ve svém křesle a přihlížela z povzdálí. Výraz její nebyl již tak vážný, přísný a pátravý jako v den, kdy jsem jí přiváděl Viktoru. Pozoroval jsem ji úkradmo a zdálo se mi, jakoby její zraky pohlížely v minulost, snad v mládí vlastní, snad v dětství obou dcer, kdy ještě původ vánočního stromku a všeho, čím býval ověšen, byl jim neprůhledným, posvátným tajemstvím.

Malostranská tetička zvučně a s všelikými žertovnými průpovídkami vyvolávala jména obmyšlených, podávala dárky. Teď se chopila drobného balíčku, pozorně četla nápis a tišeji než posud pronesla:

„Vida, vida, tuhle taky něco pro Viktorku a pana Pavla, pod společnou adresou — —“

S významným pohledem podala věc Viktoře a již se chápala dárku jiného a hlasitě provolávala, jakoby chtěla odvrátiti pozornost od nás obou.

Viděl jsem, že Viktora tímto společným nadělením sama jest překvapena. Jaksi rozpačitě

rozvazovala hedvábnou stužku, rozvinovala obal. Otevřela pouzdro, zarděla se, a pohledem přivolávala mě k sobě. V pouzdře byly dva něžné zlaté prsteny, jeden s modrým, druhý s červeným kamenem. Safír a rubín. Uvnitř obou prstýnků bylo vryto datum štědrovečerní, v jednom pak jméno Viktora, ve druhém Pavel.

Viktořino líce zahořelo temným ruměncem, zraky její radostí se zaleskly.

„Pavle,“ zašeptala, „jaké překvapení! Naše zásnubní prstýnky...“

Neřekl jsem slova, ale Viktora rozuměla mému tázavému pohledu. Sáhla po odloženém obalu, poznovu přečetla nápis, její zraky zaletěly ke křeslu v čele stolu, a tu setkaly se s pohledem matčiným, upírajícím se na dceru.

„Pavle — od maminky!“

Spěchala k matce, zlíbala jí ruce.

Musil jsem za Viktorou, abych taky poděkoval, ale učinil jsem tak rád. Přistoupil jsem, poceloval jsem paní radové pravici.

„Milostivá paní — —“

Ruka paní radové, vyprostivši se z mé, sklesla jí do klína jako bezvládná. Zraky matčiny hleděly na mne, jako by je obestírala mlha, rty její svíraly se, jako by čemusi zabraňovaly. Bylo mi zjevno, že nitro staré paní je rozčeřeno. Bylo jí třeba chvíle, než promluvila. A potom pronesla tiše, abych slyšel jen já a Viktora:

„Pane Pavle, měl jste v moci mou dceru — a přivedl jste mi ji, jak odešla. Vracím vám ji zas — bylo tak souzeno.“

Sáhla po pouzdře, kteréž Viktora posud tiskla k srdci, otevřela je, vyňala prstýnky a navlékla mně silnější s rubínem, druhý se safírem Viktoře na prst. Potom opřela hlavu o lenoch a semkla víčka očí, jako by chtěla odpočinouti po velikém namáhání. Paní radová skutečně tu byla dobojovala nesnadný niterný boj, zapřela sebe samu.

Aniž jsme pozorovali, byl se přiblížil otec a stanul za křeslem. Zaslechl poslední slova choti své a jeho tvář pojednou byla podobna masce smějící se a zároveň k pláči nabírající. Byla to zdánlivě pitvorná smíšenina pohnutí a radosti, ale v jeho rozjiskřených očích stály slzy — a stařecké slzy vždy tolik dojímají. Naklonil se přes rameno choti své, pojal ji oběma rukama pod bradou, otočil jí šetrně hlavu a políbil ji:

„T a k je to dobře, mami, vidíš! A ještě z nich budeš mít radosti, a já s tebou!“

Tento výjev již nemohl uniknouti pozornosti ostatních. Vyvolávání tetino ztichlo, Vokoun byl sňal okuláry a horlivě je otíral kouskem jirchy, kterou stále při sobě nosí, a z kouta radostně k naší skupině upírala zraky slečna Hedvika.

O chvilku později zatáhla mě Viktora do své komnatky. Tu mě bouřlivě objala, celovala mě a v prudkém pohnutí pronášela:

„Pavle, jestliže se něčeho nedostávalo k dovršení mého štěstí, i vašeho, dnes večer jsme se toho dočkali. Pavle, když jste mě pobízel k návratu domů, v tato místa, kterých jsem se až hrozila, ve kterých pro mne nebylo vzduchu, vzpomínal jste matky své a jejího pokřižování. Pavle, není-liž pravda, že po všechen další život budeme taky vzpomínati chvíle právě minulé a činu mé matky?“

A Viktora zaštkala mi na prsou šťastným pláčem, v němž se roztavilo všechno utrpení minulé.

A když zas ke mně vzhlédla, řekl jsem:

„Viktoro, lékař se nemýlil. Srdce promluvila — dnes i srdce vaší maminky. — Vyznávám se, že jsem letos nepřicházel tak radostně jako vloni, ale teď vidím, kterak nad námi kouzlo štědrého večera tajemně zašumělo jako tehda. Ani vaše matka neubránila se mu.“

Na dvéře komnaty bylo zlehka zaklepáno.

„Vejděte!“ zvolala Viktora, ale nevyvinula se mi z objetí. Před nikým, kdožkoli klepal, nebylo třeba ostýchati se.

Vstoupila Hedvika.

„Jsi spokojena, Viktoro?“ tázala se, sama spokojeností zářic.

„Hedvo!“

A sestry padly si v náručí.

„A vy, Pavle?"

„Slečno Hedviko — —"

„Ale konečně tedy už řekněte Hedviko, nastávající pane švakře! A obejměte mě!"

A dala mi upřímnou hubičku.

„Vybrala jsem dobře prstýnky? Líbí se vám oběma?"

„Tys byla zasvěcena, Hedvo!"

„Nu ano, Viky! Někdo musil mamá pomáhati. Vždyť nemůže z domu."

„A slova jsi nám neřekla!"

„Jaké by to bylo překvapení, Viky! Však to mnou dosti škubalo, a jsem ráda, že je po všem. — A teď zas pojďte mezi nás. Máte tam ještě ledacos od Ježíška." —

— — —

Vyzváněli na jitřní, když jsme s Vokounem odcházeli. Stará paní o hodinu dříve se byla odebrala na lůžko.

Vokoun tiskl zas bedničku nadělených doutníků a vrčel ke mně cestou.

„Tak ale doufám, Čamrdo, že jsem vám dnes naposledy sloužil za štědrovečerního slona. Napřesrok se zvu k vám do mladé domácnosti, doufám, že to nebude tak brečlavé, jako to bývá tady. — Ještě že si přizvali tu tetičku z Malé Strany. A teď vlastně mi připadá: proč pak nám tu tetku nepředvedli dávno dříve? To je

panička náramně pasábl. Nebo snad se okatá Viktorka bála konkurence?“

„Nemyslím, pane oficiále. Spíše snad nechtěla uváděti v pokušení vás. Bavili jste se spolu výborně.“

„Vždyť je to dáma pro zábavu!“ vykřikl Vokoun. „A kdyby mně nebylo už — — a co je vám do toho, kolik mně je. Ano, takhle před patnácti lety — ale to snad ještě nebyla vdovou. — Teď je se vším konec, Čamrdo, teď už mě šťastní milenci zvou jenom za svědka a později za kmotra. Abyste si pak zbytečně nelámal hubu, Čamrdo: v tom tedy vám taky rád posloužím, doufaje, že vyvedete z hnízdečka napoprvé kloučka. — —“

Ještě mnoho podobných věcí povídal milý pan Vokoun, a já mu rád naslouchal. Na Slovanech ztichl trochu, lidé spěchali na půlnoční do Emaus. A když jsme sešli níže, zastavil se Vokoun a promluvil:

„To je jediné, co ze všeho mám, kamaráde, že se mohu s vámi vyhovořit. Ani mně tak není do smíchu, jak se vám zdá. Za mnou všady je zavřeno, a pomaloučku, ale stále se šinu s kopce. Ale to nepochopíte, poněvadž nebudete nikdy sám. Dobrou noc!“

16.

Na Boží hod způsobila mi drahá Viktora překvapení. Přišla si pro mne na dopolední procházku. Abych nebyl nemile překvapen a v rozpaky uveden, připravila mě na to poněkud již večer před tím. Když jsem se s ní loučil, zašeptala ke mně:

„A zítra nechť pan Pavel příliš dlouho nespí. Na Boží hod přicházejí všeliké návštěvy. Aby ho nikdo nezastihl ještě v nedbalkách!"

„Právě naopak, srdce drahé, v takové dni vstávám nejčasněji, abych si svátky prodloužil. — Ale jinak nikoho neočekávám. Leda že by se pro mne zastavil pan Vokoun."

„Kdož ví," zešeptala Viktora. „Někdy přijde, koho se nejméně nadějeme."

Myslím, že jsem výstrahu zaspal. Přes to procitl jsem dosti časně zásluhou paní Petrnouškové, při prvním jejím zašramocení ve veliké světnici. Zatápěla tam, přecházela, poklízela ještě za šera. Byl jsem ku podivu čilý, vyspalý, vzchopil jsem se, ustrojil, vstoupil do světnice.

„Božínku drahý," ulekla se kvartýrská, „snad jsem pana Čamrdu neprobudila?"

„Ne, sám jsem se probudil. A jsem rád. Člověk nemá Boží hod prospat."

„Tak tedy přeju šťastné a veselé svátky," podávala mi starucha ruku. „Nu ano, panu Čamrdovi kyne všechno veselé. Svátky, nový rok a všechen život. V těch letech taky jsme bývali veselí a na všechno jsme se těšili. Ale teď? Dávno je všechno za námi a jen tak se modlíme k Pánubohu, dá-li nám toho dočkati ještě přes rok. Člověk už nepočítá na dlouhé termíny."

Zadívala se na mne tesklivě a zraky její potom zabloudily k oknu, oknem na protější střechy, na kterých ležel bílý poprašek.

Kdykoli se na mne tak podívá, skoro se ve mně hne svědomí. Jako bych se na starých těch lidech dopouštěl viny, že jim odejdu. Petrnouškovi již vědí, co jich očekává.

Spěchala pro snídani. Ve světnici ještě bylo sychravo, jen kout u kamen oteploval se, a tam tedy přisouvla mně stůl. Podlaha byla včera čistě vydrhnuta a po dávném zvyku posypána bílým tlučeným pískem. Skřípe to sice pod nohama, ale mně to nepřekáží. Jest v tom cosi starosvětského, u nás doma dělávali právě tak.

Na kamnech již doutnal františek a rozestíral mdlou vůni prostorem. To je sváteční vykuřování staré Petrnouškové, vždy tak připravuje vánoční náladu, a potom ještě na Nový rok, na Tři krále. Až vyvětrá a zatopí u mne, zapálí tam taky františek na kamnech. Kuchyni vykuřuje jalovcem na žhavém dřevě-

ném uhlí. Bez těchto zápalných obětí nebylo by pro ni svátků.

Okolo deváté objevil se taky pan Petrnoušek, již v plné božíhodové parádě. Nic nového sice na něm není, ale přece jeho nedělní úbor se liší od všedního. Taky popřál šťastných a veselých svátků, posnídal, zapálil si doutník a spěchal „do města". To je zas jeho svátkové užívání. Chodí tak třeba na mraze až do poledne, vrátí se všecek zkřehlý, až zkoprnělý, ale má radost, že „užil" hodu Božího. Co mu ubylo tělesné teploty, nahradí si popoledním spánkem v peřinách. Dožívá tak život a tyje z nějaké malé pensičky. — Chudák, — „tyje"!

Po chvíli ohlásila mi panička, že jest u mne vše v pořádku, i přestěhoval jsem se do svého pokojíku. Kamna dýchala již útulným teplem, František vyváněl, a já sednuv ke stolku, zabral jsem se do svých lejster, totiž do svých notýskův. A toto jsou zase moje slavné chvíle nedělního klidu, spokojeného odpočinku, povznesené nálady. Zdá se mi, že červená barva, kterou jsou v kalendáři tištěny tyto sváteční dni, přenáší se do všeho života vůkol; že jest červeně jasno v celé domácnosti, že i mazlivé teplo, které vane pokojíkem, jest barvy červené, a že jest červeno v hlavě i v srdci. Zdá se mi, že v takovéto červeně označené dni taky mozek svátečněji myslí a že v neděli vůbec je člověk lepším člověkem než ve všední den. Je

to síla tradice a zvyku, které nás provázejí od dětství až po hrob!

Uběhla hodina, psal jsem, psal, a zapomněl jsem na všechno vůkol. Ba, skoro jsem přeslechl i lehoučké zaklepání na dvéře, a vytrhl jsem se teprv, když se dvéře potichu otevřely a když mi do pokojíku zaznělo povědomým, stlumeným a jako škádlivým hlasem:

„Dobré jitro, pane Pavle!"

Ohlédnu se, Viktora tu. Tedy ona!

Uchopil jsem ji za ruku, vtáhl ji do pokojíku, zavřel jsem dvéře, objal jsem a zlíbal drahou duši.

„Viktoro, zlato moje!"

Lehce vyvinula se mi z náručí, položila prst na ústa a zašeptla:

„Pst, Pavlíčku, nejsem sama, je se mnou Pepča."

„A co Pepča? Co tu chce?"

„Hned, Pavle, hned. Jen jsem se chtěla podívat, zdali jste nezaspal. Ale povídala mi paní Petrnoušková, že jste byl časně na nohou. Vidíte, že někdy z nenadání přijde návštěva!"

A zasmála se tak půvabně a svůdně, že jsem neodolal a musil jí ten úsměv slíbat se rtů.

„Ale počkejte, Pavle, Pepča čeká!"

Prchala mi do kuchyňky a já za ní.

Tu stála kuchta Pepča, v ruce nabitou kabelu, na kterou paní Petrnoušková překvapena

pohlížela. Na kuchyňském stole leželo cosi velikého v čistém utěráku, dle tvaru kýta nějaká.

„Tak, Pepčo, dejte mi to, a počkejte. Vezmete kabelu domů. — Pojďte, paní Petrnoušková," velela Viktora, a vracela se do světnice.

Tu vykládala všeliké balíčky a krabičky a láhve na stůl a hovořila k udivené paničce:

„Tak, paní Petrnoušková, nehněvejte se, ale na zítřek se k vám a tuhle k panu Pavlovi zvu — totiž zveme. Přijde taky sestra a pan oficiál Vokoun. Na svačinu po procházce a nejspíš i na večeři. Toť se ví, tolik hostí nesmí přijít s prázdnem, aby vás vyjídali. Tuhle je trochu kávy, tuhle krabička čaje, lahvička rumu, balíček cukru, citrony. Tuhle nějaké sušenky, tuhle — — —"

Viktora vykládala na stůl kopec věcí, až bylo ku podivu, že se to všechno do kabely směstnalo.

„A tuhle —" Viktora oddělovala krabici sardinek, láhev punče a jiné pochoutky zvlášť — „posílá Ježíšek vám, na dnešní večer. — Zítra budeme vašimi hosty a vy a pan manžel našimi. Smetanu a pečivo přinese Pepča ráno, a všechno, čeho ještě třeba. — Tak, a teď Pepča může jít."

Viktora vyběhla s prázdnou kabelou do kuchyně. Dvéře tam vrzly, Pepča odcházela.

Paní Petrnoušková stála nad tím nadělením jako vyjevena. Stála ještě, když se Viktora zase vrátila, a oči se jí znenáhla zalévaly.

„Tu kýtu si upečete dnes nebo zítra k obědu, paní Petrnoušková, a kousek studené nám necháte k večeři."

„Můj Bože, slečinko, to je kejta na týden. — Ach, co řekne starej, až se vrátí! Jakživi jsme to neměli."

Viktora stále se usmívala, ale když se teď podívala do zkrabené tváře paní Petrnouškové, náhle zvážněla, jako by se byla čehosi dopustila.

Rty mé kvartýrské poškubávaly sebou, jako by jimi „myška" hrála, tvář se nutila v úsměv, ale oči plakaly.

„To budou naše poslední veselé svátky, slečinko drahá, zejtra tedy s nima a tuhle s panem Čamrdou. Ano, bývaly s ním pokaždé .veselé, sedávali jsme tak jako jedna rodina. Ani nám nepřišlo, že by mohlo být jinak. Kdež pak jsme hleděli do budoucnosti. Já bába, a starouš — starouš! — Starý člověk se do předu nedívá! Mysleli jsme, že tak bude do smrti. Ale dá to rozum, že nemohlo zůstat, jak bývalo. — Pan Čamrda se nám ožení, za rok bude slečinka dávno paničkou, a možná, že maminkou. Těžce, těžce se s ním rozloučíme. Kdo přijde po něm, již se s ním tak nespřátelíme. Ale ve všem je mi outěchou, že náš milý pan

Čamrda dostane tuhle drahou, hodnou, milou slečinku, která tak divnou náhodou sdílela s námi na chvíli naši malou, chudou domácnost. Od té doby, slečinko drahá, dívám se na ten pokojíček jako na posvěcený. Vždycky tam vidím tu milou hlavičku, ta dobrá očička — —"

Než se Viktora nadála, uchvátila ji staruchа za obě ruce a zlíbala je.

„Paní Petrnoušková!" ulekla se Viktora a bránila zároveň.

„Já vím," chvělo se se rtů paničky, „náležeji panu Čamrdovi ty ručičky. Však jich ještě užije, až už dávno po nás tu nebude památky."

Panička se odmlčela, a taky Viktora chvíli nepromluvila. Byla dojata tím výlevem prostoduché ženy. Posléze ujala staruchu za ruku, políbila ji ve rty a řekla:

„Tedy se na mne nehněváte, že vám Pavla odvedu?"

„Kdež bych se mohla hněvat, slečinko drahá! Aby vás Pánbůh oba na každém kroku požehnal. — Ale staří lidé jsou hloupí proti nynějšímu světu. Já mívala vždycky takovou hloupou myšlenku: že jednoho dne se staroušem umřeme, oba najednou — o to taky denně Pánaboha prosíme — pan Čamrda že nám vystrojí funus, zůstane tady a po nás že si sem přivede paničku. Sama nevím, jak mi to mohlo přijít do hlavy, ale bylo to tam do nedávna —

Jiná radost než společná smrt nám už nekyne, slečinko drahá."

‚To jsou pěkné vánoční myšlenky," poznamenal jsem, nutě se do smíchu, ale nebylo mně při tom veselo. Uhodila nám paní Petrnoušková na podivnou strunu. Cítím její chvění podnes.

Ale potom vidouc, kterak jsme se přestali smáti, snažila se rozveseliti nás. Žalovala na pana Petrnouška, že ji po večeři obehrál o všechny ořechy, a hned slibovala:

„Ale dnes obehraju zas já jeho!"

Odskočil jsem do pokojíku, abych ukryl do stolku a zamkl své zápisky. Dojista Viktoře nezůstanou tajemstvím na vždy, ale je na to dosti času. Když jsem se vrátil, Viktora mě pobízela:

„Teď se oblékněte, Pavle, půjdeme spolu na procházku."

Vyšli jsme, a Viktora mířila na Karlovo náměstí, k Emauzům, a níž se Slovanského vršku.

„Kam jdeme?" táži se.

„Do Trojického kostela, Pavle," šeptala Viktora, „aspoň na chvíli. Chci se s ním obeznámiti, než tam vstoupíme v den — —"

Nedopověděla. —

Postáli jsme v kostelíku, ztichlém teď a jako zasněném. Viktořiny zraky, hledící k oltáři, nabývaly zvláštního výrazu. Rty její se nepohybovaly, ale věděl jsem, že její duše vysílá vroucí modlitbu kamsi v neznámé výšiny. Po-

tom sklonila hlavu, jako by se zahloubávala v sebe. —

Když jsme vyšli z kostela, kráčela chvíli podle mne mlčky. Posléze řekla:

„Kterak člověku selhává! Chtěla jsem vaši paní Petrnouškovou připraviti na veselý zítřek, jako v náhradu za to, že o vás přišli včera a dnes, a zatím jsem ji rozlítostnila. Jakými podivnými myšlenkami se obírá! Společnou smrtí — a vámi jako jejich nástupcem. — Ať ještě hodně dlouho žijí, viďte, Pavle? Navštívíme je časem. Vábí mě cosi k starým těm lidem. Zdá se mi, že všeho, co jsem v poslední dobu zažila, bylo třeba, abychom dospěli šťastného konce. Mého útěku z domova, pobytu u vás — Viďte, Pavle, že si nemám co vyčítati?“

„Ne, Viktoro. Včerejšek nám to ukázal. Myslil jsem na vše dlouho, než jsem usnul. Buďte klidna.“ —

Potom jsme zabloudili v končiny Karlova, v místa, kde mi Viktora za pochmurného večera svěřovala trapnou zvěst o chystaném zasnoubení s panem presidentem. Tehda se mi zdálo, že není smutnějšího místa v Praze. Ale tentokráte vysvitlo slunce a nad námi se klenula modrá obloha. Bylo veselo, čisto kolkolem a bylo radostno ve mně.

Prahou hlaholilo polední vyzvánění, když jsme se vraceli ku příbytku radových. Skoro před samým domem setkali jsme se s Vokou-

nem. Přecházel po chodníku, vyčkávaje nás. Byl zvěděl od Pepči, která mu tu kdesi padla do rány, že ještě nejsme doma.

*

Je po svátcích.

Všechno se výborně vydařilo, i koleda svatého Štěpána. Byli jsme „u nás“ až do desíti hodin. Seděli jsme střídavě v mém pokojíku a zas ve veliké světnici, četli jsme, hráli jsme, vyprávěli. Paní Petrnoušková jen zářila a taky její staroch roztál. Ostýchal se s počátku slečen a tušil jsem, že se stydí i za tu chudou domácnost. Pln rozpaků díval se vždy, jak jeho choť snáší koflíčky, sklenice, talíře, příbory — každý kousek z jiného tuctu, a několikráte pronesl omlouvavě:

„Nejsme na tak vzácné hosty zařízeni. Všeho jsme mívali, ale časem se to potlouklo a manželka dokupovávala, jak bylo potřeba. Nám to stačí; kdež jsme se nadáli — —“

A tu pokaždé jej chlácholil pan Vokoun:

„Svatbu byste mohli vystrojit! Měli byste vidět můj inventář! Tam teprv jsou krásné relikvie rodinné — ale nevím z jakých rodin.“

„Ale bodejť že,“ přisvědčovala paní Petrnoušková. „Jen když je z čeho jíst a pít a jen když je co. Myslíš ty starouši, že tuhle u nastávajících manželů se nebude tlouci?“

„A tam teprv!“ vykřikl Vokoun. „Pavlíček je hrozně divoký člověk!“

„Pavle,“ řekla Viktora v líčeném zděšení, „to jsem měla věděti dříve!“

Všichni se rozesmáli. A paní Petrnoušková pravila vážně:

„Můj Bože, my jsme tak veselí a naproti u reśpicientů mají smutný konec svátků.“

„Co se jim stalo?“ tázal se Petrnoušek.

„Vždyť jsem ti povídala, starouši.“ A vykládala nám ostatním: „Chudák paní rešpicientová. Čeká se do kouta, a včera její pán dostal písemnost, že musí ven, z Prahy, a někam hodně daleko, k Plzni. Zažádal sic o to sám, ale čekal to až někdy k jaru. Zatím tam umřel nějaký pán, a pan rešpicient musí nastoupit za něj, a hned od nového roku.“

„No, to není žádné neštěstí,“ prohodil pan Petrnoušek.

„Neštěstí ne, starouši, ale malér. Stěhovat se, a teď v zimě! — Zatím pojede pán sám, a panička s dvěma dětmi za čtrnáct dní za ním, aby ji to nepřekvapilo zde. A ještě ke všemu, nenajde-li se hned nájemník po nich, musí zaplatiti i kvartální nájem do května.“

Společnost se odmlčela v soustrasti nad nehodou bližních. Pana respicienta málokdy vídám, paničku častěji jsem potkával. Panička sporá, jadrná, doufám, že všechny ty obtíže šťastně překoná. —

Když jsme potom večer doprovázeli dámy domů, přichýlila se Viktora ke mně a řekla:

„Je mi upřimně líto těch respicientových, zvláště paničky. Ale není pomoci. Rozkaz je rozkaz. — A co tomu říkáte, Pavle: chci se tam podívat, jaký to je byt. Nezbývá nám již mnoho času. Souhlasíte?"

„Souhlasím se vším, co podniknete a ujednáte," odpověděl jsem.

„Taky vy se tam později musíte podívat, Pavle. Je třeba, aby se nám oběma líbil."

*

A zapisuji dnes 30. prosince: Byli jsme již oba u respicientů, byla s námi i slečna Hedvika. Je to vlastně nejhezčí byt v domě, je na polední slunce s okny do zahrady. Nevěděl jsem, že je v našem baráku cosi tak přívětivého. Dva pokoje větší a třetí malý, učiněné dvojče mého pokojíku nynějšího. Když jej Viktora spatřila, rázem jí k srdci přirostl. — Byt jest najat. Paní respicientová v radosti z toho, že nemusí platiti zbytečný kvartál, vystěhuje se o týden dříve — beztoho by se jí stýskalo po muži, povídala. Vůbec nepohlíží sama na celou příhodu tak tragicky jako paní Petrnoušková. Je z venkova a těší se tam zase. Je mlynářova dcera a dostane se na blízko své domoviny.

Již taky byla Viktora u malíře. Jmenuje se pan Koubek nebo Jakoubek, což je mi jedno,

jen když maluje. — Změřili jsme všechny pokoje na dél i šíř, a teď na malém náčrtku rozestavujeme nábytek, počítáme totiž a vyměřujeme, čeho bude třeba a kam s čím.

Do 1. února dávno bude vše v pořádku, možno, že o nějaký den dříve. A potom, potom — —

Až mě závrať pojímá, jak se vše schyluje. Viktoro — Viktoro — Viktoro!

17.

Pochlubil jsem se příteli Vokounovi — — Mohu totiž právem říci a říkati příteli. Přestal býti mým „nadřízeným“, jsme oba nezávislí, samostatní. Pochlubil jsem se mu tedy, že již máme byt a kde jej máme. Díval se na mne chvilku a pak řekl:

„Nevím, zdali jste učinil dobře, že zůstanete v domě. Začínáte s Viktorkou nový život, měli jste začíti taky v nové končině.“

„Proč?“ otázal jsem se.

„Kde vás neznají, kamaráde, kde neznají Viktorky a nevědí, co váš sňatek předcházelo.“

„Ale proč?“ opakoval jsem trochu stísněn.

„Kdekoli jinde byste se objevili jako zcela noví lidé, včera nebo předevčírem oddaní. Ale zde ví každá bába v domě, kterak se Viktorka k vám uchýlila, a kdykoli vás kdo v do-

mě potká, vždy se za vámi podívá a pomyslí si — ale nejen pomyslí, taky to řekne: Potom, co se stalo, musili mu ji dáti. Vynutil si ji."

Má radost z nového bytu po těchto slovech Vokounových mizela. V duchu jsem dával Vokounovi za pravdu. Nic takového nepřipadlo mi před tím. Jeho slova účinkovala na mne jako studená sprcha. Pomyšlení, že by na moji drahou Viktoru mohl někdo křivě pohlédnouti, bodlo mne až do srdce. Ale v tom již taky jsem se vzpamatoval.

„Snad se mýlíte, vážený příteli. Ač jsem nikomu nic nevykládal, niči domněnky nevyvracel, vůbec o to se nestaral, jsem pevně přesvědčen, že pověst mé přemilé Viktorky neutrpěla nejmenší úhony. V jejím zjevu, v její celé bytosti je cosi nezranitelného, nedotknutelného, co nedává vzniknouti ani stínu nějakého podezření. Vidím, kterak uctivě ji všichni v domě pozdravují. Věřte mi, že bych poznal z jediného pohledu, má-li o ní kdo znevažující mínění. Pravda, jistě ví všechen dům, proč se ke mně uchýlila, že prchala před vnucovaným ženichem, že tak unikala nátlaku. Všechen dům jistě ví, že jen tímto činem mohla překaziti skvělé vdavky a krásné zaopatření, a to její vážnost k ní jen zvětšuje. Ale jistě také ví celý dům, že se nedopustila ničeho jiného. Nezapomeňte ani na paní Petrnouškovou, příteli, která dojista svým dílem se přičinila, aby na

Viktoře neulpělo ani poskvrny. — Ale kdybychom svou domácnost založili kdekoli jinde, máte za to, že by všeteční sousedé nepátrali po naší minulosti, po všem, co předcházelo, a že by si nezosnovali příběh zkřivený, všelikými domněnkami vyšperkovaný a s pravdou se nesrovnávající?“

Zase na mne Vokoun hleděl chvíli a pravil:

„Můžete míti pravdu, Čamrdo, a máte pravdu. Přece však mám ještě jinou obavu. Zakládáte si domácnost ve starém domě a na něco jste nepomyslil. Že všechny staré domy jsou obcházeny moderními vlkodlaky, stavebními podnikateli, kteří neúnavně čenichají, kde by co zbourali, kde by který kousek místa a vzduchu zazdili. Ne vždy z potřeby, ale ze snahy po rychlém a snadném zbohatnutí. Přeji vám ze srdce, aby to váš barák nepotkalo, aby vás nějaký takový lidokupec z něho nevyštval. No, nemluvme již o tom, abychom nemalovali čerta na zeď. — A kdy tedy si odvedete Viktorku domů nadobro?“

„Počítám, že vše bude do Hromnic hotovo, přichystáno. A potom tedy, v sobotu po Hromnicích, poprosím vás, abyste vstal o hodinu dříve a Viktoře i mně prokázal vzácnou ochotu. Zastavím se pro vás vozem, kterým sami pojedeme.“

„Nezastavujte, Čamrdo. Nemám daleko, snadno dojdu. Dělá to zbytečný poprask. Nebojte se, nezmeškám.“

A na tom Vokoun zatím setrval.

*

Cosi nepříjemného, rozrušujícího střetlo se s mými přípravami na svatbu. Naše banka chystá se k okázalému vystoupení na veřejnost, a stane se tak právě v únorovém termíně. Najala příhodné kanceláře na Příkopech, a ve přízemí, odkud jsme vypudili obchodní závod, zřizujeme taky směnárnu. Ze zatímných, přípravných místností vykuklíme se pojednou v hotový útvar na hlavní třídě, s novým portálem, se zlatou firmou, s ohromnými tabulemi křišťálového skla, s oslňujícím elektrickým osvětlením, uvnitř s moderním, imposantním nábytkem. Všady zimničná činnost, správní rada koná ob den schůze, všichni úředníci pracují do noci, aby v čas byly rozeslány prospekty, reklamy, nabídky atd. Tento ruch a kvap a překot jest mi zcela nový. Cosi podobného jsem v dřívějším svém povolání ani jednou nezažil. Tam všechno šlo odměřeným úředním tempem, s obecenstvem neměli jsme žádných styků, každý jednotlivý akt byl vyřizován s velebnou, obřadnou zdlouhavostí, na každý jsme pohlíželi jako na základ všeho ústrojí a řádu společenského, ne-

řku-li světového. Zde jako bychom pluli po vlnách zbouřeného moře. Tiskárna dodává nám denně spousty cirkulářů, formulářů, blanketů, informací, dotazníků, obálek, a do večera všechno zas mizí, jsou vysíláno na tisíceré adresy zákazníků již určitých anebo teprv žádoucích. Několik slečinek břinká celý den v klaviatury psacích strojů, zvonečky několika telefonů řinčí téměř bez přestávky, ředitel jest zavalen korespondencí ze všech končin, prokurista se potí, až mu okuláry vlhnou, sluhové jsou lepením známek na obálky uslintáni a jazyky se jim prodlužují o polovinu. Poštovní schránky v nejbližším okolí jsou přecpávány jenom našimi zásilkami a teprv se zbytky, které se již do nich nevejdou, běhají naši posličkové na hlavní poštu. Zdá se mi, jako by nás všechny byla zachvátila prudká smršť, která nás unáší, aniž kdo ví, kam nás položí. Octl jsem se ve víru nového, do nedávna mně neznámého živlu, který mnou zmítá od rána do večera, a zdá se mi, že všechny mé tepny se rozbušily jako v horečce.

Za tohoto překotného chvatu schyluje se k našemu sňatku. Daleko tohoto zimničného kolotání ozývá se tepot života jiného, zcela odlišného a jako skrytého pod vlnobitím všedního, třeštivého shonu. Tu má drahá Viktora jako neúnavná vlaštovice buduje a vystýlá nové hnízdečko. V tyto dni nemohu jí býti nápomo-

cen, nemohu s ní choditi, starati se a snášeti, jsa všecek zabaven svými povinnostmi v bance. Toliko slečna Hedvika jí věrně, ochotně pomáhá, radí a snáší. Nyní jen večer vídám rozmilou nevěstu svou, která mě pak překvapuje tím, co nového vykonáno, a sděluje se mnou důvěrně, co hodlá podniknouti zítra. Přichází mi naproti, když se vracím z banky. Potom hodinu procházíme tichnoucími ulicemi Prahy, zastavujeme se u výkladních skříní, ještě osvětlených, vybíráme tu — arci jen očima — co bychom ještě měli nebo mohli míti do mladé domácnosti, a zpravidla ozývá se tu z Viktory nastávající hospodyně slovy: „To až později, Pavle, až uvidíme — —“

Pravdu máš, drahá duše, až uvidíme, stačí-li naše důchody. Nejprve jsou nezbytné požadavky života. Potom teprv smíme pomýšleti na přepych. A nač nám přepychu! Pro nás dva? Pro naše nejbližší příbuzné? Kromě Vokouna dlouho nebudeme míti hostí. Co chystáme, má býti toliko n a š í m útulkem, n a š í m teplým rodinným koutem.

*

Respicientovi se vystěhovali po Novém roce. Panička spěchala s tím, jak se vyjádřila k paní Petrnouškové, dokud je docela pohromadě a dokud má do toho chuť. „A pak — dodala prý — taky proto, aby ta slečna nevěsta neměla

o překot na poslední chvíli. Ať jsou do terminu se vším hotovi!

Šla za mužem ráda, ale přece si poplakala.

„Nedivte se," pravila paní Petrnouškové. „Vdala jsem se do toho bytu, hezkých pár let jsme tu pobyli, dvě děti se nám tu narodily, a málem by se bylo narodilo třetí. Zdrávi a spokojeni jsme tu byli, nikdy na to nezapomenu. Na ta první léta, milá paní sousedko, snad nikdo nezapomíná. A přijdu-li zas někdy do Prahy, podívám se k vám sem. A taky k našim nástupcům. Aby jim tu Pánbůh dal všeho zdraví a štěstí."

Dobrá duše, paní respicientová. Potom zanechala u paní Petrnouškové klíče bytu, které jsem druhý den odevzdal Viktoře. Viktora ihned poslala pro malíře, pro sklenáře, pro kamnáře.

Od toho dne několikrát jsem požádal Viktoru, aby mně klíče zapůjčila, že se podívám, jak to v bytě vypadá, ale vždy mně odpovídala:

„Jen počkejte ještě trochu, přišel byste do nejhoršího."

Až tedy dnes, v neděli!

Hned ráno povídala mně paní Petrnoušková:

„Dnes bude mít pan Čamrda hezký den, dneska se potěší."

„Čím pak?" táži se.

„Nu, pan Čamrda uvidí."

„Tak tedy povězte, když jste začala," naléhám na ni.

„Když já nesmím nic říci."

A již ani slova jsem z ní nevypáčil.

Potom tedy přišla Viktora a s jakýmsi tajemným úsměvem pronesla ke mně:

„Chcete se k nám podívat, Pavle? Pojďte."

A vedla mě do našeho bytu.

Byl jsem opravdu radostně překvapen. Všechny pokoje jsou vkusně vymalovány, Viktora sama určila barvy, vybrala šablony, bděla nad pečlivým vyvedením. Ale nejen to. Kamna ve všech pokojích vyspravena, uvedena v pořádek, lihem umyta a vyleštěna. Okna se třpytí jako křišťálová — o těch pracovala Pepča. A podlahy všady navoskovány. Líbilo se mi v bytě, dokud ještě tu byla paní respicientová, se vším tím neladem před stěhováním, ale teď ho ani nepoznávám, jak je krásný. Arci prázdný, ještě duše mu chybí, duše bytu, která přichází teprv s nábytkem a všemi těmi drobotinami, jimiž jakoby se prázdným prostorám dostávalo srdce a plic, a pak s živoucími osobami, které jako by mu propůjčovaly část své bytosti, svého fluida. Ach, oživí se i tyto prostory co nevidět!

„Budete zde spokojen, šťasten?" zašeptala Viktora.

„Viktoro!" Objal jsem ji. „Jste jako kouzelnice, která sňala s pustého zámku začarování. Jak jste to změnila!"

Paní Petrnoušková, která se za námi v bačkorách byla přitalapila, chtíc býti účastna mého překvapení, odkrádala se šetrně do vedlejší světnice, aby nám nepřekážela.

Hned potom přišla taky Hedvika, která sice byla sledovala všecky práce, ale ještě neviděla navoskované podlahy, což bylo dokonáno včera v sobotu.

„Hezké to zde budete mít," řekla s upřímným úsměvem. Ale pod tímto úsměvem objevil se mi výraz ještě jiný. Výraz přání, tklivé touhy, aby také jí vzešel den, kdy by takto chystala své budoucí bydlo. Přeji ti ze srdce, dobrá duše, aby se touha tvá splnila!

„A nábytek, doufám, přivezou nám zítra," řekla Viktora.

„Škoda podlahy," povzdychla paní Petrnoušková, která se zatím vrátila. „Ti ji pěkně zrejhujil!"

„Budu při tom," upokojovala ji Viktora, „a Pepča rozestře všady staré koberce."

Aniž se nadál, k čemu přijde, zavítal i Vokoun k této první prohlídce. Zastavil se pro mne, aby mě vytáhl na procházku.

Díval se, posuzoval, pochvaloval, a posléze prohlásil:

„Kdybych to byl všechno sám poroučel, lépe to nemohlo vypadnout. Budete bydleti něco nóbl, mladíče. Abych vám řek' pravdu: takhle jsem si myslíval taky já svoje budoucí pan-

ské sídlo — a zůstal jsem mizerným podnájemníkem až na stará kolena. Říká se, kamaráde, že každému hrají chvilku. Ale někomu vůbec do smrti nezahrají —"

Náhle se odmlčel, podívav se na slečnu Hedviku. Snad potušil v tu chvíli, že řekl, co neměl říci před ní. —

. Za hovorů s Viktorou nikdo z nás ani slovem se toho nedotkl, ale dojista byly chvíle, kdy jsme měli stejnou lítostnou myšlenku. Viktora, chystajíc se k odletu z domova, ostaví tam Hedviku samotnu, dobrou, milou dívku, a její samota bude čím dál teskliVější, nevyskytne-li se brzy někdo, kdo by ji dovedl oceniti.

„Půjdeme tedy na procházku všichni, pravdali, ctěné dámy?" vyzval nás teď Vokoun, aby setřel dojem své poznámky prve.

Šli jsme. Já po boku drahé Viktory, Vokoun se slečnou Hedvikou.

Znova a znova, a zvláště když jsme všickni čtyři pospolu, vtírá se mně myšlenka: Jen kdyby nebyl Vokoun o tolik starší Hedviky, kdyby mu nebylo již padesát! — Anebo zase: Kéž by Hedvice bylo již přes třicet! Pak snad bylo by možno pomysliti, že se tito dva lidé sblíží a že se pro život spojí. Snad i Viktoře časem připadla tato myšlenka, ale nikdy jí nepronesla a pronésti nemohla. Má svou zkušenost s presidentem, a Hedvika jest jen o dva roky starší Viktory. Arci zas Vokoun jest nanejmíň o de-

set let mladší pana presidenta. Je zdráv a pevný jako křemen; jde-li po boku slečny Hedviky, vykračuje si zcela pružně. Přece však si ho nedovedu pomysliti jako mladého manžela. Jako by v celé jeho bytosti bylo cosi popelavého, zastaralého. Či se mi tak jen zdá, že jsem sám o dvacet let mladší?

Nastávající opuštěnost slečny Hedviky je mi skoro jakousi výčitkou svědomí, krůpějí hořkosti ve vlastním štěstí mém, a jak za to mám, i ve štěstí Viktořině.

Osud kráčí dále přes všechno toto mé uvažování, slepý, hluchý, bezcitný.

18.

Jsem tolik zaměstnán, vracím se denně tak pozdě z banky, že nemohu docházeti k radovům. Od Nového roku nebyl jsem tam. Ale nenesu toho těžce. Viktoru vídám co den, a setkání s ní jest mi nade vše. Skoro jsem i povděčen, že nemohu a tedy nemusím do její domácnosti přicházeti. Cítím, že přese vše, co se na štědrý večer událo, musí uplynouti delší doba, aby zahladila stopy děje předešlého. Nemohu se ubrániti pocitu, že stará paní přese vše nemůže zapomenouti. Zdá se mi, jako by duševní její zrak stále hleděl na čerstvé spáleniště, v němž ještě dodoutnává, co tak pracně

byla budovala. Silou okolností zhroutila se nepřestupná přehrada, která mezi námi trčela, ale zbylo po ní cosi jako mlhový závoj, který se i na její zraky zavěšuje. Cítím neklamně, že tomu tak. Skvělým provdáním Viktory za presidenta — skvělým po jejím soudu — chtěla dovršiti svůj životní úkol. Že v tom byl omyl, sotva kdy zplna uzná, anebo až mnohem, mnohem později. Proto jsem rád, že zaměstnání mé nedopouští, abych jí častěji přicházel na oči. Toliko naprostá odluka naše povede k tomu, abychom se pak ponenáhlu zase sblížili.

Včera večer však nemohl jsem se vyhnouti, abych do domácnosti radových nezašel. Vyzvala mě k tomu Viktora.

Vím již, kterak se umí ovládati, kterak umí na čas utajiti, hněte-li ji cosi, je-li hladina duše její rozčeřena. Osvědčila to nejednou. Ale včera, hned jak mi přišla naproti, uhodl jsem, že ji za dne potkalo něco neobvyklého. Jevilo se to v jejím pohledu i ve spěchu, s jakým si mě odváděla. Nedbala o procházku, jak jsme je poslední dobu pěstovali, ty milé potulky ulicemi bez určitého cíle, ale zamířila hned pevným směrem k domovu.

„Dnes nebudeme prohlížeti a vybírati?“ otázal jsem se žertem, naráženje na obvyklé naše zastávky před výkladními skříněmi.

„Zde ne, Pavle. Dneska se podíváte na něco u nás.“

A spěchala ku předu.

„U vás, Viktoro? Co jest?"

Mlčela chvíli, jako by se vzpírala jasněji mluviti. Potom přece pronesla:

„Ozval se někdo, koho jste se nejméně nadál, stejně jako já. Domnívala jsem se, že o něm nadlouho neuslyšíme."

Bodlo mě tu chvíli cosi do hlavy. Nemilé tušení vzniklo ve mně.

„Snad —?"

Ale netroufal jsem si dořici.

„Ano, Pavle. Strýc president."

Pan president! Opravdu, i já jsem soudil, že tento muž, který tak rušivě zasáhl v můj osud a málem by štěstí mé byl ztroskotal, zanikl kdesi a již se neozve. Že zahořel ke všem nám hněvem, anebo že odešel pln studu z pokoření, jež utržil způsobem tak neslýchaným. Že vymazal rodinu radovic ze seznamu příbuzných a nikdy již se nepřihlásí. A hle, jako nezmar zjevuje se poznovu.

Viktora kráčela nemluvíc. A když promluvila, byla to poznámka o něčem, co jsme v tu chvíli spatřili, o někom, koho jsme potkali. Mne však v tu chvíli nic takového nezajímalo. Za trapných domněnek šel jsem podle Viktory. Stokráte měl jsem na jazyku otázku: „Ale povězte mi tedy, co se stalo?" — a stokráte jsem ji potlačil. Nebo když jsem pohlédl úkosem na

Viktoru, zdálo se mi, že na její tváři leží výraz hněvu, rozčilení — sám nevím, čeho.

Nuže, došli jsme. Viktora chvatně vyběhla do patra, sotva jsem jí postačil, stiskla zcela lehounce knoflík zvonku, že cvrnkl jen tolik, aby slyšela Pepča v kuchyni, a když nám děvče otevřelo, vedla mě přímo do své komnatky. Nespatřil jsem pana rady ani paní radové. Povečeřevše odešli do zadního pokoje. V jídelně byla toliko slečna Hedvika. A jako by věděla, že netřeba žádného hluku, jako by na moji návštěvu byla připravena, vítala nás oba šeptem.

Viktora jen sňala klobouček s hlavy, načechrala vlasy nad čelem, přemnula oběma dlaněmi obličej, chtíc tak cosi nemilého smazati, odestřela plyšovou pokryvku s čehosi, co spočívalo na stolku vedle klavíru, a řekla úsečně:

„Podívejte se!"

Spatřil jsem rozměrnou, podélnou schránu z mahagonového dřeva, jejíž pantíky i zámeček byly stříbrné. Na víku připevněn byl štítek rovněž stříbrný. I z daleka jsem viděl, že jest na štítku vyryt jakýsi monogram.

Hleděl jsem tázavě na Viktoru.

„Otevřte ji," pokynula mi.

Přistoupil jsem, odklopil jsem víko. Uvnitř na fialovém, jak načechraném hedvábí blyštělo se stříbro jídelních příborů.

„Zdvihněte hořejšek," pobízela Viktora.

Ano, teď jsem viděl po stranách dvě kožená poutka. Zdvihl jsem tedy vrchní desku a položil ji na klavír. Pod ní objevila se druhá vrstva stříbra. Nepočítal jsem, pouhým pohledem jsem uhodl, že tu je celkem tucet příborů, lžic, vidliček, nožů i drobných lžiček na kávu.

Věci takové vídal jsem posud jen z daleka, za sklem u klenotníků. Nikdy jsem jich neměl v rukou, nikdy jsem jimi nejídal. U našich Petrnoušků mají několik jen kusů stříbra dávné fasony, které panička pečlivě chová v nejhlubší hlubině prádelníku. Jsou to patrně zbytky z minulých lepších dob a vytasí se s nimi jen o svátcích rodinných a na Boží hody.

Díval jsem se na třpytivé to stříbro, nedotýkaje se ho, a vrátil jsem se pohledem k Viktoře.

Sledovala mne a teď řekla temným hlasem, který jen stěží utajoval její rozhorlení:

„To jest můj svatební dar."

„A poslal jej — —?" zašeptal jsem.

„— strýc president, ano," přisvědčila Viktora. „Dnes odpoledne."

„Jaký to obrat! — Takový poklad!"

Pronesl jsem to zcela bezděky. Nemohl jsem se ubránit překvapení, podivení, úžasu. Ale hned přimísil se k tomu jakýsi pocit jiný, nemilý, skoro trapný.

„Pan president!" opakoval jsem zamyšlen. „Co tomu říkáte, Pavle?"

„Řekl jsem již, Viktoro; je to učiněný poklad."

„Budiž, poklad," pronesla Viktora přitrpkle. „Poklad, který mi nenáleží a kterého nemohu přijmouti a podržeti."

Vzhlédl jsem k ní tázavě.

„Cítíte jistě sám, že ho nemohu přijmouti, Pavle. A byla bych jej vrátila hned, vědouc, od koho pochází. Avšak zásilka přišla od klenotníka, teprv po rozvinutí obalu a z připojeného lístku seznala jsem, od koho jest."

Viktora sáhla pod krabici, podala mi obálku.

Vyňal jsem dopisek páně presidentův. Bylo to písmo stárnoucí ruky a starých tvarů, však velmi pečlivé a skoro furiantsky ozdobné. Mělo tím naznačiti, že bylo psáno po dobré rozvaze a za naprosté duševní rovnováhy. Nemělo prozraditi ani za mák nějakého vzrušení a rozčilení. — Nehledím-li k několika gramatickým a pravopisným chybám, bylo napsáno asi toto:

„Přemilá neti Viktorko!

Blíží se Tvůj slavný den, a příbuzenská náklonnost i strýcovské přátelství ukládá mi, abych na Tebe při té příležitosti vzpomněl malou památkou. Jelikož pak dozajista svou novou domácnost otevřeš častěji větší společnosti

sezvaných hostů, nehněvej se, že jsem vybral vhodnou užitečnost pro Tvé hospodářství. Přijmi ji laskavě a hodně často jí užívej se vzpomínkou na svého upřímného strýce

Felixa."

Přečetl jsem dopisek dvakráte, podal jsem jej Viktoře.

„Co říkáte nyní?" otázala se Viktora.

„Věru, že tomu nerozumím," odpovídám. „Rozumím-li však, tedy se mi zdá, že pan president uznal, čeho se dopustil, domáhaje se, abyste vedle něho uvadla, a snaží se takto, aby poněkud napravil, co způsobil; aby aspoň vlídnou vaši vzpomínku si pojistil."

Viktora vážně na mne pohlížela.

„Kdybych i připustila, že soudíte správně, řekněte sám, Pavle, zdali mi kdokoli a čímkoli může nahraditi, co na mně — — ano, co na mně bylo spácháno, nemám pro to jiného slova. Může-li odčiniti všechny ty chvíle bolesti a neskonalého trudu? Může-li tak učiniti právě on?"

Hlas Viktořin se rozechvíval, její rozhorlení se množilo. Naslouchal jsem jí a při tom jsem se ztrácel v myšlenkách.

„Kterak zvěděl pan strýc, že máte před svatbou, drahá Viktoro? Sdělila s ním snad milostivá paní —?"

Viktora dojista již dříve o všem přemítala a byla pohotova s odpovědí.

„Ne ,maminka jistě ne," řekla s plným přesvědčením. „Od mého návratu domů mlčí maminka, uzavírá se v sebe, a mlčí jistě i do dálky. Tímto mlčením jako by chtěla utlumiti paměť všeho, co se událo a její záměry zničilo. Její mlčení podobá se oleji, který se vylévá v rozbouřené vlny mořské, aby se ztišily. Dojista strýci nepsala. Domnívám se, že to byl otec, kterýž v celé té neblahé historii zůstával jaksi trpným účastníkem a poddával se záměrům matčiným jen pro pokoj v domě. A jestliže psal otec, učinil tak jistě z úmyslu nejlepšího. Nemějte mu to za zlé a pochopte i toto: je se strýcem stejného věku, jsou jisté ohledy mezi starými pány. A na konec, Pavle, otec jistě nechce dopustiti, aby nastala v příbuzenstvě roztržka nenapravitelná. Strýc je svoboden a stár. Naše rodina je mu nejbližší. Já mám vás, ale kdyby Hedvika zůstala neprovdána — strýc jest bohat — — Pomyšlení, že by jeho jmění přišlo do cizích rukou, je dojista i mému otci trapné. Opakuji vám: pochopte to a nevykládejte mu ve zlé."

„Chápu vše, drahá Viktorko. Jenom tento čin páně strýcův nechápu."

„Ó, já chápu, Pavle," mluvila Viktora roztrpčena. „Jeho dar i jeho psaníčko znamená toto: Milá Viktorko, abys věděla, že mě to již vybolelo, tu máš prezent! Jsi odškodněna! — Ale je v tom ještě více, Pavle. Vždyť jste četl slova: Protože dozajista budeš míti častěji větší

společnost, posílám ti — a tak dále. V těchto jeho slovech je žíravá ironie, Pavle, cítím, jak mě bodá. Strýc asi je zpraven o vašem postavení, ví, že naše důchody zatím stačí právě tak pro nás — ale píše mi: Budeš míti častěji větší společnost — a posílá mi pro dvanáct lidí příborů! Ve všem tom se tají posměch, Pavle. Chce tím říci: Kdybys měla mne, mívali bychom často hosty, užívali bychom takové výbavy — —“

„Viktoro, kam vás to zavádí! Jitříte se domněnkami jistě bezpodstatnými. Soudím, že nic takového strýc váš nezamýšlel.“

„Ó, znám jej; Pavle, předobře jej znám. V jeho povaze jest i značná dávka zlomyslnosti. Všechno, co kdy znevažujícího pronesl, utvrzuje mě v tom. Proto nenávidím tento jeho dar a proto jej vrátím. Klenotníku, který mi jej poslal. Pánové se pak domluví.“

Maně jsem zabloudil zraky svými ještě na knížecí dar na stolku. Viktora sledujíc mne a jinak si můj pohled vykládajíc, řekla:

„Nelitujte toho, Pavle. Také my budeme jísti stříbrem. Mám ho sice jen pro šest osob — ale vidíte, s panem Vokounem nebo s malostranskou tetičkou bude nás právě vždy šest. — A mám i druhý půltucet čínského stříbra,“ nutila se v úsměv.

„Viktoro, čiňte, jak vám cit i rozum káže,“ řekl jsem. „Nemám práva, abych do toho mluvil.“

„A strýc ode mne dostane tento dopis,“ dodala ještě Viktora. Sáhla do stolku, podala mi připravený list. Četl jsem asi toto:

„Vážený a laskavý pane strýče!

Po všem, co se událo, nepokládám se za hodnu, abych z Vašich rukou přijala dar, kterým jste mě ve své štědrosti obmyslil. Nikdy bych to nesrovnala se svým citem. A věřte, vážený pane strýče, že by knížecí Váš dar ani neslušel skromné, malé domácnosti, kterou zakládám a v níž na dlouho nebude hostí krom nejbližší rodiny. Nehněvejte se, že vracím, co mně nemůže náležeti. Přes to trvám s výrazem povinné vděčnosti Vaše upřímná neť

Viktora.“

Vrátil jsem Viktoře dopis.

„Souhlasíte?“ otázala se.

„Souhlasím, Viktoro. Jsou-li vaše domněnku oprávněny, odpovídáte mu jasně na vše, z čeho pana strýce podezíráte. Tato slova nemohou ho uraziti. Neměl-li však úmyslu, který mu podkládáte, porozumí vašemu listu jako výrazu citlivé duše.“

„A ještě něco, Pavle. O tomto osudném daru svatebním a jeho vrácení nikomu ani zmínky! Jen Hedvika ví, co mi bylo posláno. Matka ani otec nevědí o tom a nezvědí. Ne-

dopustili by, abych vrátila. Já však nikdy bych se na to nemohla podívat, nikdy se s tím vytasit. Vždy bych cítila, že jsem byla — zaplacena.“

Viktora vyslovila to s jistým odporem. V jejích zracích zjevil se mi zvláštní výraz.

„A teď, Pavle, jsem zase klidna.“

Odmlčeli jsme se. Do ticha v komnatce tikaly jen staré, ozdobné hodiny sloupkové na konsole nad stolkem Viktořiným. Teď v nich cvaklo, a drobné zvonečky odzpěvovaly jasným, stříbrným zvukem devět hodin. Zněly tak líbezně, klidně a konejšivě, jako by projevovaly souhlas a schválení Viktořina odhodlání.

Hned potom ozvalo se tiché zaťukání na dvéře, a vstoupila slečna Hedvika. Věděla jistě, o čem Viktora se mnou hovořila.

„Co tomu říkáte, Pavlíčku?“ řekla ke mně. A nevyčkávajíc odpovědi mé, obrátila se k sestře: „Nu, Viky?“

„Dohodli jsme se,“ odpovídala Viktora. „Pavel je srozuměn.“

Hedvika popošla ke klavíru, chopila se vyňaté vložky s příbory, vsunula ji do schrány, a než přiklopila víko, zahleděla se ještě na blyštivé stříbro. Ne sice žádostivě, chtivě, ale přece zálibně, jako se vůbec díváme na krásnou věc a jako se zvláště umějí dívati ženy. A pronesla jediné slovo:

„Škoda!“

Pronesla je zcela ledabyle, nemělo míti zvláštního výrazu politování, ale já mu dobře rozuměl. Hleděl jsem sám na tu sílu drahého kovu již bez lítosti, ale ozvalo se ve mně cosi hněvivého pro podráždění nižších žádostí, které pan president svým darem v nás vyvolal. Ne-li ve všech, v Hedvice a ve mně jistě.

Byla to krásná, drahocenná věc, bylo to jmění několika set korun. V každém člověku je jistá touha po majetku. Počítal president, že ani Viktora není prosta té vlastnosti? Mohl se nadíti, že mu dar bude vrácen? Tušil to snad? Jestliže očekával cosi takového, pak byl jeho čin úkladem téměř pekelným. Okázal Viktoře — i mně — těšínské jablíčko, způsobil nám na chvíli svůdné laskominy, vymstívá se tak na nás, a nic ho to nestojí. Domněnka Viktořina o jeho ironii podnítila i moji podezíravost, rozvíjel jsem své myšlenky dále. Snad umluvil přímo s klenotníkem, že má poslati garnituru příborů jenom na ukázku. Nebude-li se líbiti, že mu bude vrácena. Tak daleko mě to zavádělo a hněv můj na presidenta se rozmáhal. Teprv později, na čerstvém vzduchu, cestou k domovu, vystřízlivěl jsem ze všeho a uznal jsem, že president nemohl míti myšlenek tak záludných. Že jeho dar byl opravdu jen činem jistého kavalírství, třeba hodně furiantského. Že byl výrazem asi takovéhoto nevysloveného vyjádření:

Zavrhla jsi mě, ale nezdrtila, a tu tedy měj aspoň památku na mne!

A posléze nabyl jsem pevného přesvědčení: Ano, tak tomu jest.

Přes to však Viktora nemohla jednati jinak než dar vrátiti. —

Hedvika složila stříbro, přiklopila víko, zamkla schránku a řekla k Viktoře:

„Z rána, než mamá vstane, zavolám posluhu a pošlu skřínku s tvou navštívenkou zlatníkovi. A vzkážu, že ostatek vyřídíš přímo dopisem jeho panu zákazníku."

„Ano, Hedviko," přisvědčila Viktora.

Později, když jsem odcházel a s Viktorou se loučil, přiklonila se ke mně a promluvila skoro váhavě:

„Pavle, nehněvejte se na mě. Co jsem učinila, není pouhým ženským vrtochem. Vím dobře, že jsem tím sebe i vás — i snad budoucí rodinu — připravila o vzácný kus majetku. Takovéto věci dědívají se v rodinách do několikátého kolena, takové věci bývají mnohdy záchranou v největší tísni. Ale nemohla jsem jinak. Nebudiž z toho pro mne nikdy ani stínu výčitky!"

Z jejího hlasu vyznívala omluva i konejšení. V tu chvíli snad poprvé plnou měrou jsem pocítil, kterak z Viktory mluví vědomí našeho vzájemného společenství všeho, co nám

kdy osud přinese aneb uloupí. Vroucně jsem ji k sobě přivinul.

„Viktoro, dítě drahé, milované, jsem s vámi ve všem za jedno. — Již na to nemyslete — a spěte klidně.“ —

Zlořečený president! Hněv můj zase vzplanul. Kdo mu dal práva, aby tuto dobrou bytost poznovu pobouřil?

19.

Vystřídalo nás to, Viktoru i mě. Viktora měla své překvapení dnes týden, s darem páně presidentovým, na mne čekalo cosi včera i dnes. Sice nic tak nemilého, trapného, jako potkalo Viktoru. Jiní ženichové snad na podobnou chvíli dychtivě čekají, předem vše vypočítávají. Já však jsem se ničeho takového nenadál, nic nepředvídal. Děkuji Pánubohu, že již za týden vše skončí, že si drahou Viktoru odvedu. Potom se stulíme ve svém příbytku — a nechť letí všechen ostatní život mimo nás!

Ostatně jsem byl velmi bláhový, když jsem se domníval, že několik těch posledních dní prožiji v naprostém duševním klidu. Jen přikovám-li se ku práci v bance, zachovávám střízlivou rovnováhu. Jakmile však se sebe střesu pouta povinnosti a oddám se toliko sobě, přemýšlím o všem, co nastává, tu mě přepadá zvláštní

rozechvění. Jest mi, jako by ve mně hlubokým, slavným zvukem zněla mocná struna, a tu vždy se roztoužím po drahé Viktoře, po jediném jejím pohledu, a nemohu dočkati večera, kdy mně přichází naproti. Potom rozechvění pomíjí, její milá slova zkonejší ve mně veškerý neklid. Zmizí-li mně však a znepokojí-li cosi mé nitro, jsem zase podoben plavci na moři bez vesla a bez kotvy.

Taková chvíle nastala mi včera. Rozloučiv se večer s Viktorou a vrátiv se domů našel jsem lístek od Vokouna:

„Milý kamaráde! Tlumočím Vám přání i prosbu starého pána, abyste ho zítra navštívil. Nota bene: n e d o m a, nýbrž v kanceláři, a nejraděj před polednem. Snad se na tu chvíli vymknete ze šití. Kdybyste nemohl před polednem, tedy jistě odpoledne po třetí. Rád by s Vámi o vážné věci pohovořil."

Kdybych byl dostal obsílku před vyšetřujícího soudce, nebyla by mě tak zarazila a znepokojila, jako toto pozvání k radovi. Udál se nějaký náhlý obrat? Jsou v tom zase prsty páně presidentovy? O čem se mnou otec Viktořin chce pohovořiti?

Jestliže mlčel dříve, kdy jsem byl zmítán strašlivou beznadějí a kdy Viktora prožívala tolik duševního utrpení, o čem se mnou má mluviti nyní? Nyní, kdy se Viktora vlastní silou vyprostila z veškeré pravomoci jiných a

kdy taky já jsem unikl navždy jeho dobrému nebo nepříznivému vlivu, přestav býti jeho podřízeným? — Nemohu říci, že jsem se ztrácel v pletivu domněnek — neměl jsem vůbec žádné domněnky. Ocítal jsem se v slepé uličce, zavalené hlubokou tmou, nemohl jsem se ničeho domysliti. Nechce se mnou mluviti doma, nýbrž v kanceláři. Nemá tedy o tom věděti nikdo z rodiny, ani Viktora sama. A to bylo, co ve mně vzbuzovalo neurčité obavy. Proč tato tajemnost?

Snad bych nebyl oka zamhouřil, kdybych nebyl vzpomněl Viktory. Mluvil jsem s ní chvíli před tím, doprovodil ji až k domu, rozloučili jsme se jako jindy. Byla zcela klidna, veselá, hovorná. Kdyby hrozilo nějaké nebezpečenství odkudkoli, dojista by o tom věděla a byla by mně pověděla. V její domácnosti tedy nestalo se nic nemilého.

Ráno však poznovu se dostavil nepokoj, a nemohl jsem se dočkati jedenácté, abych se z banky na hodinu odpustil. Nebylo toho třeba. O desáté povolal mě k sobě ředitel a svěřil mi několik pochůzek po Praze ke všelikým ústavům, k soudu, na poštovní ředitelství. Nevyřídím-li vše dopoledne — poznamenal při tom — mám pokračovati hned odpoledne, abych se do banky vrátil již s příslušnými informacemi.

Uvítal jsem radostně toto poslání a téměř letem jsem vše vykonal, všady jsem byl ihned přijat, nikde mi nebylo čekati. Dřív než ude-

řilo půl dvanácté, byl jsem na místě, vstoupil jsem do kanceláře Vokounovy.

Bylo mi dosti divně u srdce, když jsem se octl v bývalém působišti svém. Ba, obešel mě pocit divné tesknoty, když jsem u svého stolku spatřil neznámého mladého muže, svého nástupce.

„To je náš nový pan Čamrda," seznamoval mě s ním Vokoun humorně, „ale jmenuje se Kalousek. — A pan přednosta vás očekává."

Byl jsem příliš zaujat vlastní věcí, abych věnoval mnoho pozornosti novému diurnistovi.

„Oč běží?" šeptl jsem k Vokounovi.

Pokrčil rameny.

„Asi nic světoborného," zamumlal. „Jen jsem viděl, že si přinesl nějaká lejstra z domu, cosi privátního."

Šel, aby mě ohlásil. Jen se tam otočil, již se vracel a pobízel mě dále.

Vstoupil jsem, a pan rada se vzchopil s křesla, aby mně popošel v ústrety.

„Tak tu tedy máme pana Čamrdu! — To je hezké. Však jsem vás už asi týden neviděl."

Vydechl jsem volněji. Jeho vlídné, skoro veselé uvítání nasvědčovalo, že mne neočekává nic nemilého. Podal mi ruku, ještě se rozběhl, aby pevněji přitáhl kliku dveří, a ťapaje drobnými kroky po měkkém koberci k svému křeslu mávl rukou ke druhému:

„Posaďte se, posaďte, abyste nám nevynesl spaní. A nehněvejte se, tuze prosím, že jsem se osmělil vás citýrovat. Nevěděl jsem, uvidíme-li se zítra u nás, ale krom toho — zde jsme tak docela spolu. Doma je těžko intimně pohovořit, kde je tolik ženských. Každou chvíli by nám do toho některá vlezla."

A jako by cítil, že se nevyjádřil zcela vhodně, dodal šetrně:

„Totižto, milý Čamrda, dámy by přece jen mohly uhodnouti, o čem tam v zadním pokoji hovoříme, a bylo by to jim i nám trochu ženantní."

Teď se chopil nějakých listin, přeložil je dvakrát s místa na místo, že byly zase tam, odkud je byl vzal, a zdálo se, že ho přepadají rozpaky. Sáhl po hedvábném šátku, vytřel okuláry, otřel si taky nos, a klada šátek na stůl řekl náhle:

„Milý Čamrda, když jsme tak daleko, že bude Viktorka vaší milou, dobrou ženuškou, a vy, jak doufám, jejím dobrým a laskavým manželem, jsem tu já jakožto otec, po zákonu a vůbec, a jako takový chci s vámi upřímně promluviti. Je to má povinnost, vy na to máte právo, a nechci to nechat až na poslední den."

Sáhl po šátku, otřel si čelo. Položil šátek, podíval se na mne a řekl náhle:

„Týká se to financí, nastávající pane zeti.

Abych řekl zkrátka, týká se to Viktorčina přínosu do manželství.“

O tom tedy chtěl se mnou jednati! Ani této stránce svého spojení s milovanou Viktorou neměl jsem uniknouti! Zanícen jsa pro ni a jen pro ni jedinou nikdy jsem na nic podobného nepomyslil, nikdy bych se nebyl osmělil zeptati se po něčem. Spojiti bytost Viktořinu s myšlenkou na jakékoli hmotné příslušenství byl bych pokládal za zločin přímo svatokrádežný. Vyplývalo to nejen z neobmezené, blouznivé lásky mé k ní, bylo to dojista i výsledkem nedávného mizivého postavení mého.

Zcela bezděčně učinil jsem posun pravicí, jako bych se něčemu chtěl ubrániti. Pravím, naprosto bezděčně. Sdělení páně radovo zastihlo mě zcela nepřipravena.

„Nic naplat, pane Čamrda, taky o tom třeba promluviti. Vím dobře, že máte Viktorku tak rád, že byste se po tom nepídil. Ale manžel má právo na vše, Čamrda, a dokonce má povinnost, aby zájmy své manželky hájil. A mou povinností je zas, abych vám pověděl čistou pravdu.“

. Teď rada sklopil zraky, a hlasem ztlumeným, zvukem omlouvavým pokračoval:

„Musím říci upřímně, milý Čamrda: bohatou nevěstou Viktorka není —“

„Pane císařský rado!“ přerušil jsem jej prosebně.

Jako zaražen mým zvoláním pomlčel malounko, načež hovořil:

„Bohatou nevěstou není, ale tak docela bez pomoci taky ne. Má podíl po babičce, pět tisíc zlatých, totiž deset tisíc korun. Či o tom již pan Čamrda ví?“

V tu chvíli rozpomněl jsem se.

„Kdysi, pane císařský rado, zcela mimochodem dotkla se slečna Viktora té věci, ale nevyslovila žádné číslice. Netázal jsem se.“

„Jsem přesvědčen, Čamrda. Tedy pět tisíc — pořád říkám tak po staru, privátně počítám ještě na zlaté. Ouroky náležely do její zletilosti mé paní. Ale moje paní nikdy na ně nesáhla,“ řekl rada s důrazem, „a tak hezká částečka přibyla. Arci z toho Viktorka ledacos nakoupila. — To je podíl po babičce. Taky Hedvika má tolik. — Co se nás rodičů týká — —“

Pan rada sáhl zase po šátku, otíral čelo, tváře. A teď jeho rozpaky se množily.

„Co se týká nás rodičů, nemusím snad ani panu Čamrdovi dokazovat, že ouředník mnoho jmění nenastřádá. Dvě dcery — chtěl jsem jim dát slušné vychování — dobré bydlo — náležitou výbavu — —“

Sepjal jsem ruce.

„Pane císařský rado, prosím vás! Chci jen slečnu Viktoru!“

Jaksi svéhlavě hovořil přednosta dále:

„Přece však jsem zachoval vždycky finanční rovnováhu, zbytečky jsem ukládal k tomu, co bylo. Je tu malé jměníčko, pane Čamrda, paní měla v Chrudimi domeček — pochází tam odtud — dobře jsme ho zpeněžili, trhovou cenu uložili. Ale z toho bych teď nerad ubíral, pane Čamrda. Abyste věděl, proč. Moje paní má svůj sen, až totiž půjdu do pense, abychom si koupili někde na Vinohradech malý dům, kde bychom v bázni boží dožili. Kdybych to teď natrhl, milý Čamrda, rozboural bych paní její zamilovanou myšlenku. A to bych nerad, tuze nerad —“

Pan rada vázl.

Bylo mně horko z této jeho zpovědi.

„Pane císařský rado, buďte ubezpečen — a račte ubezpečiti taky milostivou paní, že ani já a jistě taky slečna Viktora — —“

Milý pan rada byl všecek rudý v tváři. Dospíval nejtěžší kapitoly svého vyznání.

„Že je tu jakási závažná povinnost otcovská i mateřská, ví moje paní docela dobře. Byla splněna taky její rodinou, když jsme se brali. Ale když byla ta věc s bratrancem presidentem — Bůh je můj svědek, že nevyšla ode mne! — tu má paní doufala, že president vůbec nebude za mák ničeho požadovat, protože je v situaci, že by mu to nic neznamenalo. A Hedvička by svůj podíl měla na domě vždy-

cky spolehlivě pojištěný. Ale když Viktorka rozhodla jinak, vidí teď paní — —“

Nyní pan rada sám se přerušil a vztyčiv pravici důrazně mluvil:

„Ani slovem o ničem se nezmínila, nezmiňuje! Ale já cítím, jak jí je. — A tu, milý Čamrda, žádám a prosím: mějte shovění. Až se paní uklidní, až mine nějaký čas, až uvidí Viktorku šťastnou a spokojenou, až zafuká snad i vrána — — Věřte mi, že Viktorka nikdy o nic nepřijde, mám obě děti rád, že bych pro ně každou krůpěj krve vycedil. A než tedy dojde na to, aby Viktorka dostala, co jí náleží, ať na hotovosti nebo pojištěním na domě, který bychom eventuálně zakoupili, budu Viktorce ročně vyplácet pět set zlatých titulem úroků i příspěvku na domácnost. Vždyť co máme, zůstane po nás Viktorce i Hedvičce. Jste tak srozuměn?“

Pan rada byl u konce a zhluboka vydechl. Mně pak ze všeho až hlava se motala. Zíral jsem na něj neodpovídaje.

„Rád bych řekl více,“ dodal ve zřejmé tísni, „ale je tu ještě Hedvička — pevně doufám, že se taky vdá, budou pak dvě — — souhlasíte s tím, jak to povídám?“

Rada sahal po listinách na stole, ruce se mu chvěly.

„Pane císařský rado, dovolíte mi, abych

sdělil s drahou svoji nevěstou, co jste mi tu pověděl?“

„Ale ovšem žeť! Musí o tom taky vědět. — A tuhle, milý Čamrda, napsal jsem vlastní rukou svůj závazek, podepsal, tu to máte.“

A podával mi listinu.

Nesáhl jsem po ní.

„Ne, pane císařský rado. Týká se to drahé Viktory, pokud jsem s ní nepromluvil, nemohu nic takového přijmouti.“

„Musíte, Čamrda, musíte, pro Viktoru. Bolelo by mě, kdybyste nepřijal. Dávám-li vám svou milou dceru, svěřuji vám cosi mnohem dražšího, a to ode mne přijímáte. Kterak byste nepřijal, co vlastně jí náleží. Je to pouhá formálnost, splnil bych svou povinnost i bez úpisu.“

Cítil jsem pravdu jeho slov a déle jsem odpírati nemohl.

— — —

Na blízké věži vyzváněli poledne, když jsem odcházel zároveň s panem radou. Doprovodil jsem ho až k domovu, a tu dobrý stařoch dlouho mi potřásal rukou. Posléze pak řekl:

„Čamrda, Čamrda, věřte mi, jako by mi kámen se srdce spadl, že mám taky tohle vyřízeno. Nešlo mi o nic jiného než o paní...“

Odcházel jsem klopě hlavu k zemi, přemítaje o všem, co jsem slyšel, v divném rozpoložení. A když jsem podle techniky vcházel

na Karlovo náměstí, zazněl mi v sluch líbezný zvuk hlasu:

„Kde se berete v těchto končinách, v tuto dobu?“

Přede mnou stála Viktora, vracející se z nějakých nákupů.

„Doprovázel jsem pana radu, drahá Viktora.“

„Kterak jste k němu přišel?“

Váhal jsem, mám-li již teď ze všeho se vyznati. Nemám-li to ponechati na večer. Vidouc mé rozpaky, Viktora mě pojala pod paždím:

„Doprovodím tedy zase vás a cestou mi vše povíte.“

A pověděl jsem Viktoře, co se událo, i vyznal jsem se, kterak jsem byl sevřen. Potom jsem jí podal otcův list:

„Čtěte sama, Viktoro, co napsáno, sám jsem ho ještě nerozevřel. Náleží vám.“

„Co náleží mně, náleží taky vám, Pavle. Tu máte, vstrčte jej zas do kapsy. Netřeba mi čísti, dosti času na to. Věděla jsem, že tatínek učiní, co pokládá za svou povinnost. A nepojímejte všechno tak tragicky. Ulekla jsem se, že vás potkalo nějaké neštěstí.“

Řekla to vesele, až jsem se zastyděl, že mě slyšení u pana rady tak rozviklalo.

„A teď počítejte, Pavle. Vy dvanáct stovek, od tatínka pět, z mého dědictví po babičce

aspoň dvě stě — co myslíte, na počátek nám nebude tak zle?"

„Ne, Viktoro, s vámi ne," odpověděl jsem. „Jste silná povaha, vy budete věru statečnou oporou svého muže."

Jistě se neklamu. Viktora je silnější mne.

20.

Čtvrtek! Ještě dva dni, a Viktora bude mou drahou ženou. Toto pomyšlení rozechvívá mě do nejhlubších kořenů.

Jen jediná okolnost kalila mi radost z nastávajícího sňatku. Že se s ním střetne stěhování naší banky do nových místností. Nyní skoro blahořečím té shodě. Všechen personál byl na nohou, nejednou jsme pracovali do půlnoci, skládajíce listiny v balíky a svazujíce je, ba i pečetíce mnohé, aby se při přenášení nic nevytrousilo. V náhradu za tyto mimořádné večerní práce a vynaložený čas ustanovilo ředitelství, že několik vyšších úředníků o vlastním stěhování bude se střídati dozorem na zřízence a sluhy, ježto není třeba, abychom při tom byli všichni. Jedněm uložena inspekce dopolední, druhým odpolední, na zbytek dne mají dovolenou. Náležím k těmto „vyšším" úředníkům, a tak mám ob den polodenní prázdniny, jako zase dnes. Jsou mi nejen vítanou otavou, ale jsem krom

toho zcela svůj a mohu se oddati vlastním starostem.

Předevčírem podrobil jsem důkladné prohlídce svou šatnu, vymýtil jsem všechny svrchky naprosto již nepotřebné, ošumělé, chatrné. Všechno si vyžádala paní Petrnoušková. Není toho mnoho, taky to za nic nestojí, ale stará, zkušená hospodyně zužitkuje každou veteš — aspoň na správku veteše vlastní.

Bylo třeba, abych v šatníku získal místa na nový oděv. Dnes již tam visí černé šaty svatební, které mistr Vavruška včera poslal. Tentokráte nebylo třeba žádné záruky a žádného závdavku jako poprvé. Zaplatil jsem svědomitě první svůj účet, ještě dříve, než bylo vyjednáno, a krom toho moje nové navštívenky působí přímo zázraky, kamkoli přijdu. „Příruči tajemníka Nové banky“ stojí na nich, a to slovo mi dobývá dostatečného úvěru. Vím však dojista, že ho nikdy nezneužiji.

Dnes poklízel jsem ve svém stolku, pálil staré papíry, dopisy kamarádů z minulých dob, obsahu mnohdy velmi kostrbatého, mnohdy plné jalových vtipů a narážek, jimž teď po letech sám jsem nerozuměl. Nic takového nesmí Viktoře padnouti do rukou. Z rozličných těch písemností vidím, jak byli mladí pisatelé sveřepí, prostořecí, co všechno si troufali svěřiti papíru. Bylo mi horko při pomyšlení, že jsem snad ka-

marádům psával podobné dopisy — a nejspíše psával. Doufám pevně, že je později taky pálili.

Ale moje notýsky! S těmi se posud rozloučiti nemohu, ba, ani nesmím. Kdysi nějak jsem se podřekl Viktoře, že píši cosi jako deník, a tu na mně vymohla slib, že jí zápisky své dám někdy přečíst. Bylo to ode mne nepromyšlené, ale stalo se. Sám již sotva se rozpomínám, co vše jsem napsal, a posud jsem se nemohl odhodlati, abych to od počátku přečetl a snad i nějak opravil. Tuším, že je tam všelicos o panu radovi, nad čím asi mě horko rozrazí, až bude čísti Viktora. Měl bych ty listy vytrhati? Nevzniklo by pak ve Viktoře důvodné podezření, že tam bylo cosi ještě horšího?

Cokoli však jsem napsal o ní, za to se před Viktorou hanbiti nemusím, ani ostýchati. Ode chvíle, kdy jsem k ní zahořel horoucí láskou, může čísti každé slovo. Přes to však se svými sešity dobrovolně se nevytasím. Snad Viktora na ně nevzpomene a pak jednoho dne je stráví oheň, jako strávil dnes mnoho papírů jiných. —

A co vše strávil! Nalezl jsem i některé dopisy od Haničky Krušinovy... Papír přeleželý, lámající se, písmo rezivé, vybledající. Nosíval jsem je také kdysi na srdci. Tesklivě jsem se nad nimi zamyslil. Poznovu se mi vybavila vzpomínka na mládí, na první záchvěvy srdce, na krásný sen jinošství. Již nic mne nepoutá ke

studentské té lásce, dávno vše vyznělo a ve mně umřelo, léta jsem Haničky neviděl. Jen vím, že hospodaří vzorně na svém statku a že jest obklopena několika dětmi. Když mi ty zapomenuté, sežloutlé oktávky přišly do rukou, tu náhle mi zazněl v sluch i starý, zapomenutý nápěv, a v očích pojednou mě pálilo. Přečetl jsem jen několik řádek dopisu nejstaršího, dále však jsem čísti nemohl. Vzpomněl jsem na domov, na rodiče, na starého Krušinu. Tajemná melodie mocněji se ozvala. Odkud je ta píseň? Zpívala ji Hanička? — V tu chvíli zjevily se mi lány zrajícího obilí, v dáli za nimi háj, cíl mých dětských výprav a později studentských vycházek. Ze žloutnoucích klasů vynořuje se dívčí hlavička, ovázaná červeným šátkem, a zase mizí. To Hanička tam trhá chrpy a červený koukol, uplétá věnečky. Kterak jsem tu hlavu hledával a jak mi vždy unikala, aby zas opodál se vynořila! Až na konec dala se polapiti a vykupovala se ze zajetí polibkem.

Také tato stará psaníčka, nevinné výlevy duše dívčí, skoro ještě dětské, musily do ohně. Svíjely se oktávky na řeřavém uhlí, měnily se v pouhou mázdru bílého popela, ale písmo na nich nemizelo, dlouho odolávalo, jako by se chtělo ubrániti naprostému zničení. Ještě z rudého žáru mluvily ke mně ty řádky, teď výrazněji než dříve, zřetelně jsem rozeznával jednotlivá slova, celé věty, a cosi mě popadlo za

srdce. Nemohl jsem odvrátiti zraků, pokud se vše nerozpadlo v troud a prach. A v hloubi nitra dozníval mi vytanulý nápěv bolestně a skoro mučivě.

Jaké divné pohnutí se mne to zmocnilo? Jsem pln Viktory, nemám jiného pomyšlení než na ni, a pojednou několik sežloutlých lístků tak rozčeřilo hladinu veškeré duše mé. — Vracel jsem se od kamen jako s pohřbu. Opravdu jsem tu pohřbíval kus dávného života svého. Navždy bylo pochováno vše, co mi připomínalo tuto kapitolu mládí. — Měl jsem tak učiniti mnohem dříve, dávno již. Zapomněl jsem, že na dně papírů mých spočívají tyto poslední památky na Haničku. —

Budeš-li kdy čísti tyto řádky, Viktoro drahá, dojista nezažárlíš na tuto moji minulost. Když jsem těkával s Haničkou, bylas ještě školačkou, vyrůstala jsi z dětských šatečků. Nevěděl jsem o Tobě, jako jsi netušila Ty, že je kdesi ve světě Pavel Čamrda. Nemůžeš ani žárliti na Haničku, která byla prostým dítětem přírody. V ní bilo jen oddané srdéčko — Ty máš krom srdce taky ducha. O to jsi výše nad ní a nade všemi.

*

Snesl se soumrak, setmělo se, rozžehl jsem lampu. Ale již jsem neměl stání v těsném pokojíku. Nebyla sice ještě chvile, kdy jsem se

s Viktorou měl sejíti, ale vše mě pudilo ven, v ruch ulice, abych se nalokal jiného vzduchu. Vyprázdněné zásuvky a přihrádky mého stolku zdály se mi jako vydrancované hrobky.

Hodinu těkal jsem sám, než jsem se setkal s Viktorkou. Byla taky celý den pilně zaměstnána přebíráním svých drobotin doma a s planoucím ruměncem přiznala se mi, že našla i svou poslední panenku, s níž hrávala jako školačka.

„Co jste s ní učinila?“ táži se rychle.

Chvíli na mne hleděla, než promluvila.

„Nevysmějte se mi, Pavle. Donesla jsem ji taky do našeho nového bytu. Je v šatečkách, které jsem sama na ni posledně šila. Bylo mi tak divně v srdci, když mi tato stará hračka padla do rukou. Považte, skoro deset let...“

Pomyslil jsem na vlastní dnešní žertvu a nesmál jsem se nikterak. Jaká zvláštní vzájemnost!

Teprv teď Viktora mi svěřila, že byla navečer v našem bytě. Tušila, že jsem doma, rozmýšlela se, nemá-li u mne zaklepati, na konec však přece odešla. Snad byla na blízku, když jsem kladl na oheň zbytky své minulosti. Byl jsem upřímně povděčen, že ke mně nevešla v tu chvíli pohřební nálady.

Její zjev, zvuk hlasu, její úsměv i měkká, něžná ruka, tisknoucí moji pravici, vše to vyhladilo poslední stopy stesku, jenž na mne odpůldne padl. Stíny minulosti rozplynuly se. Po

boku Viktořině vrátil jsem se zas v přítomnost a zachvíval jsem se již dotekem nejbližší budoucnosti. Pozejtří, pozejtří!

*

Ještě jedno setkání očekávalo mne tohoto večera. Vrátiv se po osmé domů, zvěděl jsem od paní Petrnouškové, že mě po šesté hodině hledal ten „žertovně mrzutý pán“, a nezastav mne řekl, že přijde později. Kdo jiný by to byl než Vokoun!

A přišel, sotva že jsem povečeřel a ve svůj pokojík se uchýlil.

Vstoupil, podal mi ruku a bez pobídnutí svlékl zimník, usedl.

„Vím, že není nejvhodnější doba na návštěvy,“ řekl suše, vytahuje z náprsní kapsy viržinku. „Ale my dva jsme nikdy nebyli přílišnými otroky etikety, a mezi starými kamarády netřeba žádných orací. — Jste po večeři? — Já taky. Ale sklenici piva mohla by nám paní Petrnoušková přinésti. Na sucho těžko se mele.“

Kouřil a nemluvil, dokud se kvartýrská nevrátila s pivem. Pouhým posunkem naznačil, abychom si přifukli, napil se, postavil sklenici. Potom se zahleděl na viržinku, kterou v prstech otáčel.

Všechno jeho počínání bylo poněkud neobvyklé. Tušil jsem, že má něco zvláštního za lubem, aniž ví, kterak by začal.

„Pavlíčku — —“

Málokdy mě oslovil pouhým křestným jménem. A jestliže tak někdy učinil, obyčejně mělo toto jméno v jeho ústech přízvuk škádlivý nebo dokonce vysměvavý. Tentokráte však zaznělo beze všeho posměšku. Klidně, mírně, skoro prosebně.

„Pavlíčku, rád bych vám něco řekl. Již jsem se nenadál, že ještě někdy někomu půjdu na svatbu. Měl jsem dlouhá léta pokoj. Ale vy jste mě do toho poznovu zapletl. Nic vám nevyčítám, abyste rozuměl. A když jsem tak v duchu zrevidoval váš svatební průvod, zdá se mi, ať počítám jak počítám, že budu rytířem slečny Hedviky. — Nemluvte, Pavlíčku, bude to tak.“

Jako by potřeboval času na rozmyšlenou, kterak dále, oklepával velmi pečlivě popel z viržinky do porcelánového popelníčku. Potom pokračoval:

„A nemohu přijít s prázdnýma rukama, to se také rozumí. Nejsem sice družbou, toliko pouhým svědkem, přece však musím slečně Hedvice podat kytici.“

„Toho snad není nezbytně třeba,“ poznamenal jsem zcela bezděčně. V tu chvíli připadlo mi, že má Vokoun toliko zbytečnou útratu na mysli.

„Nejsem člověkem jalových obřadností, ale toho je nevyhnutelně třeba,“ řekl s důrazem Vokoun. „Za prvé je to společenský zvyk a mrav,

krom toho si slečny Hedviky vážím, a konečně ať si slečna nemyslí, že její otec má pod sebou Indiány. Poněvadž pak já jsem na vaší svatbě jediný svobodný člověk — kromě vás — a slečna Hedvika jediná svobodná dáma — kromě Viktorky — musím jí přinésti kytici. — Přinesu ji tedy, Pavlíčku, rád a pěknou. Myslím, že je to poslední svatba, kde budu figurantem."

Vokoun opět se sklonil nad popelníček.

Pojednou vzhlédl ke mně, a jako by byl našel příslušný výraz k tomu, co chtěl říci, pronesl určitě:

„Ale nerad bych, aby tomuto mému pugétu byl přikládán jiný význam než pouhé společenské zdvořilosti. Aby z něho ani Viktorka, ale zejména slečna Hedvika nevyvodila klamných důsledků. Doufám, že mi rozumíte?"

„Důsledků? Jakých?" otázal jsem se.

„Jakých důsledků?" opakoval Vokoun. „Ženská fantasie vytváří kombinace, o jakých se nám ani nesní, Pavlíčku. Moje kytice by mohla býti pokládána za němý a přece výmluvný výraz nějakého vyznání. Aspoň za pokus takového vyznání. Nanejmíň za nesmělé zaťukání, za dotaz. — Snad netřeba, abych vás ujišťoval, že nic takového svou kyticí nezamýšlím. A že by mně bylo trapno, kdyby se mi za pouhou zdvořilost — a řekněme dvornost — mělo dostati třeba jen ironického úsměvu. Pokořilo by mě to."

„Příteli drahý, slečna Hedvika dojista se ničeho podobného nedopustí. Je dobře vychována, a sám jste se mohl přesvědčiti, že jest upřímná, prosta vší koketnosti. Že je dokonce kamarádská, smím-li takové slovo o ní pronésti.“

„Na žádnou ženštinu nelze spoléhati,“ řekl Vokoun skoro tvrdě. „Po jistou mez domníváte se, že v ní přímo čtete. Ale pojednou v ní cosi přeskočí jako v hracím stroji — a jste v koncích. A není jen slečna Hedvika. Je taky stará paní. Víte dobře, co umí. Nerad bych vypadal jako rytíř smutné nebo ještě hůře směšné postavy. A proto vás žádám, abyste za hovoru s Viktorkou — ještě zítra — dámy na tuto moji kytici připravil. Můžete se při tom o mně třeba kousavě vyjádřiti. Můžete říci, že jsem starý furiant a parádník. Rozumíte mi?“

Nemohl jsem se ubrániti úsměvu. Podal jsem Vokounovi ruku.

„Rozumím, příteli, a učiním tak. Vyjádřím se o vás velmi kousavě a zároveň velmi šetrně a přátelsky, jak toho zasluhujete. — A teď odpovězte vy mně: Bylo by veliké neštěstí, kdyby slečna Hedvika vaši kytici pokládala za jakési nevyslovené vyznání? Kdyby chtěla porozuměti vaši květomluvě?“

Vokoun poznovu otáčel v prstech viržinku, která zatím byla vyhasla. Přejel dlaní čelo, upřel na mě zraky. Ale jako by chtěl mluviti zcela

beze svědků, hned zabloudil očima kamsi do temného kouta a hovořil:

„Neštěstí? Nevím. Člověk málokdy neštěstí předvídá. — Kamaráde milý, mnoho jsem se poslední dobou napřemýšlel o věcech všelikých. Utržil jsem jakousi ránu, když jste mi odešel z kanceláře. Nesmějte se, když vám řeknu, že si připadám jako poznovu osiřelý, ale tentokráte nadobro. — Arci se tak musilo stát, abyste se mohl oženiti. Vy jste unikl na čerstvý vzduch — já zůstal v kleci jako medvěd ve zvěřinci. Naše cesty se rozešly, poznovu jsem osaměl — a teprv osamotím.“

„Příteli drahý,“ přerušil jsem ho, „což zmizím ze světa? Budete nás navštěvovati, sedati s námi, choditi s námi. U našeho krbu bude teplo, útulno. Budete nám vždy vítaným hostem.“

„Děkuji vám, kamaráde, vím to. Dvakrát, pětkrát a třeba desetkrát byl bych vítán — ponenáhlu však bych vás omrzel. Znám to. A kdybyste mě i za vlastního přijali, mám si při tom vašem krbu připalovat křídla jako noční můra na lampě? Být pořád jen pátým kolem u vozu? Stále si připomínat, že mi nebylo dopřáno postavit si taky takový domácí krb? Že se mi ta kamna rozsypala hned na poprvé?“

Propověděl ta slova s jistou trpkostí. A pokračoval:

„Dívám se po neděle, po měsíce na vás a Viktorku, jak si chystáte příjemné doupě. Vidím, jak Viktorce planou zraky radostí a nedočkavostí. A co vy hledíte v počátek nového života, uchyluji se od vás pokaždé ve vlastní brloh jako jezevec, který se chystá na zimní spánek. — A tedy slečna Hedvika, abychom nehráli na slepou babu. Byl jsem od počátku vaší zástěrou. Dali jste mi za úkol, abych ji zaměstnával a její pozornost odvracel, abyste se vy spolu mohli domluviti. Nevyčítám vám nic a nebylo mi to nepříjemné. Ano, abyste věděl, byla chvíle — tehda, když u vás Viktorka stonala a já Hedvičku jednoho dne doprovázel, že jsem si pomyslil: Což Hedvička? — Byla roztomilá ve své úzkosti o sestru a jak to s vámi na konec dopadne, a byla roztomilá i ve svém stesku, co si počne doma, až jí Viktorka odejde. Tehda, v tu jedinou chvíli všechno se ve mně tetelilo pomyšlením: Vokoune, udeřila ti hodina? Máš sáhnouti po její ruce? — Sáhl jsem, ale i tehda jenom na rozloučenou. Neboť v odpověď na bezděčnou moji otázku vyvstala přede mnou šeredná číslice. Vokoune, je ti padesát! zahřmělo ve mně varovně. Moje průvody se opakovaly, s vámi i bez vás. Hedvička žertovala, mnohdy i dobíravě, jakoby mě chtěla vylákat ze zálohy, a mnohdy zase kráčela podle mne zamyšlena, roztržita, až pak náhle na mě upřela zraky jako otázkou: Proč pak nic nemluvíš, člověče?

A já mluvil celou cestu, ale Hedvička patrně mě neslyšela. Tu mi někdy připadlo: Hedvička snad by ráda slyšela něco jiného? — A jen jsem to pomyslil, tu poznovu kdesi přede mnou na novoměstské věži, na kostelní báni, na Petříně — kamkoli jsem právě hleděl — vystoupila odporná číslice: Vokoune, je ti padesát! pošklíbla se mi. A já se u vrat s Hedvičkou rozloučil pevně si umiňuje, že již nikdy jí nevlezu do cesty. — Teď jí přinesu kytici. Sám jsem dovedl mlčet, ale té kytici by dámy mohly propůjčiti dar jazyka a nerad bych, aby se mně vysmály. Proto jim, kamaráde, musíte vysvětliti, že se kytice rozumí sama sebou, po starém svatebním zvyku. A taky to nic jiného není, ujišťuji vás. Doufám, že mi rozumíte?"

Vokoun umlkl — mně vzešlo jasné a neklamné světlo. Ano, rozuměl jsem, ale jinak, než se domníval Vokoun, že mi namluvil. Byl jsem věru rád, že v tu chvíli upíral zraky stranou. Hledě na mne byl by se setkal s výrazem, z něhož by uhodl, že mi tu nezvratně pověděl, co i přede mnou chtěl utajiti. Teď jsem věděl bezpečně, že uvázl v kouzelné síti dívčích zraků, dívčích úsměvů, tisknutí jemné, teplé ruky — slovem, že jest opředen veškerým půvabem bytosti Hedvičiny. Že jest očarován — zamilován.

Vokoun — zamilován! A nemluví pravdu, že jeho kytice má býti pouhou pozorností a

zdvořilostí. Nikoli. Má býti právě výrazem všeho toho, co mi tu vymlouvá.

Měl jsem času dost, abych se vzpamatoval a tvář na výraz docela lhostejný naladil. A když Vokoun posléz ke mně vzhlédl, řekl jsem taky hlasem pokud možno lhostejným:

„Ale arcižeť rozumím a mohu vás ujistiti, že nejen moje milá Viktora, ale taky slečna Hedvika pojme vaši kytici tak, jak ji podáte. Že při tom nebude míti žádného pomyšlení jiného, ale pražádného! Ani za mák domněnky, které se obáváte. Je svatba, přinesete kytici, několik dní bude ve váze, než uvadne, a potom shoří v peci, jako mnoho kytic a kytiček jiných — —“

Umlčel mne pohled, jejž na mne Vokoun po těchto slovech upřel. Oči jeho pod okuláry zamžikaly, jejich lesk zemdlíval, jako by v nich cosi dohasínalo. Jestliže ode mne čekal nějakého povzbuzení, jeho zraky zjevily mi, že je zklamán. Výraz beznaděje pokryl jeho tvář, víc a více blednoucí.

„Myslíte?“ pronesl hlasem bezezvukým. „To mě těší. — Mohu tedy býti bez obavy —“

A mířil k pohovce, přes jejíž opěradlo prve byl přehodil zimník.

To mě těší — řekl. Jestliže nikdy neselhal, tentokráte zalhal do hloubi vlastní duše. Cítil jsem, že má odpověď ho přímo zdrtila. Bylo mi ho upřímně, bolestně líto, a přece jsem ne-

mohl říci nic jiného. Sám jsem neměl ani potuchy, co se děje v nitru slečny Hedviky. Viktora taky nikdy ani slovem se toho nedotkla. Směl jsem v něm vzbouzeti klamné naděje?

Bylo mi trapno a tesklivo po Vokounově odchodu. Je-li opravdu slečně Hedvice docela lhostejným, pak mám věru na svědomí, že dobré srdce jeho bylo naposled pobouřeno, než utichne v naprostém odříkání. Beze mne, bez mé známosti s Viktorou nebyl by se k Hedvice nikdy přiblížil.

21.

Včera dlouho jsem neusínal. Návštěva Vokounova, jeho zpráva o kytici pro slečnu Hedviku, jeho nepřímé vyznání, jak mu Hedvika učarovala — vše to mě zaměstnávalo a čím naléhavěji v hlavě mi klovalo. Taky mě hnětlo, že jsem ho tak náhle nechal odejít a nedoprovodil ho. Byli bychom hovořili o jiných věcech a snad by se mi bylo zdařilo, abych jeho pochmurnou náladu rozplašil. Pomyslil jsem na to pozdě. V duchu viděl jsem jej kráčeti s hlavou sklopenou a poznovu se zahloubávajícího v trýznivé úvahy. Vmýšlel jsem se v jeho duševní rozpoložení, a teprv nyní jasně jsem je chápal. Vida mě, mnohem mladšího, kterak zakládám domácnost a rodinu, přemítá, k čemu byl vše-

chen jeho posavadní život a jaké budou jeho konce. Dospěl na své pouti jakési bezútešné, trnité krajiny, odkud není výhledu v nějakou ještě „budoucnost“, ale taky žádné zastávky. Srázná, kamenitá cesta vede již jen s kopce.

Než jsem usnul, ještě jsem se odhodlal, že o kytici Vokounově zpravím Viktoru hned z rána. Večer by snad bylo pozdě. Hedvice mohlo by připadnouti, aby si sama kytici objednala. A když paní Petrnoušková před chvílí mně dala snídani, požádal jsem ji, aby donesla psaníčko Viktoře.

*

O hodinu později dostal jsem do banky lístek od Viktory:

„Milý Pavle, Vaše oznámení přišlo v pravý čas. Odcházím z domu, abych všelicos opatřila, a chtěla jsem i ke květináři, abych zamluvila kytici pro Hedviku. Kdo by se byl nadál, že na to myslí pan Vokoun! Hedvice zatím ani slova jsem neřekla. Učinila jsem tak dobře? Buďte zdráv — a večer na shledanou!“

Odzvonili poledne, když jsem odcházel z banky k obědu, a po několika krocích setkal jsem se s — Vokounem.

„Divíte se, kamaráde, že tu na vás čihám?“ oslovil mě, nutě se v tón, jakým se mnou jindy hovoříval, který však byl v odporu s jeho vzezřením. Vypadal nevyspalý, popelavý

a skoro přepadlý. Než jsem odpověděl, pokračoval:

„Věc netrpí odkladu, proto jsem vám přišel naproti. Rozmyslil jsem si totiž všechno, když jsem od vás večer odešel, a prosím vás, abyste se slečnám o ničem nezmiňoval. Stran toho pugétu, rozumíte? Nepřinesu slečně Hedvice žádný pugét."

Myslím, že jsem otevřel ústa, ale ne abych mluvil, nýbrž udivením. A milý Vokoun, kráčeje podle mne, hovořil dále:

„Sám teď nevím, kde se ta zpozdilost ve mně vylíhla. Nač by to bylo? Ujistil jste mě sice, že by jako slečna Hedvika docela nic — — Ale čert nikdy nespí, kamaráde, a přece by ji to mohlo ponuknout, aby si něco myslila. A já — no řekněte, nemám pravdu?"

„Snad máte, příteli, ale —"

„Zde není žádného ale, kamaráde. Podívejte se na mě, dobře se podívejte: vypadám jako nějaký seladon?"

„Jako všední, obyčejný seladon arci nevypadáte, ale —"

„A jako neobyčejný teprv ne!" zvolal Vokoun prudce. „Jděte do pekla se svým věčným a l e!"

„Ale když mi nedáte domluviti!" zvolal jsem tu já. „Nechci vás k ničemu přemlouvati, nic vám vyvraceti, ale povídáte mi to pozdě. Viktora již o všem ví."

„Kterak by mohla — —“

„Poslal jsem jí z rána lístek, aby večer nebylo pozdě, a tu slyšte, co mi odpovídá.“

Sáhl jsem do kapsy a přečetl jsem Vokounovi, co mi Viktora napsala.

Vokoun svěsil hlavu, chvíli kráčel mlčky. Došli jsme na konec Příkopů, chtěl jsem zabočiti na Václavské náměstí. Tu mě Vokoun chopil za rameno:

„Pojďte ještě kousek. Můžete jíti taky Jungmannovou třídou.“

Řekl to prosebně, jako by potřeboval podpory a posily.

„Proč si zacházíme?“ táži se.

„Nu k Bürgermeistrovi, objednati kytici. — Vy jste svou již zamluvil?“

„Včera.“

„A kdy ji Viktorce přinesete?“

„Zamýšlel jsem učiniti tak až ráno. Ale poněvadž se obávám, že by u mne přes noc povadla, odevzdám ji dnes večer. Dívky dovedou lépe zachovati květiny svěží.“

„Výborně, kamaráde. Učiním taky tak. Slečna Hedvika dostane kytici taky ještě dnes.“

A potom řekl mrzutěji:

„Zbytečně tedy jsem si vším tím pokazil noc. Mohl jsem se aspoň vyspat.“

Vidím zcela určitě: milý Vokoun jest vyvrácen z kolejí.

*

Večer po šesté rovnou z banky spěchal jsem ke květináři. Dnes poprvé Viktora mi nepřišla naproti. Očekávala mne doma, byl jsem pozván k radovům.

Vstoupil jsem do závodu Bürgermeistrova — a tu stál Vokoun, dívaje se skoro rozpačitě na kytici, kterou mu šéf před zraky otáčel. Byla uvita z ohnivých azalek, obroubená úzkým pruhem konvalinek. Chvílemi Vokoun mrskl okem po kytici druhé, zatknuté ve vázu, z bělostných růží s jediným toliko rudým květem uprostřed. Byla to kytice moje, pro Viktoru.

„Líbí se vám?“ otázal se Vokoun, ukazuje na svou.

„Velice. Nemohl jste lépe vybrati.“

„Ale vaše je hezčí.“

„Každému se zdá cizí kytice hezčí,“ řekl květinář. „Stačilo slovo, a byl bych vám uvil právě takovou.“

„Buďte spokojen,“ chlácholil jsem Vokouna. „Hlavní věcí, že se bude líbiti slečně Hedvice.“

„Víte to tak jistě?“ pronesl nedůvěřivě.

„Ano. Poněvadž bude od vás.“

Vokoun skoro se začervenal. Byl v rozpacích před květinářem. A řekl kvapně:

„Můžete ji hned poslati?“

Tu jsem Vokouna ujal za rameno.

„Bylo by lépe,“ pravím, „kdybyste ji odevzdal sám. Právě tam jdu, pojďte se mnou.“

Vokoun se zarazil, uvažoval.

„Nejsem na to připraven. Jdu rovnou z kanceláře — podívejte se, jak vypadám.“

„Zcela dobře, příteli. Pojďte jen.“

Ještě se chvíli vytáčel, ale již jsem viděl, že jest polapen. Po krátkém rozpakování se podrobil. Zaplatili jsme a šli jsme.

U samých vrat však se mi Vokoun utrhl. Dopustil jsem se neprozřetelnosti, že jsem za hovoru prohodil, kterak mne u radů očekávají, a tu Vokoun pozbyl odvahy.

„Víte co, Pavlíčku, mě tam neočekávají, a tedy nepůjdu nahoru. Prokažte mi přátelskou ochotu a vezměte i mou kytici, odevzdejte ji slečně Hedvice a řekněte jí při tom, co sám za dobré uznáte. Jenom nic takového, co by mně mohlo nějak ublížiti.“

Všechno moje naléhání bylo marno. Hledě do dálky kamsi k Vltavě nechal mě Vokoun hovořiti, mlčky naslouchal, a když jsem byl u konce, otázal se, jako bych nic nebyl řekl:

„Povězte mi, Pavlíčku, budete tam dlouho?“

„Sotva. Oddavky jsou v sedm hodin ráno, je třeba, aby se dámy vyspaly. Viktora jistě již o páté bude na nohou.“

„Hedvička taky,“ poznamenal Vokoun.

„Budou míti plné ruce práce. Po půl sedmé, nanejvýš ve tři čtvrti vyjedeme do kostela. Nesmím jich oloupiti o spánek.“

„Beztoho nebudou spát,“ poznamenal zas Vokoun.

„Tak soudím, že o deváté, o půl desáté odejdu.“

„Řekněme v deset,“ pravil Vokoun, „a to mně stačí. Zatím si zajdu k bradýři, potom domů, abych si vše zchystal, a potom tedy povečeřím u Mahulíka. Počkám tam na vás, zastavte se tam. Nebojte se, nezdržím vás. Jen mi povíte, jak slečna Hedvika přijala můj pugét. Přijdete?“

„Ze srdce rád, příteli. Ačkoli byste nejlépe učinil, kdybyste šel se mnou.“

„Na zdar, Pavlíčku, a na shledanou!“

Řekl to úsečně, podal mi kytici, otočil se na patě a šel. —

Nahoře otevřela mi sama Viktora, očekávající mne.

Spatřila v mých rukou dvě kytice, usmála se.

Hned potom přiběhla slečna Hedvika.

„To je kytic!“ podivila se. „Komu?“

„Tato mé drahé Viktoře — a tato, přemilá Hedvičko, pro vás. Pan Vokoun vzkazuje vám uctivou poklonu, políbení ruky, a prosí, abyste na cestu do kostela přijala od něho tyto květy.“

Hedvičino líce zrumělo se.

„Pan Vokoun! Jaká vzácná pozornost! — Těší mě, že ji přijímám z vaší ruky, Pavle, z ruky ženichovy, ale proč nepřišel sám pan Vokoun?“

„Netroufal si, Hedvičko, v tak pozdní hodinu.“

„A my ho nepozvali, aby přišel s vámi,“ řekla Hedvika s jistou výčitkou sama sobě.

„Pobízel jsem ho — nechtěl; musíte se na zítřek vyspati.“

Viktora vedla mě do jídelny. Tu byl pan rada, paní radová a malostranská tetička.

Paní radová byla pobledlá, víčka jejích očí byla skoro průzračná. Když jsem se sklonil, abych jí ruku políbil, cítil jsem, že se jí pravice lehce chvěje.

„Pavle,“ řekla ke mně tiše, „abych se hned napřed omluvila: nemějte mi nijak za zlé, že nepojedu do kostela. Je mi to příliš časná hodina, a nejsem v dobré kůži. Jsem stále tak zimomřiva. Doprovodí vás otec a mě zastoupí tuhle tetička. Přespí u nás — ráno by to měla z domova tuze daleko. A potom v poledne se u nás všichni zase sejdeme, rozumí se, pan Vokoun taky. Jste tak srozuměn?“

„Se vším, milostpaní.“

„Již mi tak neříkejte, Pavle. Říkejte mně mamá, jako Viktora. Za několik hodin jste mým synem.“

A paní radová usedla v lenošku.

Hned potom zmocnila se mne Viktora, odváděla mě do své komnatky.

„Pojďme, Pavle, vložíme kytici do vázy.“

A když jsme byli v pokojíku, sami, objala mě a pocelovala.

„Posledně tu dnes pomeškáme spolu, Pavle, v dívčím útulku mém, který viděl první naši šťastnou chvíli. Ráda za vámi odejdu, a přece je mi tesklivo, že se s ním navždy rozloučím. Posledně dnes přespím v tomto prostoru, kde jsem snívala o vás, odkud jsem vás pozdravovala, když jste stával na protějším chodníku, odkud za vámi letěly všechny mé myšlenky. Ale kde jsem zažila i mnohou truďnou chvíli a připadala si jako uvězněna. A přece teprve dnes cítím, čím tento pokojík mně byl, když jsem trpěla a toužila. Dnes tedy naposled!“

Přivinul jsem Viktoru na prsa, vášnivě jsem ji zlíbal.

„Duše drahá, nečiňte mě žárlivým na tuto rozmilou světničku. Chápu každé hnutí vaší duše, každý úder vašeho srdce, vím, co jest odejíti z domova. Ale nedaleko odtud kyne vám domov nový, bohdá šťastný, a v něm váš Pavel.“

Chvíli Viktora mlčela, načež zašeptala — i v tom šeptu slyšel jsem chvění jejího hlasu:

„Nedivte se mi, Pavle, a nehněvejte se. Vím jen tolik: Zde a dnes ještě jsem tu svá — ale zítra již, tam v novém, budu všechna vaše... Na celý život vaše, Pavle. V jasu radostné pohody i v soumraku starostí a snad i bolestí. — Pavle, budeš mi vždy věrnou, silnou oporou?“

„Viktoro zlatá, tyto myšlenky — právě dnes — —“

„Právě dnes, Pavle, letí všechen minulý život před mými zraky, od nejútlejšího dětství, kdy jsem počala chápati, se všemi událostmi, které se přede mnou rozvíjely, se všemi dívčími sny, které mou duši naplňovaly — až po dnešek, až po dnešek.“

„Zítřkem tedy, drahá Viktoro, započínáme oba život nový.“

Viktořiny zraky jiskřily a plály neskonalou něhou, když je na mne upřela a pronesla:

„Co nám přinese, Pavle?“

Za dveřmi stanul kdosi, dotkl se kliky.

„Viktoro!“ zazněl hlas Hedvičin.

„Jen pojď k nám!“ zvolala Viktora, vyvinuvši se mi z náručí.

Hedvika vstoupila.

„Viděl již Pavlíček?“

„Ještě ne,“ usmála se Viktora. Rozhlédl jsem se a teprv teď spatřil jsem na okně velikou, nádhernou kytici z fialek, obroubenou konvalinkami.

Hleděl jsem tázavě na Viktoru.

„Svatební poselství od strýce.“

Podala mně lístek. Četl jsem:

„Na ošetřovaných rovech, pod nimiž vše nejdražší jest pohřbeno, vyrůstají líbezné květy. Posílám Ti ke Tvému šťastnému dni pozdrav z takového rovu. Za-

bolelo by mě, kdybys ani toho nepřijala. Ale nevinné květy nebývají odmítány. Šťastnější zvítězil, a já chci přece žíti v Tvé paměti jako Tvůj starý, upřímný strýc."

Vrátil jsem Viktoře lístek.

„Netušil jsem, že pan strýc dovede býti taky poetickým," řekl jsem.

„Ó, výmluvným byl vždycky," potvrdila Viktora.

„Zdá se, že jeho náklonnost k vám přece měla hlubší kořeny."

„Snad," řekla Viktora zamyšlena. „Ale hlavně chce i tímto posledním svým ozvem naznačiti, že porážku svou snáší rytířsky, kavalírsky. Že nebyl poražen až do umlčení. Věřte mi, Pavle, že ho ještě někdy uvidíme."

„Pak mě to s ním skoro usmiřuje. Je v tom cosi mužného."

„Řekněte spíše hrdopyšného. Odmítá tím čikoli domněnku, že byl mým jednáním zdrcen."

„Tím lépe, Viktoro. Ani k svému štěstí nechtějme kráčeti přes mrtvoly. A ještě mi teď povězte: zmínil se někomu z vašich, kterak jste odmítla jeho dar kovový?"

„Ani slovem."

„To se slušně zachoval. — A tato kytice?"

„Byla odevzdána, neznámo kým, odkud. — Ale byť i bývalo známo, něžných těch květů ne-

bylo lze odmítnouti. Jsou skutečně nevinny. K oltáři mne bude provázeti vaše kytice."

„A tato?"

„Tuto ponese tetička. A potom uvadne za naším oknem. Již ve mně nezbylo ani stínu nenávisti a hněvu. V tento den a v zítřejší nemohu se hněvati na nikoho. Vy taky ne. Zvítězil jste, Pavle, a v tom jest vše."

„Těšila jsem se na ni já," řekla tu Hedvika, „a pojednou si vzpomene i pan Vokoun. To je nehoda."

Ale řekla to zvukem tak škádlivým, že jsem rozuměl, kterak by kytici Vokounovu nedala ani za tři presidentovy.

„Ale teď pojďte večeřet, zamilovaní!" povelela Hedvika, a chopivši se jednou rukou Viktory, druhou mne, odváděla nás do jídelny. —

Odcházel jsem od radových před půldesátou.

„Ráno pospím déle než ostatní," řekla ke mně tiše paní, když jsem jí přál dobrou noc, „ale přece vás ještě uvidím, než pojedete do kostela — a požehnám vám."

A pan rada prál ke mně na samém prahu jídelny:

„O půl sedmé budou vozy před domem, pane ženichu, a budou tři. Totiž dva, abych mluvil precisně; třetí pojede rovnou cestou pro pana Vokouna, a přiveze ho pak sem — už o tom ví."

Hedvika pak v předsíni, jako by tušila, že na mne Vokoun kdesi čeká, připomenula mi:

„Kdybyste snad náhodou ještě potkal pana Vokouna, povězte mu, že mu za krásnou kytici pěkně děkuju. Že mě to velmi a mile překvapilo."

„Spěte sladce — a na shledanou!" šeptla Viktora posledně, tisknouc mi pevně ruku a provázejíc mne planoucím pohledem. —

O deset minut později vstoupil jsem do hostince Mahulíkova. Vokoun seděl v koutě proti dveřím, upíraje na ně zraky. Nepohnul sebou, když jsem vstoupil, a nepohnul ani brvou, když jsem se přiblížil. Jen jeho pohled pátravě se ve mne zavrtával, jaké poselství přináším. A také nepromluvil.

Svlékl jsem zimník, usedl jsem, sklepník již mi přinášel pohár piva, zraky Vokounovy stále na mně lpěly, a v nich jediná obsažná otázka.

„Slečna Hedvika vzkazuje vám dík za kytici."

Tváří Vokounovou mžikem poškublo, jako když na dalekém, zamračeném nebi beze zvuku šlehne a zanikne blesk.

„Upřímný dík za krásnou kytici," sesílil jsem.

„Což jste jí vyzradil, že vás tu očekávám?"

„Ani pohledem. Zcela bezděky řekla, potkám-li vás náhodou. Znáte to, jak dívky mluvívají. Vždyť nemohla předvídati, že se ještě setkáme."

„Nezarazilo ji to, nepřekvapilo?“

„Překvapilo, ano. Již proto překvapilo, že přišla ještě jedna kytice, konkurenční.“

„Pro slečnu Hedviku?“ vyhrkl Vokoun.

„Po případě pro ni.“

„Od koho?“

„Od strýce presidenta.“

Vokounův úžas vzrůstal.

„Člověče — —“

„A tak byl vrchovatý čas, že jsem přinesl vaši. Již se Hedvika těšila na presidentovu.“

Z Vokounovy tváře vymizela poslední krůpěj krve. A tu již jsem ho nemohl déle trápiti. Stručně jsem vypověděl, co jsem sám byl zvěděl a čeho jsem byl svědkem. A že pugét páně strýcův bude svěřen malostranské tetičce. Načež Vokounovo líce zatemnilo se novým přívalem krve, zraky jeho se zaleskly. Pozdvihl sklenici a vyčkával, až zdvihnu také svou, a šetrně, aby si nikdo nepovšiml, a s výrazem, jakého jsem u něho posud neviděl, takřka šeptem přiťukl mi.

„Pavlíčku!“

A jenom že rty ovlažil.

„Dnes budu lépe spát než včera!“ dodal.

„Ale nezaspěte, příteli. O půlsedmé přijede pro vás kočár a zaveze vás k radovům.“

„Kdybych zaspal vlastní smrt, Pavlíčku, a kéž bych ji zaspal — zítra nezaspím.“

Brzy po desáté odcházeli jsme. Vokoun málo hovořil, doprovodil mě k domu, a než mi domovník odemkl, dlouho a pevně mi tiskl ruku. A když v zámku skřiplo a pravá vráteň zmizela ve tmě průjezdu, skoro jenom zašeptal:

„Dobrou noc, vy šťastný člověče!“

22.

Popisuji poslední listy posledního sešitku, chvátám k poslední kapitole milostného románku svého. Nejstarší stránky zápisků mých žloutnou, písmo místy reziví, místy vybledá, mnohá řádka mrtvě na mne hledí. Přede mnou však zelená se a šumí bohatý strom života —

Rozloučiv se v pátek večer s Vokounem a vrátiv se domů, ještě dlouho jsem poseděl, abych zapsal pokračování své kroniky. Ale když jsem se pak nad zápisky zadumal, zachvacovalo mě ponenáhlu rozechvění jako před velikou, dalekou výpravou do neznáma. Neutichalo to, ani když jsem ulehl. Všecka obraznost rozpoutávala se v čiré tmě ještě mocněji. Bylo mi, jakobych se ocitoval na vlnách nekonečného moře. Dávno minula půlnoc, když jsem posléz usnul tvrdým spánkem. A snad bych se nebyl probudil, kdyby nade mnou nebyla bděla paní Petrnoušková, která po všechen poslední čas pečovala o mne jako matka. Nechtíc prý mě vzbuditi rázem, aby

mne hlava nerozbolela, vsouvla se již po páté hodině kradmo do pokojíku a postavila na stolek rozžatou svíčku. Zcela potichu zatopila v kamnech. Ale když jsem se neprobouzel, několikráte prý zašeptala mé jméno, až je hlasitě pronesla. Když ani to nepomáhalo, pokašlávala, silněji a silněji, a po přestávkách opakovala: „Byl by čas — byl by čas!“ — Z jejího pokašlávání a šukání utvořil se mi sen, z něhož jsem ponenáhlu procitl. Zdálo se mi, že šumně prší a krůpěje dešťové stékají po okně. Otevřel jsem oči, a tu stála milá, stará kvartýrská.

„Pane Čamrda, slečna Viktorka jistě už dávno vstala,“ řekla dobrácky, a dvéře pokojíku zavřely se za ní.

Tu jsem byl rázem na nohou, a sotva že jsem se přistrojil, přicházela kvartýrská s otázkou, chci-li posnídati.

Ó, chtěl jsem. V kamnech sice praskalo, ale v pokojíku bylo ještě studeno a chlad mě pronikal.

Ve čtvrt na sedmou byl jsem připraven k odchodu. Tu také vycházel z ložnice pan Petrnoušek a přál mi všeho štěstí na vážnou cestu, kterou jsem nastupoval. A paní Petrnoušková přistoupila, vztyčujíc dva prsty pravice do špetky, a pronesla ostýchavě:

„Já vím, že se tomu nyní mladí pánové

posmívají, ale snad pan Čamrda ne. A je to z upřímného srdce."

Chápal jsem, co chce učiniti. Postál jsem před matronou, její ruka znamenala mě třemi křížky a stará ústa šeptala při tom: „Ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého!"

Zatesknilo ve mně, když tak činila. Neměl jsem nikoho, kdo by mě z domu vyprovázel požehnáním, krom této dobré stařeny. Vzpomněl jsem na nebožku matku — vzpomínal jsem na ni ode chvíle procitnutí. A vděčně jsem stařeně potřásl rukou. Mluviti jsem nemohl.

Potmě jsem tápal se schodů, vyšel za vrat. Venku ovanula mě sychravina, až mě zima rozrážela. Z daleka ozýval se rachot povozu. Není pochyby, přijíždí pro mne. Potkal jsem jej po několika krocích, a vida, že kočí se rozhlíží po domech, zavolal jsem naň: „Kam jedete?"

„Pro nějakého pana ženicha."

„Od pana císařského rady Švarce?"

„Jo, jo!"

Vstoupil jsem tedy, a kočí obrátil.

Dávno již jsem neviděl pražské ulice za jitra tak časného a temného. Žluté plameny plynové kmitaly se v lucernách ospale, jako by dokonávaly. Na Novoměstské věži odbíjelo čtvrt na sedmou. Po dlažbě hrčely pekařské a mlékařské vozíky. Strážník choulil hlavu hluboko v límec pláště a díval se mrzutě za povozem.

Jakýsi noční pták, který probendil v hospodách a kavárničkách až do rána, vrávoral přes cestu a chraptivým, vyřvaným hlasem vykřikoval ve chladný, mlhavý vzduch pustou písničku. Málem že jsme ho nepřejeli.

Za chvíli byl jsem u cíle.

Ve schodišti hořel plynový plamen. Byla to zvláštní pozornost domovníkova.

V předsíni vítala mne slečna Hedvika. Viktora ve své komnatce ještě se dostrojovala. Pan rada ve fraku, na kterém se třpytil nějaký řád, seděl v jídelně a snídal. Malostranská tetička byla v komnatce u Viktory. Pomáhala jí. Chvílemi vyběhla pro něco do jídelny, do kuchyně, povolávala Hedviku. Nikdo nepronášel hlasitého slova. Každý zvuk a každý krok byl ztlumen a zdušen, jako by na blízku ležel nemocný.

Posléze vyšla Viktora, bílá, s dlouhým závojem, na kaštanových vlasech myrtový věneček. Svatební její úbor byl prostý, vážný a vkusný. Temné oči Viktořiny zasmály se na mne, ale tvář její byla pobledlá.

Přiblížila se, uvítala mě šeptem a dodala:

„Nepozastavujte se, Pavle, že mě shledáváte v rouše bílém. Chtěla jsem obléci šaty jasně šedivé, které se mi zdály přiměřenější té časné hodině. Ale mamá nedopustila. Chtěla mě viděti takto. Jste spokojen? Líbím se vám tak?“

„Jako vždy, Viktoro. Jste krásná.“

Hedváb dýchal jemnou vůni, kteráž mě opájela.

Hedvika stála tu v půvabném, fialovém úboru a v pláštíku z kožišiny. Levicí třímala již kytici, kterou jsem jí byl včera přinesl.

Pod okny zahrčel povoz — to přicházel Vokoun. Po malé chvíli vstoupil do jídelny. Suchá jeho postava vypadala v černém oděvu ještě štíhlejší. Beze slova se poklonil všem nám a spatřiv kytici v ruce Hedvičině, sotva znatelně se zarděl.

„Tedy bychom byli všichni," řekl pan rada. „No a mamá?"

Malostranská tetička spěchala do ložnice. Ale již paní radová přicházela v bílých krajkových nedbalkách, které obléká jen ve slavné dni. V bílém tom oděvu zdála se mi jako přízrak z jiného světa. Na jejích zemdlených, lesku prostých očích jako by ještě tenkým vláknem pavučin byl zavěšen spánek; ale zas mi cosi našeptávalo, že stará dáma celou noc oka nezamhouřila. V duši poznovu se mi ozvalo: tento den, který mně a Viktoře přináší radost a štěstí života, není stejně radostně vítán mateři Viktořinou...

Jen mi to kmitlo myslí, nebylo času na dlouhé úvahy. Tetička již se přitasila s nízkým klekátkem z ložnice a postřela je měkkým koberečkem. Ujal jsem Viktoru za ruku a spolu poklekli jsme před matkou. Když její pravice

.spočinula na mé hlavě, cítil jsem i skrze vlasy, jak jest chladna a jak se chvěje. Snažila se postáti při svém požehnání, a bylo zřejmo, že chce promluviti. Ale mocné pohnutí ji přemáhalo, namodralé její rty se roztřásaly. Ruka náhle pevněji se o mne opřela, až jsem hlavu sklonil. Tetička rychle přisouvla lenošku, stará paní snesla se v ni, hlava se schýlila, z očí vyronily se slzy. Bylo zjevno, že vynakládá všechnu sílu, aby mohla promluviti.

„Viktoro," šeptala, „odcházíš mně... Doufám, že tě neztrácím navždy... Buď tedy jeho, v radosti a strasti, a jen jeho... Pavle, odvádíte mi drahou dceru... Nikdy jí neopouštějte... Modlím se nad vámi, žehnám vám... Buďte šťastni...!"

Posledně rozechvěly se její ruce na našich hlavách. Potom se opřela o lenošku, zakryla tvář a rozeštkala se. Za ní stála tetička, hladila jí prokvetalé vlasy, a taky v jejích očích jiskřily slzy. — Teď přistoupil pan rada a hlasem náhle zdrsnělým, jako by se mu hrdlo zadrhovalo, řekl stručně:

„Viky milá! Čamrda! S matkou žehná vám taky otec! Viky — zeti! Mějte se rádi, jako jsme se měli rádi my staří! Buďte šťastni!"

Dořekl a rychle se odvrátil, jako by se styděl za své pohnutí, a sahal pro šátek. Vždyť jsem byl pocítil, jak mi na čelo skanula jeho slza.

Viktora se vzchopila s klekátka a tu ji s vroucím polibkem a beze slova objala Hedvika. Potom se Viktora chopila pevně mého ramene a zašeptala ke mně:

„Myslila jsem, že netřeba vždy o svatbě plakati — a podívejte se, Pavle, všichni slzí."

Snažila se to říci s úsměvem, pokoušela se o něj, probleskoval jí na tváři — ale taky její oči byly zaplaveny.

„A teď tedy dolů a do vozů," povelel pan rada. V předsíni řekl k Pepče důrazně:

„Pepčo, vy zůstaňte s paní v pokoji, dokud se nevrátíme. Slyšíte? Ani na krok!"

Ještě byla čirá tma, když jsme vsedali do vozů. Pan rada s tetičkou, Vokoun s Hedvikou, já s Viktorou. — Viktora zachvěla se chladem, pevněji se zatulila v kožišinu. Opřela se o mne a zašeptala:

„Když jsem jindy pomýšlela na tuto společnou cestu, viděla jsem v duchu, že bude vše ve květu a nad námi jak plane slunce."

„Litujete, Viktoro, že tak není?"

„Nelituji. Jen tak se o tom zmiňuji. Byla to ve mně přímo utkvělá myšlenka. — Přes to jsem zcela spokojena. Tato naše cesta k oltáři v čiré tmě, skoro ještě v noci, má v sobě cosi tajemného. A jsem ráda, že není kolkolem zvědavých, zevlujících diváků."

„Tomu jsem nejvíce povděčen, Viktoro," řekl

jsem. „Směřujeme toliko k svému štěstí, co nám do světa? Až pak vzejde den, budete již má...“

Viktora se odmlčela a po celou cestu již jsme slova nepromluvili.

U kostela Trojického první z vozu byl Vokoun a podával ruku Hedvice, potom přiskočil a pomáhal panu radovi, tetičce. Viktora snesla se ke mně jako ptáče.

V kostele bylo jen něco málo obstárlých ženštin, kterým nesmělo uniknouti toto podívání. Když jsme se blížili k oltáři, zpozoroval jsem ve druhé neb třetí lavici manžely Petrnouškovy. Pospíšili si, aby nás předešli. Mohl jsem to předvídati, a přece mě to dojalo mile, skoro tklivě. — — —

Dávno ještě nebylo osm hodin, když jsme se vraceli z kostela. Viktora již byla mojí chotí. Rozednívalo se, a když jsme u domu radových vystupovali z povozů, přece jsme neunikli zástupu diváků. V jídelně bylo již prostřeno na snídani. Paní radová uvítala nás. Její vzezření bylo teď mnohem jasnější než před hodinou, slzy oschly, pohled nabýval srdečnějšího, upřímnějšího výrazu. Objala Viktoru i mě a pobízela:

„A teď sedněte, snídejte všichni. Jistě jste tam vymrzli. Šálek čokolády zahřeje vás.“

Snídal jsem podruhé, a přiznávám, že s novou chutí. Ani pan rada nedal se pobízet. Když dopil poslední krůpěj čokolády, řekl k Vokounovi:

„Od pana oficiála si dnes vyprošuji dovolenou, tak asi do jedenácti. Odpočinu si trochu. Vstávat o páté je na mě přece trochu časně, odvykl jsem tomu. Však ono v kanceláři nebude nic světoborného. Potom přijdu a v poledne přivedu pana oficiála k obědu. — A co náš milý pan zeť?“

Měl jsem odpůldne prázdno, jako ve čtvrtek. Ředitel dojista by mě byl propustil i na dopoledne, ale nepožádal jsem o to schválně, abych nevyvolal zbytečnou okázalost, zbytečné řeči a gratulace od kolegů. A tak posnídavše odcházeli jsme s Vokounem, každý do svého úřadu.

„Tedy jste šťastným manželem,“ řekl ke mně Vokoun, když jsme již chvíli podle sebe kráčeli. „Viktorka byla rozkošná.“

„Ale slečna Hedvika také,“ poznamenal jsem.

Vokoun pomlčel a pak řekl:

„Ach, příteli, co bych dal za deset let života. Vše na světě je na prodej, jen z toho nemožno nic prodat ani koupit.“

„Přece však možno dobře vynaložiti, co člověku zbývá,“ řekl jsem.

„Kdyby věděl, co zbývá!“ povzdychl Vokoun.

„Na shledanou v poledne!“ řekl jsem a podal mu ruku.

„Na shledanou, šťastný, šťastný člověče.“

Po poledni vycházel jsem z banky — a proti mně se blížila — Viktora. Mezera mezi

námi krátila se, a čím blíže Viktora přicházela, tím ohnivěji plála její tvář. Štíhlá její postava vězela v oděvu z brusu novém, hnědý pižmový kožíšek leskl se na ní jako zlato. Místo posavadního koketního kloboučku dívčího kryla její kaštanové vlasy čepička z kožišiny. Změna celkem nepatrná, a přece se mi Viktora jevila zcela jinak než jindy. Jako — jako — nu, jako učiněná panička!

Chvátal jsem jí vstříc.

„Viktoro, drahá, zlatá!"

„Jdu si pro muže," usmála se. „Ale neboj se, Pavle milý, nebudu pro tebe chodit pokaždé jako strážník. Budu musit vařit, a jen tě budu dychtivě očekávat. Jsi srozuměn?"

Chopila mě pod paží a přitulila se ke mně. V těsném tom přimknutí cítil jsem, jak se ve mne přelévá teplo z jejího kožíšku a jak oddaně, ale zároveň pružně a skoro pyšně milovaná dívka kráčí mi po boku. Ještě dívka — ještě dívka!

Než ponenáhlu její chůze pozbývala té výbojnosti, kroky se mírnily, těsné přimknutí ke mně uvolňovalo se. Pohlédl jsem na Viktoru. Zraky její klopily se k zemi, líce posud hořelo, ale jinak než prve, jako v zapýření z ostychu.

„Viktoro!" táži se tiše. „Co je ti?"

Poznovu pevněji na mne spolehla a nevzhlédnouc ke mně odpovídala:

„Podivná věc, Pavle. Kdykoli dříve jsem vedle tebe a s tebou kráčela, za svobodna, snášela jsem bez rozpaků každý pohled, který na mně utkvěl. A bylo mnoho takových pohledů. Na všechny — a zas jen pouhým pohledem — odpovídala jsem: Nu ano, to jest můj Pavel! Co víc? — Ještě jsem byla děvče a tys byl můj milý hoch. Ale dnes, teď, Pavle, jak se na mne lidé dívají, zdá se mi, že všichni uhádají, jaká změna se udála. Že jsme ráno klečeli před oltářem, že jsem již tvou ženou, a to mně působí rozpaky. Není ti taky tak?"

„Ne, dušičko má drahá, nikterak. Ať se dívá kdokoli, ať uhádá cokoli, tím pyšněji si tě vedu v radostném vědomí, že jsem uchvátil nejkrásnější kořist na všechen život. Ale věř mi, že tě šálí pouhé zdání. Ještě jsi mou drahou dívenkou, Viktorou. Rozumíš mně, ptáče rozmilé? Po celý dlouhý dnešek ještě dívenkou, srdce milované!"

Přimknutí Viktořino poznovu povolilo. A kráčeli jsme dále dlouho beze slova, vypřádajíce jen v duchu pásmo myšlenek, hádajíce i neuhádajíce druh o druhu, co se v duši děje.

Když jsme došli k domu radových, Viktora náhle stanula.

„Pavle!"

Všecek zanícen nořil jsem se v její zraky.

„Pavle, vzpomínáš na onen večer, kdy jsi

mne ve stínu tohoto portálu poprvé objal a políbil?"

„Nikdy jsem nezapomněl, Viktoro, a nikdy na tu šťastnou i těžkou chvíli nezapomenu. Ale co v tom pro mne bylo zdrcujícího, dávno vyšumělo, pominulo, a zbyl jen pocit a dojem tehdejšího neskonalého štěstí mého. Tehda bylo vše ještě pouhým snem — dnes je vše skutečností."

Vešli jsme do chodby, na schodiště.

Nahoře otevřely se dvéře a hlas malostranské tetičky vítal nás:

„Nu tady konečně jsou tuláci mladí manželé. Ale neběžte, děti, právě jsme zavařili polévku. Času dosti. Tatínek taky jen teď přišel."

„Bez pana Vokouna?" otázala se Viktora.

„S panem Vokounem! Kde pak by ho byl nechal, paničko nemoudrá."

23.

Tetička nechala dvéře předsíně otevřené a již zase kvapila k svému vaření do kuchyně. Slova, kterými nás uvítala, pronikla patrně i do pokoje, neboť ještě jsme se nesvlékli, když do předsíně přiběhla Hedvika. Chvatně mi podala ruku, objala Viktoru a řekla k nám:

„Konečně že jdete!"

A spínajíc ruce, pronesla k Viktoře šeptem, ale naléhavě:

„Sestřičko milá, tuze tě prosím, nepokaz mamince radost. Je jako vyměněna, nemůže se vás ani dočkat. A prosím tě, tvař se, jako bys po tu chvíli o ničem nevěděla.“

„O čem?“ tázala se Viktora, vězící ještě pravou paží v kožíšku.

„O daru strýcově. Ani slova o tom, žes to již jednou viděla a — vrátila.“

„Co se stalo?“ zarazila se Viktora.

Ale Hedvika již nemohla odpověděti. Dvéře jídelny dokořán se otevřely, na prahu stál milý pan rada.

„Jsou to oni!“ volal všecek rozjařen. „Chodí kdesi Prahou a nemají ani zdání, co jich očekává. Vítáme vás!“

Paní tchyně již se byla vzchopila se svého křesla a kráčela nám naproti.

Hedvika pověděla pravdu. Paní radová byla skutečně jako proměněna. Ten tam byl chorobný výraz ranní, a zmizela i mrtvá bledost. Její tvář byla nyní slabě zarůžovělá, zraky se rozhořívaly, jako by hleděly v nový, radostnější život. Její chůze postrádala sice ještě bývalé pevnosti, ale postava se přímila a v celém jejím zjevu bylo cosi slavného, blahověstného. Vztahovala pravici ke mně, levici k Viktoře, a chopivši nás za ruce, pevně je tiskla.

„Vítám vás, děti! — Nu ano, Viktorka se musila pochlubiti mužíčkem, Pavel ženuškou. Zdrávi jste se prošli! — Viktoro, Pavle, nenadáli jste se radostného překvapení, jako jsem se nenadála sama. Pojďte!"

A vedla nás — a spíše táhla k druhému oknu. Tu na nízkém stolku, s něhož byly nakvap odklizeny kořenáče s květinami, které tu ještě ráno stály, spočívala mahagonová skřínka. Táž skřínka, kterou jsem před nemnoha dny večer viděl v komnatce Viktořině, s týmže stříbrným štítkem, s týmž ozdobným, uměle se proplétajícím monogramem začátečných písmen jména Viktořina. Skřínka strýce presidenta, kterou Viktora byla odmítla!

Stará paní naprosto si nevšimla úžasu, který se dojista v našem pohledu obrazil, nezpozorovala ztrnutí Viktořina, a nebyla by ho taky pochopila. Již byla u skřínky, odklopila víko, a tu se před námi zablyštělo stříbro povědomých příborů. Blažený matčin pohled utkvěl na Viktoře.

„Co tomu říkáš?" otázala se.

Ale nevyčkávajíc odpovědi, vrátila se pohledem k drahocennému náčiní, pásla se na něm chvilku, načež zdvihnuvši vrchní desku odhalila spodní, opakujíc otázku svou:

„Co tomu říkáš, dcero?"

A nedostávajíc odpovědi hovořila:

„Pravda-li, nemůžeš radostí ani mluvit? Je to tvůj nejkrásnější svatební dar. — Ale teď hádej, Viktoro, od koho? — Od koho?“

Viktora opravdu nemohla promluviti. Později přiznala se mi, že by nejraději byla vykřikla: Nechci! — Ale tu vzpomněla naléhavé prosby Hedvičiny v předsíni: Nepokaz mamince radost.

Zatím paní tchyně sáhla do kapsy živůtku a vyňala lístek.

„Neuhodla bys, Viktoro. Od strýce Felixa!“

Její zraky jen zářily blažeností a vítězoslávou. Líce zbarvilo se živou červení.

„Považ si, Viktoro, od strýce Felixa! Přišlo to za chvíli potom, když jsi z domu odešla. Strýc Felix to poslal — vlastně klenotník — mně to poslal se žádostí, abych ti to jeho jménem odevzdala. Strýc Felix, Viktoro! Nezapomněl na dnešní den! Chápeš, dceruško? Nezapomněl, a tím skvostným darem dává na jevo, že se nehněvá. — Nuže, Viktoro, tu ti odevzdávám, co ti náleží. Važ si toho. Máš krásnou a drahocennou památku. A strýc se nehněvá!“

Teprv nyní rozhlédl jsem se. Pan tchán stál tu nepohnut a vyčkávavě, jako by ani dechem nechtěl porušiti význam slavné chvíle. Ale i na jeho tváři šířil se šťastný úsměv jako ve velikých kruzích, stále z nitra se obnovuje. Usmívala se také malostranská tetička, která se po

špičkách přikradla z kuchyně, aby byla účastna naší radosti z daru. Se založenýma rukama stál opodál Vokoun, chýle poněkud hlavu a hledě na mne přes okuláry. Z jeho tváře vyšlehával na mne úsměv ironický. Znáť historii daru páně presidentova, svěřil jsem se mu s tím již dříve, druhý nebo třetí den potom, když Viktora krabici stříbra klenotníkovi vrátila.

Jen Hedvika se neusmívala. Stála tu napjatě očekávajíc, jak se Viktora zachová. Jenom její tvář přeletovalo cosi jako lehounký, sotva patrný bílý mráček na obloze. Snad se přece obávala výbuchu Viktořina. Když se naše zraky střetly, upjala na mne pohled, kterýž mi tlumočil, co v tu chvíli přede všemi nemohla říci: Pavle, přispějte, aby měla rozum!

Porozuměl jsem nade vši pochybnost tomuto vyzvání.

Dotkl jsem se ramene Viktořina, stiskl jsem jí kradmo ruku a zašeptal jsem k ní toliko: „Viktoro! Nelze jinak —“

A pohlédl jsem při tom na její matku.

Viktora pevně a vší tíhou ujala mě za ruku, jako by tak hledala opory a posily. Rozuměla radosti matčině, vyzařující z jejích zraků, a podrobovala se. Nebyla s to, aby tuto chvíli jakýmkoli projevem odporu pokalila. I řekla k mateři:

„T o h o jsem se věru nenadála, mamá. Jen

o něco prosím: poděkuj zatím strýci za mne. Sama teď nejsem schopna. Později — ano.“

„Arcižeť poděkuji, dceruško,“ hovořila paní horlivě. „A vypovím, jakou radost ti způsobil. Kdož by se byl nadál — —!“

O chvilku později volala nás tetička ke stolu:

„Nesu polévku, lidičky!“

Než jsme přisedli, přitočil se ke mně Vokoun:

„Jestli měl kdy pan president kus rozumu, měl ho tentokráte. Ale mějte ho taky vy s Viktorkou. Neokrádejte se. Blázen, kdo dává, a ještě větší, kdo nebere!“

Snad měl Vokoun pravdu. Dnešek byl pro mne tak šťastný, že jsem již neměl žádné námitky proti daru páně presidentovu. Ani v duchu ne. Věc týkala se vlastně jediné Viktory.

Taky Hedvika použila chvilky, kdy ještě na stole cosi rovnala, aby se ke mně přichýlila a zašeptala:

„Kámen mi spadl se srdce, že je to tak vyřízeno. A bylo by od Viktory nemoudré, aby se zdráhala. Bylo by toho krásného stříbra věčná škoda. Vzal rarach pana strýce!“

Vidím, že Vokoun i Hedvika mají praktický smysl. To jest na všechen způsob dobrá vlastnost, hlavně pro budoucnost. Bylo mi ze všeho zřejmo, že se člověk nemá poddávati vždy jen svým citům. Kdyby se tak zachoval za všech

okolností, unikl by mnoha hořkostem a zklamáním. Přece však je mi Viktora drahá tak, jak jest. Kdyby v ní byl vítězil smysl praktický, seděl by dnes na mém místě pan strýc president. Opravdu ho vzal rarach, jak řekla Hedvika!

Viktoru a mě posadili v čelo stolu, kde jindy sedává paní tchyně. Vadilo mi to poněkud, zdálo se mi, že jsem tu na místě nevhodném, příliš okázalém. Ačkoli pak byla polévka horká, ač kolem nás tři obličeje zářily uspokojením a radostí — tchynin, tchánův a tetin — začínal mně svatební ten oběd chladně. Snad je tak ženichu i nevěstě vždy, ale na mne účinkovala ještě předehra právě skončená. A nejvíce starostí mi působilo, jak je při tom Viktoře. Seděla vedle mne jako zasněna, duchem nepřítomna. Kam zalétaly její myšlenky? Hnětla ji tvrdošíjnost strýcova, s jakou přece jen provedl svou? Nebo ji unášely v náš nový domov, kynoucí nám již za několik hodin? Mile vyhřátý, oč jistě pečovala od rána paní Petrnoušková? Neuhádal jsem a netroufal jsem si ptáti se Viktory.

Jenom z toho jsem měl upřímné potěšení, jak čin presidentův účinkoval na paní tchyni. Osvěžil ji způsobem neočekávaným, očihledě omládala, uzdravovala se ze své pochmurnosti. Vykonal tedy přece zdárné poslání. Myšlenka, že rodina je s ním nadobro a nenapravitelně

rotržena, otravovala ji od počátku a byla by jí otrávila zbytek života. Jí strýc president jest nejskvělejším zjevem ze všeho příbuzenstva. Postavením i majetkem jest v jejích očích čímsi naprosto mimořádným, skoro šlechtou. A toho by měla ztratiti? Ponenáhlu sdílel jsem mínění Vokounovo, že vlastně pan strýc Felix jednal velmi moudře, ať již z pohnutek jakýchkoli. A poznovu jsem si opakoval po Hedvice: Jinak tě vzal rarach!

Zdálo se mi, že postupem oběda pomalu v jídelně se rozehřívá. Mně bylo arci zcela lhostejno, zdali pojídám zvěřiny nebo čehokoli jiného. Vedle Viktory a s ní byl bych se spokojil třeba suchými zemčaty. Sledoval jsem však pana tchána i Vokouna a při každém vystřídání talířů jsem si uvědomoval vždy určitěji, že paní teta jest výbornou kuchařkou. Ostatně pan rada neskrblil pochvalou. Stále opakoval:

„Je vidět, že dnes vařila tetička Lotynka. Té si važte, Pavlíčku. Až bude někdy první hostina u vás, musíte ji angažovat, aby přišla Viktorce na pomoc. Potom zasvětíme také tamhle to —“

A mrskl okem po mahagonové skřínce.

Hedvika starostlivě se podívala na Viktoru, ale ta jen mdle se usmála — —

Bylo po obědě. Jen ovoce a cukroví nás ještě čekalo, a černá káva. Tu se vzchopil Vokoun, aby připil nám novomanželům, tetička Lo-

tynka obodřila se na přípitek rodičům, pan rada zdvihl pohár na zdraví paní tety, vzácné kuchařky, kterou lichotivě nazval „důstojnou následnicí zasloužilé Magdaleny Dobromily Rettigové“. Tetička upejpavě přijala poklonu. Hned potom obrátil se pan tchán k Vokounovi:

„A teď byste do toho měl praštit vy, pane oficiál. Jako do toho ženění, myslím.“

Přišlo to náhle a neočekávaně, že zarazilo i Vokouna, jindy velmi pohotového, až se začervenal. Vzpamatoval se však a odpověděl:

„Což o to, pane císařský rado. Člověk by do ledačeho praštil, kdyby se nebál, že něco rozbije a ještě si při tom ruce pořeže.“

Všichni se zasmáli, nejupřímněji snad Hedvika. Snad by se nebyla smála, kdyby byla věděla, co jsem věděl já.

Když smích utichl, řekl zas pan rada:

„Tak jste se dal předhonit mladým kolegou! A tolik hezkých děvčat na světě!“

Vokoun jako dobrý šermíř již zas byl připraven na všechny záludy. Teď odpověděl:

„Ano, pane císařský rado. Ale zeptejte se našeho Pavlíčka, kolik by mezi nimi našel Viktorek!“

Tu zticha, jako by mluvila spíše k sobě než ke všem přítomným, ozvala se s dolejšího konce stolu teta Lotynka:

„Ano, svatá pravda: Viktorka jest jedna jediná...“

Po jejích slovech nastalo ztišení. Otcův láskyplný pohled zaletěl k Viktoře po mém boku, a taky matčiny zraky utkvěly na ni výrazem zálibným, skoro mazlivým. Viktora cítila na sobě tyto pohledy a rozuměla tomuto němému souhlasu rodičů s výrokem tetiným. Zapýřila se, sklonila hlavu. Ale již zas ji povznesla ke mně a s opojným úsměvem na planoucím líci řekla mi:

„Hleďte, Pavle, jak mě vám vychvalují, skoro jako teplé pivo — nedivte se tomu přirovnání z mých úst, slýchám je časem od tatínka. Ale viďte, že už je to zbytečné? Již mě máte a již se mne nezbavíte. Jaké vychvalování! Až mi to sám povíte — ale ne dnes nebo zítra — za deset let, pak tomu uvěřím.“

Pověděla to tak rozkošně a žertovně, že Vokoun neodolal, aby nezvolal:

„Ale výborně, slečno Viktorko, výborně!“

Malá naše svatební společnost hlučně se po tomto jeho výbuchu rozesmála. —

Táhlo na třetí, když nám teta Lotynka podávala černou kávu. Pan rada prohodil při tom:

„Saframente, dnes bych si úřadování odpustil. Tak pěkně se nám tu sedí. — A což vy, děti, co budete dělat?“ obrátil se k nám.

Viktora rychle odpověděla:

„Nyní vykonáme malou svatební cestu po Praze, tatínku. Pavel má prázdno.“

„A potom?“

„A potom, tatínku, potom půjdeme rovnou domů, abychom uvykli novému bydlu. Budu poprvé sama hospodařiti. Těším se na to — a dnes ještě bude Pavel trpěliv, nepodaří-li se mi všechno. Viď že?“

Pan rada se obrátil k choti své:

„Mami, mami, vzpomínáš, jak my jsme první den hospodařili? Tenkráte před třiciti lety?“

Paní tchyně usmála se jemně:

„Fatrle, na to žáďná žena do nejdelší smrti nezapomene. A vzpomíná-li kdy, vzpomíná jistě v den, kdy sama dceru vyvdává. Jako bys nevzpomínal taky ty!“

„A budeš mít z čeho vařit, Viktorko?“ tázal se pan tchán.

„Ó tatínku, tetička již mi prozradila, co všechno mi tam Pepča od oběda přinese. Bude dost pro nás — i pro hosty.“

„Šlaka! Již budete mít hosty?“

„Hedvika se k nám pozvala na šálek večerního čaje.“

Vokounem patrně to škublo, když uslyšel tato slova Viktořina.

„Nehněváš se, papá, viď, že k nim půjdu?“ zažadonila Hedvika. „A mamá taky ne?“

„Ale jdi si, dítě. Bude jim veseleji a přechod nebude tak náhlý. Tu je nás plno — a tam by seděli sami dva.“

„A my doma,“ řekl pan rada, „s mami a tuhle s tetičkou si zahrajeme preferanc. —

A zítra, děti, čekáme vás k obědu, nezapomeňte.“ —

O chvíli později jsme odcházeli. Matka dlouho se loučila s Viktorou, vroucně ji líbala, na ňadra tiskla.

„Zítra na shledanou, dceruško!“ šeptala k ní.

Tetička pohnutím skoro ani nemluvila. Měla na mále, že by byla zaplakala. A mně už dokonce beze slova stiskla ruku.

Hedvika zašeptala k Viktoře:

„Po šesté hodině jsem u vás.“

Pan rada dosrkával ještě černou kávu, ale s námi zároveň odcházel Vokoun. Neměli jsme určitého cíle, i doprovodili jsme ho do úřadu. Bylo mi ho skoro líto, když jsem pomyslil, že musí do té všední, zaprášené světnice; vzpomínal jsem, jak dlouhé nám tam bývalo takové zimní odpůldne, jak nudno, neutěšeno. A před chvílí seděl proti Hedvice, všecek rozjařen, omlazen jejím hovorem a smíchem, lapaje každý její pohled, ač byl sám co nejopatrnější.

Stanuli jsme před vraty úřední budovy, a tu Viktora se ke mně naklonila a šeptla:

„Pana Vokouna nepozveš, Pavle?“

Vyjádřila tím jen vlastní mou myšlenku, ale byl jsem ze srdce povděčen, že pobídnutí vyšlo od ní. Řekl jsem:

„Příteli, nepohrdnete-li šálkem čaje, a třeba i pohárem piva, smíme se těšiti, že k nám po úřadě taky přijdete?“

Dojat odpovídal Vokoun měkce:

„Pavlíčku, zcela upřímně: jestliže jsem vás a vaši milou paničku ještě neomrzel, tedy přijdu. Rád přijdu. Jsem starý, otrlý kozák, ale dnes bych skoro brečel. Tomu vy dva šťastní lidé nerozumíte. Jako na koni přijdu!"

Zasmál se, střídavě nám ruce tiskl, a v očích mu jiskřilo.

Ano, rozuměl jsem. Bude tam Hedvika...

A my dva šli jsme, nevědouce kam. Vše nám bylo lhostejno. Únor jest měsíc nevlídný, mnohem nevlídnější než leden, ale mně bylo jako v máji. Snad i Viktoře. Ano, jistě taky Viktoře. Valem se smrákalo, v lucernách vyskakovaly plynové plameny, výkladní skříně zalévaly se elektrickým světlem, proud lidí po ulicích houstl, zvonce elektrické dráhy vztekle řinčely. I do tramky jsme vstoupili, povozili se chvíli. Ale brzy potom unikli jsme z této vřavy a zahnuli do tišších ulic. Bylo mrazivo, ale mně se zdálo, jako by vanul dech jara. Tento klam byl tak mocný, že jsem počil i vůni květin. A tu náhle jsem vzpomněl:

„Viktoro, tvoje kytice!"

„Hedvika ji přinese."

„Těším se na naše hosty, Viktoro drahá."

„Taky, Pavle. Bude to první dýchánek v naší milé nové domácnosti a její tiché zasvěcení. Tiché, ale krásné."

A tato zmínka o naší domácnosti jako by náhle byla dala určitý směr našim myšlenkám i našim krokům. Bezděky jsme zamířili ze Starého města na Nové a pak již přímo do naší ulice.

Paní Petrnoušková horlivě naslouchala každému šustu na schodech. Když jsme vystoupili do patra, otevřela dvéře kuchyně, uvítala nás a spěchala s klíčem, aby nám odemkla byt. A šetrně chvátala zas domů.

Již bylo rozsvíceno v kuchyni i v pokoji mile vyhřátém. V kamnech praskal oheň, na kachlíku dýmal františek a šířil čpavou vůni. Nu arci, paní Petrnoušková! To jest její oslava. Zasouvl jsem v předsíňce závorku, vrátil se k Viktoře do jídelny a tu jsem jí pomáhal z kožíšku.

Shodila čepičku, načechrala bohaté vlasy nad čelem, vztáhla ke mně paže a řekla:

„Jsme doma, Pavle, u nás."

Hleděl jsem na ni štíhlou, ztepilou, mrazem odýchanou, zardělou jak růže, sevřel jsem ji v náručí a líbaje krásné její rty zvolal jsem, blahem téměř se zajíkaje:

„Vítám tě, dušičko drahá, v novém domově tvém!"

„A já tebe, Pavle," opětovala Viktora mé polibky.

„Buď zde zdráva, spokojena, šťastna, ženo má jediná!"

„A ty se mnou, Pavle!“

Bylo mi, jako bych ji měl neskonalým štěstím v náručí svém udusiti.

Tu se mi zlehka vyvinula a řekla:

„Bezmála šest hodin, Pavle. Za nedlouho přijdou hosti. Musím hospodařiti.“

Za chvilku byla opásána bílou zástěrkou, postírala stůl růžovým ubrusem, snášela náčiní na čaj a potichoučku si prozpěvovala.

24.

Snad ještě nikdy nebyl jsem tak bezradný jako v tuto prvou chvíli, kdy jsem s Viktorou v novém příbytku osaměl. Za naší procházky Prahou chvěla se ve mně každá čiva blahou nedočkavostí, až překročíme práh domova a cizí svět za námi zapadne. A teď, když se mně vyvinula z náručí a plaše přebíhala bytem, jako by mne tu nebylo, zdálo se mi, že mezi nás vnikl mrazivý závan zvenčí.

V bezradnosti své usedl jsem na pohovku a sledoval každý její krok. Krásnější a krásnější zdála se mi, jak jí na broskvových lících zahoříval ruměnec vždy temnější. To na sobě cítila mé toužebné pohledy, ale neopětovala jich. Desetkráte chtěl jsem se vzchopiti, abych ji zas uchvátil v objetí a líbal — líbal až do vysilení, ale vždy mě přepadl nepřekonatelný ostych.

V mém nitru bouřilo: Jsi má, všeckna má, vím to dobře — a přece ještě nejsi má!

Vzpomněl jsem na osudný večer, kdy po velikém zápase duševním, téměř v zoufalství, všecka zchvácena a ztrmácena, zlomena, po dlouhém večerním těkání překročila práh pokojíku mého, hledajíc úkrytu a záchrany. Tehda bez boje a vzpírání byla by bývala mou, jak se sama přiznala, aby za sebou strhala všechny mosty. Mně však v tu velikou a rozhodnou chvíli byla bytostí přímo posvátnou. Nic nebylo mne tak daleko jako myšlenka, abych svůdnou tu hodinu vykořistil. Všechny vášně ve mně dřímaly. Mé svědomí zcela bezděky bylo na stráži. Byla bezbranna, byla nešťastna, a to ji zaštítilo. A dnes — — Kdy budeš má, kdy budeš má! hřímalo ve mně. A všechna krev kolotala ve mně varem.

Zraky mé stíhaly ji a pohlcovaly. Neviděl jsem nic jiného mimo ni. A kdykoli se kmitla blíže, zavanul ke mně obláček jemné vůně, kterou dýchaly její vlasy, její šaty, kterou byla všecka obestřena. Tato vůně opájela mě a já v duchu hovořil jsem k Viktoře: Tu poletuješ, holubice má drahá, a zdali tušíš, co se ve mně děje?

Sotva tušila. Tušíc, nebyla by se přiblížila. Pojednou, jako by se byla rozpomenula, že taky tu jsem, přistoupila, pohladila mě po vlasech a otázala se:

„Co že jsi tak ztichl, Pavle? Nic nemluvíš. Jsi unaven?"

Objal jsem její boky. A pocítiv její lehký odpor, pevněji jsem ji sevřel. Omamná závrať mě zachvátila. Zároveň však vyvstala ve mně obava z vlastního počínání. Chvěl jsem se, aby tato prvá chvíle našeho společenství nebyla porušena rušivým zaskřípěním. Viktora stála vzpřímena, hledíc mi vážně a pevně v oči. Vztaženýma rukama se opírala o má ramena, oddalujíc se takto ode mne.

Tu v pravý čas v to ticho, které nás obklopovalo, zazněl hluboký, vykupující zvuk. Naše nové, krásné hodiny nad pohovkou, s dlouhým, važně se komihajícím kyvadlem, odbíjely šestou silným, lahodným, napomínavým tónem, podobným čínskému gongu. Tento zvuk naplňoval mohutným chvěním celou jídelnu a dojista pronikal taky ostatní prostory bytu. Mé paže povolily, Viktora se odklonila, ustoupila, naslouchala. Na její tváři objevil se zas klidný, přívětivý úsměv. A když dochvíval poslední úder, řekla ke mně:

„Toť jako novoměstské návěžní hodiny. Není ti to příliš hlučné, Pavle? Nebude tě to v noci buditi?"

Zmámení mé pominulo, napjetí povolilo. Ještě však selhal prvý pokus, abych promluvil. V tepnách bušilo, v hrdle se vlnilo, hlas mi přeskočil. Odmlčel jsem se, postihuje sluchem jemné

doznívání rozechvělé spirály hodinové. Potom skoro jen šeptem odpovídám:

„Nikoli, duše má milá. Brzy jim uvykneme. U Petrnoušků v ložnici mají sloupkové hodiny, odbíjející jak stříbrnými zvonečky, a ve veliké světnici staré chraptivé švarcvaldky, jak víš. Taky ty mně byly milé, rád jsem jim naslouchal. Nikdy jsem v nich neviděl pouhý řemeslný výrobek, ale živou a cítící bytost. Hodiny mají dlouhý věk, Viktoro, ba je v nich cosi nesmrtelného. Tu ty nad námi budou nyní odměřovati náš společný život, na dni, měsíce, na léta. Ode dneška jsme nerozlučnou trojicí. Dvanácti svýma očima budou sledovati všechno naše počínání. Nikdy tu nebudeš sama. Hodiny budou tvým společníkem.“

„Dobře jsi řekl, Pavle,“ přiklonila se ke mně Viktora. „A nejmilejší mi budou, kdykoli mi jejich zvuk zvěstuje tvůj brzký návrat.“

Venku zazněl drobný zvoneček. Přicházela Hedvika s Pepčou. Pepča přinášela v koši zbytky svatební hostiny. Bylo jich tolik, že jsme mohli znova třeba s několika hosty stolovati. Hedvika pak nesla obě kytice, moji i presidentovu. Sama je hned vložila ve dvě stejné vázy, zcela rovnoprávně, a postavila je na stůl.

„Strýcovu krabici přinese Pepča zítra,“ oznamovala při tom. „Nemohly jsme všechno pobrati, a není radno večer takové skvosty přenášeti.“

„Dosti času," pohodila Viktora hlavou jako nedbajíc.

Hedvika hladila sestru po tváři a pravila konejšivě:

„Buď moudrá, mladá paničko. Chápala jsem to, když jsi dar vrátila. A skoro jsem uvěřila tvé domněnce, že to byl projev jakési zlomyslnosti strýcovy — arci hodně velikomyslný a drahocenný. Ale dnes — nehněvej se — nesdílím tvé podezření. Jeho vytrvalost, s jakou ti svůj dar vnutil, jak ses vyjádřila, přesvědčuje mě, že trpí jistými výčitkami a chce tebe i všechny nás udobřiti, taky snad Pavla. Chápu to, jsme jeho nejbližší příbuzní. Smiř se konečně se skutečností. Vždyť všechno dobře dopadlo. Máš svého Pavla, Pavel tebe. Co sejde na všem ostatním?"

„Snad máš pravdu," povolovala Viktora. „Ale nediv se ani mně. Trn z nohy snadno se vytáhne; trn v srdci však tkví pevněji a není ho zač popadnout. Přes to se vynasnažím, abych zapudila všechnu hořkost ke strýci. Je taky jen slabý smrtelník."

Políbil jsem Viktoře ruku.

„Tak se mi líbíš, drahá ženuško! A jestli že se pan strýc pokoušel ukořistiti moji Viktorku pro sebe — vzácná kořist byla hodna velikosti té odvahy a smělosti. Pohořel, a již ho mohu jen politovati. Má nenávist k němu vyprchala nadobro. Vždyť se máme!"

„Jsme svoji, jsme svoji — —!" zanotovala tu Hedvika škádlivě ze Smetanovy Hubičky. „Ale zatím se nechte, manželé! Máte tu pár nepovolaných očí. A před svobodným děvčetem nesluší se, abyste se tak miliskovali. Krom toho bychom se nedostali ke stolu."

Teď se rozhlédla jídelnou a povzdychla:

„Hezké to zde máte, holoubkové. Chtěla bych to míti taky tak. Bohužel — —"

„Co bohužel?" zasmála se Viktora.

„Mladší sestřička hodila mi do trní groš. Vdala se mi, a tím odsoudila nešťastnou starší ke staropanenství."

Mělo to vyzníti žertovně, ale já potušil stopu teskhvosti v těch slovech.

Poznovu se rozhlédla a svlékajíc rukavičky pravila:

„Škoda, že jsme jen tři a k tomu z rodiny. Bylo by veselejší —"

„Kdybychom byli aspoň čtyři, pravda-li?" doplnila Viktorka. „Nuže, budeme čtyři."

„Ale jdi! Kdo pak?"

V tu chvíli ozval se poznovu zvoneček venku. Pepča odmykala. Zazněl pozdrav mužského hlasu a hned potom na dvéře zaťukáno. A vstoupil Vokoun.

„Hle, hle!" zvolala Hedvika. „Pan oficiál tedy je čtvrtým. To nám bude veselo."

„Ani nevím, vážená slečno," odpovídal Vokoun. „Právě jsem přemýšlel, jak bych se nej-

lepším způsobem sprovodil se světa. Vymyslil jsem jich několik, ale všeckny mají nenapravitelnou vadu, že je pak nadobro konec. A to je mi přece hloupé."

„Zatím tedy zůstaňte, kde jste," radila mu Hedvika usmívajíc se. „A později, nedáte-li už jinak, vezměte mě ssebou. Dvěma by při tom bylo veseleji."

Vokoun zamžoural na Hedviku, jak jen on mžourati umí, a řekl:

„Kdybych věděl docela určitě, že na tom setrváte, milostivá slečno, to bych přece raděj zůstal na světě. Na mně nesejde nic, ale vás ještě dlouho by bylo škoda."

„Tedy si to oba rozmyslíme," zasmála se Hedvika.

Usmívala se taky Viktora, usmíval jsem se i já, a myslím, že jsem k tomu měl nejlepší příčiny. Vědělť jsem, co nevěděla Hedvika ani Viktora. —

Pepča zůstala v kuchyni, aby pomáhala, a za nedlouho Viktora přinášela konvici s čajem a pokryla stůl studenou pečení, saláty a zákusky.

Vokoun sledoval ty přípravy potouchlými pohledy, a když Viktora nalila všem čaje a pobídla ke stolu, ozval se:

„Vidím, že to začíná u vás jako u mnoha jiných novomanželských párků."

„Kterak to?" otázala se Viktora.

„Mladí manželé začínají vyjídati maminku a tatínka. Tohle mohl být jejich zítřejší oběd. A ještě si na to pozvete cizího člověka."

„Ne, pane oficiále," bránila se Viktora, „to jest naše, to jest moje, náleží to k naší svatební hostině. Slavíme jen jednou veselku. I k rodičům se pozveme ještě častěji. A pokud se týče cizího člověka — nevidím tu nikoho cizího. Vy jste byl od počátku jako náš."

„A byl jste skoro naším strážným andělem," dodal jsem já. „Aspoň mým. Skoro za vše, i za tento dnešní den, za své štěstí mám děkovati vám. A nikdy, příteli, nikdy vám toho nezapomenu."

Vokoun záporně mávl rukou:

„Rádo se stalo, kamaráde. Nechme toho."

„Nikoli, příteli, nenechme toho. Jsem tak šťasten, že by mě dusilo, kdybych měl zamlčeti, kdo lvím podílem k tomuto mému štěstí přispěl. Zlatá moje Viktora již mnoho ví, ale Hedvička neví. A jestliže byla chvíle, kdy bych to radostně pověděl celému světu, je to dnešek. Ano, Hedvičko: když mi bylo nejhůře, když jsem neměl ani slušných svrchků, abych se u vás mohl objeviti jako spořádaný člověk, abych drahé Viktoře na ulici netropil ostudu, tu mě milý pan Vokoun založil — —"

„Přestaňte, Čamrdo!" nevrle zvolal Vokoun, skoro mne okřikl.

„— — neměl jsem na školné, na pomůcky, a tu zas pomohl pan Vokoun, aniž věděl, zdali mohu kdy odplatiti. A když jsem šťastně vychodil účetnictví a dostal vysvědčení výborné sice, ale nevěděl, co s ním počíti, když jsem se potácel v bídném postavení praktikanta, nemohoucího ani pomysliti, aby ke své ubohosti připoutal tuto milovanou duši, byl to milý můj pan Vokoun, který mě přímo chopil za ruku a dovedl tam, kde jsem dnes. Nesobecky, nemaje z toho a nehledaje zisku a jistě taky nepočítaje na vděčnost, pomohl mi založiti existenci. Směl bych to zamlčeti? Nemám všechno radostně vyznati? Dostal jsem sice předrahou Viktoru z rukou milých rodičův, Hedvičko, ale dostal jsem ji i z rukou páně Vokounových. Není to nejlepší a jediný můj přítel? Je-li tedy ve světě kdo, za nějž bych podstoupil vše, je to pan Vokoun. Šťastná hvězda svedla mě s ním v životě. Bez něho jsem byl slaboch, a byl bych jím zůstal."

Chrlil jsem ze sebe toto vděčné vyznání, tak že Vokoun, který několikráte mě chtěl přerušiti, musil mlčeti. Seděl bez hnutí a zíral na mne mračivě přes okuláry.

Mlčela Viktora, mlčela i Hedvika.

Vokoun usrkl čaje a promluvil drsným hlasem:

„Zapomněl jste, že to byl váš milý pan tchán, od něhož vyšel první popud, abyste nabyl dokonalejší kvalifikace. Nu a pak tedy já

jsem přišel se svou troškou do mlýna. A nekřivděte si, že jste byl tak náramným slabochem. Nevíte-li, tedy vězte, že je ve světě mnohem více slabochů než siláků, jak tomu chcete rozuměti vy. Každý z nás, kdo tu svou životní káru vleče s kopce do kopce, aniž se svalí pod vlastní kola a vypustí před časem ducha, je na svém místě silákem. A to musí věděti vaše panička Viktorka, aby vás viděla v pravém světle. Jakou pak sílu jste mohl vyvíjet jako chudák diurnista a praktikant? Co jsem taky mohl potrhat já jako kancelista a oficiál? He? Každou chvíli bychom byli dostali přes prsty. Ale u vás přišel náraz, a kolečka se roztočila. Co ve vás bylo zastuzeno, probudilo se. A ten první náraz vyšel přece jen tuhle od milováníhodné paní Viktorky. Jí se poděkujte za vše. Tak! A teď mě pobídněte, abych si vzal kousek studeného kapouna, vemte si taky a dejte mi pokoj. Takovéhle řeči o svatbě!"

A Vokoun se chopil vidličky a nabodl kus pečeně.

Hedvička při tomto zakončení Vokounovy řeči tutlala smích do šátku. Viktora však vážně hleděla na Vokouna, skoro s obdivem. Když uložil kousek pečeně na talíř, podala mu ruku a pronesla vroucně:

„Vždycky jsem tušila, že jste dobrým přítelem Pavlovým, pane oficiále, že jste přítelem nás obou. Jen jednou vzniklo ve mně podezření,

že vám nemáme důvěřovati, vyznávám to nyní — —“

„Uhodl bych, kdy to bylo,“ přerušil Vokoun Viktoru. „Tehda, když jsem byl pozván do Dobřichovic...“

„Ano,“ přisvědčila Viktora, „obávala jsem se tehda vašeho příchodu. Nedivte se, byla jsem uštvána. Zdálo se mi, že mě celý svět opouští a obětuje. Ale hned jsem se z toho kála. Pavel vám dosvědčí. Byl jste naším přítelem, naším dobrým duchem. Zůstaňte jím navždycky.“

Vokounovy oči mžikaly.

„S radostí, milostivá paničko!“ zvolal bodře. „Zvláště když budete mít častěji takovéhle zbytky od oběda.“

A dvorně poceloval Viktoře ruku.

„Nu, někdy snad vezmete za vděk i pečenými zemčaty, pravda-li?“

„Zaplať Pámbu,“ přijímal Vokoun, „a třeba taky topinkami. Já jsem skromné zvíře.“

„Až budete péci topinky, přijdu taky,“ hlásila se Hedvika. „U nás jich neděláme, mamá je nerada.“ —

Po skončené večeři přinesla Viktora láhev vína a drobné číšky. Nalévala a pobízela Vokouna.

„Jak to, milostivá? Byl jsem pozván jenom na čaj.“

„Dostal jste ho,“ odpovídala Viktora, „a teď zas něco ohnivějšího.“

„Taky dobře," souhlasil Vokoun. „Máte pravdu, skoro je čaj příliš mokrý."

„A vínem nám připijete — a naší mladé domácnosti," podávala mu Viktora číšku.

Skleničky zazvonily. Když Vokoun ťukl o skleničku Hedvičinu, roztřásla se mu ruka.

„Vám taky, milostivá slečno, na všechno budoucí štěstí!"

„Kdož ví, kde se toulá to mé štěstí," povzdychla Hedvika.

„Vás nemůže minout, vzácná slečno," pravil Vokoun tiše. „Zasluhujete ho stejně jako paní Viktora."

Z hlasu jeho zaznělo tu cosi neobvykle měkkého, tklivého. Viktora vzhlédla k Vokounovi a již druhý pohled upřela na mne. Bylo v něm podivení, otázka a skoro jako náhlé uhodnutí. A v mém pohledu na Viktoru bylo přisvědčení. V tu chvíli Viktora věděla vše. —

Bylo k osmé, když Pepča vstrčila hlavu do jídelny:

„Mám jít domů, milostpaní? Abych pánům došla pro pivo. Či mám počkat na slečinku? Anebo mám jít a zas pak přijít?"

„Už domů?" zašpoulila Hedvika rty.

A Viktora rozhodla:

„Jděte, Pepčo. A nemusíte se vracet. Snad Pavel doprovodí Hedviku — — nebo snad pan oficiál —?"

„Vždyť mě nikdo neukradne," zvolala Hedvika, když se dvéře za Pepčou zavřely. „Ale chce-li pan oficiál býti tak laskav — —"

„Laskav i ze srdce rád, vzácná slečno," vzpřímil se Vokoun. „Třeba na konec světa."

„Abych vás nechopila za slovo, pane oficiále!" zasmála se Hedvika.

„Bylo by to od vás dost nepomyšlené, vzácná slečno," řekl Vokoun vážně. „Ale budiž. Chopte mě za slovo."

Stál tu Vokoun a zíral pevně na Hedviku. Jeho zraky plály zvláštním ohněm pod oku'áry. Tomuto pohledu rozuměl jsem nejlépe já, rozuměla však i Viktora.

Škádlivý úsměv na tváři Hedvičině pohasl. Její oči náhle se rozšířily, její rty pevně se semkly. Již to nebyl pouhý žert. Zdálo se, že taky Hedvika chápe, počíná rozuměti. Zraky její jenom na mžik se odvrátily od Vokouna a zaletěly k nám. Bleskem Hedvika vyčetla nám z očí, co nikdo nepronesl a nemohl v tu chvíli pověděti slovy. Vrátila se pohledem k Vokounovi, kterýž tu stál, jako by vyčkával rozsudek, vztáhla k němu pravici a řekla s pevným výrazem:

„Jestliže jste dobře rozmyslil dlouhou tu cestu, pane oficiále, chápu vás tedy za slovo a přijímám váš průvod."

Vokoun uchvátil její ruku, v hrdle mu zaklokotalo:

„Slečno Hedviko! Drahá slečno Hedviko! Je to pravda?"

Sklonil se a pokrýval jí ruku nesčetnými polibky.

— — — — —

O hodinu později odcházel Vokoun s Hedvikou. Dávno již se nám bylo strhalo vlákno hovoru a selhávaly všechny pokusy, abychom je navázali a pokračovali, jak jsme z večera započali. A pojednou Hedvika spěchala, aby nepřišla domů příliš pozdě, aby ještě zastala rodiče a tetičku. Jestliže již toho večera někdo zvěděl její tajemství, byla to dojista teta Lotynka.

Uzamkši za oběma Viktora vrátila se se mnou do jídelny.

Odvazovala zástěrku a všecka rozradostněna promluvila:

„Nevydržím již v tom sešněrování, Pavle. Vše mne tísní, srdce jako by se mi chtělo rozskočit. — Hedvika! — Pravda, byla bych jí přála muže o deset let mladšího, aspoň o pět. Ale budiž. Nezůstane tedy starou pannou! Dobrá, předobrá holka! Kéž je šťastna!"

„Doufám, že bude šťastna," pronesl jsem.

Ale již se mi nedostalo odpovědi. Viktora zmizela.

Uplynula mi drahná chvíle, než se vrátila z ložnice v rozkošných krajkových nedbalkách a prostovlasá.

„Chceš, abych ti zahrála, Pavle?"

A nevyčkávajíc odpovědi přisedla ke klavíru, otevřela jej a prsty její vyluzovaly jakési preludium.

Po špičkách přikradl jsem se za ní a líbal jsem její vlasy, šíji, ouška.

Zvuky klavíru domíraly, až oněměl nadobro.

Viktora pomalu se vznesla s lavičky u klavíru, jako sladkou mdlobou pojata.

„Jak jsem ráda, Pavle, že Hedvika — — Co řekne maminka, co řekne tatínek?“

„A tvůj Pavel, Viktoro —?“

„Nu ovšem, Pavle, tys už můj a já jsem tvá. Navždy tvá a jenom tvá!“

Gongové hodiny odbíjely hlubokými zvuky desátou. V jídelně se setmělo a v ložnici o chvíli později uvítal mne noční kahanec s kalichem z rudého skla, jímž drobný plamének prozařoval jako velikým rubínem a šířil světnicí ztlumené, chvílemi pomhuřující růžové světlo.

Byly to červánky neskonalého mladého štěstí mého.

Na závěrek.

K dávným čtenářům prací mých náleží taky pan profesor Josef Vycpálek, zasloužilý pěstitel drahé naší mateřštiny, žijící nyní na odpočinku v Choceradech na Sázavě. Tento můj milý čtenář z vlastního popudu nabídl mi, že pročte poznovu „Notýsky", než je dám do sazby pro knihu, aby mě upozornil na některé chyby jazykové, kterých jsem se při vší snaze a bedlivosti své vystříci nedovedl. Dobrovolný svůj úkol vykonal taky až na kapitoly 9–16. dílu druhého, s nimiž bylo na spěch do tiskárny. Přes ujištění páně profesorovo, že mu práce, které se podjal, činila potěšení, mohu jen sám posouditi, jakou oběť mi přinesl, a s upřímnými díky tisknu mu ruku za jeho vzácné, přátelské účastenství. Budiž nám ještě dlouho zdráv!

Na počátku listopadu 1917.

Ignát Herrmann.